

Jakub Wujek (1541-1597)

**Psalterz Dawidow. Teraz znowu z lacińskiego z
graeckiego y z żydowskiego na polski ież z
pilnością przełożony y argumentami y annotacy-
ami objaśniony przez D. Iakuba Wuyka, teologa
Societatis Iesu. Z pozwoleniem starszych. Pod
rozsądek Kościoła S. powszechnego rzymskiego
wszystko niech podleże**

[Kraków], [Drukarnia Łazarzowa Kraków], [1594]

Biblioteka Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego
w Białymstoku, sygn. S-1293/2

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

PSALTERZ DAWIDOW.

Teraz znówu z Łacińskiego / z Grackiego / y z
Żydowskiego / na Polski ięzyk z pilnością przetożony /
y Argumentami / y Annotacyami objaśniony.

Przez D. IAKUBA W VYKA, Theologá
Societatis I E S U.

Z dozwoleniem Stárszych.

1594.

pod rozsadę Kościoła S. powszechnego Rzymskiego
wszystko niech podleże.

*Wydanie: drugiego razem poprawione, roku 1721. W drukarni
Wydawnictwa, odpowiadając, drugiego razem poprawione
Wydawnictwa Żydowskiego, było na 1000 kłódkach
Wydawnictwa Żydowskiego, było na 1000 kłódkach
Wydawnictwa Żydowskiego, było na 1000 kłódkach*

IN STEMMA ILLVSTRIS:
ET REVERENDISS: D. STANISLAI KARN-
kovski, Archiepiscopi Gnesneñ. &c. &c.

Innocuum, placidumq; pecus, quóq; vtile nullum
Est magis, ô Præsul, nobile stemma geris:
Et meritò. Nouit te tota Polonia talem;
Agnus te qualem prædicat esse tuus.

G. M.

Jaśnie Oświeconemu

y Nawielebniejszyemu w Pánu Chri-
stuśie Oycu y Pánu/Pánu STANISLAWO-
WIKARNKOWSKIEMU, z łáski Bożey
Arcybiskupowi Gnieźnieńskiemu/ Legato nato,
Korony Polskiej Primásowi y pierwsze-
mu Książeciu/ Pánu swemu
Miłościwemu.

IAKV B WVIEK, Societatis IESV, łaski Bożey / zdro-
wia dobrego / y wśhego błogosławieństwa wier-
nie życzy y prosi od Pána Boga.

O wydaniu Nowego Testamentu z
Annotacyami Kátholickiemu roku przestęgo/
Jásnie Oświecony y Nawielebniejszy / á mnie
Miłosciwy Pánie / myslac sie też (z porucze-
nia przelożonych moich) zá pomocá Pánísta / y o stáry Testá-
ment pokusić / zdáło mi sie napirwey od Psálterzá poczáć.
Nie tylko dla tego / iż go nášy ludšie / ták iáko gi w kóściele
spiewáia / ięzykiem swym dawno mieć prágneli : ále też y
przeto / iż miedzy inszymi Księgámi swietymi iest napotrzeb-
niejszy y napożyteczniejszy / dla wstáwiczného vžywánia ie-
go. Albowiem Psálterz iest iáko by compendium ábo sum-
ma wšyktiego písma swietego : y ma w sobie ná krotce to
wšytko / co kółwiek w innych písniach swietych iest napo-
żyteczniejszego : oprócz tego / że ma inne rzeczy swoje wła-
sne / ktorych nie máš w innych Księgách swietych. Z temu
Psálterz iáko w kóściele iest nazwyczáynniejszy / ták też snadz

Czemu trudny.

ze wszystkich ksiąg jest najtrudniejszy. A to przeto, iż nie po-
 spolitemi słowy, ale wiersem / dzisiaj nieznaionem / po Ży-
 dowstwu jest napisany; y słowy innemi obcymi / Chaldejski-
 mi / Syryjskimi / Arabskimi / a snadź y Perstkimi / tu y owdzie
 jest potrzebiony: a ktemu rozmaitemi figurami y kstalcami
 mowy (iako jest obyczaj Poetow) tak ozdobiony / że cza-
 sem siła słow opuśczonech domyslać się musi: czasem też
 z iedney rzeczy albo osoby na druga z Prorokiem musi
 wnet przeskoczyć.

Przecż z Łaciń-
 skiej vulgary
 jest przełożony.

- Alle acz księgi Psalmow / Żydowskim napisod ięzykiem są
 napisane; iednakem ia wolat ex Latina vulgata editione,
 to iest / z Łacińskiego textu pospolitego (iako ie w Rzym-
 skim kościele daley niż od tysiąc lat iawnie spiewaia y
 czytaia / y iako ie z Grackiego onych siedmidziesiąt y dwu
 swietych starcow przekładu własnie y cudownie przełożo-
 no) ráczey / niżli z Żydowskiego textu dzisieyszego / od Maf-
 soretow / to iest / od Grammatyków Żydowskich / we czterzy
 stá lat y daley / po Narodzeniu Páńskim / nie pomátu odmie-
 nionego / na Polski náš ięzyk przetłumaczyć. Nie tylko dla
 tego / iż ten Łaciński przekład Psalmow iest prawie Rátho-
 licki / ktory przez tak wiele wiekow / ieszcze przed Hierony-
 mem S. to iest / przede dwunastie set lat / w powszechnym
 kościele gore poważności otrzymał; ale y przeto / iż iest dale-
 ko lepszy / pewniejszy y gruntowniejszy / a niżli Psalterz Ży-
 dowski dzisiejszy: a náde wszystko / iż iest Apostolski: to iest /
 iż się z Grackim Lxx. przetłumaczeniem zgadza / ktorego y
 sam Pan Christus / y Apostołowie / y Ewangelistowie rádo-
 niey / a niżli Żydowskiego używali / y Grackom gi tu czyta-
 niu y spiewaniu podali.

Trzy części
 Przedmowy

- Co aby się porządnie wywiódło / pokáže tu napisod / iż
 ten Gracki Psalterz (z ktorego náš Łaciński iest przetłu-
 maczony) był od siedmidziesiąt y dwu onych pierwszych
 tłumaczow / z Żydowskiego na Gracki ięzyk przełożony. A
 potym dowiodę / iż iest daleko lepszy y pewniejszy / a niżli te
 wszystkie

wszystkie Psalterze / ktore z Żydowskich dzisiejszych / na Łaciński / albo który inny język / nie tylko od Nowowierników / ale y od Ratcholików naszych są przelożone. A na koniec oznaymie / co było w tym przekładzie za przedsiwzięcie moje.

Jż tedy oni Siedmiesziesiąt y dwa stárcy Żydowscy (ktorzy z káždego pokolenia Żydowskiego po sześciu / co náuczeniśy wybiáni byli) ná żądanie Ptolomejá Philádelphá Egipskiego króla / od Kleázará nawyższego káptana do Egiptu posláni / aby kśięgi stárego Żakonu z Żydowskiego ná Gracki język przelożyli / we trzy stá lat przed Národzeniem Pánim; nie tylko pięciory kśięgi Mojżesowe / ale y Psalterz y Proroki / ná Gracki język przetłumáczyli: Swiádcza o tym naprzód nástárszy Doktorowie kóścielni / S. Iustinus Męczennik / in Dialogo ad Triphonem, Irenaus lib: 3. cap: 25. Clemens Alexandrinus lib: 1. Stromatum, Epiphanius de mensuris & ponderibus, Eusebius lib: 8. cap: 1. præparationis Euangelicæ. Swiádczy nád to y sam Pan Christus y Apostołowie iego: ktorzy przywodzac pismá Prorockie y Psálmy / iáko sie niżej pokáże / używáia przekładu tego Grackiego. Poniewáż zá czasów Apostolskich żadnego innego przekładu Grackiego pismá S. nie było / iedno ten przekład Siedmiesziesiąt tłumáczow. Bo inne wszystkie przekłady áz do edicye Grackie / Aquilæ, Thedotionis, Symmachi, Quinta, Sexta, y drugie posłednie / áż w kilku set lat po Národzeniu Pánim nástály. Wád to / nie iest rzecz podobná / aby on król wielki / ktory z ták wielká chęć kśięgi ze wszystkiego swiáta do swey Bibliotheki zbierał / miał byt przestáć ná sámych kśięgách Mojżesowych; á nie domágáć sie teź przytym kśięg Prorockich y innych nástárszych Żydowskich: przyzwawşy do siebie / z wielkim kóstem / siedmiesziesiąt y dwu co náuczeniśy Żydow. Przetoż y sam Hieronim S. ácz ná niektórych mieyscach zda sie o tym wátpić: wśátkże w Commentarzách swych ná Proroki wśedy przekład sied-

3.

1.

13 Psalterz od Lxx. napierewy ná Gracki język był przelożony.
Euseb: lib: 6. hist: cap: 13.
Athanasius in Synopsi.

Siedmiesziesiąt tłumáczow przekład napierewşy.

Hier: in quest. Hebraicis, & in cap: 5. Ezechielis, & in 2. ca: Michee.

Arist: in lib: de
72. Interpret.
Ioseph: in praefat: in lib: Antiquit.
Philo lib: 2. de vita Mosi.
Iam 10. 34. y 15.
25.
1. Kor: 14. 21.

Psalterz náš stáry Látínský jest Lxx. tlumáč zow.
Cyrillus Hier: Catech: 4.
Iren: lib: 3. cap: 25.

dmidžiesiat Gracki wspomina / przywodzi y wykláda. Aristaus lepák / ktory historia tego przektádu Lxx. pisat / y Iosephus / y Philo Żydowin / gdy mowia / że Lxx. zakon przelożyli / tedy pod imieniem zakonu rozumieia wszytkie księgi stáre^o zakonu. Bo od ksiąg zakonu / iáko naczelnieyszych / wszytkie inne księgi byly nazywane. Przetoż y P. Christus mowi / że w zakonie Żydowskim nápisano to / co w Psálmiech jest nápisano. A Páwel s. tákże powiáda / że to w zakonie nápisano / co sie náydnie v Isáiasá Proroká. Jáśna tedy rzecz jest / iż Siedmdžiesiat tłumáczse napierwszy ná Gracki ięzyk z Żydowskiego / miedzy insemi księgámi zakonu stárego / Psalterz przelożyli.

Lecz iż ten Psalterz / ktorego po wszytkim świecie kościoł Chreścijański ták Gracki iáko y Látínski vżywa / jest ten / ktory Lxx. nápisod ná Gracki ięzyk przelożyli / to též nie mniey pewna. Bo v Dyonizyusá Areopágity / v Ignacyusá / v Klemensá Rzymskiego / y v innych Doktorow ktorzy żyli zá czásow Apostolskich / náydniemy / że Apostołowie tego Grackiego Psalterzá (gdyž żadnego innego ná on czas nie byto) czytanie y śpiewanie kościołom podáli / y sámí go / iáko nízey pokáże / rádši vzywáli. Ten á nie inny Psalterz wykládáia oni nástáršy Doktorowie / Origenes, Basilius, Gregorius, Chrysostomus, y Eusebius ; twierdzac gi byc Lxx. tlumáčzow / y ku objaśnieniu tego przywodzac též ine przektády ábo edicýe Aquili / Theodotioná / Symmachá / piáta y šosta. Ten tedy jest on nástáršy Psalterz / ktory z žrzedel Żydowskich wypłynat do Grackow / á od Grackow do Látínítkow. Ten dobrze przed wiekiem Hieronymá s. wiernie ná Látínski ięzyk z Grackiego przeložony / záwsze dla stárožyt-ności byl záchowaný y zátrzymáný / y dla všáwicznego y powszechnego vžývánía tego / nie ták iáko ine księgi święte o myłkam podlegly / ále w šwey šczerości dobrze dochowaný. Bo ácz ine księgi stáre^o Testámentu / wedlug przektádu Hieronymá s. z Żydowskiego ná Látínskie / zá Dámázá Pápieżá

do kościoł

do Kościoła wniesione y przyiete były (odłożywszy na stro-
ne one z Grackiego Lxx. na Łacińskie przełożone / które
przedtym w używaniu były) wszakże sam Psalterz Hierony-
mow z Żydowskiego / nigdy iawnie do Kościoła ku czytaniu
y śpiewaniu przyiety nie był: ale ten Psalterz stary z Gra-
ckiego Lxx. tekstu przełożony / iako dawno przedtym w Ko-
ściele zwyczajny w używaniu został. Boby było nie małe
w Kościele zamieszanie / gdyby się starego przekładu oduczając
a nowemu się dopiero przyuczając ludzie byli mieli: y w wiel-
kiej wadze to y w wszystkich było / co oni Lxx. byli przełożyli:
tak iż y inne księgi Hieronymowe z Żydowskiego ięzyka prze-
łożone zaledwie przyieto. O czym samże Hieronym tak na
jednym miejscu pisze; To co Siedmdziesiąt przełożyli / dla
starodawności / w Kościele ma być śpiewano: a to (co z Ży-
dowskiego przełożono) dla lepszego wyrozumienia ma też
być czytano. Zostało się tak iako Hieronim radził / że stary
on Psalterz / Hieronymowego zaniechawszy / znowe w Ko-
ściele śpiewano. W który iż się były wtrądziły / dla starości
iego / niektóre przysady z innych przekładów / y omyłki prze-
pisujących: przeto gi Hieronym s. na prośbę niektórych / we-
dług exemplarza Grackiego Lxx. dokładając się też Żydo-
wskiego / poprawił / iako sam w przedmowie na Psalterz wy-
znawa. Ale ona praca nie wielom pomogła. Bo iż nie
wszystkiemu Kościołowi / ale niektórym przytaciłom tylko /
uczynił był te poprawy: przetoż nie dziw / że się y po dziś
dzień niektóre omyłki w Łacińskim Psalterzu nabywały:
które iednak od ludzi uczonych y gdzie indziej przedtym / y
teraz nakoniec w Rzymie z rozkazania Psalterza po Pánu
Christusie najwyższego / z starych exemplarzow y z oryginal-
nych ięzykow / ile mogło być nalepiey / są poprawione. Jest-
ci wprawdzie inny przekład Psalterza Hieronymow z Ży-
dowskiego / między księgami iego; ale y ten / iako Genebrar-
dus twierdzi / rozmaitymi odmianami / wymowaním y przy-
dawaniem Nowowierników dzisiejszych / (zwłaszcza który

Czemu Psalterz
Hieronymo-
wego z Żydo-
wskiego / Kościół
nie przyiał.

Ad Suniam &
Fretellam.

Hieronim S.
Psalterza po-
prawował.

Nowa popra-
wa Psalterza.

w Bazylii wyszedł jest poprowadzony: co y sam Bruno Amorsbachius w Praefacyey zeznawa.

II.
Iż nasz Psalterz
jest lepszy y pe-
wniejszy, niżli z
Zydowskiego
textu przelożo-
ne.

1. Pokazawszy / iż ten nasz Psalterz jest on / który Lxx. tłumaczow trzy sta lat przed Narodzeniem Pániskim z Zydowskiego ná Gracki ięzyk przelożyli: snadno iuż bedzie do-
wiesć / że jest daleko lepszy / pewniejszy y gruntowniejszy / á
niżli te wszytkie / ktore czasow naszych z Zydowskiego ná
Lacinski ábo ná Polski ięzyk / nie tylko od Nowowiernikow
(miedzy ktorými teź sa tłumacze Biblii Brzeskiej y Nie-
świeżkiej) ále y od Kátholikow naszych / Justiniana / San-
tes Págnina / Felixa Práteniskiego / Watablá / Cápensa /
Gláminiusa / y innych (y od Kochánowskiego Polskim wier-
szem) sa przelożone. Bo im oni Lxx. tłumacze stárszy byli /
y Dawida bliźszy / y wczesnszy / y w ięzyku Zydowskim / Chál-
dejskim / Árabskim / y Grackim biegleyszy / y stárey Poetyki
ábo wierszow Zydowskich świadomszy; tym teź lepiej y wła-
sniey Psalterz przelożyli / á niżli ci nowi / ktorzy tákiey náu-
ki y wiadomości ięzyka Hebráyskiego / y znáomości oney
stárey Poetyki y wierszow Zydowskich mieć nie mogą. Ná-
to oni stárcy (iáko jest pospolite wszytkich Doktorow rozu-
mienie) mieli osobliwa Duchá s. ássistencya do przektád-
togo: tak iż nie iáko prosćci tłumacze / ále iáko Prorocy pi-
smá przektádali: y przetoż nie wszedy slowo od słowa; ále ná
mieszcách trudniejszych ad sensum tłumaczyli / y czasem nie-
ktore słowa przydawáli: iáko im Duch s. podawat ku zbu-
dowaniu Pogan. A temu / oni pismo s. Zydowskie iefzcze
szere y proste / á żadnemi punktámi / áccentámi / distinc-
ciami (ktore sa wymysly ludzkie) nie poznáczone mieli: y dá-
leko ie lepiej / niżli posłedniejszy Zydzi od Boga iuż wzgár-
dzeni / y od Duchá s. opuśczeni / rozumieli: y przeto ie teź
lepiej y własnieszy przelożyli. Abowiem / iáko y sami Zydzi ze-
znawáli / dopiero po czterzy sta siedmdziesiąt y kilku le-
ciech po Narodzeniu Pániskim / zeszli sie Zydzi Mássoreto-
wie / to jest / Grámmátykowie / do Tyberiády w Pálestynie /

Punkty Zydow-
skie / ktore kiedy wy-
nalezł.

(ktorych

(których wozdowie byli Ben Aser y Ben Nephtali) aby z jednego pasnka/ to jest wiersza zakonu (bo przedtym pismo s. Żydowskie żadnych dyfinkcy wiersow nie miało: ale wshytko pismo było jednym wierszem) wiele wiersow poczynili: y pismo święte punktami/ akcentami y dyfinkcyami/ niemiem iesli obiaśnili czyli zatrudnili: nie dokładając się starszych przekładowców; ale wiecey niżli potrzeba vsiaco rozumowi y nauce swoiey. A stądci to wrosto/ że daleko inaczey y same Psälmy podzielili/ y wiersze w Psälmiech porozrywali/ y niektóre słowa y litery inaczey niżli Siedmdziesiat czytali: iako się pokaze na swych mieyscach. A tąż jest przyczyna/ czemu teraz wiele mieysc w Psälterzu inaczey z Żydowskiego/ niżli na on czas Siedmdziesiat/ przekładają: y czemu się przekład Siedmdziesiat/ z przekładem poslednich z Żydowskiego nie do końca zgadza.

A stąd inż każdy łatwo baczyć może/ iako się bärzo mylaci/ ktorzy nowe wersye albo przekłady Psälterza z Żydowskiego/ näd te stära Lxx. wersya przekładają. Bo Siedmdziesiat tłumaczow byli ludzie świeci/ wozeni/ duchem prorockim obdarzeni/ ieszcze trzystä lat przed przysciciem na świat Pána Chrystusowym/ ktorzy szczerze y prawdziwie/ bez żadnych affektow pismo s. przekładali: A ci Massoretowie/ Grammatikowie prości/ mało nie w piećset lat po narodzeniu P. Chrystusowym/ to jest/ mało nie w osmset lat po Lxx. tłumaczach nastali/ ludzie nienawisći przeciwni Pánu Chrystusowi y Chrzesciänom pełni: ktorzy przeto/ acz samych liter pisma s. odmieniać podobno nie smieli; wshakże tedy mogli/ punktami/ akcentami y dyfinkcyami swemi świadectwa o Chrystusie zaciñiali: y przetoż od Lxx. y od Chäldejskiego wykładu na wielu mieyscach daleko odstapili. Co gdyby przeciwnicy dobrze wważyli/ nigdyby ad veritatem Hebraicam; to jest/ do szrodet Żydowskich dzisieyszych apelluiac/ ták bezpiecznie y wfetecznie przekładu Lxx. nie odzucali. Gdyż veritas Hebraica, albo szczerosc ięzyka świę-

Czemu teraz inaczey Żydzi ni gli Lxx. Psälmy y wiersze ich dziela.

skad ta roznośe między Psälterzem Żydowskim a Lxx.

Lxx. przykład lepszy.

4.

5.

Veritas Hebraica
ica nie w punktach
krach zależy.

Zydz czemu za
kon bez punktów
ktow chowają.

6.

7.

Przekłady z
dowskiego mie-
dzy sobą różne.

8.

Apostołowie na
tego, a nie Zy-
dowskiego Psal-
terza żywali.

Dzie: 4. 25. 26.

tęgo / nie w tych Mąsforetskich punktach y distinctionach ; ale w samych literach zależy : które z innymi punktami / inaczej się też rozumieć mogą. A na świadectwo tego y po dziś dzień Żydzi w bożnicach swych w wroczyście świętą / kiedy zakon z śafy swej wynoszą / wtedy gi bez punktów pisany pokazuje / aby nic ludzkiego nie miał przymieszanego. Nád to / y sami Mąsforetowie tego sobie przywłaszczając nie śmieli / aby na ich rozsadku miał każdy polegać : ale y sami się z sobą w wielu rzeczach nie zgadzali / y każdemu własny iego rozsadek wolny zostawili. Przetoż ich też Aben Ezrá / Kimhi / y inni Rabbiniowie nie raz odstepują. Nákonic te przekłady nowe z Żydowskiego / tak od Kátholikow naszych / iako y od Nowowiermkow uczynione / tak są rozmaite y między sobą różne / że chociaż wszystkie z iednego źródła Żydowskiego płyną ; a wszdy się żaden z drugim na wszystkim nie zgodzi : iako jest rzecz iówna. A nasz przekład Łaciński z Gracckiego / acz w prawdzie na niektórych miejscach (iako y one z Żydowskiego) jest przytrudniejszy ; wszakże zawsze przez tak wiele wieków jest y był iednostanny / nieodmienny / y kościółowi wszystkiemu zwyczajny : y od s. Doktorow starych / y nowych (a zwłaszcza od Genebrarda / Janseniusa y Titelmaná) tak objaśniony y obroniony / że nád inne wszystkie słusze nie ma być od bacznych przełożony : iako ten który się z Gracckim mało nie od słowa do słowa ; a z Żydowskim wszedy senssem zgadza.

Co się jeszcze tym iásniej pokaze / kiedy obaczemy / iż Apostołowie Psalmow / nie według Żydowskiego tekstu dziśieyego ; ale według Gracckiego Siedmudziesiąt przekładu żywali. Czego już teraz kilkanaście przykładow iásnie do wiedzimy.

Bo z Psalmu wtorego przywodzi Apostołowie one słowa ; Powstali królowie ziemscy, a książęta zeszli się spotem przeciw Panu, y przeciw Chrystusowi iego. Gdyż według Żydowskiego dziśieyiego mieli mówić ; A książęta radzą się, albo radzili się spotem. A któremu

Apostołowie

- poczynając: gdyż według Mafforetow / ty słowa są Kon-
cem wiersza przestęgo. Tamże niżej / w oney sentencyey / Zda-
wsze ci bładza sercem; tego słowa Zawsze w Żydowskim tekście nie
maś: Ktore iednak uważa Páwet s. W Psalмі XC VI.
Kłaniajcie mu się wszyscy Aniołowie jego. W Żydowskim miasto An-
iołow / Bogowie, stoi. W Psalмі CI. Tyś Pánie, na początku ziemię
vgruntował. W Żydowskim nie maś tego słowa Pánie; Ktore
iednak vmyślnie przywiódł Páwet s. (choć od Lxx. tłum-
mączow przydane) aby służyło przedsięwzięciu jego: żeby z
niego dowiódł y pokazał / iż naturá Pána Chrystusowa jest
wieczna y Bozka / y nad ánielską daleko zacnieysza. Także y
one słowa; Ale ty Zawsze iednakim. W Żydowskim nie tak są po-
tężne; Ale ty sam. W Psalмі CVIII. A Biskupstwo jego niechay
weźmie inny. Gdzie miasto Biskupstwo / Żydzi przełożęństwo ma-
ją. Lecz przekład Lxx. tak był w świętych Apostołow wa-
żny / że z niego imię Biskupow w Kościele zostawili / y do rza-
du Kościelnego wniesli. Tak iż y po dziś dzień / y Syryjczy-
cy / y Abysynowie / y Indowie / y wszystkie wschodnie kráie
(choć ich język jest Żydowskiego niżli Grackiego bliższy)
namiastki Apostolskie / Episcopos, to jest / Biskupami Gra-
ckim słowem zowa: á nie כהן pekidim, ábo inszym na-
zwiskiem języka swiego. W Psalмі C IX. Páwet s. z ná-
mi nie tylko czyta; według porządku Melchisedechowego, ále y sta-
wielkie tajemnice wywodzi. Gdzie w Żydowskim stoi; we-
dług słowa mego, ábo secundum negocium, według spráwy Melchi-
sedechowej. W Psalмі CXV. z námi Apostoł czyta; y wie-
rzyłem; przetożem też mówił; choć w Żydowskim jest ináczey;
Vwierzyłem; y bede mówił. Córy Psalm CXVI. práwie według li-
tery Lxx. tłumączow Apostoł położył. Jáko y on wiersz Psál-
mu CXVII. Pan jest pomocnikiem moim, nie bede się bał, żeby mi co rzę-
nił człowiek: Który w Żydowskim nieco ináczey jest / y nie ma
słowa tego / pomocnikiem.
- Krótko mówiac / nie ináczey / ani z inzego przekładu y Pá-
wet S. y inni Apostołowie nie przywodzą pisma / iedno z

Lxx. naszych tłumaczow: chyba gdy nie słowo ze słowa /
 ale sens albo sentencya / to jest wymysł piśmnia ś. z własnego
 swego przekładu wyrażaia. Jako na przykład / Paweł ś. przy-
 wodzi z Psalmu CIII. Który czyni anioły swe duchy, a sługi swe pło-
 mien ognisty. Gdyż Żydowie y Grecowie miasto tego / mają
 ogień paliaacy. Ono z Psalmu LXVII. tak przywodzi; wstąpił
 na wysokość, poimal wieżynie, dał dary ludziom: Gdyż z Żydowskiego y
 z Grackiego przelożyć było potrzeba; wziął dary w ludziach. Lecz
 na obu miejscach sens tylko / albo wymysł piśmnia wyrażił Apo-
 stot; y nauczył nas że to jest najlepszy sposób przekładania pi-
 śmnia ś. nie zawsze słowo słowem wyrażać / nie nazbyt się na
 słowach zaśadzać / y nie wszedy własności słow wporne się
 trzymać; ale czasem / zwłaszcza na trudniejszych miejscach /
 własność słow opuścić / samey własności y iasności rze-
 czy słuzić / y sens iako nalepiey wyrazić.

Zyd: 1. 7.

Ephc: 4. 8.

Nalepszy sposób
piśmnia przekła-
dania.

Pokazatem / iż ten nasz stary Psalterz jest daleko lepszy y
 pewniejszy / a niżli one wszystkie / które posłedz z Żydowskie-
 go są przelożone. Ponieważ od onych Lxx. starcow jest prze-
 tłumaczony / którzy veritatem Hebraicam daleko lepiej v-
 mieli y rozumieli / a niżli posłedni wszyscy. A ktemu od
 Christa Pana naszego / y od Apostotow iego tak nam jest po-
 dany y zalecony / że go y sami raczey używali / a niżli verita-
 tem Hebraicam, iaka dziś jest w Psalterzach Żydowskich.
 Ale ieszcze nadzwys przywiode o tym świadectwo Conrad
 Pellitana Zwingliana: abyśmy prawdziwie o naszej edicy-
 ey Psalterza to rzec mogli / co o prawdziwym Bogu Moy-
 sesz powiedział; Nie jest edycya nasza / iako ich edycye / co y
 nieprzyiaciele nasi zeznać y osadzić musza. Ten tedy Pelli-
 tan / wydawszy dwakroć Psalterz / ad veritatem Hebraicam,
 według Hebrajskiej prawdy od niego przelożony / daie to
 świadectwo o naszym Psalterzu w Prefacyey Roku 1534.
 Doznałem / prawi tego / że tak sztucznie / tak wczem / y tak
 prawdziwie ta nasza vulgata edycya Psalterza / zgadza się z
 originatem Żydowskim (co się tyczy sensu / albo rozumienia)

9.

Y sami Aduer-
sarze nasz Psal-
terz zalecaia.

5. Moy: 32. 31.

22 że w tym nic nie wzięcie / iż tłumacze Graccy y Laciński /
 22 byli ludzie ze wszech nauczniejszy y napobożniejszy / a prawie
 22 duchem prorockim obdarzeni: chociaż na niektórych mie-
 22 scach odstepuia od punktow Hebrajskich / ktorych teraz ży-
 22 dsi używają: ktore wzięcie musie / że na on czas takie nie by-
 22 ty: y domniemać sie musi / że niektórych liter odmiana sie
 22 stała / gdy kto wszystko pilnie konferuie. Dotad słowa E-
 wangeliká tego / iako sie dziś dosyć hárdzie zowia.

III.

Co sie w tym
przekładzie za-
chowáło. 1.

August: lib: 2.
dość: Christi:
cap: 15.

2

Słowo iáśniey-
sze miásto tru-
dniejszyego.
Psal: 133. 11.

Támże. 9. 3.
Psal: 105. 15.
Psal: 91. 15.

Sens wyrażony.

A tak inż nic inżego nie zostawa / iedno ábych nákoniec
 dać spráwe / co byto za przedsiwzięcie moje w tym przekła-
 dzie Psálmow: Naprzód tedy / vulgata Psalmodum editi-
 onem; to iest / Psálmy / iako iez stárodawná w kościele śpie-
 wają / z Lxx. Graccich tłumaczow na Laciński ięzyk wier-
 nie przetozone / stáratem sie co nawierniey / y nawłasniey / y
 náiasniey / a ile być mogło / słowo od słowá z Lacińskiego na
 Polskie przetozyc. Bo wiem / iż Augustin S. y inni pospoli-
 cie / taki przekład pisma s. chwala / quæ sit verborum tena-
 cior, cum perspicuitate sententia: to iest / ktory sie słow wie-
 cey trzyma; iedná z iásnościá sensu / ábo sentencyey. Bo
 gdzie słowo od słowá przetozywşy / nie máś iásnego sensu;
 tam sie z potrzeby nieco od własności słow odstąpić musi /
 folguiać sensowi. A przetoż nie wszedy słowo Lacińskie slo-
 wem Polskim iest wyrażone: ale czasem słowo iásniejszye
 miásto trudniejszyego / z oryginalnych ięzykow / Gracciego /
 ábo Żydowskiego iest polożone. Jáko ono; Et dixi forsitan
 tenebrae conculcabunt me: id est, cooperient, occultabunt,
 Heb: obscurabunt. A rzekłem / Owa podobno ciemności
 zakryia mie: a nie podepca mie. Semitam meam & funicu-
 lum meum inuestigasti. Wysładowates ścieżke moje y le-
 gowisko moje: a nie powrozek moy. Misit saturitatem in
 animas eorum. Przepuścił ná nie suchoty. Et bene patien-
 tes erunt. A dobrze zdrowi beda. Czasem też kiltá słow / ábo
 zupełna sentencya / ad sensum tylko iest wyrażona. Jáko o-
 no; In reliquiis tuis præparabis vultum eorum: A ostatet

ich w twa

ich w twarzy postrzelaś: Quiq; terrigenæ & filij hominū,
Tak wy z polskością jako y wy zacnięszy.

Dla teyże przyczyny/ folguiac sensowi/ albo iasności rozu-
mienia/ na mieyscach niektorych uczynity sie Modorum &
temporum mutationes. Nam in Hebræa lingua, præterita
& futura sunt omnium Modorum pro particularum ad-
iunctione. A przetoż ono mieysce: Pro nihilo forsitan ini-
micos eorum humiliassem, & super tribulantes eos misis-
sem manum meam. Inimici Domini mentiti sunt ei, &c. ta-
tem przetożyc musiat; Wnet y iacnobym był poniżyt ich nie-
przyiacioty/ a na trapiace ie obrociłbym był reke moie. Nie-
przyiaciele Pánscy klámácby im byli musieli/ y bylyby czasy
ich szczęśliwe na wieki/ y ná armijby ie był Bog ciuśtością
zboża/ć. A ono także: Torrentem pertransiuit anima no-
stra. Strumień bystry prześláby była duszá nášá. Tymże
sposobem/ iż żydowie nie mając verba temporis præsentis,
miasto nich czasem præterita, czasem też futura używáia:
Przeto lepiey sie przekláda; Dominus regnauit, exultet ter-
ra. Pan króluie/ niech sie ráduie ziemiá. A Dominus regna-
uit, irascantur populi. Pan króluie / niech sie (iáko chca)
gniewáia narodowie. A niżli/ Pan królowat. Bo królestwo
tego nigdy nie wstanie. A In te Domine speraui. W tobie
Pánie ufam. A Ad te Domine leuaui animam meam. Do
ciebie Pánie podnosze dusze moie. Także y ono; Quæ pro
nihilo habentur, eorū animi erunt. Mane sicut herba transe-
at, mane floreat & transeat: vespere decidat, induret & are-
scat. Láta ludzkie sa iáko rzeczy/ ktore zá nic nie stóia. Ráno
iáko trawá wschodzi/ ráno kwitnie y przechodzi: a wieczor
wpádnie/ stwárdnieje/ y wyschnie. Nie wszedy też iest tenże
porządek albo położenie słow w Polskim/ ktory iest w Laciń-
skim: ale ktory nam Polakom iest iásnięszy y zwyczajnię-
szy. Jáko ná przyklad; Filius meus es tu; Tys iest synem mo-
im; lepiey y śnádnię iest / a niżli; Syn moy iestes ty; albo/
Syn moyes ty. A to com lepiey przywiodl: Quæ pro nihilo

Psal: 20. 15.
Psal: 48. 3.

3.
Modorum &
temporum mu-
tationes.

Psal: 50. 15.

Psal: 133. 4.

Psal: 96. 1.

Psal: 98. 1.

Psal: 30. 2.

Psal: 24. 1.

Psal: 89. 5.

4.
Porządek słow
czasem odmie-
niony.
Psal: 2.

Psal.

habentur,

habentur, eorum animi erunt. Lata ludzkie sa iako rzeczy/
ktore za nic nie stoia: iasniey sie przeklada a nizli ad ver-
bum, Ktore za nic nie stoia/ ich lata beda.

5. *Eclipses napelnione.*
Psal: 6. 4. A iz w Psalterzu czeste sa eclipses, to iest zamilczenia/ abo niedotozenia slow do sensu potrzebnych; Jako ono: Alle ty Panie pokiz: przeto dla ich napelnienia / y dla lepszego zrozumienia przydawalem z dobrych autorow niektore slowa/ ktorych nie mias w tercie: wszakze insha litera wydunktowana; aby znać bylo / co iest text wlasny / a co przydatek dla wyrozumienia.

6. *Czemu roznościu textu Żydowskiego y Grackiego pokazane.* Goziek olwiek też co wiecey / abo mniej / abo inaczej iest w tercie Żydowskim abo Grackim / a nizli w naszym Lacińskim / tem mato nie wśedy naznaczyć y pokazać / abo na brzegu / abo w dłuższych Zinnotacyach po Psalmedach / ktore sie na brzegu stawic nie mogly. Com nie dla tego uczynil / ze bych teptowi nasemu (ktory iakom inż pokazał iest daleko lepsy y pewniejszy / a temu iasniejszy / a nizli Żydowski dzi siejszy) w czym przyganiac / abo go popiawowac miał; ale aby czytelnicy / wszytkie trzy przekłady / z Żydowskiego / z Grackiego y z Lacińskiego / y z ich różnościami / miał przed oczyma / tym iacniej mieysca trudniejszye poiać y zrozumieć mogli. Ktemu / aby sie sama rzecz pokazalo / iz nasz stary przeklad z Grackiego Lxx. daleko lepsy iest / a nizli te nowe z Żydowskiego. A nakoniec aby w slowiech trudnych y watpliwych / dokladaiac sie oryginalnych iezkow / tym szcerze y lepiej wszytko przetożono bylo.

7. *Autorowie.* Do wykladu zaś Psalmow / y ku objaśnieniu wszytkich mieysc trudniejszych / tychem Autorow nawiecey używał / ktorzy literalem sensum z oryginalnych iezkow / Grackiego y Żydowskiego nalepiey wykladaiac. Jako Genebrardus, Iansenius, Pagninus, Bredenbachius in 69. Psalmos priores, Varablus, Eugubinus, Flaminus, Titelmanus, Ildorus Clarius, & Ioannes Campensis.

8. *Argumenty.*

Przydałem y Argumenty albo Summy Psalmow co na

Eröße /

trochę nawiecy z Genebrarda. Także Hebrajsmy/ to jest mowy trudniejszye y Żydow zwyczajne / pokazałem y wyłożył co znamięnia / y zebrałem ich Regestr na końcu. Nad to Annotacye / iedne na bieżę / częścią do objaśnienia textu / częścią do okazania różności textu Żydowskiego y Graeckiego potrzebne ; A drugie na końcu wiele Psalmow / wiarsze Kacholicka potwierdzające / albo trudniejszye miejscá objaśniające przyczynilem. Tytuły też Psalmow / ktore inni dla trudności / zgola opuśczaia / iako niepotrzebne / y samym Żydom nie wyrozumiane ; iednak iż są częścią pisma S. wyłożyłem y objaśnił / iakom mogt nalepiey. Także y o no słowo nro Selah. Ktore się w Psalmiech Żydowskich siedm / dziesiąt kroć y raz náyduie / raz ie wyłożywszy / nazywaz / tem wszedy. Przydałem y Regestr rzeczy czelniejszych na końcu ; Ktore się w Psalmiech y w Annotacyach zamykają.

Te tedy praca moie / y ten wszytek Psalterz / albo rączy te mąla Biblia / (pozi sie wietrza nie zgotuie) W. M. swemu Miłosćiwemu Pánu / dobrodzieiowi y fundatorowi nase / mu / ze wszytka chęcia ofiaruie / oddawam / y przypisuię. A to nawiecy dla trzech przyczyn. Jedną / iż wiem pewnie / że się W. M. w tych swietych księgach osobliwie kocha : Ktoremi nie tylko swe nabożenstwo y miłość ku P. Bogu wstawicznie wzbudza : ale ich też ku innym zbudowaniu / tak w rozmowach y w kazaniach / iako y w Senacie wotulac rad używa. Druga / aby to był znak iaki taki / wdzieczności nasey ku W. M. za wielkie y rozliczne dobrodzieystwa / Ktorymiś W. M. nie tylko mnie niegodnego ode trzydzięści lat ; ale y wszytke Societatem nostrą zdawną sobie obli gować raczył : a zwlaszcza fundowaniem / zbudowaniem y nądaniem hoynym Collegium swego Kalskiego / y znaczna pomoca y poratowaniem Collegium nasego Poznanskiego : A to wszytko ku wietzey czci y chwale Bozey / ku pomocy y rozmnożeniu Kościoła Bożego / ku pożytku tey sławney Kony / ku dobremu wychowaniu mlodych ludzi / y wycwicze-

9.
Hebrajsmy.
10.
Annotacye.

11.
Tytuły Psal
mow.

12.
Selah

13.
Regestr.

niu ich w boiaźni Bożey / w piawey pobożności / y w nau-
kach pocztuich a potrzebnych. Za coś W. M. sobie v nas
y wdzięczność powinna / y modlitwe za sie wstaawieczna ; v
ludzi błogosławienstwo / dziękczynienie / y wieczna pamiat-
ke ; a v Pána Boga niewymowna y nieśmiertelna zapłate
pewnie nágotował. Trzecia przyczyna iest / aby ten moy
przekład Psálterzá / od W. M. nawyższego w Polsce mie-
dzy duchowienstwem wodzá y pásterzá wdzięcznie przyiety
y ápprobowany / sstał sie tym ważniejszy / y innym wszytkim
tak duchownym iako y świeckim stanom tym záleceńsy y
przyiemniejszy : a pod mocna imienia twego carcz a y obro-
na / od przeciwników był tym bezpieczniejsy. Túc nie wat-
pie że ten máły vpominek odemnie darownego slugi swego
W. M. wdzięcznie przyiać bedziesz raczył. A ia / iakom po-
winien / y ze wszytka bráćia náša / P. Boga prosić nie prze-
stáne / aby W. M. w lásce swey swietey / a w dobrym zdro-
wiu kóściotowi swemu swietemu / y tey sławney Koronie iá-
n nadłuzey chować / y posiłać / y wśeláćmi błogosławienst-
stwy pomnáżać raczył. W Poznaniu w Collegium

Societatis IESV, w dzień S. Já-
kuba. Roku Pánińskiego /

M. D. X C I I I I.

1594.

Do Chrześcijańskiego Czytelnika/ O pożytkach y używaniu Psalmow.

NJe bez przyczyny to Duch ś. przez Apostoły Kościołowi podał/ Czytelniku miły/ aby te księgi Psalmow (które Żydzi סְפָרֵי תְהִלִּים / *Sepher Thehillim*, albo Krocey Thillim, to jest/ księgi hymnow albo chwał Bożych / Graekowie ψαλμοί / *Psalterium*, to jest Psalterzem / a nasi starzy Polacy Żołtazrem zowią) były w większym używaniu / niżli inne które księgi święte: tak iżby z nich cokolwiek na każdy dzień / y na każda godzinę w Kościele śpiewano. Abowiem to są nie tylko osobliwe/ porządne y bardzo pożyteczne księgi/ ale i temu y piękne/ y bardzo wdzięczne / y tu śpiewaniu y pamiętaniu snadne: które mają w sobie nie tylko wszystkie tajemnice o Panu Chrystusie y o Kościele jego / które w każdym czasie y światem Chrześcijańskim nadobnie są przystosowane: ale nad to zamyślają w sobie summe/ albo krótkie zebranie wszystkich pism ś. Bo co się we wszystkich piśmie szeroko wywodzi / to się w tych księgach króciuchno zamyśla. A co inne księgi osobno historie / osobno proroctwa / a osobno nauki życia pobożnego opisują: to wszystko Psalmy w jednej kupie mają. Tu narydzieś historie one stare/ o stworzeniu świata/ y wszystkich tak widzialnych iako y niewidzialnych rzeczy / o potopie / o Patriarchach onych swietych/ Abrahámie/ Isaku/ Jakobie/ Jozephie/ Moysesu/ Aaronie/ o wybawieniu ludu Bożego z Egiptu/ o porażeniu królów pogańskich / o osiągnięciu y podzieleniu ziemi obiecanej: o Saulu/ Dawidzie/ Salomonie. Tu masz proroctwa y jasne przepowiedzenie przyszłych rzeczy / o przyściu na świat Pana Chrystusowego / o Bożstwie y człowieczeństwie jego: o Narodzeniu jego tak wiecznym iako y doczesnym; (y o najwyższej tajem-

Czemu Psalterz w kościele nawięcej używany.

Psalterz jest częścią Biblii.

Historie.

Proroctwa.

Nauki życia po-
bożnego.

mnicy Trojce przenaświertsey) o Mece / Smartwychwsta-
niu y Wniebowstąpieniu Pańskim / o powszechnym kościele
iego / o nawroceniu Poganow / o odrzuceniu Żydow / y o in-
nych wszytkich tajemnicach s. wiary naszej. Przetoż y sam
Pan Chrystus y Apostołowie iego ku potwierdzeniu nauki
Ewangeliey s. zżadnych ksiąg wiecey iako z Psalmow s.
wiadectwa nie przywodzi. Tu masz y nauki rozmaite y ży-
we przykłady prawego nabożeństwa / życia pobożnego / y za-
chowania Pańskiego przykazania : ohydzenie grzechow y
wszelakich złości / a mianowicie / niebożności / okrucieńst-
wa / zdradziectwa / pochlebstwa / kłamstwa / pychy / niepra-
wości / niesprawiedliwości / łakomstwa / wtrapienia nied-
nych a niewinnych ludzi : a z drugiey strony zalecanie wsze-
lakich dobrych uczynkow y cnot Chrześcijańskich ; a zwa-
żesz a wiary / nadzieie / ufności w Bogu y miłości tak Boga
iako y bliźniego : pokory y cichości / iedności y zgody / spra-
wiedliwości / posłuszeństwa / miłosierdzia / mądrości / boja-
źni Bożej / cierpliwości y trwatości w pokusach y w prześ-
wanych rzeczach. A temu zapłaty tak dobrym / iako y złym /
na tym y na onym świecie zgotowane / y straszny on dzień
sadny nie raz opisany.

Iako sie z Pa-
nem Bogiem ob-
chodzić mamy.

To tedy wszytko mają Psalmy spolne z innemi księgami
pisma s. Ale nad to mają inne rzeczy sobie prawie własne.
Bo w innych księgach świętych Pan Bog z nami / abo do
nas mowi ; ale w Psalmiech uczy nas Duch s. co my w za-
iem Panu Bogu odpowiadać / co z nim abo do niego mo-
wić / iako sie z nim obchodzić y rozmawiać / z takim sercem
ku niemu przystępować / iako go wyzywać / chwalić / y wysła-
wiać / iako mu na każdy czas / y za wszytko dzieki czynić ma-
my. Tu masz żywy przykład y nadostonalny sposob y obyczay
wzywania Pana Boga y wszelakiey modlitwy y prosby /
(tak o oddalenie złego / iako y o dostąpienie wszego dobrego)
pokuty y żałości za grzechy / wskazywania / ofiarowania / dzieł
czynienia / wysławiania y wychwalania dziwney moźności /

mądrości

madrości / dobroci / cierpliwości / miłosierdzia y szczerobli-
wości / y innych własności Bożkich / y weselákiego wesela y
radości w Duchu S. to iest / iáko sie masz weselić / chlubić y
radować w Pánu.

Jest ieszcze y druga własność Psálmow / że to wszytko / co
sie powiedziało / iest nam w tych ksiázkách dziwnie zápra-
wiono y osłodzono / áby nam tym przyjemniysze bylo. Abo-
wiem madrość Bożka / ktora nam wszytkie náuki podáá /
niechciała teź Muzyki y Poetyki opuścić ; ále iey teź ná-
wiete rzeczy vżyła : áby ludzie od świeciecey Muzyki y od pie-
śni nieuczciwych odciągnęła / á rzeczy święte / potrzebne y
pożyteczne wdzięcznością wieršow y pieśni duchownych
ocukrowáá. Bo iż Duch s. widział rodzaj ludzki ku rosko-
šam skłonny ; á do cnoty / dla iey prace / trudny : przeto náu-
kę swá zbáwienná z roškošnemí pieśniámi zláczył raczył ;
áby vszy / wdzięcznością śpiewánia porušone / pożytek sto-
wá Bożego tym snadniey wpuszczáły do serca.

w dzieczność
Psálmow.

Przetoż sie stárzy Doktorowie / á ná imie Athanasius, Ba-
silius, Ambrosius, Augustinus, y Euthymius, tych ksiąg do-
syć náchwalić nie mogą. Básilius y Augustin s. mówia / że
księgi Psálmow sa bázro obfity á pospolity skarb weselákiego
dobrey náuki / ktory y nastársze rány duszne leczy ; á nowym
predka popráwe przynosi : bładzace ná droge náwodzi / y
rzeczy strácone nápráwuię : y wszytkie złe zádzę y áffekty kto-
re serca ludzkie rozmáicie trapiá / vsmierza y odeymuię : A
to nie żadnym gwałtem ; ále z roškoša iákás / y śpiewánim
wdzięcznym / myśli nabożne do serca wpuszczáiacym. Psalm
tedy iest wesele serca / dusz vspokoienie / proporzec pokoju /
myśli frásowliwych vmiártkowanie / wšetecznych pohámo-
wanie : miłosći ziednánie / niezgodnych vgodzenie / nieprzy-
iáciot poiednánie. Psalm iest czártow odpędzenie / ániel-
skiej pomocy przywábienie / w nocnych stráchách bešpie-
czeństwo / vlzenie prac dziennych / obroná dziatęk / zbroidá
młodzieńców / stárych pociešenie / białych głow naprzyštoky

In prefat: in
Psalter.

Pożytki Psá-
mow.

niefşe ozdobię. Na puſzczy mi ą goſpode daie / poſpolite ſprawy miarkuie. Poczynaiacym ieſt wprawnienie / poſtepuiaacym w enotach pomnozenie / krewnim wſpomozenie / doſkonaiym utwierdzenie. Pſalm ieſt gtoſ koſcielny ; ſwiate ą oſwieca / ſmutek ktory z Boga ieſt ſprawię ; iſy z ſerc ą kamiennego wyčiſtuie. Pſalm na koniec ieſt wrząd Anielski / ſprawa niebieſka / duchowna oſiara y k ądzenie. Bo czego ſie z Pſalmow nie nauczysz : Tu naydzieſ y zupełna Theologia. Poty ſłowa Bazyliuſa y Auguſtyna S. Nie wſpominaſ ſłow Euthymiuſa / Bazyruſa / y innych / ktory Pſalterz dſiwnie wychwalaia.

Rábbinowie z ą
leciaia Pſalmy.

Ą nie tylko naſzy Doktorowie ; ale y oni ſtarzy ą wozeni Żydowſcy Rábbinowie tak Pſalmy wyſławiaia / że ie dla obfitoſci známięnitých ą Bożkich rzeczy / ktorymi iáko na wſeľſia tak ą wſeľákimi napiękniefſzymi y nawonniefſzymi kwiatkami ozdobię / ſa pr ąwie nápełnione / סֵפֶר תְּהִלָּתוֹ Sopher Thillim, to ieſt / kſięgi ſłogow / ąbo bogow názywaia : iſ wielka moc wſeľch rzeczy pobożnych y duchownych w ſobie zamykaia. Abowiem w tych ſwietých pieſniách chci ął Duch ſ. iáko by żywy przyk ął / wizerunek y wzor ſwi ątu wyſtawię / ktorego by według wole y y podobania Bożego k ądzy wierny we wſyťkich przygodách ſwych / miał náſładować. Kiedy w perſonie Dawidowej k ąłdſie nam przed oczy ; iáko z ą grzechy náſze pokutować / iákim ie ąlem y płaczem omýváć / iáko ſie ich pokornie ſpowiedać / y iáko ſie ná wſeľkie karanie z ą nie oſiarować mamy. Ą z drugiey ſtrony / iáko P ąn ą Bog ą miłować / iáko ſie w nim y w chwale iego kochać / iáko go wſt ąwicznie chwalię y wyſławiać y bogoſławić / iáko mu ze wſyťkiego dſiękować / iáko w nim ſ ąnym nádzieie pokł ąd ąć / z i ąk ą wſnoſcia we wſyťkich potrzebách do niego ſie wcięk ąć : iáko ſie przed nim korzyć / w ądziem y zebraćiem ſie wzn ąw ąć y wyzn ąw ąć / iáko miłofierdſia iego wſt ąwicznie proſić : iáko w rzeczách przeciwných náń czeć / ſt ątecznoſć y ſtaloſć zachować / nádzieia ſie ciefſzyć / ą

wizerunek pr ą
wego nabożeń
ſtwa.

wſnoſcia

Wfnościá w nim wspierać ſie potrzebá. Nád to / iáto ſie
wſzego ztego wiárować / á dobrego náſládownać mamy.

Tu ſie przypáczyc / Czytelniku miły / z podſiáwieniem y z ko-
chaniem moſeſi / iáto krol ták zacny y moſzny / y ták domá iá-
to y ná wojnie fortunny / wſytkie iednák ſwe roſkoſy y ko-
chania pokláda w ſámych Pánu Bogu iáto go dobrym / ſod-
kim / iáſkáwym y miłoſiernym wſtedy opíſuié: iáto w doſtá-
ku wſech rzeczy / by nam iſzernieyſzy zebrał / miłoſierdzia ie-
go wſtáwicznie proſi: iáto w náwietſzych trudnoſciách y
niebeſpieczeńſtwách z gárdtem wćiekáiac / podſadnym cie-
ſarem wćiſkow przećie nie wpada; ále wſáiac pomocy nie-
bieſkiey / ſmieie wykrzyka: Pan ieſt oſwiecenie y zbáwienie
moie / kogoſ ſie iá mam báć? Pan obrońcá żywotá mego /
kogoſ ſie mam lekáć? Choćby ſtánely przećiwko mnie woj-
ſká / nie bedzie ſie báło ſerce moie. Choćby powſtáta prze-
ćiwko mnie bitwá / w nim iá wſáć bede. Tymći ſpoſobem
máſ ſwíety / máło nie w káżdym wierſu náucza ſwoym
przykłádem / y pokázuie / iáto w rzeczách trudnych y prze-
ćiwnych do Pána Boga / iáto do námoćnieyſzego y nabe-
ſpiecznieyſzego zamku / z wielká Wfnościá wćiekáć ſie ma-
my / y od ntego nápewnieyſzego wſpomóſzenia czekać / ktory
ſadnego nádzieie omylić nie moſe: gdyſ inſe wſytkie rá-
tunki y pomocy ludſkie / ſá márne y omylne. W rzeczách zá-
ſie ſzczeſliwych / y wedlug myſli náſhey plynacych / wcy nas
ſwoym przykłádem / ábyſmy ſie ſtrzegli pychy y wynioſtego
ſercá. Cokolwiek záſ domá y ná wojnie ſzczeſliwie ſie nam
powiedzie / y cokolwiek kiedy dobrego myſlimy ábo wczynie-
my / że to wſytko nie ſilam áni záſlugam náſzym / ále ſczere-
mu Boſkiemu miłoſierdziu przypisowác mamy: á iſz káſzdy
o ſobie záwſzdy co nam iſzey y napokorniey trzymać y rozu-
mieć / á Pánu Bogu wſytké czeſć zupełnie oddáwác / y ie-
mu zá wſytko dziełowác / y chwały iego z wſt y z ſercá nigdy
nie wypuſzczáć powinien.

Przykłád z Da-
wida krolá.

Pſalm: 26.

Tych y wiele innych rzeczy bárzo poſzytecznych y zbáwien-
nych / w

Iako vyznává
Psalmy.

August: in Psal:
30. cont: 3.

Psal: 72. 25.

Psal: 53. 1.

Psal: 16. 15.

Psal: 15. 11.

Iesli Dawid zlo-
žil wszystkie
Psalmy.

Hier: in praefat:
ad Sophronium.
Athanasius in
Synopsis.

ných / w tych nas Psalmech Duch S. przez Dawida wcz-
Ktore y ty / Czytelniku mity / sobie táčno zbierzesz / iesli te s-
wiete księgi pilnie czytać / y w nich rozmyślać bedziesz ; nie
tylko abyś wiedział y rozumiał co sie w nich zawiera ; ale a-
bys nabożne żądze y affekty swoje z Dawidowemi affektami
y żadzeniami złączał / y tego pokory / goracey miłości y wśności y
wśe^o nabożeństwa pilnie naśladował / y z nim pospół Pána
Boga ze wszystkie^o serca chwalił y wyznawał. Jáko y Augu-
stin s. napomina tymi słowy: Gdzie sie / prawi / Dawid w
Psalmech modli: támi sie y wy z nim modlcie: Al gdzie wzd-
cha / wzdychajcie: Al gdzie sie weseli / y wy sie weselcie: gdzie
sie spodziewa / y wy sie spodziewajcie: gdzie sie boi / támi sie y
wy bojcie: gdzie Pána Boga chwali / támi też y wy chwal-
cie: gdzie mu też dziękuię / támi y wy dziękujcie. Bo wszystkie^o
co tu napisano / iest zwierciadłem naszym. Bo ták będzie /
że miłością Bożą rospalony / y żądze niebieskich rzeczy pod-
niesiony / skostowawszy iako dobry y słodki iest P. Bog twoy /
bedziesz mówił z Dawidem one słowa ; Pánie / coż ia mam
na niebie / ábo czego chce na ziemi oprócz ciebie : Boże serca
mego / y włości moia o Boże na wieki. Al wzgardziwszy mar-
ność dostoięństwa / dostátków y rostkosy tego świata ; rozmi-
luiesz sie onych prawych á wiecznych dostoięstw / bogactw
y rostkosy niebieskich : y bedziesz z Dawidem mówił ony sło-
wa ; O iako mile sa mieszkánia twoie Pánie zastepow : Prá-
gnę y omdlewa dusá moia do páłacow Pánstich. Támi ná-
sycon bede / Kiedy sie okáże / Pánie / chwałá twoia. Nápeł-
niś mie weselim z oblicza twego. Rostkosy ná práwicy two-
iey / sa nieścończone.

Co sie tycze Autorá ábo Kładáczá Psalmow / rózne sa o
tym Doktorow sentencye. Hieronym s. trzyma / że Psalmy
od tych Autorow sa złożone / ktorých imiona w tytułach sa
położone / to iest / od Dawida / Asaphá / Idithuná / od synow
Korego / od Emana Ezraity / od Mojżesá y Salomona. Z
Hieronymem zgadza sie też Athanasius y Hilarius. Ale z

Drugiej strony Augustin ś. rączy z temi trzynaściorzy wśy-
 tkie sto y pięćdziesiąt Psalmow samemu Dawidowi iako ich
 własnemu autorowi / abo skłádaczowi przypisuią: ktory ie-
 potym przednieyszym swym śpiewakom / abo przetożonym
 Chorow od niego postanowionych (Asaphowi / Idichun-
 wi / synom Korego) ku śpiewaniu podał / ktorzym przeto sa
 przypisane. Toż Origenes / Chrysoſtom / Ambroży ś. Euchy-
 mius / Theodoretus / Cassiodorus / Beda y inni rozumieia.
 Wśakże w tym sie mało nie wśytcy zgadzaią / że Dawid zło-
 żył siedm dziesiąt y trzy Psalmy / ktore iemu w Żydowskich
 exemplarzach tak sa przypisane; לדוד Le David, To iest/
 Dawidow / abo iako Lxx. wśedy wykládaią / Dawidowi / ro-
 zumiey przypisany / abo od Duchá ś. nátniony y podany.
 Náđ to trzydzieści y dziewięć Psalmow / ktore tytułow nie
 máia / ácz niektorzy Autorom przed nimi w tytułach miáno-
 wánym przypisuią / wśakże prawdziwie podobnieysza iest tych
 sentencya / ktory ie Dawidowi przyczytáia. Abowiem siedm
 z tákich Psalmow / pod imieniem Dawidowym w piśmiejch
 świętych sa állegowane. Jáko Psalm wtory / w Dzieciach 13.
 Psalm XVII. 2. Krol: 22. Psalm CIII. 1. Kron: 16. Psalm
 CV. CVI. CXVII. y CXXXV. o ktorzych iest wzmianka w
 pirowśyich księgách Eſdrášowych. A owśe y Psalm LXXII.
 ktory ma tytuł / Ná Salomóná / nie od Salomóná: ále od
 Dawidá za synem swym Salomonem iest nápisany: ponie-
 waż za nim záraz przydano te słowa; Skonczyły sie pieśni
 Dawidá syná Jesse°. Gdyż tedy Krol y Prorok Dawid abo
 wśytkie Psalmy / co iest podobnieysza; abo bez mála wśytkie
 złożył: tedyć słusnie te księgi poſpolicie Psalterzem Dawi-
 dowym názywáia: ácz Żydowie y Apóstolowie zowa ie po-
 prostu księgi Psalmow / to iest hymnow abo chwał Bożych.
 Lecż y to też wiedzieć nie záwádzi / iż pośledni Żydowie á-
 bo Mąſſoretowie dzieła Psalterz ná pięćory księgi czyniac
 pirowśe / od poczatku áż do Psalmu czterdzieste°. Wtore / od
 Psál: XL. áż do LXXI. Trzećie od LXXI. áż do LXXXVIII.

Hilar: in Pro-
 logo Psalm.
 August: de Ci-
 uit: D. lib: 14.
 cap: 17.
 1. Kron: 25.

Chrysoſt: Eu-
 thym: Theodor:
 Caſſiod: Beda,
 in prol: Psalm.

1. Eſdra 3. 11.

Dzie: 1.

Psalmow iedne
 sa, nie pięćory
 księgi.

Hier: in praefat.
Psalm: ad So-
phronium.

Imię Boże יהוה
iako ma być czy-
tane, albo wy-
mawiane.

Czwarte/od LXXXVIII. aż do CV. Piąte od CV. aż do Końca. Ale ten rozdział Hieronym ś. słusnie gani y odrzuca tymi słowy; Wiem iż niektórzy minimają / że Psalterz jest na pięćdziesiąt księgi rozdzielony/ że kedykolwiek w Żydowskim na końcu Psalmu stoi/ Amen, Amen, a y Lxx. fiat, fiat, tam się kończą księgi. Ale my raczemy starych Żydów/ a nawiecey Apostolów naśladować / którzy zawsze w nowym Testamencie/ Psalmorum Librum (iako y Żydzi Sepher Thehillim) iedne księgi Psalmów wspominają / iedne tylko księgi Psalmów być powiedamy. A nie tylko to Hieronym/ ale y Hilarius ś. y Augustin/ y inni także twierdzą: z ktorymi y my/ raczemy niżli z Mąfłoretami/ prześtawać wolemy.

Jeszcze y to wiedz/ Czytelniku miły/ że kedykolwiek jest w Psalmiech ono niewymowne a własne imię Boże יהוה ktore teraz pospolicie Iehouah czytają/ tamem ie wyrażili tym słowem PAN, PANA, PANU, PANSKI, &c. wielkimi literami napisany/ (aby różne bylo od innych imion Bożych ktore także Pana znamięniają) Ponieważ y Lxx. tłumaczów wszedy ie κύριος, a nasz Łaciński/ Dominus; to jest Pan/ przełożyli. A Hieronym ś. y Origenes / y inni wszytcy nastąpiły Doktorowie / toż imię Boże יהוה przez imię אדוני Adonai, co także Pana znaczy / z Żydowskiego wszedy wyrażali: y namyślnie pisząc o imionach Bożych / y wykładając ie/ nigdy tego Jehowy nie wspomináli. Nád to y ci sami/ ktorzy punkty pod litery Żydowskie naprzód podłożyli/ niewiedząc własney pronuncyacyey albo wysłowienia imienia tego/ cudze punkty; to jest inego imienia (Adonai) pod nie podpisałi/ aby ie wszedy czytano Adonai. Czego jest znát wielki/ że kedy pospolu to oboie imię יהוה y אדוני Adonai jest położone/ tedy aby dwakroć nie czytano Adonai; pod יהוה punkty drugiego imienia Elohim podkładają. y Elohim Adonai czytają/ iako w Psalmie 70. y 5. y 16. A co náś nawietża/ sam Pan Christus y Apostołowie/ chocia często przywodzi świat dectwá z starego Testamentu/ w ktorych jest to imię święte

Boże;

Boże; wszákże nigdy go nie wyrażáli imieniem Iehoua; ále
wschody Pánem: chocia inne imioná wlasne swemi glosy wy-
mawiali; iáko Adámá / Noego / Abrahámá / Ewe / Sare /
Mária. Nákoniec y wszytkich stárych ták Żydow / iáko y
Chrześcijańow / nigdy niesłycháne bylo to imie Iehouah,
ktore przeto nie iest ani Żydowskie / ani Chrześcijańskie; ále
wiecey ná pogańskie Żowišowe posło. Bo miedzy Iouem á
Iehouam máluczka iest różność. O czym szerzey Genebrar-
dus y Bellarminus. To dla tych przypominam / ktorým no-
winki / chocia ani pewne / ani gruntowne / wiecey á niżli sta-
re / poważne y doświadczone rzeczy y słowa śmákuia.

Náosátet / co sie tycze máterey Psálmow; iz Dawid
te hymny ábo píesni śpiewał / ábo śpiewác kázal przy Psál-
terzu / to iest / przy instrumencie muzyckim o dziešiaci stru-
nách (iáko sie z Psálmu 91. y 4. y 143. y 9. pokázanie) prze-
to teŹ wszytká máteria Psálmow moŹe byé ściagniona y
zebrána do tych dziešiaci strun / ábo rozdziałow: ták iz Da-
wid w káżdym Psálmie w iedne z tych strun býje. Pierwsza
iost / O wlasnościách y o doštonátosćciách BoŹych. Bo cze-
sto wystawia MoŹność / Dobroć / Madiość / Prawde / Spra-
wiedliwość y Miłosierdzie BoŹe. II. Sa sprawy BoŹe oko-
ło tego swiátá; Stworzenia / Rzadzenia / y Záchowánia
wschek rzeczy. III. Opátrznosć BoŹka osobliwa okolo po-
boŹnych y nieboŹnych ludzi: iáko onych brani y błogosławi-
im; á tych zášie karze doczešnie y wiecznie. IIII. O ludu Ży-
dowskim: ktorego poczátki / rozmnoŹenie / y rozliczne przy-
gody / ták šczesliwe iáko y niešczesliwe / y dziwne cudá dla
niego uczynione / á nákoniec odrzucenie tego opisuie. V. O
Mesiašiu. Bo wspomina obietnice BoŹe o przyšćciu Páná
Christusowym / y prošby swe o nie. Opisuie wćielenie y ná-
rodzenie / meke y śmierć / stápienie do piekła / zmartwych-
wstánie y w niebo wstápienie iego. VI. O kroleštwie Páná
Christusowym / to iest o kóšćiele iego. Kedy przepowiada
ludu wiernego po przyšćciu Páná Christusowym rozmno-

Genebr: in pre-
fat: Psalterij
in lib: 1 de Tri-
nit.

Bellar: in Grá-
matica sua ex-
ercitatione in
Psal: 33.

Dziešieć Roz-
działow Psál-
mow.

żenie y rozkorzenie po wszytkiemu światu/ y nawrocenie pogan. VII. O skończeniu świata/ o powszechnym sadzie/ y odnowieniu świata. VIII. O dokonaniu złych y dobrych ludzi: to jest/ o zaplacie niebieskiej ktora otrzymaća dożyty; y o mekach piekielnych złym nagotowanych. IX. O sposobie życia pobożnego/ o drogach sprawiedliwych y złościowych ludzi: ktorými oni przychodzą do szczęścia wiecznego/ a ci do niedze nieśkończoney. X. Sam o sobie troiako mówi: Bo czasem wylicza dobrodzieystwa ktore wziął od Pána/ y za nie dziękuje. Czasem swe niebespieczeństwa/ y nieprzyjaćiel swych zdrady/ krzywdy/ niaźdy/ niezbożności y niesprawiedliwości (y skłamanie ich) opisuie: a żeby ich wśedł pomocy Bożkiej prosi. A czasem wyraża w sobie obraz doskonałego pokutniacego: iako czyni w siedmi Psalmiach pokutnych. Abowiem grzechy swe optakuie/ y srodze ie sam na sobie karze/ y od Boga za nie prosi odpuszczenia.

Pierwsza/ wtora y trzecia struna ma w sobie chwaly Boże. Czwarta; Historia ludu Żydowskiego. Piata/ bośta/ y siódma; Proroctwa o Chrystusie/ o Kościele/ y o dniu ostatnim. Dziemiatą y osma; Nauki życia pobożnego/ y zapłaty tak złych iako y dobrych. Dziesięcią; Dzielczynienia/ y Prośby.

Co abyś wszystko lepiej obaczyć/ y Psalmow według swej potrzeby y nabożeństwa snadniey używać mogł/ Czcetniku miły: połóżec tu przed oczy Tablice wszytkich Psalmow/ według przereczonych części rozdzielonych. Ktorych żywiąc w łasce Bożej/ mnie też grzesznego w twoim nabożeństwie nie rącz przypominac. W Aras
kowie/ 7. dnia Oktobra. Roku
Pánstkiego/ 1594.

Tablica Psalmow.

Tablica ábo Regestr Psalmow/ według rozmaitey ich máteriey: dla snádmieyszego używania Psalmow.

I. CHVVALLY BOZE.

1. Wyśławianie Możliwości, Madrości, Dobroci, Sprawiedliwości y Miłosierdzia Bożego.	
Pante / Panie náš / iákoż dziwne test imie twoie Psalm	8.
Przywołanie Pánu synowie Boży	28.
Weselicie sie sprawiedliwi w Pánu	32.
Rzekł niesprawiedliwy / aby grzeszył	35.
Tobie przystoi chwala / o Boże	64.
Glosem moim wołałem do Páná	76.
Miłosierdzie Pánskie ná wleki	88.
Dobrze test chwalić Páná / y śpiewać	91.
Podzić / rádujemy sie Pánu	94.
Bede cie wyślawiał Pante wszyt.	110.
Chwalcie Páná wysłsyć Pogani	116.
Chwalcie Páná / bo dobry test	117.
Otoż teraz błogosławcie Páná	133.
Bede cie Pante chwalić ze wszytkie	137.
Wywyższyć cie bede Boże / Erolu moy.	144.
Chwalcie Páná w s. przybytkách iego	150.
2. Chwały Boże z strony stworzenia, rządzenia, y zachowania wszech rzeczy.	
Pante Pante náš / iákoż dziwne test	8.
Niebiosá rozpowiadáta chwale Boża	18.
Pániska test ziemiá / y nápełnienie iey	23.
Błogosław duszo moá Páná	103.
Chwalcie słudy Páná / chwalcie imie	112.
Jeśli Pan nie zbuduje domu	126.
Pante doświadczyles imie	138.
Wywyższyć cie bede Boże / Erolu moy	144.
Chwalcie Páná / bo dobry test Psalm	146.
Chwalcie Páná wy ná niebieśtech	148.

3. Chwały Boże z strony osobliwej opástrzności iego, około dobrych y złych ludzi.

Pan mie rzadzi / á ni ná czym mi	22.
Bede błogosławil Páná ná każdy czas	33.
Śnátomy test Bog w Judzie	75.
Pante tyś sie stał wieteczka nášá	89.
Kto nieśleka w spomożeniu náwyższe	90.
Dobrze test chwalić Páná	91.
Bog pomściciel Pan / Bog	95.
Chwalcie Páná / bo dobry test	106.
Gotowe test serce moje Boże	107.
Chwalcie imie Pánskie / chwalcie	134.
Wyślawiajcie Páná / bo dobry test	135.
Chwal o Jerusálem Páná	147.

II. HISTORIA LVDV ZYDOVVSKEGO.

Boże wśmá nášymi syśelisy	43.
Wyrwi mie od nieprzytációl moich	58.
Boże odrzućles nas byl / y skázil	59.
Przeczyś nas Boże odegnal do Foficá	73.
Sluchay pilnie ludu moy zákonu me	77.
Boże / przyšli Pogani ná dzieńictwo	78.
Ty który rzadziś lud Iśráelski	79.
Rádujcie sie Bogu pomocnikowi	80.
W błogosławiles Pante ziemię twoię	84.
Miłosierdzia Pánskie ná wleki	88.
Wyślawiajcie Páná / y wywyższyć	104.
Wyślawiajcie Páná / bo dobry test	105.
Gdy wychodził lud Iśráelski z Egiptu	113.

III. PROROCSTVA.

1. O Chrystusie.

Prośba o zesłanie Chrystusa.	
Miłosierdzia Pánskie ná wleki	88.

Tablica Psalmow.

Pomni Pánie ná Dawidá 151.
 O mece y śmierci jego. 21.
 Boże Boże moy weyryj ná mte 68.
 Wybaw mte Boże boż weşly wody 105.
 Boże chwaly moey nie sámilezay

O şfapieniu do piekła, y żmartywych
 wśłaniu.

Pánie przez sie náimnożyło tych 3.
 Żachoway mte Pánie/bom ja 15.
 Pánie w mocy twozey rozweşel 20.
 Do ciebie Pánie bede wołał 27.
 Wyrzyśać cie bede Pánie 29.
 Czekając czekalem Páná 39.
 Náłoż Pánie vchá twego 85.

O w niebo wśłapieniu jego.

Wşyscy narodowie kláskaycie 46.
 Niech powśłanie Bog/á niech 67.
 Rzekł Pan Pánu memu 109.

2. O Kroleſtwie jego.

Czemu sie wzburzyli Pogáni 2.
 Pánie Pánie náś/iákoż diwne 8.
 Niechay cie wşlucha Pan 19.
 Wylalo serce moje ſłowo dobre 44.
 Boże day ſad twoy Krolowi 71.
 Pan otrzymał Kroleſtvo 92.
 Spiewaycie Pánu pieśń nowa 149.

O kościele jego.

Wylalo serce moje ſłowo dobre 44.
 Bog náś ieſt wścieczka y mocá 45.
 Wielki ieſt Pan y bárzo chwalebny 47.
 Fundámenty tego ná gorách 86.
 Podnoſilem oczy moje ná gory 120.
 Weşelilem ſie z tego co mi 121.
 Oto iáko dobra á iáko wdzieczna 132.

O náwroceniu Pogánów.

Tobtei przyſtoi chwálá o Boże 64.
 Wykrzykaycie Bogu wşyteká niemio 65.
 Niech ſie nád námi Bog żmiliwie 66.
 Wykrzykaycie Bogu wşyteká niemio 99.

3. O przyſtlym Sadzie.

Bog nád Bogi Pan mowil. 49.
 Bedziemy cie chwálić o Boże 74.
 Spiewaycie Pánu pieśń nowa 95.
 Pan Kroluie/niech ſie ráduie 96.
 Spiewaycie Pánu pieśń nowa 97.

III. NAVKIZYCIA PO-
 BOZNEGO.

Błogoſławiony to maż/ktory 1.
 Ziedym go wywał/ wşluchał mte 4.
 Rzekł głupi w ſercu ſwoim 13.
 Rzekł głupi w ſercu ſwoim 32.
 Pánie ktoż bedzie mieſzkał 14.
 Pánſka ieſt niemá y nápełniente 23.
 Błogoſławieni ktorym odpuſzczone 31.
 Nie obruſzay ſie dla ſłoſliwych 36.
 Błogoſławiony ktory ma baezenie 40.
 Œluchaycie tego wşyscy narodowie 48.
 Bog ſtał nał w żgromádszeniu Bogow ſi. 100.
 Miłóſterdzie y ſad bede ſpiewał 100.
 Błogoſławiony to maż ktory ſie boi 111.
 Błogoſławieni ſa niepoſkaláni 118.
 Ktozy vſáia w Pánu/beda iáko gorá. 124.
 Błogoſław wşytcy ktorzy ſie boia 127.
 Chwał duſo moia Páná 145.

w żerunk Krolá ábo Páná pobożnego.

Miłóſterdzie y ſad bede ſpiewał 100.

O doſkonániu zlych y dobrych
 ludzi.

W Pánu ia vſam/iákoż wy mowicie 10.
 Co ſie przechwalał ze ſłoſci 51.
 Teſtſ poprawdnie ſpráwiedliwość 57.
 Œiali nie Bogu bedzie poddána 61.
 O iáko dobry ieſt Bog Œcáſłſti 72.

V. DZIEK CZYNIENIA.

Pánie Pánie náś/iákoż diwne 8.
 Bede cie Pánie chwálić ze wşytkiego 9.
 Bede cie miłował Pánie/mocy moia 17.

Pan ieſt

Tablica Psalmow.

Pan test oświeceni moie	26.
Wywyśsić cie bede Pánie	29.
Czekając czekałem Páná	39.
Boże Boże moy/ do ciebie wstąpię	62.
Podście rądujemy sie Pánu	94.
Spiewaycie Pánu pieśń nowa	95.
Pan Kroluie/ niech sie rąduie	96.
Spiewaycie Pánu pieśń nowa	97.
Pan Kroluie/ niech sie takó chca	98.
Wytryskaycie Bogu wysyćka ziemio	99.
Błogosław duśo moia Páná	102.
Błogosław duśo moia Páná	103.
Rozmislowałem sie Páná	114.
Wierzyłem Bogu/ przetożem też	115.
Chwalicie Páná/ bo dobry test	117.
By był Pan nie był; námi	123.
Czesło walczyli ná mie	128.
Panie/ nie wynosiło sie serce moie	130.
Błogosławiony Pan Bog moy	143.

VI. PROSBY.

O grzechow odpuszczenie, siedm Psálmow Pokutnych.

Panie/ nie w zapalczywości twej	6.
Błogosławień którym odpuszczone	31.
Panie nie w popedliwości twojej	37.
Smiluy sie nádemna Boże	50.
Panie/ wysluchay modlitwe moie	101.
z głębokości wołałem k tobie	129.
Panie wysłysz modlitwe moie	142.

w rtrapieniu.

Panie przecz sie námnóżyło tych	3.
Słowá moie wysłysz Pánie	5.
Panie Boże moy w tobie nádstęte	7.
Wybaw mie Pánie/ boć iu nie máś	11.
Dokładie Pánie zapomniś mie	12.
Wysluchay Pánie spławiedliwość	16.
do ciebie Pánie podnośe duśe moie	24.
Rozsadz mie Pánie/ poniewazem ta	25.
W tobie Pánie vsam/ niechże niebede	30.

Usadz Pánie skodzące mie	34.
Rozsadz mie Boże/ á rozesnay	42.
Boże w imie twoie zbaw mie	53.
Wysluchay Boże modlitwe moie	54.
Smiluy sie nádemna Boże	55.
Smiluy sie nádemna Boże	56.
Wywri mie od nieprzytaciol motch	58.
Wysluchay Boże prosba moie	60.
Wysluchay Boże prosba moie	63.
Boże pokwáp sie ku wspomóziestu	69.
Au tobie podnosiłem oczy moie	122.
Wywri mie Pánie od ciłowetkásle°	139.
Pánie wołałem do ciebie	140.
Głosiem moim wołałem do Páná	141.
w chorobie.	

Pánie nie w zapalczywości twej	6.
Pánie nie w popedliwości twojej	37.
Rzekłem bede strzegł drog motch	38.
Błogosławiony który ma baczenie	40.
Jako pragnie ieleń do rzodl wodnych	41.
Rozsadz mie Boże/ á rozesnay	42.
Pánie Boże zbawienia mego	87.
z głębokości wołałem k tobie Pánie	129.
w skárości.	

Pánie/ w tobie vsam/ niechże nie	70.
Przeciw stráchowi śmierci.	
Pan test oświeceni moie	26.
Pánie tyś sie sstał wóieczka náśa	89.
Czásu głodu.	
Pan mie rzadzi/ á ui ná cym mi	22.
Zá krolá ná wojne iádacego.	
Niechay cie wyslucha Pan w dzień	19.
Pánie w mocy twojej rozweseli sia	20.
Przeciw Turkom y Tátárom.	
Przeczes nas Boże odegnal do Kónicá	73.
Boże przysli Pogáni ná dstedztwo	75.
Boże kto; bedzie podobien tobie	82.
Wołałem do Páná/ gdym był	119.
Gdy Pan náwrocił; ntemoley	125.
Nád rzekámi Bábiloniskiej ziemie	136.

Wzdychanie

Tablica Psálmow.

W zdychanie do niebá.		Błogosławiony P. Bog i mój Strony. 143
Jako pragnie teleń do szkod.	41.	Modlitwa przeciw burzam
O jako sa mile przybyłi twoie	53.	y gromem.
Fundamenty iego na gorách.	55.	przynoście Pánu synowie Boży 25.
Modlitwa Krolowi ábo Rotmistrzo- wi przeciw Turkom.		KONIEC TABLICE.

Znáťom ábo chárakterom /ktore sa w tych
 kšiegách/wylo ženie.

- H.** Rożenek w tercie y ná brzegu H wyrásony / znáczy / że tych słow Frore sa w tercie między rożenkiem á Komma ná wierschu polożone / w Żebráyskim ábo w Żydowskim tercie nie máś.
G. Rożenek w tercie y ná brzegu G wyrásony / znáczy / że tych słow między rożenkiem á Komma w tercie polożonych / w Grackim tercie nie máś.
*** H.** Gwiazdka w tercie y ná brzegu wyrásona / znáczy / iż słowá przy takieyże gwiazdce ná brzegu polożone / náydusia sie ná tym mieyscu w tercie Żydowskim / iesli przy gwiazdce stoi H. ábo w tercie Grackim / iesli przy gwiazdce stoi G. ábo w obu terciech / iesli stoi G H. ábo H G.
*** G.**
*** G. H.**
*** H. G.**
H. Wiasło słow między tymi znákami w tercie zamknionych / náydusia sie inśse słowá w tercie Żebráyskim / przy takim znáku ná brzegu polożone ; iesli przy nim stoi literá H. ábo w tercie Grackim / iesli przy nim stoi literá G. ábo w oboim tercie / iesli G H. ábo H G. przy nim stoi.
G. H.
H. Takie dwie kreske ná brzegu / známonuia wykład słow trudniejszych w tercie / przy tymie znáku polożonych.
Hebr. Hebrá. ábo Hebr. znáczy Hebraism, to test oby czay własný Żebráyskiej mowy / ktory y nas nie test we zwyczáiu.
Lxx. Lxx. znáczy / Siedmieszácy y dwu tłumáczow / ktorzy nápierwszy kásegi stárogo zákona ; Żydowskiego ná Gracki iesze przelożyli : o ktorých szeroko máś w Przedmowie pierwszey.
PAN. Bedy naydzieś PAN, PANA, PANV, PANSKI, zc. literámi wersetów wyini ; tám wiedz że w Żebráyskim test ono imie Bóże własne y osobliwe nim Frore teraz Iehouah czytáta : ále ie stárzy imieniem Adonai, ábo Elohim (kiedy przy nim bylo Adonai) záwsze wyrażáli.
a b c d Litery we wnetrznym brzegu y tu y owdzie rośfádzone / wkázuia / że przy tym wierszu test Annotácyia po Psálmie / przy teyże literze polożona ; ábys wiedział / Frore mieysca sa w Annotácyách dłuższych obśáśnione.
9 Alucyła nie kłóśiemy ná początkách wierszow według Lxx. gdzie sie Żydowie z námi zgadzáta ; iedno tám kedy Wáśforetowie náśe wiersze porozrywáli : ábys wiedział / kedy oni wiersze poczynáta. Acs rozdziáta wierszow według Lxx. test dáleko lepszý. Wśátká sie láčno sam domýáliś.

KSIEGI PSAL M O W.

PSALM PIERWSZY.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorū.

Argument / ábo Summá Psálmu.

Ż ludzkie pobożni są szczęśliwi; á niepobożni /
misernt y niešťeśliwi.

Błogosławiony to mąż / który nie
chodził w radzie niebożnych / y ná dro-
dze grzesznych nie stał / y ná stolicy zara-
źliwej nie siedział.

nie nąśladował
rády.

2 Alle w zakonie PANSKI M jest wola iego / á w za-
konie iego będzie rozmyślał we dnie y w nocy.

roskoś, kochá-
nie iego. H.

3 A będzie iáko dziewo wsádzone nád strumieniami
wód / ktore swoy owoc dá czásu swego:

Bo będzie: ábo
záiśle będzie tá-
ki. Hebrájsm.

4 A liście iego nie opádníe: y wśytko cokolwiek
czynić będzie / pofcześnieć się.

H.
iáko plewá. H.

5 Nie ták niebożni / nie ták: ále sa iáko proch /
ktory rozmiáta wiátr z ziemi.

H.

6 Przetoż nie powstáno niebożnicy ná sádzie: áni
grzesznicy w zebrániu spráwiedliwych.

7 Abowiem zna PAN droge spráwiedliwych: ále
drogá niepobożnych zgini.

podoba się Bos-
gu żywot y po-
stepki ludzi sprá-
wiedliwych.

ANNO TAC I E.

1 Błogosławiony to mąż.) Acz Greckie y Łacínskie Księgi máją;
Błogosławiony mąż: ále tu / iáko y ná wielu innych miejscách
słowo Żydowskie winiś, nie tylko mężá / ále wśelkiego człowieka.

Mąż miásto czło-
wieka.

fA / tAŁ meicyznie tAŁo y bialagłowe / tAŁ meżA / tAŁo y młodziA
 cA / y pAchołenAantonnie. JAŁo y ondie: BłogAświony mAZ
 ktory sie BogA boi. Wo to błogAświeństwo zgolA wšytkim lu
 dziom nAleży. Acz podobno dla tego nApišano: BłogAświony
 mAZ; iż meinte sobie muŃ poczynAć (Ńrzegac sie ztego A cšyntac
 dobrze) fAŁdy ktO chce być ŃczęŃliwym y błogAświonym.

Trzy stopnie do
złego, y dobrego.
go.

Ktory nie chodził.) Tu masz trzy stopnie do złego. Pierwszy/ w słuchając słę rądy/ y zgrzeszyć. Wtóry też sze goręsy/ w grzechu trwać. Trzeci nagoręsy/ á práwie diabelski/ drugich też/ náufa przewrotna/ y słym przykładem/ do grzechu przywodzić. Przeciwnie tym stopnie są do dobrego. Pierwszy/ słuchając rądy dobrych á po bożnych ludzi. Wtóry/ ćwiczyć się y trwać w dobrych czynnościach. Trzeci/ drugich też wieść do wšzego dobrego/ náufa y przykładem dobrym. Mogłoby się ták táńciey przelożyć: Błogosławiony to człowiek/ ktory nie chodzi/ y nie stoi/ y nie śląda: ále w zafonie Páńskim rozmyśla. zc.

Stolicá zarázli-
wości, iest náu-
ká przemrotna.

Ná stolicy zářáslivey) Po Láčíně mamy / In cathedra pestilentie, ná stolicy zářáslivosti, to jest zářáslivey. Bo to žebrášim. Lecz po Graču jest / ἁμαρτία, id est, peccatum seu pestilentium, to jest / ľudsi zářáslivých : á po žydowštu צרחת, id est, letum, to jest násmie wcow : idy sa wšyfcy hereticy / Ktorzy falsšywa náuka y žlemi přížlady ľudsie zářásliva y z rzeczy šwteřy y Božich sie násmie wáia / á práwě z nich řydzá. Kto tedy chce býť ščesšlwy y bło gošlawný ; ten sie má třeř stopnów do złego wíaco wáć ; á přećwýnych stopnów dobrego násládownáć : iáko nířy w wíerřu wtorym wcy.

Kto sie Bogu po
doba.

Iest wola iego.) Ten sie Bogu podoba / ktoremu sie też Pan
Bog podoba. August: in Psal: 32.

Rozmyślác w
zakonie Páne-
skim iáko ma-
my.

A w zakonie jego będzie rozmyślał.) Jakoby gi y umiał y ps.
ml. Tak iżo na uszym miejscu tego dolożono: Bedzieś/prawi/
w zakonie Pańskim rozmyślał we dnie y w nocy: abyś wypelnił
y czynił to wszystko co w nim napisano.

Cokolwiek czynić będzie.) To jest / co folwiel pocinie on sio-
wiel / pościć się. Bo milującym Pana Boga wszystko dopo-
мага Eu Dobremu.

Przetoż nie powstana.) Rozumiey z sprawiedliwemi / od Eto-
rych beda odlaczni. Albo nie zostoi sie na sadze. Bo słowo
Żydowskie ידן iakummu / tak sie też rozumieć może.

Psalm: III.

I.

Pfal: 56.

27

b

I

C

2. Piot: 3-

3.

Ind: 7.18.

2

d

2

c

Ioſu: I. S.

3

f

Rzym: 6.

29

5

g

PSALM II.

Quare fremuerunt gentes.

Ze sie prozno niewierni / á zwlaszcá krolowie y kšiazetá / prze-
ciw krolestwu Pána Chrystusowemu buntuiá. Ponieważ on iest
krolem wszytkich od Boga Wyca uczyniony. A ktorego słuchá mu-
si káždy ktory nie chce zginać. Zwyctstwo Pána Chrystusowe
przećiw światu y mocarzom tego.

C Zemu sie wzburzyli pogáni / á ludźie rozmy-
ślali próżne rzeczy?

C Powstáli krolowie ziemscy / á kšiazetá zeszli
sie społem przećiw PANU, y przećiw Chrystu-
sowi tego.

C Potargaymy / práwi, zwiazki ich : á zrzucmy z sie-
bie iárzmo ich.

C Lecz ten ktory mieřka w niebieřiech násmieie sie
nich : á Pan wragáć im bedzie.

C Tedy bedzie mówił do nich w gniewie swoim / á w
zapálczywořci swej 'rozgromi ie'.

C A iam iest postanowion krolem od niego nád
Sionem gora święta tego / 'opowiadáiac przyka-
zanie' tego.

C PAN rzekł do mnie : Tyś iest Synem moim / iam
ćiebie dziś zrodził.

C Zaday ode mnie / á dam ci pogány á dziedzictwo
twoie / á ja ořadłość twa kráie ziemie.

C Bedzieř ie rzadził laska żelázna / 'á iáko naczy-
nie gárneczárskie pokruchy ie.

C A teraz krolowie rozumiećcie : 'uczćie sie wy *kro-
rzy sadzićie ziemie.

C Słuźcie PANU z boiáźnia : á ráduycie sie mu
ze drżeniem.

C Przyimiećie náuke chrystusowa, by sie śnać nie roz-

*rádzili śia. H.
*pomáżáncowi,
Messiaszowi H.

*powrozy, ábo
śidlá. H.
*H.

*przeřrářy ie.
H.

*Opowiem de-
kret ábo stáut.
H.

*Páńskie. G.

*Potłuczycie H.
*G.

*ábo karzcie śia
H.

*wszyřcy. G.
*H.

► H.
► H.

gniewał Pan: abyście nie pogineli z drogi sprawiedliwej.

Gdyby sie z przedk^a zapalił gniew jego / Błogosławieni wszyscy ktorzy w nim ussaia.

Pogani y Żydowie przeciw Chrystusowi.

Pogani, aludzie.) Słowo Żydowskie ^{עַמּוּל} Coim, Pogany poсполicie / ^{אֱלֹהִים} leumim, n^a tym mieyscu lud wierny Żydo^u wskazy: i^o sami Apostołowie wykładai^a mowiac: Żgro^u mādylⁱ sie prawdziwie w mieście tym / przeciw świętemu Synowi twemu Jezusowi / ktoregoś pomazał / Herod y Pontski P^alat / pogany y ludzi^u Iśchelski. Pogani tedy / byli Rzymi^anie ktorzy Chrystusa wtrzybowali: lud Iśchelski / ktorzy go wydal: Krolowie / Herod / y P^alat namiestnik Cesarzski: Ksiazęta / Arcykapłani / Doktorowie / Pharyseusowie / y Starzy / ludu.

Związki ich.) To jest zakon P^anski / y Chrystusa tego.

A i^am jest postanowion.) Niektorzy tak i Żydowskiego przedk^a kladaia: A i^a postanowilem Krola mego. Leci lepiej średni^u dziesiąt Tłumaczow przelożyli / tak i^o test w tercie Gracim y Łacińskim: i^o Genebrardus dobrze pokazuje. A n^ad Sionem gora święta tego / rozumiey w Kościele tego świętym.

Narodzenie wieczne y doczajne P^an^a Jezusowo.

I^am ciebie dziś zrodził.) A^uz sie to rozumieć moze y o doczajnym narodzeniu P^an^a Jezusowym: Dzieci: 13. 33. Żyd: 5. 5. Euthym: i^ole własniey rozumieć sie ma o onym wiecznym: i^u w oney wieczności nie maś ani przeszlego ani przyszlego czasu / i^ole wieczne D^aista: i^u co wieczne jest / to zawsze jest. Żyd: 1. 5. August: in Psal: 2. Nie tak właśnie Chrysoſtom y Hilarius rozumieia to o smartwychwstaniu P^an^a Chrystusowym / i^u w D^aistach napisano: że Bóg wskrzesił P^an^a Jezusa / i^o w Psalmie wtorym napisano: Tys jest Synem moim / tam ciebie dziś zrodził. Abowiem wskrzeszenie n^a onym mieyscu / niezgola znaczy smartwychwstanie / ale r^aczey wzbudzenie / n^a świat posłanie / y żywota P^anieńskiego wywiedzenie. J^ako y ono: Proroka wzbudzi wam P^an Dzieci: 3. 22. y 7. 37. A wzbudził im Dawida Krola. Dzieci: 13. 22.

Kościół Chrystusowi i^oko sesroki y powszechny.

Kraie ziemie.) To i^o t^aśne proroctwo / że Kościół Chrystusow miał być nie pokatny i^o niezkatomy; i^okie sa wszystkie bory heretyckie: i^ole K^atholicki / powszechny / po wszystkim świecie rozszerzony / y miedzy wszystkim narody widomy y znatomy. Matt: 24. 14. Łuk: 24. 47. Rzym: 1. 5. Psal: 18. 7. Psal: 21. 28. Przetosi^u sie prozno cieśa heretycy m^ała swa gromadka.

i

a

Dzie: 4.
27.

b

c

Geneb. in
Psalt.

d

Dzie: 13.
33.

e

f	11	Słuchcie Pánu z boiázni.) Jákóž Krolowie máia Pánu służyć; boiázniá? iedno świetarogóšcia zálázutac tego/ y karzac to/co sie dscieie przećiw wolej y rozkazaniu Páńskiemu. Bo ináčey służy Pánu Krol/ ile test cłowiektem; á ináčey / ile test Kroleem. August: epist: 50.	Krolowie iákó Pánu słužia.	
g 1. Kor: 10. Phil: 2.	11	A ráduycie sie mu ze drženim.) Czemu ze drženim? Jś kto mniá ma že stoi/ma sie bać aby nie wpađ. August: in Psal: 51. Bo nie tylko do stárego/ále y do nowego Testámentu należy; Abyśmy Pánu służyli z boiázniá/á rádownáli mu sie ze drženim. August: de sancta Virginitate cap: 35.	Przećiw pewno ści zbáwienia heretyckicy.	
h	12	Przyimicie náuke.) W Żydowskim teście stoi/ נא פחדו Na- szku bar. Co ácz różni różnie wykládáia / ále pospólnie / Pocá- luycie Syná: to test/ Przyimicie go zá Páná/ Czynicie mu poklon cálowáníem reki tego / ná mák poddáństvá y posłuszeństvá. Lecz nie mozem ináčey Christusa przyiać zá Krolá y zá Messia- śá/iedno przyiawszy wiáre y náuke tego. Przetož dobrze przelo- żył śiedmdziestiat Tłumáczow tymi słowy; Przyimicie náuke (Christusowa.) Bo ták y Cháldejski Tłumácz przelożył / Recipi- te doctrinam. A ztád mamy kilká dowodow prawdziwego Bo- stwa Christusowe°/ przećiw Żydom/ Arrianom/ y Samosátenom. Bo oto Christus Messias test Syn Boży / Ktoremu sie máia Klá- máć wšsyćy Krolowie. Oto/ ná Ktore sie on gniewa / ái pewnie zágina. Oto ái Ktorzy w nim wššáia/ beda zbáwieni. A ták Mes- sias test Bog prawdziwy. Bo sam Bog prawdziwy ma władza żywotá y śmierci. y w sámych Bogu práwym wššáć písmo każe. Bo przeklety test Ktory wššá w cšlowiecie; á błogosłáwiony Kto- ry wššá w Bogu.	Pocálowáć Syná, test przyiać náuke Christu- sowa.	
1. Krol: 2. 6. Iere: 17. 5, 7.	i	18	Ktorzy w nim wššáia.) Obács / iś tu / y w tych Księgách często/ Błogosłáwieniešwo/to test/vspráwiedliwienie y zbáwienie/nádsie- tey przypisáia: Ktore w lišciech Páwlowych wierze/á gdzie indzie/ miłóšci bywa przypisáne. Abowiem Dawid wynóš nádsiećie; iś do wiérnych mowi / Którym nádsiećá test potrzebna w tych przy- godách świetekich / Ku dostápieniu obietnic Páńskich y błogosłá- wieniešwá. Páwel zá sie wiáre záleca; iś rzec mál ábo do nie- wiérnych / ábo do wiérnych nowo náwroconych / Których chciał poćiagnáć do wiáry / iákó do fundámentu inšzych cnót Boškich. Gdyž tedy y wierze y nádsiećey tož błogosłáwieniešwo test przypisáne; tedyć to znák pewny/že sámá wiárá bez nádsiećey y miłóšci/ áni w błogosłáwić / áni ták wielkich dobr sobie przywłásczyć nie może. A temu/iś nádsiećá test do zbáwienia potrzebna/ále; wiá-	Nie sámá wiá- rá, ále y nádsie- ćá y miłóšć ro- spráwiedliwia y zbawia.
Rzym: 3. 22. Luk: 7. 47.				
1.				
2.				

ra y z miłością słazona. Takontec/że te wszystkie trzy cnoty są spól
przyczyny / y pospółu się schodzą do jednego skutku łaski / wspar-
wiedliwienia y zbawienia : ale czasem jedney/czasem drugiey/we-
dle miyscy y potrzeby/od nas wyciągają.

3

PSALM III.

Domine quid multiplicati sunt.

Proś Boga/ aby go/ iako był wyżył / od woysk nieprzyja-
ciół obronił. Moje się też y o Pánu Chrystusie rozumieć.

Psalm Dawidow / gdy uciekał przed Ab-
salomem synem swoim.

coś się. H.

mnie, ábo o
mnie. Hebr.

ratunku od Bo-
gá.

H.

* Selah. H.

H.

* Selah. H.

G.

dziesięci tysięcy

G. H.

G.

H.

* Selah H.

Psalm Dawido-
wi.

PANIE / "przez sie" namnożyło tych co mie
trapią: wiele ich powstało przeciwko mnie.
Wiele ich mówią "duśy mojej: Niemać
ten zbawienia w Bogu" swoim".*

Alno ty PANIE "jestes" obrońcą moy/tyś jest chwa-
ła moia/ y ktory podwyżsasz głowe moie.

Głosem moim wolałem do PANA: y wysłuchał
mnie z góry świętey swoiey.*

Jam zaśnął / y spałem: "y" wstałem / bo PAN
obronił mnie.

Nie bede się bał "tysięcy" ludu około mnie leżące-
go: powstań PANIE/wybaw mnie Boże moy.

Bos "ty" pobit wszystkie sprzeciwiające mi się bez
przyczyny: pokruszyłeś zeby grzeszników.

PANSKIE jest wybawienie: "a" nad ludem two-
im błogosławieństwo twoie.*

Psalm Dawidow.) W Greckim słot/ τὸ 3° αβδ, to jest Dawi-
dowi; rozumiey/dány/natchniony/ ábo obráwiony od Duchá s.
Także y nęcy wszędy w tytułach tych Psalmow przełádamy: choć
by się z żydowskiego przełádac mogło/ Psalm Dawidow. Ale i
nász przełád Łaciński z Greckiego zrr pośedł/ przeto go w sł-
wach wątpliwych (iako to jest Łacińskie/ Psalmus David) ródzcy

miz dy:

3.

I

a

2. Krol: 15

2

14.

A

3

b

4

c

Ian 2. d 22

5

d

6

c

7

f

8

a

9

a

		niś żydowskiego (czy to jest watpliwie) naskładować mamy. w Bogu swoim.) W końcu tego wiersza trzeciego w żydow-	Selah co zná- mionuje.
Hab: 3.	3	skim tercie położono słowo יהו Selah, które w tym Psalmie trzykroć się náyduje; á we wszystkich Psalterzu siedmdziesiąt kroć y raz: á trzykroć w pieśni Zabakufowej. A to znaczy/podnie- sienie głosu w śpiewaniu/ y podniesienie myśli y serca/ ábo we- stąpienie ku Bogu/iáko Rabbi Aunhi rozumie y wykláda. Bo snać pochodzi od słowa יהו Salal, co znaczy podnosić. Chál- deyski tłumacz y Hieronymus. przekłádá to słowo/ Zawsze/ ábo Wła wieść. Rabbi Abrahám wykláda te; Tak jest/ Zawsze/ Záp- rawne/ Zápprawde. Grecowie te po większej części omijáją/iáko nie nieznájące/ále tylko do Musyki należące; á czasem te Πάλαμα przekłádáją/to jest/przerwianie pieśni/ábo nieiáká odmianę śpie- wania. Látinnicy zgólá te opuszczáją. My te jednak wśedy ná- brzeżu polożymy.	
7. 6.	4	Ano ty Pánie jesteś obrońcą moy.) Tak się wśedy w tych łá- gách przekłádá/Susceptor, obrońca ábo wspomozyciel/iż po Gre- cku σὺ εἶ οὐρανός, á po żydowsku יְהוֹ מַגֵּן, to jest/ tarcza/ ábo obrońca moia. Jáko y niesz; Suscepit me, wspomogł/ábo obronił mnie. A tak te słowa we wszystkich Psalterzu wykládać się máją. Genebrardus, y inni.	Susceptor o- bronca. Suscepit, obro- nił.
d	5	Z góry świetcy swojej.) Tá gorá testá Kościół Kátholicki; o- procz którego wołać możemy; ále wysłuchani być nie możemy. August: in Psal: 44.	Oprocz kościo- ła Kátholickie- go nikt nie bez- dzie wysłuchan.
e	6	Iam zasná y spałem.) To jest/byłem bezpieczny/spałem ná o- bie wśy: bo mam obrońcę Páná/ Zebrańsin. Rozumieć to o Dawidzie. Ale ten wiersz stárzy Doktorowie/ o śmierci y zmár- twychwstaniu Páná Chrystusowym/ którego figura był Dawid/ dobrze wykláda. Z żydowskiego teraz tak gi tłumáczą. Iam leżał/y spałem: ocuńtem się/ bo P A N podeprze mnie: Także y po Grecku/ in futuro, obroni mnie. Ale w tym máła różność.	Smierć y zmár- twychwstanie Páná Chrystus- wo.
Iustin: in Dial: cum Triph. Augustin. Arnobius f	8	Bóg ty pobit; bez przyczyny.) Te słowa z żydowskiego tak się dnis przekłádá: Bóg ty wderzył po czelusi: to jest/daleś poli- cił przeciwnikom moim. Aleć dobrze Lxx. pierwśy tłumácz- przełożyli/iáko Genebrardus pokázuie. Bo tu יהי lechi, miásto כי יהי lechinam, położono/per Apocopen poetícam. A כִּי חֵן nam znácy/dárno/ bez przyczyny. Ábo Lxx. czytáli יהי iahau, miásto יהי lechi, iáko się domyślá Iánsenius.	Lxx. przekład dobry.
1. Mo: 29. 15. 2. Mo: 21. 11. Przy: 1. 17.	9	Pánskieć jest wybawienie.) Pan jest dawcą zbawienia y wśego błogosławieństwa.	

PSALM IIII.

Cum inuocarem exaudiuit me Deus.

Ulepzył cięśy w pomina / aby służyli Bogu / który te dobra /
mi napelnia : a pomocy od Boga przeciwko im prosi. Może
sie też rozumieć o Chrystusie.

Ná koniec w pieśniach / Psalm Dawidowi.

R Jedym go wzywaj / wysłuchaj mnie Bog
sprawiedliwości mojej ; w wciśnieniu roz-
prze strzenites mnie.

Zmity sie nademna / a wysłuchaj modlitwy mojej.
Synowie "człowieczy" pokłis bedzicie cięskiego ser-

ca "przeć" młuniecie marność / y szukacie kłamstwa.*

Wiedzcieśy iż dziwnym uczynił PAN świętego
swego ; wysłucha "mie" PAN gdy zawołam do niego.

Gniwajcie sie / ale nie grzeszcie : a za to "co mowi-
cie w sercach waszych / na tożkach waszych żalujcie".*

Osiarujcie osiäre sprawiedliwości / a vsaycie w
PANU / wiele ich mowia : Ktoż nam "okazał" dobra?

Náznámionowana jest nád námi światłość obli-
cza twego PANIE : dajes wesele w sercu moim.

Kiedy wrodziłem zboża / winá / y oliwy swey ob-
ficię obdárzeni są.

W pokoju pospolu bede spał / y odpoczywaj ;

Bo ty PANIE "osobliwie w nádziciey postano-
wiles mnie".

Ná koniec.) Po żydowsku מְנַחֵם לַמָּנָתֶשֶׁח. Które słowo
Zxx. wszędy przykładają / εἰς τὸ τέλος. In finem, to jest / Ná ko-
niec. Co sie dwoiáko rozumieć może. Albo Ná koniec / to jest ná
wieki / do końca ; takó y ná wtełu miewszach w psalmiech. Vt quid
Deus repellat in finem, מְנַחֵם לַמָּנָתֶשֶׁח. A niżej / Irritat aduersa-
rius nomen tuum in finem. Albo ráczey ná koniec / lub fu końcowi /
to jest / ná część Pánu Chrystusowi który jest końcem załonu / y
kończycielem śmierci y grzechu / który zglądnił / takó Hieronym s.

Augustin/

4

Abó Zwycięcy
H.

Abó, rozszerz-
teś mi (serce)

rycerscy, abó
zadni. H.

H.

* Selah. H.

H.

"mowcie abó ro-
zmyślaycie w ser-

cu waszym, ná
pożku waszym, a

milczcie. * Ses-
lah. H.

"okaże. G. da
ogledać. H.

"Od czasu (kto-
rego) zboże ich

y wino ich jest
rozmnożone. H.

H.

"pospolu z nimi
choć z nieprzy-
cióły.

"sam bezpiecznie
daś mi mies-
zká. H.

Lámnatseach,
w tytułach co

znaczy.

1 a
2 b

A

3 c

4 d

5 e

Ephes. 4
25.

6

7 f

B

8 g

h

i

9

10

a

Pla. 73. 1.

Pl. 73. 10.

Augustin / y Remigius / y inni stary Doktorowie wykładają.
 Hieronym s. to Żydowskie słowo Lamnatseach przekłada / Victori,
 albo Vincenti, to jest Żywiecy / albo Żywiecytelowi ; rozumiey/
 Pánu Chrystusowi. Aquila ie przelozył po Gracku / τῷ νικητορί,
 sprawcy zwycięstwa / to jest Chrystusowi ; według onego co ná-
 pisano : **A** Bogu chwała / Który nam dał zwycięstwo przez Pána
 nášego **I**żusa Chrystusa. Chálbeyssi tłumaczy przekłada ie / Ku
 chwaleniu / Ad laudandum. Wiem sz teraz Vatablus, Genebrardus,
 Eugubinus, Iansenius , y inni pospolicie wykładają Victori, przed-
 niesiemu **M**uzykowi (Eu śpiewaniu) przy **H**eginoicie (nacyniu
Muzykim.) Który wyklad nie od S. Hieronymá / ani od Ori-
 genesá / ani od żadnego Doktorá starego ; ale od Rabbi Dawida
 Kimhi wyczerpneli. Ale przypatrzysz sie tymie słowom v **H**á-
 báfuá Proroka : Deducet me, מוֹדִיעַ נַחֲמִי לַמִּנְחָה Lamnatseach ben-
 ginoth, victori in Psalmis canentem : to jest ; Poprowadzi mnie ży-
 wiecy w pieśniach śpiewającego : tásnie sie pokazuje / że Lamnat-
 seach, ma sie wykladać / Żywiecy ; a nie / przedniesiemu śpiewa-
 owi / y benginoth, w pieśniach / w Psalmiech / albo w Żimnách ; a
 nie / ná **H**eginoicie / muzykim instrumentie. W czym Serzey Ribera
 in Habac: 3. A tak prosy á własny wyklad tych tytułow jest ten :
Tęte Psalmu Duchem s. sa napisane / aby ná koniec / to jest / áž ná
 wielki / były śpiewane ; Eu koncowi / albo żywiecy / to jest Eu czyi y
 chwale Pána Chrystusowi / Który jest koncem załonu / a żywiecy
 sątana / grzechu y śmierci.

2 Kiedym wyzwał.) Inni ; Żydowskiego tak to przekładają :
 Gdy cie wyzywam / wysłuchaj mnie Boże sprawiedliwości mojej :
 to jest / ty któryś jest dawcą y świadek sprawiedliwości y niewin-
 ności mojej.

3 Pokiś będziecie cieśkiego serca.) Miałsto tych słow / w Żydow-
 skim teraz stoi / כְּבֹדִי לִיכְלִימָא kebodi liclimma, to jest / Pokiś sławá
 mojá nieśława (będzie) : takoby rzekł ; Pokiś będziecie być śla-
 we moje ! Ale podobieństwo / że to miejsce jest od pisarzow nieco
 odmienione. Bo **Lxx.** czytali כְּבֹדִי לֵב לַמָּא kebude leb lamma ; in-
 stemi punktami / rozdzielivszy odrátne słowa : á iedne ltere 2 Beth
 miałsto 2 Kaph czytając. Co znaczy / pokis (będziecie) cieśkiego
 serca : W czym Serzey Genebrardus y Bellarminus.

4 Dziwnym rzeczyml Pán świętego swego.) To jest / dziwnie vescił
 (po Żydow : odlaczył) mnie Dawida y Chrystusa swego.

5 Gniewaycie sie.) Niektorzy ; Żydowskiego przekładają / Driy-
 cie / albo / Zefaycie sie : ale daleko lepszy **Lxx.** przelożyli / Gnie-

Lxx. przykład
 dobry.

Lxx. Przez
kład lepszy.

Materie Sakra-
mentow świę-
tych.

waycie się: co też słowo 123 Ragaz známionuje. Jako to miejsce
przymodzi Paweł święty.

Náznámionowana jest.) Dwójkę dobrą od Boga / duszę y
cielesną. Lepiej czytali Lxx. niż Nela, náznámionowana jest ; a
niżli teraz czytają niż Nela, to jest / Podnieś. Boby było pytanie
bez odpowiedzi / y dwieby się litery radicales odmienić musiałły. O
czym święty czyta Genabrardum.

Y oliwy święty.) To słowo (y oliwy) od Siedmiesiąt Dwu-
chem prorokum jest przydane / dla tajemnice. Ji Pan Bóg nie
tylko dąże pszenice y wino / materia Sakramentu nasświetlonego
ciąga y kwiety Páńskie ; ale y oliwe / ábo krzysmo / którego wiel-
kie jest wzywanie w świętych Sakramentach / Krstu / Bierzmowa-
nia / y ostatcznego pomazania. Jako świadczy Dionysius Arcop.
y Arnobius. A te wszystkie rzeczy / gdy są porządnie poświęcone /
tedy ludzie wierni bywają rozmnożeni / y duchownymi dobrami
pomnożeni w Kościele powszechnym. Arnobius to miejsce tak wy-
klada : Od onego czasu któregośiny wysieli pszenice w cieło / wino
we kwiety / oliwe w krzysmo / ofiarować pokoy teśiny rzeczy przyieli.

Obficie obdarzeni są.) Rozumiey / ái którzy zemna w tobie wsta-
ta. Acs to inni o nieprzyjaciółach Dawidowych y ludzich cieles-
nych rozumieła. Czytaj tu Iansenium.

w pokoju.) Wiara prawa o Boskiej opatrności / nádziera y
dobre sumnienie / dobrze się wyspáć dopuszcza.

PSALM V.

Verba mea auribus percipe Domine.

Prosi Boga / áby się pokazał ; á niewinnym błogosławił.

Na koniec / zá te która dziesięćwá dostępuje /
Psaln Dawidowi.

Słowa moje vsłysz P A N I E : wyrozumiey wo-
łanie moje.

Wysłuchay głos modlitwy moiej / o Kro-
lu moy y Boże moy.

Bo się tobie modlić bede : P A N I E ráno wysłu-
chaj głos moy.

Ráno bede stał przed toba y przypátrze się : á

bowiem

Eph: 4.

26.

f

7

g

Dion: in
Ecclesiast.
Arnob. in
Psaln.

8

h

9

i

a

1

2

A

3

4

5

b

Zwycięcy, zá
dziesięćwá.
Hieron.

G.

rozmyślanie.

H.

wołania mego

H.

Modlitwa ráno
nabożnym wy-
czajna.

przygotuie się
tobie. H.

c bowiem ty nie testes Bogiem który sie kocha w nie-
prawości.

6 A nie zmieszka przy tobie złośnik : ani sie ostoia
nieśprawniwi przed oczyma twemi.

7 Tienawidziś wszystkich którzy broia nieprawość :
B zadržćś "wszystkie" którzy mówia kłamstwo.

Meżem "krwawym y zdradliwym" bżydzi sie PAN.

8 ? ale ia w wielkości miłosierdzia twego /

d Wnide do domu twego : pokłonie sie ku kościół-
wi twemu świętemu w boiaźni twojej.

9 P A N I E prowadź mnie "w sprawiedliwości two-
C iej : dla nieprzytaciół moich prostuy przed obliczem
"twoim droge moje".

10 Abowiem nie masz w vsćiech ich prawdy : serce
ich jest "márne".

11 Gárdło ich iáko grob otwarty / iezyki swemi zdra-
dzáli / osadzyc ie Boże.

Niechay upadna "od myśli" swoich / odrzuc ie dla
wielkości ich nieprawości ; abowiem "cie rozgnie-
wali" Pánie.

12 A niech sie rozwesela "wszyscy" / którzy vsáia w to-
bie : beda sie ná wieli rádować / "a ty" bedziess mie-
skat z nimi".

f 13 A beda sie "chłubić" w tobie "wszyscy" / którzy mi-
luta imie twoie : ? abowiem ty bedziess błogosławił
sprawniwiemu.

g P A N I E / iáko tarcza "dobrociwości" "twoja"
obwárowales nas.

a 1 Z á te ktora dziedzielná dosiępnie.) Z á te / rozumiey z á Cerkiew
świeta / z á kościół Kátholicki ; ábo y z á káda duša wierna /
ktora duszyczká zbawienia dosiępić ma. Po żydowsku test
amr. 34 48 ci hannechiloth : co tedni z á instrument muzyczny má.
ia : á diudy rozmáite wykładáia. Leci lepiey 2xx. y z Hieronis.
á radiec 473 Nohal, co znácy hereditavit, dziedzielná dosiępil.

iáko Bogowie
pogáńscy.
Obácz iáko sie
Bog "słownemi"
brzydzi.

"H.

"krwię prágna-
ym misjóbocá

"w drodze p rá-
wiedliwości i.
moim droge
"poie. H. C.
zadržliwie. H.

"od rad. H.

"sprzetnili sie
tobie. H.

"H.

"G."

"Bo ty. Hebr.

"okryieś ie. á

"bo obroniś ie.

"H.

"dziwnie wese-

"lic. H.

"H.

"ábo dobrowo-

"lenstwem two-

"im, lub dobra

"wola twa.

"H. G.

	Y przypatrz się.) Gracie dśięteyſze exemplarze tu obłodnie mąta/ $\epsilon\pi\omicron\upsilon\lambda\epsilon\varsigma\ \mu\epsilon$, á wytrzyſz mie: goſcie miały mieć $\epsilon\pi\omicron\upsilon\lambda\omicron\mu\alpha\lambda$, á wytrze / przypatrz się: táko y Euthymius ſwiádzy/ że niektóre Księgi mąta.	5	b
Czemu Bog dopuſzcza złego, którego nie chce,	Ktory ſie nie kochaſ w niepráwoſci.) Abo ktory niechceſ ſłóſit. Bog niechce áby ſe było ábo ſe dſtało ná ſwiećie/ ále te tylko dopuſzcza; áby cłowiek wolnoſci ſwey przyrodzoney nie trácił: á k temu / iſ Bog y ze złego wteł dobrego wymieſz y wyćiſnać vmie y moze: táko z przeſłádománia okrutnikow / cierpliwoſć meczennikow; z vporu heretykow / doſwiádczenie wiáry Kátholikow.	5	c
	Poklonie ſie kukoſciolowi.) To ieſt / w Koſcióle / ábo Koſciolowi / ábo re; Fu Koſciolowi / táko Dániel czynił w cudzey ziemi: Ktory ſie modlił otworzywſy okná mieſzkania ſwego przećiwko miáſiu Sieruſálem. Abo przed przybytkiem przynierza / do którego ſáni Káplani wchodzili / á imi ludzie w ſieni ſie modlili.	8	d
Dáwid nie przeklina, ále proſi rokuie.	Odrzuć ie.) Te ſłowá / y tym podobne / w tych cálych Kſięgách / Ktorymi ſie zda że Prorok żada y proſi pomity náń nieprzyiáciol / y ſwemi / nie ſać klatwy ábo przeklinánia; ále prorocťwá y przeowiedzenia / że ich to pewnie poſta. Euthym: Auguſt.	11	e
Imie Boże co.	Imie twoie.) Imia Boże niekiedy znácy mńieſtat / moźnoſć / y inſze właſnoſci Boże / á niekiedy ſámego Boga.	12	f
Lxx. przekład dobry.	Obwárowaleſ nas.) Niektozy z dśięteyſzych tłumáczow przełádaia: Obwárowaleſ go. Lecz dobrze Lxx. przełożyli; Obwárowaleſ nas. Bo czytáli ſu nu, bez punktu Daghes, co znáczy / Nas; á nie z punktem Daghes, co znáczy / Go.	13	g

PSALM VI.

Domine ne in furore tuo arguas me.

Proſi Boga / áby go y od choroby / y od grzechu wzdrowił; á bedac wyſłuchány / vraga nieprzyiáciolom.

ábo Zmýciſcy H.

Wys; Psal: 4.

ſlaby. H.

przeſtráſſone ſa. H.

Nákoniec w pieſniách / Psalmi Dawidowi / ná okťawę.

PANIE / nie w zápálczywoſci twey ſtrofuy mie / ani w gniwie twoim karz mie.

Smiłuy ſie nádemna PANIE / bomci chory: wzdrow mie PANIE boć ſtrwożone ſa Koſci moie.

1 a |

2 b |

A Psalm: 57 |

3 1. |

R duſá

- 4 Ducha moia strwożona jest bärzo: ale ty P ANIE prześtrąsona.
 połiś mie opuśczaś? H.
 5 Nawróć sie P ANIE, a wyrwi dusze moie: wy- H. G.
 6 barw mie dla miłosierdzia twego. pámieć o to-
 7 Abowiem w śmierci nie máś kto by ná cie pámie- bie. H.
 tal: a w piekle ktoż cie chwalić będzie? H.
 8 Pracowałem w płaczu moim / bede omywat ná Práva pokutá
 każda noc tożko moie: łzami moimi bede polewat z żalem y skru-
 9 pościel swoie. cha serdeczna.
 10 Zaciemily sie od gniewu twego oczy moie: stárzałem stárzały sie. H.
 11 sie między wysłticiemi nieprzyjacioly memi. Obrzydzenie
 12 Odstąpcie ode mnie wszyscy ktorzy nieprawość grzechu, y od-
 czynicie: abowiem wysłuchał P AN głos płaczu stąpienie złego
 13 moiego. towarzystwa.
 14 Wysłuchał P AN prośbe moie / P AN modlitwe G.
 15 moie przyiał. prześtrąszeni.
 16 Niech beda pohánbieni / y wielce zátwożeni H.
 17 wszyscy nieprzyjaciële moi: niech sie nawróca y zád- niech tyl pos-
 18 wystydza bärzo przedko. dadza.

1 Ná oktawu.) Sydsi przez oktawu חג שבועות Szeminith, rozumieła Oktawá Szemi-
 instrument o osmi stronách / przy ktorym ten Psalm miał być nith.
 śpiewány. Ale nášy rozumieła osiny dzień ostatcznego sadu; że
 w tym Psalme pokutniacy słowiek prosi aby mógł wyśc gnie-
 wu ostatniego sadu.

1 Pánie nie w zapalczywości twej.) Augustyn y Grzegorz s. Storo- Czysćciec.
 fowánie w zapalczywości / rozumieła o mekách piekielnych; a ka-
 ránie w gniewie / o mekách czyścowych. Pátrz nášey Psalm: 37.1.

5 W ybawia.) Rozumiecy / od grzechu / y od choroby: od śmierci
 duszney y cielesney.

6 Abowiem w śmierci nie máś.) To jest po śmierci / abo między Vmárli iáko
 vmárlemi / nie máś kto by cie wspominał przed żywymy. Jáko by nie chwała
 rzekł: Nie vmárli beda cie chwalić Pánie / ale my co żywiemy. Pána.
 Żydowsky Rábbinowie wykładáto to o sámych ciáłách / a nie o w-
 systém słowitce; ponieważ duszá nigdy nie vmiera. Jáko by
 rzekł: Ludzie vmárli / abo / ciáła zmárle ná cie nie pámietáto / ani
 ciebie chwala. Bo nie máto myślu / nierzkać rozumu / ponieważ

nie żyja. Wszakże się to y o duszach ludzi potępionych rozumieć
może: Ktore takież nie chwala Boga (takto czynią dusze świętych
w niebie) ale go owszem wystawiają blumia. Czego wnet do-
kłada mówiac: A w piekle Ktoż cię chwalić będzie?

7

PSALM VII.

Domine Deus meus in te speraui.

Páná Boga prosí/ áby go dla niewinności tego od Saula y
od inšych nepřzytáčitel zachował: Którym iest sie nie vpámietá-
ta / staráním Božstím grozi.

Dawidowi. G.

Barpáiac: á
nie (byłby) kto
by (ia) wybá-
wił. H.

czym mie po-
twarzáis.

pokoy zemna
máiacemu, y v
cisna tem nie-
przytáčielá me-
go bez przytá-
ny. H.

sluptony, ob-
nazony.

*Seláh. H.

H. G.

dla gniewow.
H.

H.

sodu ktorys. H.

na stolice two-
ie sadopa.

bedzie sadzil.

H. G.

Niech sie skon-
czy. G. H.

Psalm Dawidow/ Ktory śpiewał Pánu zá slo-
wá (vščypliwe) Chusa syná Jeminowego.

W ANIE Boże moy w tobie nádzíeie mam:
wybaw mie od wšyštkich přesládowncow
moich/ á wyzwol mie.

By śnac nepřzytáčiel nie porwał iáko lew dusze mo-
iey/ gdy niemáš Ktoby odkupit/ áni Ktoby ia wybáwił.

P ANIE Boże moy ieslim to vczynil/ iesli iest nie-
právosć w rekách moich:

Ieslim oddał zte cym Ktorzy mi záczynili/ niech v-
pádne stusnie přez nepřzytáčitely moiemi/ prožny.

Niechay nepřzytáčiel přesláduie dusze moie/ y
niech poima/ y podepce ná zemi žywot moy/ á slawe
moie niechay w proch obroci. *

Powstań P ANIE w gniewie twoim; á wynies
sie ná gránicách nepřzytáčitel moich.

A powstań Pánie/ Boże moy według przykázá-
nia Ktores' rozkázal: á zgromádenie narodow ob-
stapi cie.

A dla niego wstap zá sie ná wysokosć: gdzie P ANE
sází narody.

Sadz mie P ANIE według spráwiedliwosći mo-
iey/ y według niewinnosći moiey która iest ná mnie.

Vstánie/ zlosć grzesnikow/ á prosto poprowadzíš

spráwie

a
b
2 Krol. 16.

c
d

B
e

1. Kron: 28

9.

Ier: 11.

20.

f

g

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

sprawiedliwego / ktory doświadczaś serc y neret
o Boże.

11 Sprawiedliwa i pomoc moja od Pana / ktory
zbawia ludzic sercá prawego.

12 Bog siedzia sprawiedliwy / * mocny / y cierpliwy :
zaś sie gniewa na każdy dzień :

13 Jesli sie nie nawrócicie / mieczá swego dobedzie :
tuł swoy náciagnal / y nágotowal gi.

14 A na nim náložyl 'naczynie śmierci / strzaly swe
'na zapálczywie przesládúace' sprawił.

15 Oto nieprzyjatiel rodził niesprawiedliwość : poczał
bolesć / y wrodził 'nieprawość'.

16 Jáme otworzył y wykopał is : y 'wpadł' w dot /
ktory sam uczynił.

17 Bolesć tego obroci sie na głowe tego : á niepra-
wość tego na wierch głowy tego spádnie.

18 Aia bede iáwne chwalił PANA według spráwie-
dliwości tego : y bede śpiewał intenciomu PANA
Nawrżsego.

Psaln.) Po Żydowsku przy Sigaion, Pochanie ábo roskoś :
piesń od roskośy názwána. Bo sie táł cieszył w swoim vtrapieniu.

Chusa syná lewinowego.) Ábo Chusa Benámincyzká. Chus
znácy Murzyná / táł Saulá nieznácznie názywa iáko cłowieká
czarnego y słoáłwego. Acz to diudzy o Semetin wypládáta.

Boże moy.) Teraz w Żydowskim czytáta / ה'י ע'לי , to test / do
mnie. Lecz Lxx. czytáti ה'י ע'לי , to test / Boże moy : téż litery / ále
z inšemi punktámi.

8 w edlug przyázania ktoré roskázał.) Rozamtey Seditom / áby
sprawiedliwie sádzili / á niewinnych bronili.

9 Sádz me Pánie według spráwiedliwości moey.) Nie przypisuteł
sobie zgoła wšytkiey spráwiedliwości : ále tylko te / że od tych kto-
rym nie nie był winien / wšele cierpieć musiał. Mowi tedy o sprá-
wiedliwości swey przeciw Saulowi / ktorego niewcym nigdy nie
obráził : á nie o spráwiedliwości przeciw Pánu Bogu / przed kto-
rym wšyšcy sęstęšny grzešni y niesprawiedliwi. Táł to mteysce
Grákwie wypládáta.

12 Mocny y cierpliwy.) W Żydowskim sedno słowo ה'י ע'לי , m.á.

'badaś, wywila-
duieś sie.

'o Boże sprá-
wiedliwy, Po-
moc moja. H.

* y. G. H.

strzaly śmier-
telne.

ábo rzeczami
ognistymi , ábo
na spalenie. Hie-
ron.

klamstwo. H.
wpádnie. G.
ktora cłowie-
kowi dobremu
gotował.

Sigaion.

Chus kogo zna-
ć.

iáka spráwie-
dliwość David
sobie przypisu-
ie.

El, imię Boże co sto tych dwu jest położone / Ktore jest imię Boże / & mocnego y
znaczy. cierpliwego znaczy. Przetoż imię tak to wszystko przekładała : **N**
Bog gniewający się na każdy dzień. Lecz Lxx. przypadał to słowu
to Saz / albo Tzali / aby okazał / że to miejsce per interrogationem
ma być rozumiane.

Ieśli się nie nawrócicie.) Ieżcie grzeszącego / abyś się nawrócił /
czeka dobroci lutościwego Boga : tyle przeciwko tobie / ięsi się
nie nawróci / tegoż sedniego karanie postąpi. Chrysostomus.

Heretikowie są naczyń śmierci.) Naczyń śmierci od Boga zgotowane /
naczyń śmierci są heretykowie ; którzy słym w myśleniu pismo czytając / muszą je
teżśle rozumieć. August : in Psal : 7.

S

PSALM VIII.

Domine Dominus noster.

Wielmożność Boska wystawia : dziwnych spraw tego : &
zwłaszcza : wywyższenia człowieka / y Pána Chrystusa. Psalm jest
proroctwacy o Chrystusie Panie.

Matt : 21.

11.

Eph : 1.

22.

Zyd : 2.7.

1. Kor : 15.

27.

a

b

Matt : 21.

11.

4

5

6

7

8

c

Zyd : 2.7.

d

1. Moy : 1.

29.

na Githicie, H.
to jest na instru
mentie Muzy
ckim, który ma
formę prasy.

G.

ślawia możno
ści, dobroci, y
mądrości two
go.

gruntować
moc. H.

G.

H.

opatrniejs.

Nie koniec 'za prasy' / Psalm Dawidowi.
ANIE Panie nasz / iakoż dziwne jest imię
twoje po wszystkiej ziemi !
Abowiem wyniosła się wielmożność two
ja / nad niebiosą.

Żyś niemożliwe y sfacych dzieł 'uczyniłeś do
skonała chwale twa' dla nieprzyjaciół twoich / abyś
zepsował nieprzyjaciela y mściciela.

Abowiem ogladam niebiosą 'twoje' / dzieła pał
cow twoich : ścieżyc y gwiazdy / ktoreś ty fundował.

Coż jest człowiek / iżże nań pamiętaś : albo syn czło
wieczy / iż go 'nawiedzaś' ?

Uczyniłeś go mało co mniejszym od Aniołów /
czcisz y chwala ozdobiłeś go : i y postanowiłeś go
nad dziełami rąk twoich.

Poddałeś wszystko pod nogi jego / owce y woły
wszystkie : nad to y zwierzęta polne.

Prąstwo

1. Kor: 15.
27.
Eph: 1.
22.

9 Práśtvo powietrzne / y ryby morskie / które sie
przechadzaia / po ścieśkach morskich.
10 P A N I E Panie náš / iákoż dziwne iest imie two-
ie po wśystkiej ziemi!

y cokolwiek sie
przechadza. H.
G.

a
b
Matt: 21.
11.
Matt: 11.
25.
1. Kor: 1.
21.

2 Pánie Pánie náš.) Po Żydowsku יהוה אדוננו Iehoua Adonenu,
to iest / Pánie Pánowie nášy. Czym iest wyrażona tátemnicá
trzech person Boskich / to iest Troyce naswietşey.

Troyca S. wy-
rażona.

3 Z rśt niemowiatek.) To sie wypełniło y w onych dñatách w
kościółe Chrystusá chwalacych: y w Apostołech prośtych.

w wypełnienie te-
go prorocstwa.

6 Od ánolow.) Ták to właśnie śiedmożęśiat wyłożyli / ták tłu-
mác Cháloeski / ták Rabbi Moses in More, ták Rabbi Áimhi /
y niemal wśyścy Żydowie / y sam Páwel ś. słowo עֲלֵהם Elohim,
(które indnie Boga ábo Bogi znáczy) ná tym młeyścu prześládaia.
A dáleko lepiey / niźli á co wyśládaia / Od Boga: gdy; cślowieś
nie máło co / ále niezmiernie iest młneyşy / niźli Bog stworzy-
ciel tego.

Lxx. prześlad
lepsy.

c
Do Żyd:
2. 7.
d

8 Poddáś wśytko.) Pánu Chrystusowi wśytko iest poddano.
Wybráni. Eph: 1. 22. Wśelkie áślá. Ioan: 17. 2. Ái co sa pod
ziemia. Phil: 2. 10. Wśyśkie narody / y kráte świátá. Psál: 2. 8.
Wśyśkie Ćśieśtwá y zwierşchności ná niebie. Eph: 1. 21. 1. Piot: 3.
22. Ták á nie máś nic coby mu poddano nie byślo. Żyd: 2. 8.
Opřoc tego ktory mu wśytko poddá. 1. Kor: 15. 28. Á to weś
dlug cśłowięcśńśtwá tego; Bo wedlug Bośtwá cokolwiek má
Gáec / to má ſpolnie y Syn.

Pánu Chrystu-
sowi wśyśtko
iest poddano.

an 16. 15.

P S A L M I X.

Confitebor tibi Domine in toto corde meo.

Dziękuję Pánu Bogu / á ták tego / iáko y innych wtráptonych /
od krzywdy nieprzyiaćiol broni: y prośi / áby to záwśe czynil;
niezboźne karzac / á pobożnych opuścżonych wśpomagáiac. Ten
Psalm Żydz ná dwá Pśálmy Dziela.

a

1 'Ná koniec' zá tátemnicie synowskie / Psalm
Dáwidowi.

ábo Zwyćleścy
H. ábo ku chwa-
leniu. C.
y; Psál: 4.

2 **B**ede cie chwalił P A N I E ze wśyśkiego ſercá
A mego: bede opowiádał wśyśkie cudá twoie.

bede grz (na barye)	Rozwesele sie y rozraduie w tobie: ^a bede śpie- 3 wał imieniowi twemu o ^a Nawyższy.	
^a pádn. H.	Gdy nieprzyziaciel moy przednieyſzy tył poda: tedy y 4	b
^a sprawiedliwie. Hebráism.	drudzy ^a pomdleia: y pogina przed oblicznością twoią. 5	
^a zatrąciłś nie- śbożnego. H.	Boś ty odprawił sąd moy y sprawę moję: zasia- 6	
^a iego. G.	dles na stolicy y ktory ^a sprawiedliwość sądziſz.	
^a nieprzyziacie lu dokonały sie	Rozgromileś narody / ^a zginat niebożny: wy- 7	
^a spustofienia na wieki. H.	gładziłeś imię ^a ich na wieki wieczne.	
^a H. G.	^a Nieprzyziacielskie miecze wstały na koniec: ^a mi- 8	
^a z nimi. H.	ścis ^a ich zburzyt.	
^a Bo on Hebr.	Zginet ^a z erząkiem: pamiątka ich: ^a Leez PAN 9	
	trwa na wieki.	
	Nagotował na sąd stolice swa: ^a on będzie sa- 10	
	dził okrag ziemię w sprawiedliwości / osadzi narody 11	
	sprawiedliwie.	
	A sstał sie PAN ^a vćieczka vbogiemu: pomocni- 12	
	kiem w potrzebách / y w ^a ćieſku iego.	
^a wywyżacych.	Niechayże wsta w tobie ^a ktorzy znają imię two- 13	
	ie: ^a abowiem nie opuściles ^a świátłacych cie PANIE. 14	
	Spiewaycie PANU, ktory mieszka na Syonie: 15	
	opowiadaycie między narody sprawy iego: 16	
^a na ^a ćieſnionc.	Abowiem ten ktory sie mści krwóć / wspomniat ^a na 17	
^a trapienie. H.	nie: y nie zapomniat vbogich wolania. 18	
	Zmiſuy sie nademna PANIE: weyrzy na ^a wni- 19	
	nie moję od nieprzyziaciół moich.	
^a Bedziem sie we feli. G.	Ktory mie podwyżſzaſz od brzań śmierci / ^a bych o- 20	
^a potoneli w do- le ktory. H.	powiadał wſyſtkie chwały twoie w brzań córki 21	
^a in ^a ćieci tey kto ra. H.	Syonſkiey.	
^a ieſt. H.	^a Bedzie sie wesełit w wybawieniu twoim: ^a powie- 22	
^a z pomſty ktora reżynił.	zli poganie w zatrąceniu / ktore przyprawili. 23	
^a Higgauon Se- lah. H.	W ſidle tym / ktore byli ſkręcie zaſtawili / wwie- 24	
	zła nogą ich.	
	Poznany będzie PAN ^a sady czyniacy: w uczyn- 25	
	kách rąk ſwoich poimany ieſt grzeſnik.* 26	

Niech sie

e	18	Niech się grzesznicy obroca do piekła / wszyscy na rodowie którzy zapominają Boga.	
	19	Bo nie aż do końca będzie zapomnion ubogi: "cier- pliwość" ubogich nie zginie na wieki.	*nędzią.
	20	Powstań PANIE, niech się nie zmacnia czcownik: niech będzie sędzią narodowie "przed oblicznością twoją":	*przed tobą Hebrajsm.
f	21	Postaw PANIE zakonodawco nad nimi: aby wie- dzieli narodowie iż ludźmi są. *	*Śláh.
g		Psalm X. wedle Żydów.	
	1	Czemus PANIE odstąpił daleko / "przegladaś nas w potrzebách / w ucisku":	*opuszczasz, kry- ieś się. H.
A	2	Gdy się pyśni niebożnik / "zapala się ubogi: "by- waia" wsiadłeni niebożni w radách które wymyślają.	*trapi się, albo trapi ubogiego H
h	3	Albowiem "pochwalał bywa" grzesznik w żędzách duchy swey: a "niesprawiedliwy" bywa błogosławion.	*niech beda. *albo, chlubi się. *laskomy. H.
	4	Rozgniewał PANIE grzesznik / według wielkości "gniewu swego" nie będzie go szukał.	*hardości swey.
B	5	Nie masz Boga przed oblicznością jego: splugá- wione są drogi jego na każdy czas.	
		"Bywają odiete sady twoje od obliczności jego": "uśy sobie że" nad wszystkimi nieprzyjaciół swemi be- dzie pánował.	*Daleko sady twoje od oczu ie- go. H. Hier. *wszystkie nie- przyjaciół swe dmuchnięciem poraża. H. *H.
	6	"Albowiem" mówi w sercu swoim: Nie bede poru- szon od wieku do wieku / bede bez zlego.	*różek y wra- pienie. H. kto- rymi trapi nie- winnego. *we wsiach. H. *ciągnie do sie- ci swoyey. H.
	7	Ktorego wsta pełne są zlorzecenstwá y gorzkości y zdrady: pod językiem jego "frąsinek y boleść".	
	8	Siedzi na zdradzie "z bogácymi" w skrytościach / aby zabił niewinnego.	
	9	Oczy jego wpatruia ubogiego: tąd się na zdradzie w skrytym miejscu / takó lew w łamie swoyey.	
C		Zastawia sidła aby wchwycił ubogiego: aby polá- pił ubogiego gdy go "przyciągnie.	

	W śidle swoim poniży go / łasi sie / y wniża sie aż opamięta wiele vbogich.	10	i
ná wicki. H.	Abowiem mówił w sercu swoim : Zapomniałci Bog odwrócił oblicze swe aby nie widział do końca. Powstań P A N I E Boże / niech sie podnieście ręka twoja : nie zapomina y vbogich.	11	
bluznił. H. Hier.	Dla czego niebożnik rozdrażnił Boga : bo mo- wił w sercu swym : Nie będziec sie pytał.	12	
rozumiey, Bog nászych niecnos- go. H.	Ale widziś / (bo ty ná boleść y ná utrapienie pa- trzyś) abyś 'ie' podał w rece twoje.	13	D
tyś był G.	Tobieć zostawion jest vbogi : sierocie 'ty będziesz' pomocnikiem.	14	
To jest, zginię grzesznik y zgrze- chem swoim.	Skrusź ramię grzesznika y złośnika : 'beda szukać grzechu tego / á nienayda go.	15	
Krol. G.	P A N 'będzie krolował wiecznie / y ná wieki : wy- giniecie Pogani z ziemi tego.	16	
wysłuchał Panie. G.	Zadza vbogich 'wysłuchał P A N' : 'przygotowanie serca ich wstąpiło vcho twoje.	17	
Rozumiey, ná modlitwa y ná- laska Boża. trapić ich czo- wiek z ziemi.	Abys uczynił sprawiedliwość sierocie y chudzie / aby sie wiecey nie wazył 'wielmożyć człowiek ná ziemi'.	18	
H.	Zá tajemnice Synowskie.) Dobrze táł Lxx. przelożyli / czytác jednym słowem מוּתָבִי halmuth, táko téz Rabbi Selomo / Rabbi Kimhi / Aquila y Theodorio czytali. Lec w niektórych księgách náyduia sie dwie słowie מוּתָבִי hal-Muth, co stárzy Żydowie / Cháldeyfski / Symmachus y Hieronim wykładá / Super morte sua. Náś śmierć syná : przez Syná / Chrystusa rozumieiac. Dru- dy wykładá / Super Muthlaben, przy instrum- 'ie táł názwá- nym. A drudy ná note pieśni Muthlaben.	1	2
Halmuth laben co znaczy.	Gdy nieprzyjacieli.) Drudy z Żydowskiego táł to przykładá / in praterito : Gdy nieprzyjacieli moi tyl podáli / y pomódl y po- gineli od obliczności twojej.	4	b
Brány.	w branách corki Syonskiej.) To jest / w najwstępnym zgro- dzeniu ludu. Bo w branách ná on czas bywały pospolite sady.	15	c
Corka Syonska.	Corka zás Syonska / zowie miásto Syonskie / to jest Jersusalem. Bo żydzi lud y miásto zowie corka / tákoby plod miéscá.		

- d 17 Poimany jest grzesznik.) Po tym wierszu przydano w Żydow-
skim te dwie słowie חגגון סעיה Higgai'on Seiah: to jest / Rozmyślá-
nie ná wieki. Albo / rzecz to godna wiecznego rozmyślánia. Aci-
to inni ináczey wykládáia.
- e 18 Niech sie grzesznicy obroci do piekła.) Kto mówi z prágniénia
sprawiedliwosci; á nie z dítwosci pomsty. Tu y sám Żydowie
Szeol, wykládáia Gehenna / pieklem / á nie grobem / iáko he-
retycy. A Tálmudowie mówia / iż przeto ná końcu tego słowa
litere ה he przydano; dáwać á iná / i; nie tylko sstapia do piekła /
to jest do Gehenny / ále práwie do nášego piekła / ábo ná dno
piekielne.
- f 21 Postaw Pánie zakonodawce) Przez tego zakonodawce Augu-
stin y Hieronim s. Antychrystá; Euthymius zaś y Theodores-
tus (álepiey) Christá Páná rozumieia. Drugi słowo Żydowskie
מורא Morah, strach ábo boiazni przekládáia / iáko y Hieronim s.
Ktore Żr. zakonodawca ábo mistrzem dobrze przelożyli.
- g 21 Psalm dziesiąty wedle Żydow.) Rozumiey Żydow nowych / á nie
onych starych. Do przed trzy stá lat ten rozdział jeszcze nie był pe-
wny. Czytay tu Genebrárdá.
- h 3 Abowiem pochwalon bywa.) Te dwa wiersze Hieronim s. ták
z Żydowskiego przelożył: Abowiem chwalił niebożnik zabia du-
sze swoiey / á iákomy pobláziac sobie bluznił Páná. Niebożnik
według wielkości zápalczywości swey nie bednie go szał: y nie
máš Boga. i. Junt jeszcze ináczey przekládáia. A przeto náš
wyklad pewniejszy.
- i 10 Lási sie, y rniżá sie.) Tákci y heretycy lása sie / iáko list / póki
sie nie zmocnia: ále porym / iáko lwi sie stoia.

Szeol znaczy pie-
kło.Zakonodawca
ktory.Nowi Żydo-
wie porozrywá-
li Psalm.Heretyckie os-
byczáie.

P S A L M X. á Żydow XI.

In Domino confido, quomodo dicitis animę.

Pókázute / on yiemu podobni / przeto i; Bogu vřřáia / bespie-
cni sa: á niebożni y grzesini s; zgina.

Ná koniec / Psalm Dawidowi.

1 PA N V ia vřřam: iákoż wy mowicie "duży
2 moiey: "vciétay ná gore iáko "wrobek:
A Bo oto grzesznicy náciagneli lút / nágo-
3 towáli strzaly "swe w sáyda'u / áby postrzeláli w cie-
mnošci tych którzy sa sercá práwego.

"mnie. Hebrá.
przelec. H.
ptašek. H.
przyłożył strza-
ly swe ná cieci-
we. H.
G.

C i j

Abowiem

fundamenty są
roskopane. H.

H.

Pńska stolica
jest w niebie.

Hebrajsm.

H.

do świadczenia.

H.

doświadcza
probuje. H.

tego nienawi-
dzi duszą jego.

H.

toć jest ich dzie-
dzictwo y zapła-
tą.

H.

Luk heretycki
jest pismo S.

Troycą S.

Zbowiem coś ty był sprawił / to oni skąsili: sprzą-
wiedliwy "lepak" co uczynił:

PAN w kościele swym świętym / PAN w nie-
bie stolica tego.

Oczy tego "na vbogiego" patrza: powieki tego
"pytała" synów ludzkich.

PAN "pyta" sprawiedliwego y niezbożnego: Lecz
kto miluje nieprawość / "ten ma w mienawiści" dusze
swoje.

Wylecie iako deszcz na grzeszniki sidią: ogień / y
siarką y wiatr gwałtowny / "rac jest część kuba ich.

Zbowiem sprawiedliwy jest PAN / y sprawiedli-
wość miluje: na szczyrość patrza oblicze tego.

Bo oto grzesznicy naciągali Luk.) Luk heretykow jest pismo s.
Bo te oni chętnie wykładali / iadowite sizały z niego wypu-
szali. August: na to miejsce.

Oblicze tego.) W Żydowskim stoł 1029 Panemo, to jest obli-
cze ich: rozumiey Oycą / Syną y Duchą S. Bo tu jest wyrázo-
na tajemnica Trojce przenaswierszey. Iako y Rabbini Japhet/
ktorego wspomina Alben Ezra / powiedział: że sie tu pokazuje o-
na tajemnica / ktora Abraham dał znać tymi słowy: Wyprowa-
dził mnie Bogowie (to jest trzy Boskie osoby) z domu Oycy me-
go. Bo słowo od słowa wyklada sie: Prostota albo szczyrość wi-
dziąły oblicza ich: to jest / osoby ich: po Gracku τα πρόσωπα.
Ktore słowa / 1029 Panim Żydowskie / πρόσωπον Grackie / a per-
sona Łacińskie / stad porzym na Boskie osoby przeniesiono.

PSALM XI.

v Żydow XII.

Saluum me fac Domine, quoniam defecit.

Proś / aby był zachowan / pnieto si niezbożnych krolestwo bier-
to si rozszerzyło. Tegoż prośty innym pobożnym / upominając
sie Boskiej obietnice.

Na koniec / na oktawę / Psalm Dawidowi.

Patrz tytułu
Psalmu 6.

Wybam

Abak: 2.
20.

b

a

b

1. Mo: 20.
15.

1

2 **W**zbaw mnie P A N I E, boć iuż nie masz świe-
A tego: abowiem mało zostało prawdy mie-
dzy synni ludzkiemi.

3 'Marne rzeczy' mówia każdy do bliźniego swego:
przez 'wargi' zdraǳliwe / dwoiakim sercem mówia. *

4 'Niech zatraci' P A N, wszelkie wsta zdraǳliwe / y'
iezyk hardzie mówiaczy.

5 Tych ktorzy mówili: 'iezyk nasz zmocniemy' / wsta
nasze 'za nami' sa / ktoż jest Panem naszym?

6 Dla niedze wtrapiionych / y dla wzdychania wbo-
B gich teraz powstane / mówi P A N.

7 'Postawie go w zbawieniu': towarzyskie bede z
nim rozmawiał.

8 Słowa P A N S K I E, sa słowa czyste: iako srebro
w ogniu doświadczone / w naczyniu glinianym pro-
bowane / y siedmiokroć przeczyszcione.

9 Ty P A N I E zachowaj 'nas': y będziesz nas strzegł
od rodzaju tego na wieki.

10 Wokolo niebożniczy chodza: 'według wysokości
trzey wczyniles możne syny człowiece'.

3 (Dwoiakim sercem mówia.) Albo dwoustym sercem. Żydow-
skiego własnie / W sercu y w sercu / albo raczej sercem y sercem mo-
wia: co znaczy / dwoustym sercem. Jest to Żebraśm. Jako y on:
Człowiek y człowiek sie w nim narodził / to jest / wiele ludzi sie w
nim narodziło.

6 (Postawie go w zbawieniu.) Ten wiersz tak rozmaite rozmaite: Żydo-
wskiego przekłada / iakoby nic pewnego nie mieli: Przetoż sie
lepiej przekładu Lxx. trzymać.

PSALM XII.

á v Zydow XIII.

Vsquequo Domine obliuisceris me in finē?

Bogá prośi / aby go od nieprzyjaciela bronił: aby od śmierci
bedac wybawiony / spiewał y wysławiał dobrodusystwa tego.

Kłanieniec

cnotliwego. H.
'abo, nie masz
prawdzywych.
H.

* kłamstwo. H.
* wsta, mówy.
* gł. G.
* wytnie. H.
* H. G.

'abo, iezykami
naszymi przemo-
żemy H.
'znami. H. mas
my po gotowiu
'wzbawie go.

'ie. H.
'gdy siawynos
sa nieczemno-
ści synow czło-
wieczych. H.

12

na wicki. H.
zakrywasz. H.

we dnie y w no-
cy. G.

H. G.

ktory mi dal
wiele dobrego.
H.
na instrumen-
tach muzycznych

13

X

głosliwy. H.
Owoce bezbo-
żności.

G.

H. G.

brzydliwymi.
H.

y iednego. H.

H. G.

Na koniec Psalm Dawidowi.

Dokładze P ANIE zapomniś mie 'do końca':
dokad 'odwracaś' oblicze swe odemnie:
Dokad bede rozbierał rady w duszy moiej/
frąsunek w sercu moim 'przez cały dzień':
Po kiż bedzie sie podnosił nieprzyiaciel moy nade-
mna: i weyrzy / 'a' wysluchay mie P ANIE Bo-
że moy.

Oświeć oczy moie aby ch kiedy nie zaśniat w śmier-
ci: i aby kiedy nie rzekł nieprzyiaciel moy: Przemo-
głem go.

Ktorzy mie trapią / beda rads i esli sie zachwieie.
i Ale ia ufam w miłosierdziu twoim.

Rozradwie sie serce moie w zbawieniu twoim:
bede spiewał P AN 'ktory mi dobra dat': y bede
'grat imieniowi Pana nawzyśnego'.

PSALM XIII.

4 v Zydow XIII.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.

Iz niebożnych iest wśedy pelno / puzeto żada przysia Chrystu-
sowego / puzet ktorego dobzy mieli być zbawieni.

Na koniec / Psalm Dawidowi.

Jestli 'glupi w sercu swoim: Nie maś Boga.
Popsowali sie / y obrzydliwemi sie estali w
zabawach 'swoich': nie maś ktoby czynil do-
bze 'nie maś aż do iednego'.

P AN z nieba pozrzał na syny człowiecze / aby o-
gladat i esli iest kto znaiacy / abo szukaiacy Boga.

Ano wszyscy od niego odstapili / pospolu estali sie 'nie-
pożytecznymi': nie maś ktoby dobrze czynil / nie maś
aż do iednego'.

'Gardlo ich iest iako grob otwarty: ięzykow swych

na zdra-

1

A

2

3

4

5

6

I

A

a

Ista: 8. 15.
Niz: 52. 1.

2

Rzym: 3.
10.

3

b
Vyz: 5.
11.
Rzym: 3.
13.

Niz: 139.

4.

Vyz: 9.

26.

Rzym: 3.

14.

59. 8.

Niz: 35. 1.

na zbródę wzywali / iad żmijowy pod ich wargami.
Wsta ich pełne są stworzenia y gorzkości: no-
gi ich na wylanie krwi przedkie.

Skruszenie y zniezdzenie na drogach ich / a drogi po-
koju nie poznali: nie mają bojaźni Bożej przed ich
oczyma.

4 Izali nie poznają wszyscy ktorzy czynia niepra-
wość / ktorzy pożerają lud mój iakoby chleb iedli:

5 PANA nie wzywali / tam dzieli od bojaźni / gdzie
nie było strachu.

6 Albowiem Pan jest w narodzie sprawiedliwym /
radę ubogiego zesromociliście: iż PAN jest na-
dziecią iego.

7 Ktoż da z Syonu zbawienie Izraelskie? gdy
oddali PAN niewolę od ludu swego / rozweseli się
Jakob / a rozraduje się Izrael.

1 Nie mają Bogą. Po żydomsku Elohima, to jest / Bogą jednego /
ktoryby ludzkie grzechy widział y karał.

Garało ich. Tych trzech wierszow nie mają teraz ani w żydo-
wskim ani w Greckim tekście; ale w Łacińskim przydane są; Pa-
wła s. Który iako Hieronim s. mówi / z rozmaitych miejsc pisma s.
to świadectwo złożył. Albowiem pierwszy wiersz jest z Psalmu 5.
7. 11. y Psal: 139. 7. 4. Wtóry / z Psalmu 9. 7. 7. y Psal: 59. 7.
ábo / z Przypow: 1. 16. Trzeci / z tegoż miejsca Esaiaszowego / y
z Psalmu 35. 7. 2.

którymi ludzie
trapia.

iż Pan Bog od-
da każdemu we-
dług wzynkom
iego.

H.

Bog. H.

ále. G.

Day Boże. Hez-
braim.

ábo Zbawicie-
lá Izraelskiego.

H.

Trzy wiersze w
Łacińskim przy-
dane.

14

PSALM XIIII.

v Żydow XV.

Domine quis habitabit in tabernaculo tuo?

Je ludzie dobzy á niewinni mają w ziemi świętey / ábo rácszy
w niebie / ná wieki przebywać.

* Psalm Dawidowi.

* Ná koniec. G.

1
A

WANIE Ktoż będzie mieszkał w przybytku
twoim? ábo kto odpoczynie ná gorze twej
świecay?

H.

D

Ten kto

wł: chodzi, albo
postępuje. Heb.
'abo nie rwł^{as}
cz. H.

'abo nie cierpi.
H.
'śanuie.

Ten który żywie bez zmaży / y czyni sprawiedliwość.
Który mówi prawdę w sercu swoim / który nie
czyni zdrady / językiem swoim:

Ani czyni bliżniemu swemu co złego / y zelsymości
'nie przyjmuie' przeciw bliżnim swoim.

Który niszcz nie ma w oczach swych złośliwego: 4
á boiacych sie P A N A² wystawia: B

Który przysięga bliżniemu swemu / á nie zdradza; 5
? który pieniądze swych nie dawa ná lichwę / y dárów
przeciw niewinnym nie przyjmuie.

Kto to czyni / ten nie będzie poruśson ná wieki.

V czynki do zbá-
wienia potrze-
bne.

Posty posłubio-
ne wypełniać
potrzebá.

Ten który żywie bez zmaży.) Nie sámá tedy wiata czyni przy- 2
stęp do niebá: ále y czynki dobre.

Który przysięga bliżniemu swemu, á nie zdradza.) Miásto tych 5
słow żydowsky Rábbinowie te słowa máia: Który przysięga áby
się trapił / ábo pošcił / á nie odmienia. Jáko y Hieronim s. y
Cháldeyski tłumác przelozył. Skąd to mamy / że posty / piel-
grzymstwa / biczowania / y inne vtrapienia ciała / możemy poży-
tecznie ślubować; á ślubowşy winnişmy je wypełniać.

PSALM XV.

v Zydow. XVI.

+ Conferua me Domine, quoniã speraui in te.

Tu Pan Christus Bogá Oycá proś / áby go / táko miłosniká
dobrych / á nieprzyjaciela slych / á zachować raczył. Potym mu dzie-
kute / że przezeń ma być / martwych wzbudzony / y chwala ona wie-
czna obdárzony.

Napis pámietny Dawidowi.

'Boże. H.

'H.

'H.

'grzechy, ábo
báłwany ludz-
niezbożnych.

3 Zachoway mie 'Panie' / bom ja vsał w tobie.

? Rzekiem P A N V: Tys iest Bogiem moim / 2

'ábowiem' dobr moich nie potrzebuieś.

Ku światym / którzy są ná ziemi 'iego' / dziwne v 3

czynił wşyskie checi moje.

Rozmnożyły sie niemocy ich: zá nimi sie kwápiłi. 4

Nie bede

d		Nie bede zgromadzał schadzek ich krwawych: y nie bede wspominał imion ich wsty memi.	
5		PAN, iest czaſtką dziedzictwa mego / y kielichá meo: tys iest / ktory mi przywrociſ moie dziedzictwo.	
6		Sznurow pomiarne przypadły mi ná koſtownych mieyſcach: ábowiem dziedzictwo moie iest mi známiemite.	
7		Bede błogolaſwit PAN, ktory mi dał rozum: k temu áż do nocy nápominały mie nerki moie.	Abó ráde ábych takie dziedzictwo obrał.
8	Dzie: 2. 25	Miałem PANÁ záwſe przed oczymá ſiwemi: bo mi iest po práwicy / ábych nie był poruſſon.	to iest, rozum y żądze moie.
e		Przetóż ſie wweſelito ſerce moie / y rozrádował ſie ięzyk moy: nád to y ciáło moie w nádzieiey odpoczywáć bedzie.	gotow do pomocy. Hebrá. beſpiecznic. H.
f	Dzie: 2. 31. 13. 35.	Abowiem nie zoſtawiſ duſze moiey w piekle: ani daſ ſwíetemu twemu ogladać ſkázienia.	náſycenie rádoſci (ieſt) z obliczem twoim. H.
		Oznaymiłeſ mi drogi żywota / nápełniſ mie weſelem z oblicza twego: roſkoſy ná práwicy twej ſa áż do końca.	
a	1	Napis pámiatny.) Po żydowſku מִיִּתְחָם Michtham. to iest / Eley. not. Abó według Hieronymá s. Poſornego y proſtego Dawida.	Michtham co znaczy.
b	2	Dobr moich nie potrzebuieſ.) Abó / Nie iest mi dobre bez ciebie, Hieron. Pan Bog rzeczy náſzych / bogactw / máietnoſci / ofiar / dárow / y modlitw / y owſzem y zaſług á dobrych czynkow náſzych (choć ſie w nich kocha / y rad ie widzi / y zaplátezá nie dáie) nie nie potrzebuie: ále my ich ſámi báżo potrzebuie my / Etorzym ſa wielce pomocne.	Bog dobrá náſzego nie potrzebuie.
c	3	Ku ſwiatym.) Ten wieſz troche ináczey w Gréckim teſcie ſto / w ty ſłowá: ſwíetym Etorzy ſa ná ziemi tego / dziwne czynił Pan wſytkie checi ſwoie w nich. Lecz żydowſkie táko y náſze má / ta / wſytkie checi moie. Rozumiey / że Pan Chriſtus / opuſcił wſy ſwíete Etorzy ná niebie byli / ſſtąpił do tych co byli ná ziemi / y wſytkie checi ſwe dziwnie ku nim obrocił y ſkonil.	Miłość ku ludziom P. Chriſtusowa.
d	4	Nie bede zgromadzał.) To iest / Nie bede in wceſtnikiem áni towarzyszem ofiar ich krwawych.	
e		Ięzyk moy.) Wiáſto Ięzyk moy / z żydowſkiego teraz przeſłá	

Christus prawdziwie sstał do piekła,

Kalwinistowie są nie Ewangelicy, ale niewiernicy,

Proroctwa iasne o Pańskim zmartwychwstaniu, y wniebowstąpieniu.

duża/Chwała moja. Lecz sami Apostołowie / w Dzie : 2. 25. iest żył cytacja.

Nie zostawił dusze mojej w piekle.) Bo Pan Christus według dusze po śmierci sstał do piekła : osobliwie na ono miejsce ktore Ewangelia zowie Lonom Abrahimowym/aby rozwiazal piekielne boleści y wybawił stamtąd Oycow świętych dusze. Przetoż święte Augustin ś. mowi/ze to iest nauka Apostolska/iż dusza Pána Christusowa prawdziwie sstała do piekła. A na drugim miejscu to twierdzi : Ji żaden/ chyba niewierny/ nie przy tego że Pan Christus był rzeczywiście w piekle. Że czym idzie/iż Kalwinistowie/ ktorzy tego przy/ są nie Ewangelikami/ ale niewiernymi/ y fałszerzami Ewangelii : Że te słowa ktore siedmnieściet tłumaczow własnie przełożyli / y ktore Piotr ś. w Dzieiach także przywołał y Łukas ś. napisał ; Nie zostawił dusze mojej w piekle ; te oni tak sprośnie wywrócili/ Nie zostawił trupa mego/ ale bo ciała mego w grobie : chocia ani w dż Nephes słowo Żydowskie/ ani ψυχή Grackie/ ani Anima Łacińskie/ nie znaczy nic innego iedno dusze. A iż w Scheol Żydowskie (zwłaszcza na tym miejscu) y αἶδης Grackie/ y Infernus Łacińskie/ nie znaczy iedno piekło. Lecz Nowangelikowie tnączey Czysta y limbum patrum są przeciw nie mogli/iedno zaprzawszy sie tego Artykułu wiary ; Zstał do piekła ; y fałszowawszy słowa Proroctwie y Apostolskie : Nie zostawił dusze mojej w piekle. A tu obacz nie tylko sstał do piekła Pána Christusowe / ale y zmartwychwstał / y w niebo wstąpił / y siedzenie na prawicy tak dawno przepowiedziane. Zmartwychwstał/ onemi słowy : Oczymiles mi drogi żywota. W niebowstąpieniu tymi : Napelnij mnie weselem ; oblicza twego. A siedzenie na prawicy tymi : Koszty na prawnicy twej są aż na wieki.

10

f

Luk : 16.

22.

Dzie : 2. 24.

Aug : epi :

57. & epi :

99.

Dzie : 2. 31

PSALM XVI.

v Zydow XVII.

Exaudi Domine iustitiam meam.

Pilnie prosi/aby od przeciwników był obroniony : pokazywać/ iż się nieprzyjaciółom szczęści na tym świecie ; ale się on cieszy nadzieją chwały wiecznej.

Modlitwa Dawidowa.

Dawidowi. G.

Wyssu

- A** **W**ysłuchaj **PANIE** 'sprawiedliwość' moie': 'sprawiedliwość
obacz pilnie prośbę moie. prośbę.
Wysłysz modlitwę moie / która czynię vsły nie. H.
obludnemi.
- 2** Od obliczności twoiey 'ślad mój' niech wynidzie: 'prawo moie.
oczy 'twoe' niech dojrza sprawiedliwości. moie. G.
- 3** **a** Sprobowałeś sercá mego / y' nawiadziłeś ie w no- 'H. G.
b cy: doświadczyłeś mie ogniem / á nie náłáží sie we
mnie nieprawość.
- 4** Aby nie mówiły vsťá moie uczynków ludzkich: dla
słów vsť twoich 'iam przestrzegał drog twárdych'. 'iam sie strzegł
- 5** Umocnił kroki moie ná ścieśkách twoich: aby sie drog potrow-
B nie pośliznęły stopy moie. skich. H.
- 6** Jam wotał / 'iżes mie wysłuchać' Boże: ná kón- 'iż mie wysłuch-
mi vchá twego / á wysłuchaj słowa moie. waś.
- 7** Pokaś nádemna dżiwne miłosierdzie twoie / który
zbawiaś vsťáce w tobie.
- 8** Od przeciwiáacych sie práwicy twoiey strzeż
mie* / iáko żrzenice oká. * Pánie. G.
- 9** Pod cieniem skrzydeł twoich obroń mie: ? 'od nie- 'od obliczności
C zbożnych' którzy mie vtrapili. niezbóżnych.
- 10** Nieprzyiáciele moi duśe moie ogárneli: ? 'etlu- Hebráism.
stoscía swoia ciáło swe zámárli': vsťá ich mówiły 'wytuczyl sie.
hárdosć.
- 11** 'Porzuciwszy mie teraz mie' obtoczyli: oczy swe 'Kroki náśe tez
náśádżili vderzyć mie o ziemié. ráz H.
- 12** 'Przyieli mie' iáko lew gotowy do łupu: y iáko 'Podobienstwo
lwie które mieszka w iámie. iego. H.
- 13** Powstań **PANIE**, vprzedź 'go' / y obal 'go': wyr- 'ie. ie. G.
D wi duśe moie od niezbóżnego / 'miecz twoy' ? 'od nie- 'ábo mieczem
c przyiációt reki twoiey. twoim. H.
- 14** **PANIE** odłacz ie od tych 'których máto ná ziemi Euthym.
zá żywotá ich: z skrytych skárbow twoich nápełnion 'od móžnych ná
jest bizuch ich. 'sprawiedlinych

Maia dosyć sy-
nom.
dziedzictwo.
G.
ogladam obli-
cze twoie. H.
gdy sie odsu-
pieknościa two-
ia. H.
Ogień wtrapie-
nia.

Nasycenti sa synmi: y 'ostátki 'swoie' zostawili
máłym dziećiom swoim.

Ala ta w sprawiedliwości * pokaze sie przed obli- 15
czem twoim: nasycon bede * gdy sie okaże chwa-
lá twoia.

Doświadczyłeś mnie ogniem.) Rozumiey / ogniem wtrapienia. 3 a
Bo co słońca jest ogień; to dobrym / rzeczy przeciwne.
Wczynkow ludzkich.) To jest / słych / cielesnych. Jakoby rzekł: 4 b
Nie tyłkom sła nie czynił / Ale ánt mowił.

Od niebożnego, mierz twoy.) Drudzy táł z Żydowskiego prze- 13 c
kładáia: Wyrwi duşe moje od niebożnego (ktory jest) mierzem
twoim: y od nieprzyiaćiot (ktory sa) reka twoia. Pánie / od ludzi
temu świata oddanych / ktorzych dział jest w (tym) żywocie / ktorzych
bezuch skępyimi skárby twymi nápełnia. Wsákie lepiey w tercie.

PSALM XVII.

v Żydow XVIII.

Diligam te Domine fortitudo mea.

Dziekuie Bogu / i z bedac w wszelkim niebezpieczeństwie: z Bo-
żkiej pomocy (ktora nadobnie opisuie) zwycięstw y krolestwa do-
stał sobie y potomkom swoim. A tu wiele rzeczy rozumieć sie má,
ia o Chrystusie samym.

Ná koniec / studze P A N S K I E M v Dawidowi / kto- 1
ry mowił P A N v słowa pieśni tej / w on dzień / gdy
go wyrwał P A N z ręki wszystkich nieprzyia-
ćiotiego / y z ręki Saulowej / y rzekł:

Bede cie miłował P A N I E, mocy moia: i P A N 2
jest twierdza moia / y vcieczka moia / y wybá- 3
wiciel moy. A

Bog moy wspomożyciel moy / y w nim bede vfał.
Obrońca moy / y rog zbawienia mego / y ktory mie
przyimuie.

'Chwalac' bede wzywał P A N A: á bede wybá- 4
wion od nieprzyiaćiot moich.

Ogarnes

* moc zbawien-
ia moia.

* ábo Chwáles-
bnego. H.

2. Krol: 22
2.

Zyd: 2. 13.

5 Ogárnelyč mie byly bolesći smierci: y strumienie
niepráwosći zadržowały mie.

6 Bolesci piekielne obtoczyły mie były: wprzędzily
mie siódła śmierci.

7 Ależ wzywaj PANA w utrapieniu moim / y wo-
łałem do Boga moiego:

2 *on* wysłuchał głos mój z kościoła swego ^{H.}świe-
tego: y wolanie moje przed oblicznością jego / ^wwidzcie. G.
stał w vſy jego.

Wzruszyła sie / y zadrżała ziemia : fundamenty gor
zatrwożyły sie / y poruszyły sie / i z sie rozgniewa
ła nie.*

9 Szedł ku gorze bym z gniewu tego : y ogień się za^gapali. G.
palit' z oblicza tego : węgle się rospalito od niego.

10 Stałomilniebios / y sstał: y mgła była pod no-
gamiiego.

11	Wsiadł na Cherubiny / y latał: latał na skrzy- dłach wiatrowych.	Cherubinowie sa przednieyszy
12	Ułożył ciemność tawnikiem swoim / około nie- go namiot jego: ciemna woda w obłokach po- wietrznych.	Aniołowie Bo- ży.

13 Przed blaskiem obliczności jego rozestły się ob-
łoki / grad y węgle ogniste.

14 **N**zagrzmiał PAN z niebá / i Nawyższy swoy głos
wypuścił: grad y węgle ogniste.

15 I wypuścił strzaty swe/ y rosproszył ie: rozmno-
żył bty skawice/ y rozgromił ie.

16 Pokazały sie źródła wod/y odkryły sie fundamen-
ty okręgu ziemi:

Od sukąnia twego P *ANIE*, od tchnienia ducha
gniewu twego.

17 Spuścił rękę swą z wysokości / a wiał mie: y wyr-
wał mie z wod wielkich.

18 Wybawil' mie od nieprzyjaciół moich bierzże mo-
wych/ę

iz (byli) mo-
cnięszy nad
mie. H.

obrona moja.

G.

wybawi. G.

umilował. H.

H.

zstawa, roska-
żania.

byłem: y strze-
głem się. H.

z szczyrym, z
czystym, z do-
brym. H.

zmażony, wtra-
piony. H.

oświeciłeś. G.

Panie Boże
moy oświeciłeś.

G.

przełomiał wo-
sko. H.

przeskoczy. H.

Niezmazana
jest droga Boga

me°. Hebrajsm.

opasuić. G.

cnych / y od tych ktorzy mie w nienawiści mieli: **á**
bowiem zmocnili się nademną.

Wprzedzili mie byli w dzień wterapienia mego: **á**le
P **A** **N** sstał się obrońcą moim.

Y wywiódł mie na przestrzęstwo: **wybawił** mie /
iz mie **chciał**.

Y odda mi P **A** **N** według sprawiedliwości mo-
iey / y według czystości rąk moich odda mi.

Abowiemem strzeżę drog P **A** **N** **S** **K** **I** **C** **H**, ánim
czynił niezbożnie przeciw Bogu memu.

Bo wszystkie sady iego były przed oblicznością mo-
ia: **á** **ś**prawiedliwości iego nie odrzuciłem od siebie.

Y bede niepokalanym przed nim: y bede się strzeżę
nieprawości moiey.

Y odda mi P **A** **N** według sprawiedliwości mo-
iey: y według czystości rąk moich przed obliczno-
ścią iego.

Y świętym święty będziesz: **á** z mężem niewinnym
niewinny będziesz.

Y z wybranym wybraný będziesz: **á** z przewro-
tnym / przewrotny się sstańiesz.

Bo ty lud **w**niżony zbawił: **á** oczy pyśnych po-
niżył.

Bo **ty** oświecał pochodnia moie **P** **A** **N** **I** **E**: **Y**o-
że moy oświeć ciemności moie.

Abowiem przez cie **bede** wyrwan z pokusy: **á** w
Bogu moim **przeszta**pie mur.

Bog moy niezmażana **jest** droga iego: słowa
P **A** **N** **S** **K** **I** **E** ogniem są wypławione: obrońca **jest**

wszystkich wstępujących w nim.

Bo któż **jest** Bogiem oprócz P **A** **N** **A**: **á**bo który
jest Bog oprócz Boga naszego?

Bog który mie **opasał** mocą: **á** położył niepo-
lana drogę moie.

Ktory

Krol: 22

35.

e

34 Który sprawił nogi moje iáko ielenie / y ná wyso-
kich micysách *postáwíl mie.

*moich. H.

35 Który wczý rece moje do boiu : y uczyníteś / iáko
lúk miedziány / rámioná moje.

36 A dajes mi 'obronę' zbáwienią 'twego' : á prawi-
cá twojá 'ogárnelá' mie :

'arcza. H.

'H. G.

A káżń twojá popráwíłá mie 'do kónicá : y náuká
twojá tá mie náuczy'.

'podpierałá mie

H.

'H.

37 Rozszerzyłeś kroki moje podemna : y nie osłabiáły
D nogi moje.

38 Bede gonit nieprzyjacioty moje / y poimam ie : á
nie wroce sie áż ich nie sstanie.

39 Potamie ie / áż nie beda mogli stać : wpádna pod
nogámi meimi.

40 A opasales mie moca ná wojnę : 'y' pobbites po-
wstájące przeciwno mnie / pod mie.

'H. G.

41 A nieprzyjaciot moich podales mi tyl : y nienawi-
dzace mie potráćites.

42 Woláli / á nie byl ktoby ie rátowal ; do P A N A : á
nie wysluchá ich.

43 A skrusze ie / iáko proch ná wietrze : iáko błoto ná
vlicy 'wygládze' ie.

'podepce. C H.

44 Wyrwieś mie z przeciwności ludzkich : uczyniś
f mie głowa narodow.

45 Lud / ktoregom nie znal / ten mi służył : 'iáko sto-
ro wstýśal' byl mi poslušny.

'wł. ná v. l. y se
nie vchá. H.

46 Synowie obcy stámalí mi / synowie obcy zástárzá-
li sie / 'y' vchrámowáli z drog swoich'.

'y bali sie w zám
knienach swo-

47 Żywie P A N, y błogosławiony Bog 'moy' / y
niech bedzie podwyżsion Bog zbáwienią mego.

ich. H.

'G.

48 Boże ktory mi dajes 'pomsty' y poddajes mi naro-
dy : wybáwicielu moy od nieprzyjaciot moich 'gnie-
wliwych'.

'moc pomścić sie
krzywdy moicy

H.

49 'A' od powstáiacych ná mie wywyżsyś mie : od

'G.

meżą niesprawiedliwego wyrwieś mie.

Przetoż bede cie chwalił między pogány **PANIE:** 50 ^{2. Krol: 22.}
a imieniomu twemu bede śpiewał. 50.

G.

Ze czyniś wielmożne wybawienie krola swego / 51
y okazuieś miłosierdzie pomazaniowemu swemu **Da-**
widowi / y potomstwu tego aż na wieki. ^{Rzym: 15.}
9.

Przeki ratunek
Páński.

w rzysła sie.) Opisute takto przedko y z takim trzaskiem przy- 8
siedl Pan Bog ná ratunek temu / z trzęsieniem ziemi / z obłok / ze
dżdzem / z błyskaniem / z gromy / z grądy / y z insemi strzałami swe-
mi ; ktorych wywać zwył ná przestraszenie / albo y ná zstráce-
nie ludzi.

Świeci sprawie-
dliwość sobie
przypisui.

według sprawiedliwości moicy.) Obacz / iż świeci sprawiedli- 21
wość swoje / ktora od Boga wzięta / alleguia ; y czystość sobie z da-
ru Bożego przypisui ; y według cnich swoich spraw / odpłaty
sie od sprawiedliwego Boga słuźnie spodziewała.

Cztery imiona
Boże w iednym
wierśu.

Z swietym swietu bedzieś.) Zu Bogu to mowi. Bo takim test 26
słowem przeciw Bogu ; takim też Bog bedzie przeciw temu.

Boktoż jest Bogiem.) W tym wierśu mamy cztery imiona Bo- 32
że ; z ktorych iedno test takoby własne יהוה Iehouah albo Iehuch:
A drugie trzy appellatua יהוה Eloah, Sedzia / יהוה Tzur, Opoka a-
bo tworca / יהוה Elohehu, Bogowie albo Sedziowie nášy. To
test / Ociec / Syn / y Duch a ; z ktorych każdy test Bog y Sedzia náš.

Bog daie siłę żoł-
nierzowi.

Który wzy.) Iż dobry żołnierz wnie sie dobize potykac / y nie-
przyiacielá swego pożyć / Bogu to masamemu przypisować. A
te słowa : Y uczyniś mi takó luł miedziány ramię ná moie : tes-
ta ; z ydowskiego tak przekładnia : Ze slanie luł miedziány rá-
miony memi.

Christus głowa
narodow.

Uczyniś mie głowa narodow.) To proroctwo wiecey Christu 44
sowi / niżli Dawidowi służy. ^{Eph: 1. 22.}

Synowie obcy.) Abo synowie cudzego. To test / zle^o iosa / wyrod- 46
kowieś rozumie z ydy / ktory Christusowi wiary dać niechcieli.

PSALM XVIII.

v Zydow XIX.

Coeli enarrant gloriam Dei.

Iż Boga łatwo poznac / tak ; stworzenia niebios / takó y z sa-
nu tego. Prosił potym / aby mu Bog wyslył grzechy odpus-
cił. Jest

cił. Jest to Psalm osobliwy przeciwko tym/ktory o Bogu mało
 albo nic nie trzymają.

1 Na koniec/ Psalm Dawidowi.

2 **M** Jebiosa rozpowiadaia chwale Boz'a/ a dzie-
 3 la rak iego oznajmuie nam niebo.

4 Dzień dniowt opowiada slowo o Bogu: a noc
 nocy okazuie znaiomosc onim.

5 Nie masz tego ięzyka/ ani narodu/ ktoryby nie sy-
 6 chal mowy ich.

7 Na wszystkie ziemie 'wysebt glos ich': y na koniec
 8 okregu ziemie slowa ich.

9 W sloncu postawil przybytek swoy: y a ono iako
 10 oblubieniec wychodzacy z loznice swoiey:

11 Rozweselilo sie iako obzym na biezenie w dro-
 12 ge/ y od krayu nieba wyszcie iego:

13 A bieg iego az na kray iego: a nie masz tego ktory
 14 sie mogli zakryc od goracosci iego.

15 Zakon PANSKI niepokalany jest nawraciacy
 16 dusze: swiadectwo PANSKIE jest wierne/ dajace
 17 mądrośc malutkim.

18 Sprawiedliwosci PANSKIE prawe sa, wwesela-
 19 iace serca: przykazanie PANSKIE iasne; oswieca-
 20 iace oczy.

21 Boiazni PANSKA jest 'swieta'/ trwaiaca na
 22 wieki wiekow: Sady PANSKIE prawdziwe/ w
 23 sprawiedliwione same w sobie.

24 Pozadlwsze nad zloto y nad mnogie kamienie
 25 drogie: y słodsze nad miod y nad plaster miodowy.

26 Abowiem sluga twoy strzeze ich/ a w przestrzegaj-
 27 niu ich jest odpłata wielka.

28 Wystepki krotz wyrozumie: od skrytych grzechow
 29 moich oczyśc mie; y od cudzych wybaw sluge twoe.

30 Jesli nademna panowac nie beda/ tedy niepokal-
 31 anym bede: y bede oczyszcion od grzechu wielkiego.

'myśla linia a
 bo prawda ich.

H.

'Sloncowi po-
 stawil przyby-
 tek na nich. H.

to jest, na nie-
 biosach.

'Rozweseli sie,
 H. G.

G.

'nieumieistnym
 H.

H.

'czysta. G. H.

'pospolu. H. G.

'Zaplita wiel-
 ka za dobre ro-
 czynki.

'zuchwalstw. H.

H.

Ż beda sie podobać wymowy ust moich : y rozma- 15
 ślanie sercá mego przed oblicznością twoją zawiesz.
 PANIE wspomóżycielu mój / y odkupicielu mój.

Niebiosá Bogá
 pokázują.

Któryby nie słychał mowy ich.) To test / Któryby patrząc na 4
 niebiosá / nie miał przysięść ku posłaniu Bogá co ie stworzył. Dru-
 dy tak wykładają : Nie są te mowy niebios / dniow y nocy táj-
 ne / żeby nie miały być słyszane głosy ich : y owszem iásnie Bogá
 pokázują y wystawiają.

Kościół Chri-
 stuśowi iáwny, á
 nie tájny.

Na wszytke ziemié wyszedł głos ich.) Te słowa Páwel s. o kazá- 5
 niu Apostolskim wykládá y przywodzi. Przetoż Kościół prawdzi-
 wy nikomu tájny być nie może. Jáko y Pan w Ewángeliey mo-
 wi : Nie może się zataić miásto na gorze budowane. Ż dla te-
 goż w tymże Psálmie wnet przydano : J; w słońcu postawił przy-
 bytek swój / to test / w świetle y ná iáwi. August : contra Iul : Pe-
 tul : lib : 2. cap : 32.

Kościół iásny y
 widomy.

W słońcu postawił przybytek swój.) To test w świetle y ná iá- 6
 śniecy. Przybytek tego test iáło tego : przybytek tego test Kościół
 tego : w słońcu postawion test : nie w nocy / ále we dnie. August :
 in Epist : Ioan : tract : 2.

Od kráiu niebá.) To test / słońce wschodzi ná iednym kráiu nie- 7
 bá / á ná drugim zachodzi.

Iesli nie beda pánować nádemna.) Rozumiey / skryte y cudze grze- 14
 chy / y iáli przełożeni. Ż Żydowskiego teraz przekládają : Niech ná-
 demna nie pánuje.

PSALM XIX.

w Zydow XX.

Exaudiat te Dominus in die tribulationis.

Modlitwa ábo winśowanie za Krolew pobożnym iádacym ná 1
 wojnę ; áby go Bog szeszył. Służy y Pánu Chrystusowi prze- 2
 ciw sáttánowi.

Ná koniec / Psalm Dawidowi.

19

Jeżeli cie wysłucha PAN, w dzień wra- 2
 pienia : niechay cie obroni imie Bogá Já-
 Kobowego.

3 świątнице. H.

Niech ci zesle pomoc z miycsá swego świętego : á 3

z Syonu

	3	Syonu niechay cie broni.	
a	4	Niechay pomni na wszelka ofiara twoie: a calopalona ofiara twa niech tusta bedzie.*	* Selah.
	5	Niechay ci da wedlug serca twego: y wszelka rada twoie niech potwierdzi.	niech wypelni. H. G.
B	6	Rozwieselimy sie w wybawieniu twoim: a w imie Boga naszego wielmoznymi sie sstaniemy.	choragiew podnieziemy. H. tri-
	7	Niechajcie wypelni PAN wszystkie prosby twoie: terazem poznal iz PAN wybawil pomazanc swego.	umphowac bezdziejmy.
		Niechay go wyslucha z nieba swego swietego: zbawienie jest w silach prawice jego.	w mocy zbawienney prawice swojej. H.
	8	Jedni w woziech / a drudzy w koniach y sia: ale my imienia PANA Boga naszego wzywac bedziem.	
	9	Oni ci powiazani sa / y polegli: a my siny pozostali y podniesieniny.	
	10	PANIE zachoway krola: a wysluchay nas w dziei / w ktory cie wzywac bedziem.	
	4	Niech tusta bedzie.) To jest / niech ta za tusta przyimie. Drudzy wykłada / Niech ta na popiol spali / abo obroci.	
b	10	Panie zachoway krola.) Ulektorzy tak: Zydowskiego wykłada / ta: Panie zbaw (nas) Krol niech wyslucha nas w dziei w ktory wzywac bedziem. Tak y Chaldayski tłumacz / Slovo Boze / (obacz tajemnice o Spnu Bozym) odkup nas: Krolu mocny przyim prosbe nasze w dziei wzywania naszego.	wzywanie Syna Bozego.

P S A L M X X.

w Zydow XXI.

Domine in virtute tua lætabitur rex.

Dziekuie Bogu Gycu / ze Chrystusa krola wielka chwala wczisl: a iz tu Koscowi potraci wszystkie nieprzyiacioly tego.

Na koniec / Psalm Dawidowi.

1
4
2
A
3

W PANIE, w mocy twoiey rozwieseli sie krol: a w zbawieniu twoim rozradnie sie wielce.
Zadanie serca iego dales mu: y nie odmowiles mu tego o co prosil.*

20

Czego pragne
to serce iego.
* Selah. H.

obroci. H.

Zmartwychw-
stanie Pana Ch-
rystusowo.*Abowiem. G.
gniewu twego.
H.wkládali ná cie-
bie rzeczy. H.rospłósył je ze-
tyl podádza.w Chrystusie iá-
ko wszyscy bło-
gosławieni.

Boś go vpzedził błogosławieństwem 'słodkości': 4
włożył na głowę jego koronę z kamienia drogiego.

Zywota prosił v ciebie: y dałeś mu przedłużenie 5
dni jego aż na wieki wieczne.

Wielka jest chwala twoja w wybawieniu twoim: 6
sława y wielka ozdoba nani włożył.

Abowiem daś go na błogosławieństwo na wieki 7
wieków: rozweselił go w radości obliczem twoim.

Bo król vsa w PANU: a w miłosierdziu Twoim 8
tego nie będzie poruszony.

Niech znajda ręce twoje wszyscy nieprzyjaciele 9
twoi: prawica twoja niech nardzie wszystkim / ktorzy
cie w nienawiści mają.

*Położył je iako piec ognisty czasu frogiey 'twarzy 10
twojej: PAN w gniewie swoim zacrwoży je y po-
żrze je ogień.

Owoc ich z ziemi wygubił: a nasienie ich zliczył 11
synów ludzkich.

Abowiem 'obroćili ná cie złości'; myśleli rády / 12
ktorych potwierdzić nie mogli.

Abowiem 'obroćił je w tył': a ostatek ich w twarzy 13
postrzelał.

Podniesze się PANIE w mocy twojej: a my bez 14
dziem śpiewać y wysławiać możności twoje.

Daś go na błogosławieństwo.) Aby nie tylko sam był błogosła- 7
wionym: ale aby też innym ludzkom był wszelkiego błogosła-
wieństwa sprawca y przyczyna. W Greckim tedy stoi: Abowiem daś mu błogosławieństwo.

A ostatek ich w twarzy postrzelał.) Tak sie przełożyło/sensowi 13
folgutac. Łacińska nasza ma z Greckiego: In reliquis tuis prae-
parabis vultum eorum. W ostatek twoich/nagotujesz twarz ich.
To jest/ X tych ktore zostawisz po tak wielkiej porażce tych twa-
ry zgotujesz ná strzaly. Spadowski dżisteyfy text troche inaczej:
Cieciny twoje obroćił ná twarzy ich. Wszakże wszystko to ku one-
mu ciągnie: A ostatek ich w twarzy postrzelał.

2
1. Moy: 22.
18.

b

2
1. Moy: 22
15.

b

PSALM XXI.

v Zydow XXII.

Deus Deus meus respice in me.

Christus ná krzyżu Bogá Oycá prosi/wyliczać meki swe/ á by go nie opuścił: A przytym obietnicac/ iż po swym Zmar-
twychwstaniu miał rozstawić po wszystkich świecie chwałę tego.
Zgodzi się też ten Psalm onym/ ktorzy są ciężka á smiertelna cho-
roba złożeni.

1 Na koniec/ za przyście poranne/ Psalm Dawidowi.

2 **B** Oże Boże moy/ weyrzy ná mie': czemuś mie
A opuścił: daleko sa od wybawienia mego sto-
wa grzechow moich.

3 Boże moy/ bede wołał we dnie/ á nie wysłuchasz: y
w nocy/ á nie dla głupstwa mego.

4 Ano ty mieśkaś ná miejscu świętym / ó chwato J-
fráelska.

5 W tobie wfáli oycowie násy: wfáli/ á wybawites ie.

6 Do ciebie wołáli/ á byli wybawieni: w tobie wfá-
li/ á nie byli/ záwstydzeni.

7 A iam iest robak/ á nie człowiek: pośmiewisko lu-
dzkie y wzgarda pospolstwa.

8 Wszyscy ktorzy mie widzieli / násmiewáli sie ze
mnie: mówili vsty swemi/ y kiwáli głowa.

9 Vsał prawi w P A N U / niechayże go wyrwie: nie-
chay go wybawi/ ponieważ sie w nim kocha.

10 Abowiem tyś iest / ktorys mie wyciągnął z żywot-
B tá: nádzieio moia od pierśi mátki moiey. i tobiem
poruczony wnet po vrodzeniu.

11 Od żywota mátki moiey tyś iest Bogiem moim:
i nie odstepuyś ode mnie.

Abowiem vtrapienie blizkie iest: á nie máś ktoby
rátował.

13 Obtoczyli mie/ cielcy mnodzy: bycy tłusći oble-
gli mie.

H.

Abo, wołam.

w niebie,

Ten bywał zá-
wstydzony, kto-
ry nie otrzyma
tego o co prosi.
rozdziewiali
wargi, H, mo-
wili bluznier-
stwa.
chce go. Heb.

Zydzi y żołnie-
rze ktorzy Pá-
ná poimáli, zu-
chwáli á srodzy.

Otworzy

Otworzyli na mnie geby swe : iáko lew łapáacy y 14
ryczacy.

Wylanem iest iáko wodá : y rozsypáły sie wśytkie 15
kości moje.

Sstało sie serce moje iáko wóśt rostopiony w po-
śrzód żywota mego.

od prágnienia. Wyschła iáko skorupa síła moia / y ięzyk moy przy- 16
sechł do podniebienia mego : y obroćites mie w proch
śmierci.

H.

Abowiem obśtapili mie psi "mnodzy" : zbor złośni- 17
ków obległ mie.

Przebodli rece moje y nogi moje : i policzyli wśy- 18
tkiekości moje.

A oni widzieli y pátrzyli na mnie : i rozdzieliłi sobie 19
śáty moje / á o suknie moje losy miotáli.

nie oddalay sie, Ale ty PANAIE nie oddalay odemnie wspomóże 20
mocności moia
na wspomóże
nie moje po-
spieś sie. H.

Wyrwi od mieczá / Boże / duśe moje : á z reki psiey 21
iedynaczke moje :

Wybarw mie z pászczeki lwiey : á od rogów iedno- 22
rozcowych uníženie moje.

Apostołom.

Bede opowiadał imie twe "bráćiey moiey ; w po- 23
śrzód kóściolá bede cie chwalił.

wy co sie PANA boicie / chwalcie go : wśytko 24
naśienie Jákobowe wystawiaycie go.

Niech sie go boi wśytek naród Isráelski : i ábo- 25
wiem nie wzgárdził / áni odrzucił próśby vbogiego.

Ani odwrócił oblicza swego odemnie : ále gdym 26
wolał do niego wysłuchał mie.

O tobie. H.

Od ciebie. G.

O ciebie iest chwala moia w kóściele wielkim : ślu- 26
by moje oddam przed tymi ktorzy sie go boia.

Beda iedli vbodzy y náiedza sie : y beda chwalić 27
PANA ci ktorzy go szukáta : beda żyć sercá ich na
wieki wieków.

f

C

g

Matt. 27.

31.

Ian 19. 23.

Zyd. 2. 12.

h

i

- 28 Wspomiona y nawroca sie do PANA wſzystkie
kráie ziemie :
A beda sie ktániác przed oblicznoſcia iego wſyſt-
kie familie pogániſkie.
- 29 Albowiem PANSKIE iest kroleſtwo : á on be-
dzie pánowat nád Pogány.
- 30 Jedli y ktániáli ſie wſyſcy 'cluſci ziemſcy : przed
oblicznoſcia iego beda 'pádác' wſyſcy 'ktorzy eſte-
puia w ziemie.
- 31 A duſá moia iemu 'bedzie żyta' : y potomſtwo mo-
ie bedzie mu ſłużyć.
- 32 Bedzie 'opowíadan' PAN rodzay przyſty : y
beda opowíadác niebioſá ſpráwiedliwoſć iego ludo-
wi ktory ſie národzi/ktory uczyni 'Pan'.
- 1 Zá przyicie poránne.) Páná Chriſtuſowe. To iest/iáko Chri-
ſtá Páná Żydowie ráno w dzieſi wmezenia iego przyteli y czeſto
wáli. Albo ráczey : W wſpomózenie ránné. Bo wzywa Boga
o pomoc/ktora wproſił ráno zmartwychwſtawſzy. Z Żydowſkie-
go wykládáta / o lániey zorze : Chriſtuſá lánia zowiac ; ktorego
Żydz iáko ſrodzy wterzowie meczyli od poránku. Przetoż w tym
Pſálme pſy/łwy/y iednoróżece wſpomina.
- 2 Weyrzy ná mie.) Tych ſłow w Żydowſkim tekſcie nie máſ. Bo
ie ſiedmádeſiat przydáli dla dopełnienia ſentencyey : Ale w Ży-
dowſkim ſa one ſłowa / ktorych Pan ná kryżu wzywác racyl :
עלי עלי lamah hazabthani : Boże moy / Boże
moy/cienus mie opuſcił ?
- 2 Dáleko ſa od wybáwienia mego.) To iest/Nic mi nie pomagáta
proſby zá grzechy ludzkie / ktorem ta przytá ſá ſwoie. Z Żydow-
ſkiego teraz miáſto / ſłowa grzechow moich/przekládáta ; ſło-
wá ryczenia ábo ryku mego. Lecz Lxx. miáſto אב שזאג, rycze-
nie czytáli אב שזאג Szaga, grzech ábo biád/per Metathelin poéticam.
- 3 Bedi wolá.) Albo wolam. Nic dla glupſtwa mego/to iest/nie
zá mote/ále zá ludzkie grzechy ; Żydowſkie. A nigdy nie milce.
- 7 A iam iest robak.) Euthymius dáie trzy piękne przyczyń (ács
máſto temu mteyſcu ſlujace) przecz Pan Chriſtus przyrownan iest
robákowi. Pierwſa / iſ iáko robak rodzi ſie ze dżdzu á z niemie :
táſ Pan Chriſtus moca niebieſka národził ſie z Páunny. Druga/

Nawrocie po
gánów.Koſciół Kátho-
licki.

G.

pánnie. G.

'potentati,' iá-
żedá.

ſie ktániác. H.

Żywie. G.

'przypián lub
przyliczon. H.

H.

Ten Pſalm pro-
rokuie o mece
Páná Chriſtuſ-
ſowe.Przecz P. Chri-
ſtus robákicm
názwány.

	is iáko robałémi / zátrwyšy w nich wede / ryby chwytała : ták przez słowierzeństwo Chrystusowe potman test on wieloryb strá- śny Lewiáthán / to test sátan / dla tájacego sie w nim bosstwa Chrystusowego. Trzecia is iáko robał choćá młéczek / narwádo- še drzewá przýgryia y przewiercałát Pan Chrystus / choćá postá- wa mól y wigárdzóny / nieprzyiáciela rodziánu ludzkiego zátrácił. W ylanem test iáko wodá.) W Greckim ták cytamy : Jáko wo- dá wyláły sie y rosyppáły sie wšytkie kóści moie. A Augustin mo- wi / wylanem test iáko wodá. Bo ná fryji wypłynelá z Páná w- šytká krew y wodá.	15	f
Iásne proroc- two o Pánskim krzyżowáníu.	Przebili rece moie.) Tu w Żydowskim dwóáście test cytántes Jedno prawdziwe / כארז Kazarú ábo Karu, to test przebili ábo prze- bodli : iáko y Lxx. (y Hieronym s.) cytált / y przelożyli w. 15. av. A drugie podrzucone / כארז Kazarú, to test iáko lew. To posle- nieyše teraz obleráia Żydzi / áby ták iásnego świadectwa w przý- wánia Páńskiego zménac mogli. Lecz y sátrzy Rábbínowie pier- wsze cytánie wspomináia / y nie tylko stáre Psálterze / ale y wiele nowych Żydowskich ták máia.	18	g
Kościół wielki test kościół po- wszechny.	W kościele wielkim.) Któryz to test / brácia / kóściół wielki : J- zali máia czástká ofregu niemskiego test kóściół wielki : Kóściół wielki test wšytek swiát. A ty mowiš / sie w sámej Afryce (w st- mych Niemcách) zostál kóściół Boży. Augustin s. ná to mteyše.	26	h
Osiárá wstáwi- cza Páná Chri- stusowá.	Sluby moie oddam.) Ktorež to sa sluby Páná Chrystusowe : Test osiárá Ktora osiárowal Bogu. Wlecie iáka osiárá : Znáia wiernt sluby Ktora oddáie przed tymi Ktorež sie go boia. Rozu- mietac osiáre oltarzna ciáka y Krwie Páńskiej. Augustin s. ná to mteyše.	26	i
Poklon przed sákrámentem ciáka Pánskie- go.	Iedli y klániálišia.) Bo iáden ciáka Páńskiego nie pożywa / Któryby mu pferwý poklonu nie czynił. A ták y bogacze sa przý- wiedzent do stolu Páńskiego / y pożywáia ciáka y krawie tego : ále sie tylko klániáia / á mienzádáia sie / iáko vbodzy iedza y natádáia sie / is nie násláduia Páná. Bo tedzác vbogiego / niechca być vbo- dy. August : epíst : 120. ad Honorát : cap : 27.	30	k
	Ktorež stepuia w ziemie.) To test smiertelní ludzie / ábo vbo- dy / ábo iuz zmárell. O Ktorež Philip : 2. 10.	30	
	A dusá moia iemu bedzie ylá.) Drugdy to : Żydowskiego ták przekládáia : Ji dusze swoiey nie żywil : rozumiey Pan Chri- stus : is nie warpil polozyć dusze swej dla odkupienia rodziánu ludzkiego.	31	l

P S A L M X X I I.

w Zydow XXIII.

22

Dominus regit me & nihil mihi deerit.

Wyſławia dobrodzieſtwa które wſtał od Pána : i ſi ſawſze był
y bedzie beſpieczny pod obrona y opieka tego.

Pſalm Dawidowi.

WAN 'mie rzadzi' / a nináčzym mi ſchodzié 'ieſt páſterzem
nie bedzie : i ná mieyſcu paſey támi mie moim. H. G.
posádzit.

Nád woda ochłody wychował mie : i duſze moie
náwrócił.

Prowadził mie 'ſcieſtkámi ſpráwiedliwoſci / dla
imienia ſwego. 'ciáſna droga
przykazania ſwe
go. Auguſt.

Bo chočbym teſz chodził w poſrzód cienia ſmier-
ci / nie bede ſie baſzlego : bowiemes ty ieſt zemna.

Laſka twoia y ty ty twoy : te mie čieſtyły.

Pokutá.

Nágotowales przedemna ſtol / náprzeciwno tym /
ktorzy mie fráſiła.

Námázales 'oleykiem głowe moie : a kielich 'moy'
wpoćiaacy iák koſtorny ieſt ! 'Kryżymem S.
ná krżcie y ná
bierzmonánu.

A miłóſierdzie twoie poydże zá mna po wſyſtkie
dni żywota moiego. 'twoy. G.

Nábym mieſkał 'w domu P A N S K I M, ná czáſy
dlugie. 'w kroleſtwie
niebieſkim.

2. Nád woda ochłody.) Przer te wode Auguſtin's, rozumie wode
křtu's. Inni zás láſke y počtehy Duchá's.

3. Dla imienia ſwego.) To ieſt dla ſámego ſiebie : Gdyž pierw-
ſe wſpráwiedliwienie ſámey láſce Božey bywa przypíſane.

5. Nágotowales przedemna ſtol.) Rozumiey ſtol ciála y křwie Pána
křiey. Bo wnet niſzey o křelichu mowi. Cyprian : epiſt : 63.

5. A kielich moy.) Inni táſ z žydowſkiego piſekłádá : A kře-
lich moy ieſt oplywáacy. Nád to y dobroty miłóſierdzie twoie
poydne zá mna. i.

Stol ſákramen-
tu ciála Pána
ſkiego.

6. Y ábym mieſkał.) Niektorzy te ſłowá z žydowſkiego táſ wy-

Fladacia: W wroce sie do domu Pánstkiego. Ale ci mieli wiedzieć /
je tu w Szab, posłono jest miasto w Iafzab: co znaczy mie-
stko / per Aphazresin poetam.

23

PSALM XXIII.

w Zydow XXIII.

Domini est terra & plenitudo eius.

Ż Bog wśystkiew ziemi rośkazuje: a iż na gore tego niebieśta
niewinni ludzie wstapia: ponieważ Christus triumphuacy
dzwit do nieba otworzył.

H.

wśyko co jest
w niey, y na
niey.

H.

y. H.

W dzień pierwszy po Sobocie / Psalm Dawidowi.

PANSKA jest ziemia / y napełnienie iey: okrag
ziemie / y wśyscy / ktorzy mieszkają na niey.

Bo is on nad morzami vgruntował: y
nad rzekami nągotował ia.

Ktoż wstąpi na gore PANSKA? albo kto będzie
stał na świętym miejscu tego?

Ten który jest niewinnych rąk a czystego serca / kto-
ry nie wziął prozno dusze swoiey / ani przysięgał na
zdradzie "bliźniemu swemu".

zdradliwie.

H.

sprawiedliwość

H.

Pán. G.

* Selah.

Ten weźmie błogosławieństwo od PANA: y mi-
łosierdzie od Boga zbawiciela swego.

Tenci jest naród szukających go / szukających obli-
cza Boga Jakobowego.*

Podnieście ó kśiażetą / brany wáse / y otworzcie
sie wy brany wieczne: a wnidzie krol chwały.

Ktoryż to jest krol chwały: PAN mocny y możny:
PAN możny na walce.

Podnieście ó kśiażetą / brany wáse / y otworzcie
sie wy brany wieczne: a wnidzie krol chwały.

Ktoryż to jest krol chwały: PAN zaszepow tenci
jest krol chwały.*

w dzień pierwszy po Sobocie.) To jest w Niesztele. Te słowa
Lxx. przodali / iż albo w Niesztele ten Psalm śpiewano: albo iż w

nim jest

a

1. Kor: 10-
26.Psal: 49-
12.

b

Mat: 5. 8.

c

d

a

		nim test râte matkæ o smartwychwstaniu y o wniebowstapieniu Páná Chrystusowym.	
b	4	Nie wziął prozno.) Ten prozno dusze wysiał od Bogá; Który ábo nie zna Bogá/ ábo mu nie służy / ábo słu nie przysięgał dusze.	Kto prozno w-
c	5	Y miłosierdzie od Bogá.) Po Żydowsku stoi sprawiedliwość/ á po Græcku Jákmużná. Ták vynyślnie siedmdzieśiat Tłumácz przełożył/ przeciw Pelágianom. Bo tá sprawiedliwość / ktora Pan oddále sługom swym zapláte zá ich vczynki dobre / nie test szczera sprawiedliwość/ ále y miłosierdzie/ ktorým ich dobre vczynki miłościwie przyjmie y oddáruje. Przetoż Páwel mowi; Ji lástka Boża test żywot wieczny. A Augustin s. Ji Pan Bog swoie dáry w nas koronuje: gdy y zasługi náše nie mogą być żadne bez lástki tego.	Sprawiedliwość nie bez miłosierdzia.
d	7	Podnieście ó kśiáżetá.) Rozmowa ántosow przy wniebowstapieniu Pánáskim. Po Żydowsku: Podnieście o brany/głowy wáše. Tákley nişey 7. 9.	Proroctwo o wniebo wstápieniu Pánáskim.

PSALM XXIII.

v Żydow XX V.

Ad te Domine leuauí animam meam.

Prośi/ áby od nieprzyjaciół był obroniony: áby od grzechu będac oczyszczony/ ták sam tákó y ład tego wśystek/ ze wśzego niebesápteczniştwa mógł być wybáwiony.

Ná koniec/ Psalm Dawidowi.

a n A 1 O ciebie PANIE podnoże dusze moie: i Bo
2 że moy w tobie wśam / niech sie nie zawnstydze.*

H. G.

3 A niech sie nie śmieia ze mnie nieprzyjaciéle moi: i ábowiem wśyscy / ktorzy cie czekáia / nie beda zawnstydzeni.

* ná wieki. G

Niech beda zawnstydzeni wśyscy niepráwość czyniaczy zbytecznie.

ktorzy cie skromnie znośa: ábo ktorzy w tobie wśáia.

7 4 PANIE okaż mi drogi twoie: á ścieżek twoich náucz mnie.

G.

prozno. H.

b n 5 Prowadź mnie w prawdzie twoiey / i á náucz mnie:

W tobiem na- dzicia miał.	boś ty iest Bog zbawiciel moy / a ciebiem oczekawał przez wszystkie dzień.		
Miłosierdzia prosi.	Wspomni na miłosierdzie twoie P A N I E, y na zmiłowania twoie / ktore są od wieku.	6	
występkow. H.	Grzechow młodości moiey / y niewiadomości moich nie rącz pamiętać.	7	B
	Według miłosierdzia twego pomni na mnie ty: dla dobroci twey P A N I E.		
Dobry. H. v G.	Stodki y prawy iest P A N: przetoż da zakon wy- stępny na drodze.	8	
nauczy grze- slni. H.	Poprowadzi ciche w rozsadek: naucz y skromne drog swoich.	9	
	Wszystkie drogi P A N S K I E, są miłosierdzie y pra- wda / szukającym przykładu y świadectwu iego.	10	e
strzegacym. H. y badz. G.	Dla imienia twego P A N I E będziesz miłościw grzechowi mojemu: boć iest wielki.	11	C
Pojylek bo- żni Bożey. nauczy go drogi. H.	Ktoryż iest człowiek co sie boi P A N A: zakon w- stawi mu na drodze ktora obrat.	12	d e
	Dusza iego w dobrach przemieszkawać będzie: a potomstwo iego obśiedzi cię ziemię.	13	
Tajemnicą Pńska H. roz- umiey. bywa obdawiona. oznaymi im. G.	Podpora iest P A N tym ktorzy sie go boia: aby im oznaymił przykład swoje.	14	
nieczyny. H. z nisko. H. wzrastanie. H.	Oczy moje zawsze ku P A N V: abowiem on wywie- dзі z siedla nogi moie.	15	
	Wyrzyś na mnie / a zmiłuy sie nademna: bom ja iest iedyny y ubogi.	16	
	Wdreczenia serca mego rozmnożyły sie: wyrwiże mnie z potrzeb moich.	17	
	Wyrzy na wniżenie moie / y na prace moie: a od- puść wszystkie grzechy moie.	18	
	Patrz na nieprzyjacioly moie / boć sie rozmnożyli / a nienawiscia niesprawiedliwa nienawidzieli mnie.	19	Ian 15. 25. D
	Strzeż dusze moiey / a wyrwi mnie: niech sie nie zawstydzę / gdyżem wfał w tobie.	20	

- n** 21 **N**iewinni y sprawiedliwi przysłali do mnie: iżem czekał na cie.
- b** 22 **W**ybaw Boże Izraela / ze wszystkich wściskow tego.
- a** 1 **D**o ciebie m Pánie.) Pierwsze litery wierszow tego Psálmu w Żydowskim nápisane są porządkiem obietcóbá : á to dla racności rzeczy w nim zámienoney / y dla snádmiejszego pámiętania. Jáko y Psalm 33. 35. 110. 111. 118. y 144.
- b** 5 **w** prawdzie twoiey.) Obácy / że tu prawdáznaćcy prawdziwa náuka y wiáca: á wnet niżej / w dnieślatym wierszu tegoż Psálmu / znaćcy wierność ábo wiścienie ; kiedy się to sstánie co kto komu obiecuje. Co po wszystkich Písanie ná wśelu mteyscach naydzieś.
- c** 10 **w** wszystkie drogi Pánskie.) **T**o też / Wszystkie sprawy Pánskie są pełne miłosierdzia y prawdy tego / ktore wszedy á wszedy pokázusie. Miłosierdzie tego dármó dobrodnieystwo obtecuie : á prawdá tego obietnice pełni / y dobrodnieystwo obtećane dáse.
- d** 12 **K**toryż jest człek ktory się Pána boi.) **P**lećorákcie szczęście tych ktory się Bogá boia / opísuie. Pierwsze : iż sam Bog jest ich náucycielem. 7. 12. **D**rugie : iż dusze ich dobrámi duchownemi bywáia nápełnione. 7. 13. **T**rzecie : iż potomstwo ich będzie błogosławione. 7. 13. **C**zwarte : że Bog jest ich podpora y obrońca. 7. 14. **P**iate : że im oznáymacie wola y słowo swoje. 7. 14.
- e** 12 **N**á drodze ktora obráć.) **K**ozumtey / ábo ktora sobie cślowieć obráć : ábo ktora sam Bog cślowiećowt obráć.

Niewinność y
szczęrość niech
mnie strzeżę. H.

Psalmus Alpha
beticus.

Prawdą, dwie
rzeczy znaćcy.

Miłosierdzie y
prawdą.

Przymilcie bo-
żących się Bogá.

PSALM XXV.

v Zydow XXVI.

Iudica me Domine, quoniã ego in innocẽtia.

Proś / áby go niewinnego nie kładł w poczet słośliwych. Prze-
ciw potwarzom y prześládowncom. Przysłoi Meczennikom.

A 1 **N**á koniec / Psalm Dawidowi.

H. G.

Ezśádź mie PÁNIE / ponieważem iá cho-
dził w niewinności moiey ; y w PÁNIE wśá-
iac nie osłábieie.

A 2 **P**robuy mie PÁNIE / y doświádcz mie : wypal
nerki moie y serce moie.

Jáko złotnik w
piecu złoto ábo
srebro.

Albowiem

chodziłem. H.	Abowiem miłosierdzie twoie przed oczyma memi test: y wtochałem sie' w prawdzie twoiey.	3	
	Nie siedziałem ze zgromadzeniem marnych: a czyniacemi bezprawa wchodzić nie bede.	4	a
	Miałem w nienawiści zbor złośliwych: a z niepo- bożnymi nie zaśiedzę.	5	B
	Umycie między niewinnemi ręce moje: y obeyde ołtarz twoy P A N I E.	6	
dałszyści. H.	Abych słyszał głos chwały twoiey: a żebych opo- wiadał wszystkie cuda twoie.	7	
mieszkānie. H.	P A N I E umiłowałem ochodostwo domu twego;	8	
przybytku. H.	y miejsce mieszkānia chwały twoiey.		
G.	Nie zadržay z niezbogżnym "Boże" dusze moiey;	9	C
H. G.	a z meżmi krwawemi żywota mego.		
G.	Wtórych w ręku "Ja" nieprawości: prawica ich pełna iest podarkow.		
	Ale nie chodź w niewinności moiey: odkup nie: a zmituy sie nademna.		
w zgromadze- mach.	Głoga moia stała na drodze prostej: w kościelech bede cie chwalił P A N I E.		

Przeciw odscze-
piencom.

Nie siedziałem.) Dawid ze złemi nie obcował; wśakże sobie
iniego Kościoła nie budował: (iako zwykli czynić heretycy) ale
w tymże Kościele z nimi mieszkał. Aug: cont: epist: Parmen: lib: 3.
cap: 4. A tu obacz iako sie trzeba strzedz złego towarzyswa.

26

P S A L M X X V I.

v Zydow XXVII.

Dominus illuminatio mea.

Pokażcie / że test wśego niebespieczeństwa wolny; byle w do-
mu Bożym / to test w kościele trwał / a od Boga przeciw krzyw-
dam nieprzyjacieliem był obroniony.

H.

Psalm Dawidowi / "pierwey niżli był
pomagany".

Pan iest

a	A	P AN, iest 'oświecenie moje' / y 'zbawienie mo- ie' / kogoż sie bede bał? PAN obrońcą żywota mego / kogoż sie bede lekał?	'światłość moja H. 'zbawiciel moy. .G.
	2	Gdy sie przybliżała na mnie złośnicy / aby żarli cia- ło moje. Ktorzy mie trapią nieprzyjaciele moi : ci sami zemdleli y upadli. Choćby stały przeciwko mnie wojska / nie be- dziej sie bało serce moje. Choćby powstała przeciwko mnie bitwa / w tym ja upaść bede.	
	4	Jedney rzeczy prosiłem u PANA, y tey szukać be- de ; abyćh mieśkał w domu PANSKIM po wszystkie dni żywota mego : Abych sie napierzył rokoszy PANSKIEY, y na- wiedzał kościotego.	Jedną rzecz na- potrzebniejszy.
b	5	Abowiem skrył mie w przybytku swoim : we złe dni obronił mie w skrytości przybytku swego.	
	6	Na skałę wywyższył mie : a teraz *wywyższył gło- we moje nad nieprzyjacioly memi.	*oto. G.
c	C	Obchodziłem / y ofiarowałem w przybytku ie° ofia- re krzykliwa : bede śpiewał / y psalmy grał PANU.	
d	7	Wysłuchay PANIE głos moy / ktorym wolam "do ciebie" : zmiłuy sie nademną / a wysłuchay mie.	"H.
	8	Tobie mówiło serce moje / * szukało cie oblicze mo- ie : oblicza twego PANIE szukać bede.	* Pana szukać bede. G.
	9	'Nie odwracay' oblicza twego ode mnie : nie od- stepuy w gniewie od slugi twego.	'Nie kryj. H.
e		Bydź pomocnikiem moim : a nie opuszczay mie / ani mie wzgardzay Boże zbawicielu moy.	
	10	Abowiem oćiec moy / y matka moja opuścili mie ; ale mie PAN przyiał.	Naućz mie, Pa- nie, drogi two- icy. H.
	11	Żakon mi wstań PANIE w drodze twoiej : a pro- wadź mie	

ná duše. Hebr.

y mowiacy

krzywdę, ábo

klámstwo. H.

Bych byl nie

wierzył. H.

Páná trzebá cze

káć z tierpliwó

ścia.

Pan jest światło

ścia y zbawie

niem.

Pożytek mieś

kánia w koście

le Kátholickim.

Osiárá krzy
kliwa.

Dobrowolność

ludzka społem

laska Boża robi

wadz mie prosta ścieżka dla nieprzyjaciół moich.

Nie podaway mie ná wola trapiących mie: ábowiem powstałi przeciwko mnie świadkowie fałszywi / y stámáta niepráwość sámá sobie.

Wierze iż ogladam dobrá PANSKIE w ziemi żywiałych.

Oczekaway PANA, meżnie czyni: á niech sie zmoćni serce twoje / á czekay ná PANA.

Pan jest oświecenie moje.) Pan jest światłem swoich / odpasáć od nich błędów ciemności; á zbawieniem / ratując ich w potrzebach.

Abowiem skrył mie.) Pożytek mieszkania w kościele prawdziwym Páná Chrystusowym / osobliwa opieka y obróná Pánka; tákiey nie máta i ktorzy nie są w kościele Kátholickim. Przerósł sie żaden od niego niechay nie wypacza do przeklętych sekt kacerzów y odszczepieństw.

Obchodzę.) Z Żydowskiego táł przekłádá / wierze mieszkać: Nád nieprzyjaciół memi / ktorzy są w okolicy moiej: y osiátu w przybytku tego. z.

Osiárá krzykliwa.) To jest / głośnym śpiewáním y trąbientm. po Gráku: Osiárá chwały y wesolość.

Badz pomocnikiem moim.) Jesli mówisz: Badz pomocnikiem moim / tedy wždy co czynisz. Bo iesli ty nie nie czynisz; á tákoż on pomaga? To Augustin s. pokázuiac / że y wola / ábo wolność ludzka społem robi; laska milego Boga, Jáko y Páwel s. mówi: Nieia / ále laska Boża zemna.

PSALM XXVII.

v Zydow XXVIII.

Ad te Domine clamabo, Deus meus ne sileas.

Pan Chrystus Bógá Wyćá prósi / áby go w piekle nie trzymał miedzy grzesznikami; ále áby one skrawszy / tego y lud Boży zachował. Pokázuiac tátemnice zmarłych wstánia swego.

Dawidow H.

Psalm samemu Dawidowi.

Do ciebie

D

12

13

14

I

5

6

6

9

I

Niz: 30.
25.

a

b

c

d

e

Aug. trac.
4. in epist.
Ioan.
1. Kor. 15.
10.

A	N O ciebie P A N I E bede wołał / Boże mój nie milcz / e przedemna : abyś słał / gdybyś milczał przedemna / nie sstałbym sie podobny sstepniacym do grobu.	Abowolał. To jest, odpowiedź łaskawie na prośba moie.
2	Wysłuchay P A n i e głos prośby moiey / gdy sie mo- dle tobie : gdy podnośe rece swe ku kōściotłowi twe- mu światemu.	H.
3	Nie pociągay mie pospolu z grzeszniki ; y z czy- niacymi nieprawość nie zatracay mie. Ktorzy mówia spokojnie z bliźnim swoim : ale w sercach ich złośći pełno.	na śmierć.
4	Day sie im wedlug uczynkow ich ; y wedlug złości- wych wymyslow ich. Wedlug spraw reku ich odday im : niech wezma swa zapłatę.	
5	Albowiem nie zrozumieli spraw P A N S K I C H , y	
B	uczynkow rąk tego : zepsutelsie / a nie zbuduelsie ich.	
6	Błogosławiony P A N : bo wysłuchal głos proś- by moiey.	Niech będzie pochwalony.
7	P A N i e s t p o m o c n i k m o j / y o b r o n i c a m o j : w n i m w s a t o s e r c e m o i e / y r a t o w a ł m i e .	
a	R z a k w i t n e t o z n o w u c i a t o m o i e : a z w o l e y m o i e y bede go chwalił / mowiac :	pieśnią moia. H.
8	P A N i e s t m o c a l u d u s w e g o : y o b r o n i c a z b a w i e n i a p o m a z a n i a s w e g o .	śla. H.
9	Z b a w i e l u d t w o y P a n i e / a b l o g o s ł a w d z i e d z i c t w u t w o i e m u : y r z a d z i e / y w y w y ż s z a y i e a z n a w i e k i .	H. G. pście. H.
a	7 Y z a k w i t n e t o z n o w u c i a t o m o i e .) W S y d o w s k i m m i a s t o t y c h s ł o w m a n y : R o z w e s e l i s i e s e r c e m o i e . L e c z L x x . s ł o w a m i e c o o d m i e n i l i / m a i a c w z g l a d a d s e n t u m , y n a r a t e m n i c e P a n s k i e s g o s m a r t w y c h w s t a n i a . B o t o j e s t p r o r o c t w o o s m a r t w y c h w s t a n i u P a n a C h r i s t u s o w y m .	Proroctwo o smartwychwsta- niu Panskim.

28

PSALM XXVIII.

w Zydow XXIX.

Afferte Domino filij Dei.

Wspomina wiernych ku oddaniu ciał y chwały Bogu: Ktory tak straszny glos gromu moznosci swa pokazuje. Moze sie rozumiec y o slowie Bozym. Abowiem test to proroctwo o nawrocentu Pogánow/przez moc slowa Bozego.

H.

H.

na ofiare.

moc. H.

Psalm Dawidowi / przy dokonczeniu przybytku.

Pryznoscie PAN synowie Bozy: przyznoscie Panu syny baranie:

Przyznoscie PAN cześć y chwale / przyznoscie PAN chwale imieniowi tego: klaniajcie sie PAN w przybytku swietym tego.

W sieni swietey
iego, to jest w
kościelie iego.

chwaly. H. G.
to jest chwale-
bny.

Glos PANSKI nad wodami / Bog maiestatu zagrzmiat: PAN nad wodami wielkimi.

Glos PANSKI jest wielkiej mocy: glos PANSKI jest wielmożny.

Glos PANSKI lamający cedry: y potamie PAN cedry Libańskie.

A podrobi ie iako ciela Libańskie: lecz wmitowany bedzie iako syn iednorozcow.

Glos PANSKI rozmiatający plomien ognisty: y glos PANSKI zatrzaskający puszcza: y poruszy PAN pustynia Kadeffa.

geste lasy. H. G.

daia. H. G.

siedzial na po-
topie. H.

Glos PANSKI przygotujący tanie y odkrycie gestowy: a w kosciele iego wszyscy mu chwale dadza.

PAN potopy przepuszcza: a bedzie siedzial PAN y krol na wieki.

PAN mocy ludowi swemu doda: PAN w blago slawi lud swoy w pokoiu.

Psalm naprze-
ciw burzam y
gromom.

Psalm Dawidowi. Tego Psalmu wyje moze szac modlitwe prze-
ciwko burzam y gromom. A duchownie go rozumietac; Slowo
Paiskie / pyzne a wyniosle ludzie przez Ewangelia przelomilo/
baitwany

1

A

2

3

B

4

6

7

8

9

C

10

11

1

a

b

c

d

e

f

g

h

a

Bátwany y Bogi pogániſkie wywrociſio / tyránnow okruceńſtwo
zbiſio / pogány woiowáſio / puſtynie Sáráceńſkie poruſzyſio / boiá
ſliwie zmocniſio / krzeſt wprowadziſio / iáko niegdy potop / ná wſy
ſkich oczyszcienie.

Przy dokonczeniu przybytku.) Wapſa Látiniſki y Graccki poſka. Kiedytén Psal
zute / iſ Dawid ten Psaln ſpiewał ; ábo kiedy przybytku Páńſkie
go (ktory był ſkrzyni Páńſkiej zgotował) doſciſyſ : ábo kiedy
ſkrzynie Páńſka do niego prowadził : opisać diwne tátemnice
przyſlego przybytku / to ieſt Koſciół Chriſtuſowego / ktory on
przybytek figurował.

Przynoſicie Pánu ſyny báránie.) Tego puł wterſá w Żydowſkim Przekład Lxx.
tercie mie máſ : ále iſ ſłowo ^דהן Elim , dwie rzeczy znántonnie ;
Bogi y bárány ; przetoż Lxx. oboie rzeczy dwoiem wyſłádem
dobrze wyráſili.

Głos Páński.) Głos Páński ieſt piorun / ábo grom : ábo ſłó
wo tego.

Cedry Libáńskie.) Libanus ieſt gorá w ziemi ſwíetey / gdzie Liban gorá.
moc ieſt oſobliwych Cedrow y innych wyſokich á mocnych drzew.

Lecz umiłowány.) Rozumiey / ábo lud Iſraełſki / ábo ráczey Vmiłowány.
Chriſtus Meſſiaſz (ieſt niezwyćieſzony) iáko iednorózec. Acz to
Żydowſkiego teraz ták przekłádá : A czyni ſe ſkacza iáko áielec /
Liban y Sáron (gory) iáko iednorózec. Aleć dobrze Lxx. prze
łożyli / iáko Genebrardus poſkazuje.

Puſtynia Kádeska.) Kádes wielka puſzcza Sáráceńſka y A. Puſzcza Kádes
rábſka (która teſz zowia deſertum Pharan, & deſertum Sin) gdzie ska.
Żydzi bliſzili przy czterdziéci lat.

Przygotuácy lánie.) Rozumiey do porodzenia. Bo iſ lánie ; Grom lániom
wielka trudnoſcia rodza / wtéc przeleńtienie gromu do lánwieyſze
go porodzenia bárzo im pomaga.

PSALM XXIX.

U Żydow XXX.

Exaltabo te Domine quoniam ſuſcepifti me.

Dziekuje / iſ z cieſkiej choroby poſtawſzy / dom ſwoy Koſtow
ny poſwiecał. Moſe ſie y o Chriſtuſie rozumieć / dziekuácemu
Bogu Oycu / ſe go od śmierci y z piekła wybáwił przy ſwe zmar
twy chwiſtanie.

1 Psaln pieśni / ná poſwiacániu domu Dawidowe.

ſwego krolew
skiego, ábo przy
bytku á domu
Bożego.

wyniosł. H.

Wzwyżść cie bede P **A**NIE żeś mie zácho-
wał: y nie dates poćiechy nieprzyjaćiotom
moim nádemna.

P **A**NIE Boże moy wolałem do ciebie: á ozdowi-
teś mie.

to iest, zácho-
wałś mie śmier-
ci.

P **A**NIE wywiobles z piekła dusze moie: wybá-
wiles mie od sstepniacych do grobu.

Spiewaycieś P **A**NIE świeci iego: á wyslawiay-
cie pamiatke światobliwości iego.

Boć bázno kro-
tki (iest) gniew
iego. H.

Boć gniew w zapálczywości iego: ále żywot ná-
woley iego.

Ná świecie
plącz y wesele
ná przemiány.

Do wieczora będzie trwał plącz: á do poránku B
wesele.

Al iam rzekł w dostátku moim: iż nie bede poruśon
ná wieki.

rtwierdziłś
był krolestwo
moie.

P **A**NIE według woley twoiey / dates moc ozdó-
bie moiey.

Alc skoro odwróćites oblicze swe odemnie / estatem
sie zátrowżonym.

PANA H.

Do ciebie P **A**NIE wolać bede: y do Boga me-
go modlić sie bede.

żywota mego,
ieslubyh ssta-
pił.

Coż za pożytek we krwi moiey / gdy sstepnie do
skáżenia?

Vslyś Pánie, y
zmituy sie náde-
mna Pánie badz
H.

Izali cie proch chwalić będzie: ábo opowiadác D
będzie prawde twoie?

Vslyś P **A**N, y zmitował sie nádemna: P **A**N sie
sstał pomocnikiem moim.

Zmartwychw-
stanie Pánskie.

Odmienites mi plącz moy w wesele: zbártes wor-
moy žalobny, á obloktes mie weselem:

Przeto będzie.
H.

Ab y tobie spiewáta chwata moia; á żeby mi tego
nie bylo žal: P **A**NIE Boże moy ná wieki cie wy-
sławiać bede.

á nie będzie mil-
czeń. H.

P S A L M X X X.

w Zydow XXXI.

In te Domine speravi, non confundar.

Prosi pomocy na nieprzyjacioly w swym niebespieczeństwie.
Wyflawia opatrność Bożka ku pobożnym ludzkom: przywodziac
ich do zamilowania sie tego / Który każdemu odda według zasług
tego. Może sie ten Psalm y o Chrystusie rozumieć.

1 Na koniec / Psalmi Daroidowi "na zachwycenie".

H. C.

2 **W** Tobie P **A** N I E ufam / niechże nie bede za-
A wstydzon na wieki: podług sprawiedliwo-
ści twojej wybaw mnie.*

*y wyrwi mie.
G.3 Na koniec ku mnie uchaj twego / pospiesz sie abyś
mie wyrwał.

Bądź mi Bogiem obrońcą; y domem ucieczki / a-
byś mnie wyrwał.

4 Abowiem tyś jest moc moją / y ucieczką moją: a
dla imienia twego poprowadziś mnie / y wycho-
wałś mnie.

dla ciebie są
mego.

5 Wywiedziś mnie z sidła tego / Ktore "mi" zakryli:
boś ty jest obrońcą mój.*

na mnie, albo dla
mnie.

6 W rece twe polecam ducha mego: odkupiles mnie
P **A** N I E Boże prawdy.

*Panie. G.

7 Miałeś w nienawiści bawiace sie marnościami
nadaremno.

poleca. G.

8 Ależ ja ufałem w P **A** N I E: y bede sie weselił y rado-
B wał w miłosierdziu twoim.

to jest, praw-
dziwy. Hebrá.

9 Abowiemś weyrzał na uniżenie moje / wybawi-
teś z potrzeb dusze moje.

Miałem. H.

9 Anis mnie zamknął w rełkach nieprzyjacielskich: po-
stałwiles na miejscy przestronym nogi moje.

10 Zmiłuj sie nademna P **A** N I E, bom jest utrapio-
ny: zasmucilo sie "od gniewu" oko moje / duszą moją /
y wnetrznosci moje.

na nędze, na re-
trapienie. H.

od żalu.

Abowiem

	Abowiem wstat od żałości żywot moy: y lata moie 11 od wzdychania.	
dla nieprawo- ści (moicy). H.	Zemdląłā 'w nedzy' siła moia: y kości moie strwo- żone są.	
	Nād wśyskie nieprzyiacioty moie sstatem sie po- 12 śmiewiskiem y sąsiadom moim bārzo: y strachem C znaiomym moim.	
	Ktorzy mie widzieli ti precz odemnie wciekali: 13 i iestem zapomniony z serca ich iako umarli.	
	Sstatem sie iako naczynie stracone: i bom slysat 14 tātanie mnogich 'mieszkāiacych w okolicy':	
boiaż mie ob- stąpiłā. H.	* Gdy sie schodzili spotem przeciwko mnie / odiać dusę moie namawiali sie.	
* w tym. L. A. le to przydātek niepotrzebny, iako sie z Zydō- wskiego y z Gra- ckie pokāzuie. czasy. H.	A iam lepāk w tobie wstat P A N I E: rzektem / Tyś 15 iest Bogiem moim: i W reku twoich są 'losy' moie. 16	
wkusił kaskāwā twarz sludze twojemu.	Wyrwiże mie z reki nieprzyiaciot moich / y od prze- ślādnicacych mie.	
	Oświeć twarz twoie nād sluga twoim' / zbaw mie 17 dla miłosierdzia twego: i P A N I E niech nie beda 18 zawstydzon / abowiem wzywatem cie.	
	Niech sie zawstydzā niebożnicy / ā niech beda pro- wadzeni do piekła: i niech zaniemieia wstā zdrādliwe / 19	
że wżārdy. G. dobroci. H. H.	Ktore mówia nieprawość przeciw sprawiedliwe- mu / z pychy / ā z despektu.	
	O iakoż wielka iest obfitość 'łobkości' twej "Pā- 20 nie" / ktoraś zachował boiacym sie ciebie! D	
iawnie przed wśyskimi.	Sprawiłes ia tym / ktorzy wśāia w tobie / 'przed o- blicznoścā synow ludzkich'.	
	Zakryłes ie w zakryciu oblicza twego od zamięśā- 21 nia ludzkiego.	
nā pokoju swo- im.	Zastonił ie 'w namieście' twoim' od przeciwni- stw iezytow.	
H. G. G.	Błogosławiony P A N: że dziwnie okazał miłosier- 22 dzie swe "nādemna" w mieście obronnym.	

Jam zaś

- 23 Jam zaś mówił w zdumieniu w myśli mego; żem
 jest odrzucon od obliczności oczu twoich.
 Przetos wysłuchał głos modlitwy moiej / gdy
 wołał do ciebie.
- 24 Miluycie PAN a wszyscy świeci iego: "abowiem"
 PAN będzie szukał prawdy / y odda obficie pyśnym.
 Nieźnie czynicie / a niech się posili serce wasze / wy
 wszyscy ktorzy vsacie w PANU.

⁊ w rleknienu
 abo w riekas
 niu moim. H.
 ⁊ G. H.
 ⁊ od ciebie. Heb.
 ⁊ H.
 ⁊ szuka. G. bro
 ni prawdzi
 wych. H.
 ⁊ on. H.

PSALM XXXI.

w Zydow XXXII.

Beati quorum remissa sunt iniquitates.

⁊ błogosławieni są ktorym Bog grzechy odpuszcza: pokazuje
 pierwey z swego y wszech swietych przykładu; a potym z pożytku.
 napominając aby się każdy o to błogosławienstwo starał / a wpo
 beśpiałst z siebie złożył. Bo niepokutujące Bog pokarze / a po
 kutujące zbawi.

Samemu Dawidowi wyrozumienia.

Błogosławieni ktorym odpuszczone są niepra
 wości; y ktorych zakryte są grzechy.

2 Błogosławiony to maż ktoremu PAN grze
 chu nie poczytał / a nie maś w duchu iego zdrady.

3 Ale iżem milczał / zaścierały się kości moie / gdy
 wołał cały dzień.

4 Bo we dnie y w nocy obciążyla się barzo nade
 mną reka twoja: obracałem się w nędzy moiej / gdy
 tkwiło we mnie ciężnie.*

5 Przetos grzech moy oznaymitem tobie: a niespra
 wliwosci moiej nie krytem.

6 Rzektem; wyznam przeciwko sobie niesprawi
 dliwosc moie PANU: a tyś odpuscił niezbożność
 grzechu mego.*

7 O to będzie się modlił do ciebie wseltki swiety
 czasu pogodnego.

⁊ H.
 ⁊ oglądzone.
 ⁊ nie poczyta. G.
 ⁊ w rkiech. G.
 ⁊ od bolu.
 * Selah. H.
 ⁊ G.
 ⁊ fercá. G.
 * Selah.
 Dla tego odpu
 szenia.

Zaprawda. H.

Wszakże w potopie wód mnogich / do niego się nie przybliża.

radościąmi wy
bawienia ogar-
nieś mnie. H.

*Selah. H.

Głos Boży.

Tys jest ucieczką moją w utrapieniu / ktore mie ogarnelo: ó Boże radości moją wyrwi mie od tych ktorzy mie oblegli.*

Dam ja tobie rozum / y naucze cie na drodze tej / ktora poydziesz: vmocnie nad toba oczy moje.

Nie badźcieś iako koń y mul / ktorzy nie mają rozumu.

Wzda y wedziblem ściśni czełusci tych / ktorzy się nie przybliżają Panie do ciebie.

Wł: od radości
wyskakuycie.
wesoło śpie-
wajcie.

Sitą jest biczow na grzesznika: ale wsłatego w PANU miłosierdzie ogarnie.

Weselcież się w PANU y raduycie się ludzie sprawiedliwi: a chlubcie się wszyscy ktorzyście prawego serca.

Maskil co znaczy.
W.

(wrozumienia.) Po żydowsku *מַסְכִּיל* Maskil: Co rozumiacie wykładacie; Wyrozumienie/nauka Dawidowa/abó nauczająca/to jest/ Pieśń nauki pełna. Inni mówią/ że to było imię instrumentu Muzyckiego/abó początek pieśni/ná ktorey note miał być ten Psalm śpiewany. Po Grecu jest *μαρτυριον*, to jest rozumu/abó wyrozumienia/ in genitiuo casu.

Pan Bog grzechy nasze praw-
dziwie głodzi; a
nie pokrywa-
ich.

(Y ktorych grzechy są zakryte.) To jest/iako Augustin s. wykład, da/ktorych grzechow Bog wiecey nie pamięta. Pokryte są/mówi/ zglądzone są. Nie tak rozumiey co powiedzial/grzechy pokryte są/iakoby tam teśsze były y żyły: ale i ich Bog wiecey nie widzi/ani karze/ani pomni. August: in Psal: 32. Zle tedy heretycy to miewsce rozumieją/wzrac; iakoby nam Pan Bog grzechow prawdziwie nie odpuszczał/ani ich zgola głodził; ale ie tylko pokrywał/y za grzechy ich nie poczytał.

Lxx. przekład
dobry,

(Jsem milczał. Jsem się o odpuszczenie grzechow mych nie starał. Obracałem się w niedzę moję.) W Grecum trofiste iasniey tak czytamy: *ἐσθάρην ἐν τῇ ἀλπινοσίᾳ, ἐν τῇ ἐμπάργισι μοι ἀναρῶν* Dav. To jest/ Obróciłem się w niedzę/gdy tkwiła we mnie ciżnia: To jest /iako wyklada Euthymius/ skoro we mnie wkręto to ciżnie grzechu/ wnet wszystko szczęście moje obróciło się w niedzę. Z żydowskiego teraz tak to przekładacie: Obróciła się wilo-

gotność

gorność moia w suse lecie. *Lec Lxx. dobrze przelożyli / goy;*
 יִשְׁרָאֵל leizadi, może sie też przelożyć w spustoszeniu moim / to jest w
 niedzy moiej / takó y Hieronim s. przelożył. *אֲבִיבֵי בְּחָרְבֹנֵי* becharbone
 znaczy też w bodzieniach / in cōfixionibus. *מִיָּאֲסֹתִי לֵבִיאִי* y p Kaits,
 co znaczy Lato / czytał y p Kots, co znaczy ciżnie.

5 Rzekłem wyznam.) Jesze sie nie spowiada / ale tylko obłecie
 sie spowiadac / a Bog mu wnet odpuscił. Jesze spowiedz tego
 nie przyślą do vsz tego ; glos tego iesze nie był w vsietech tego ;
 ale vcho Boze już bylo w sercu tego. *Augustin* na to miewse.

6 w seiki swiety.) Bo y swiety nie jest bez grzechu / przynamniej
 powshednego.

6 w potopie wod mnogich do niego sie nie przybliza.) To jest / w
 niebespieczeni swie wielkiego vtrapienia / sprawiedliwego csla
 wiekta te plagi nie dosięgna.

9 Vjda y wedzidłem.) S Zydowskiego teraz przekłádá : Vjda y
 wedzidłem ge bá ich ma być ścisnioną / aby sie nie przyblizyli do
 ciebie. Ale lepsey Lxx. przelożyli / takó y Hieronim s. y Opcowse
 wyszytý ták zámse czytáli / y slowá Zydowskie / choć takó teraz sa /
 bázto dobrze ták mogá być przelożone.

Pan predki do
 odpuszczenia.

Lxx. przekład
 dobry.

PSALM XXXII.

w Zydow XXXIII.

Exultate iusti in Domino.

Wywa poboynych / aby chwalili Boga z tego wshedmoeno-
 ści / Etera wyszytý stworzył ; y z tego ku ludzom dobrociwości
 y opatrności.

Psalm Dawidowi.

1 **W**eselcie sie sprawiedliwi w PAN : prawym
 A przystoi chwałá.

2 Chwalcie PANA na cytrze : gracie mu
 na instrumenecie o dzieśia ci stronách.

3 Spiewaycie mu piesń nowa : dobrze mu gracie
 głośnymi trábami.

4 Abowiem prawe jest slowo PANSKIE, a wśy-
 skte sprawy iego wierne.

5 Mitune miłosierdzie y sad : miłosierdzia PAN
 SKIEGO pełná jest ziemiá.

H.
 ábo szczyrym
 przystoi PANA
 Boga chwalić.

krzykliwe.
 ábo prawdzi-
 we.
 sprawiedliwość
 H.

uczynione. H.	Stowem P <i>A N S K I M</i> niebiosą 'wtwierdzone' są:	6	a
'woysko. H. to	á duchem 'wst' iego 'wszystką' 'moc' ich.	B	
ieść, ozdoba.	Który zgromadza 'iako' w 'skorzanym' worze' wo-	7	
'iako' (ná) ku-	dy morskie: zawiera 'iako' w 'starbiech' głębokości wod.	8	
pe. H.	'Niech sie boi P <i>A N A</i> 'wszystką' ziemią: á przed nim	8	
'w głębokich y	niech sie 'wzrusza' 'wszyscy' mieszkańcy ná 'świecie.	9	1. Moy: 1.
'tajemnych' dzie-	Abowiem on rzekł y uczynione są: on rozkazał / á	9	2 5.
łach' ziemi.	stworzone są.	10	Iudic: 16.
'lekcia. H.	P <i>A N</i> rospiera rady narodow: á w niwecz obja-	10	17.
Rady ludzkie	ca myśli ludzkie: / y odmiata rady kśażęce'.	11	
prożne.	Alle rada P <i>A N S K A</i> trwa ná wieki: myśli serca	11	
H.	iego trwają od narodu do narodu.	C	
Rady Bożkie.	Błogosławiony to naród / którego Bogiem ieść	12	
Który lud bło-	P <i>A N</i> : lud / który on obiał za dziedzictwo sobie.	12	
gosławiony.	Poyrzał P <i>A N</i> z niebá: wyrzał 'wszystkie' syny ludzkie.	13	
	Z 'nagotowanego' mieszkańia swego poyrzał ná	14	
	'wszystkie' / którzy mieszkańia ná ziemi.	14	
'sam. H.	Który vformował 'kázdemu' z osobná' serca ich: kto-	15	b
	ry rozumie 'wszystkie' ich sprawy.	15	
'woyská. H.	'Nie bywa wybáwion król wielkością 'mocy': á o-	16	
Człowiek nie	bzym nie będzie wybáwion wielkością siły swojej.	16	
ma 'wśá' mocy	Omylny ieść kon' ku wybáwieniu: á w obścicy mo-	17	
swoiej.	cy swojej 'nikt' nie będzie wybáwion'.	17	D
'nie wybáwi H.	Oto oczy P <i>A N S K I E</i> są nád tymi / którzy sie go bo-	18	c
śam siebie, ábo	ia: / y nád tymi / którzy 'wśá'ia w miłosierdziu iego.	18	
iezdycá swego.	Aby wyrwał od śmierci dusze ich: y żywił ie w	19	
G.	głodzie.	19	
'wśaw Pánu. H.	Przetoż duszą naszą 'znośi P <i>A N A</i> ': bo on ieść pomo-	20	
	cnikiem y obrońcą naszym.	20	
'przeto iż. H.	Abowiem w nim sie rozweseli serce nasze: 'á' w	21	
	imieniu świętym iego 'wśá'isimy.	21	
	'Niechay będzie miłosierdzie twoje P <i>A N I E</i> nád	22	
	namí: / ák iakośiny 'wśá'li w tobie.	22	

- a 6 Słowem Pánskím niebiosá,) Bog w Troycy tedyń / Ojciec / Slo-
wo y Duch á. iest stworzytel niebá y ziemié. Y tu masz wšyskie
b 15 Ktory rformowál sercá ich.) Abo stworzył dusze ich. prze co też
Zyd: 12. Oycem duš ábo duchow iest názwany. Bo rodney nie rodza
9. duš / ále tylko ákáá. Acz Bog y sercá y wšyskie inne cłonki / ták
Mo: 16. wewnetrzne táko y zewnetrzne / formuje y kštaluje. Jáko mizey
22. Psal: 138. mowi: Kość moie wczyniłeś w skrytošci. Niedostónálošć mo-
18 ie widziáły oczy twoje.
y 16. Oto oczy Pánskie.) Stáráníe Pánskie o ludziách pobošnych.

P S A L M XXXIII.

w Zydow XXXIII.

Benedicam Dominum in omni tempore.

Sam ściebie y tynych nápomina tu naboženstwu y chwale Bo-
gá wšechmogácego ; Ktory swoich od wšego złego broni / á nie-
sbožne tráć.

a 1 Dawidowi / kiedy odmienił twarz swoie przed
Abimelechem / y opuścił go / y odszedł.

2 **B**łogosławił PANA ná káždy czás : zá-
wždy chwala iego będzie w vsćiech moich.

3 W PANU sie chlubić będzie dušá moia : nie-
chay słyša cišy / á niech sie wesela.

4 Wielbicie PANAZemna : á wywyżšajmy imie ie-
go społecznie.

5 Szukałem PANAZ, á wysłuchał mie : y ze wšech
frásunkow moich wyrwał mie.

6 Przystápcie do niego / á będziecie ošwieceni : á o-
blicza wáše nie beda záwštydzone.

7 Ten vbogi wotał / á PAN go wysłuchał : y ze wšy-
ch skłích vćisłow iego wybáwił go.

8 Wpuści obronę swá / ániel PAN SKI w około boia-
cych sie go : y wyrwie ie.

9 Skošćwycie / á obáczcie iż 'šodk' iest PAN : bło-
gosławiony maź / Ktory w nim vša.

Y tego Psálmu
wierše y Zy-
dow porzynaia
sie porzákciem
obiecádlá. pátrž
wyšsey Psálmu
24.

Sam to o sobie
mowi, žowiać
sie vbogim.
Obozem leży.
H. y G.
dobry. H. G.

H.	Bojcie sie PANA wszyscy świeci jego: bo nie	10	
Lxwicz. H.	máš niedostátku boiacym sie go. 'Bogacze' niedostátek cierpieli y tákneli: lecz szukajacym PANA ná żadnym dobrym nie bedzie schodziło.	11	2 Luk: 1.57.
	Chodźcieś synowie / sluchaycie mie: boiáźni PANA SKIEY náucze was.	12	7
To iest, kto chce mieć żywot, ten niech strzeże ięzyka swego.	Ktory iest człowiek ktory chce żywota; prágnie dni dobre widzieć:	13	2 1. Plot: 3. 3 10.
	Serzeż ięzyka twego od złego: á vsta twoie niech nie mowia zdrady.	14	
	Odwroć sie od złego / á czyni dobrze: szukay pokoju á ścigay go.	15	2
	Oczy PANSKIE są náđ spráwiedliwemi: á vsy tego ná prosby ich gotowe.	16	7
'gniew Pánski.	Ále 'twarz froga PANSKA náđ czyniacemi złe: á by wygládzit z ziemi pámiatke ich.	17	2 Syr: 15.
	Wotáli spráwiedliwi / á PAN ie wysluchá: y ze vszech vcístow ich wyswobodzit ie.	18	2 21. D Zyd: 4.17. 7 Mat: 10.
'skruszonego. H.	Blizki iest PAN tym / ktorzy są 'utrapiónego' serca: á pokorne ná duchu / zbáwi.	19	30. Luk: 12.7.
	Wielec vcístow máta spráwiedliwi: ále z tych w vsytkich PAN ie wybáwi.	20	7
H.	Serzeże Pan' vsytkich kóści ich: iedná z nich sie nie skruszy.	21	2 C
'vmorzy niezbożniká z kóści (iego) H.	'Smierć grzeszników naygorśa: á ktorzy niena- widza spráwiedliwego / zgrzesza'.	22	7
'spustoszeia. H. 'nie spustoszeia. H.	PAN odkupi dusze slug swoich: á 'nie zgrzesza' wszyscy ktorzy w nim vřáta.	23	2
Christus ciáło své ná wiecezzy nořil w rekách swoich.	Kiedy odmienil twarz swoie.) Odmienil twarz swoie Pan náš Iesus Christus / kiedy odmienil ofiáry stárego zákónu / w ofiáre nowego: Kiedy odiał ofiáry wedlug obředu Národowego / á vřávil ofiáre ciála y kwié swoiey / wedlug obředu Melchisedchowego. A ná ten czas nořil sie Pan Christus w rekách swoich /	1	2

Kiedy mo

Kiedy mowil / Toć jest ciało moje. Bo nośł ciało swe w rekách
swoich. Opuścił lud żydowski (ktory stoiac mocno przy ofierse
wobług obzedu Naronowego / niechiał przyiac tej ofiary po-
dlug obzedu Melchisedechowego) y poszedł do Poganow / Kto-
rzy wesł wwiertyli. Augustin na ten Psalm conc : prima.
w puści anioł p'anski.) Anioł stroż káždego wiernego.
Strzeże wszytkich kości ich.) To jest / wszytkich członkow ich.
Gdyż y włosy ich są policzone : á żaden nie spádnie bez woli Wy-
cá niebieskiego.

Aniolowie
stroże.

PSALM XXXIII.

v Zydow XXXV.

Iudica Domine nocentes me.

Christus nieprzystaćciom / nie tak swym iáko Bożym / stará-
nia / á sobie wybawienia prośł. Psalm jest prorokutacy. Zgodzi się
też y ludziom pobożnym.

Sámemu Dawidowi.

Sadź **PANIE** skodzace mie / zwalcz wal-
czace przeciwko mnie.
Pomwi broń y tarcza : á powstań mi ná
pomoc.

Dobadź mieczá / á zastap drogę przeciwko tym / co
mie przesładuią : rzecz duszy moiey ; Jam jest zbá-
wieniem twoim.

Niech beda záwstydzeni y zesromoceni / ci ktorzy
sukaliá dusze moiey.

Niech sie cofna ná zad / y niech beda zelżeni ci /
ktorzy mi źle myśla.

Niechay beda iáko 'proch' przed wiatrem : á anioł
PANSKI niechay ie wciśnie.

Niech będzie drogá ich ciemna y śliska : á anioł
PANSKI niechay ich dogania.

Aborriem bez przyczyny 'kryli ná mie zátrácenie
śidła swego' : nieślusnie 'wragali' duszy moiey.

ktorzy mi o
zdrowie stoia.

plewá. H.

zastawiali ná
mie śidło aby
mie stráćili.
wkopali doł. H.

Niechay

34

b
c
Matt : 10.
30.
Luk : 12, 7.

Ian 15, 25.

Niz : 39.
15, 7 69, 3.

a

B

na niepryja-
ciela mego.
a siec jego kto-
ra zakrył. H.

Niechayże nali przyjdzie sioło / o którym niewie- / 8
a ułowanie / ktore zakrył / niechay go poima : y nie-
chay w onoż sioło wpadnie.

* członki.
* Panie. G.

Ale dusza moja rozraduje sie w PANU : a ułocha / 9
sie w wybawieniu jego.

Wszystkie kości moje rzekna : PANIE, * któż po- / 10
dobien tobie ?

Ktory wyrwaś ułtrapionego z ręki mocniejszy
nadeni : niedostatecznego y ubogiego od drapież-
cow jego.

Powstawszy świadkowie fałszywi / pytali mnie o to / 11
czegom niewiedział.

* chcąc mie po-
zbawić dusze mo-
iej.

Odawali mi zle za dobre / siroctwo duszy moiej. / 12

* gdy oni choro-
wali. H.

Ale ja / * gdy mi sie przykrzyl / obłoczyłem sie w / 13
włosienice.

* Trąpiłem. H.

* Korzyłem postem dusze moje : a modlitwa moja / C b
do naddia mego sie nawroci.

* do mnie sie na-
wroci : w moy
sie pożytek obro-
ci.

Jako bliźniego / y jako brata naszego / takem są- / 14
nował : jako w żatobie chodzący y smecacy sie / ta-
kem sie korzył.

* w nieścęściu
moim. H.

Alom przeciwko mnie weselili sie / y schadzali sie : / 15
zgrupowały sie na mnie bieżę / a niewiedzialem czemu.

* albo bieżowia-
cy. H.

Rozewali sie / a prze cie nie pokutowali : kusili mnie / 16
bydzili ze mnie byderstwem / zgrzytali na mnie zebo-
ma swymi.

* zbaw, wyrwi.

PANIE kiedyż weyrzyś : przywroć dusze moje od / 17
złości ich / y ode lwow iedynaczke moie.

A ja bede cie chwalił w kościele wielkim / miedzy / 18
ludem obfitym bede cie wystawiał.

* bydzac ze mnie
w zamieszaniu
ludzi ziemskich.
G.

Niech sie nie wesela ze mnie ci ktorzy mi sie nie- / 19
sprawiedliwie sprzeciwiaia : ktorzy mnie darmo w
nienawisći mają / a mrugaia oczyma.

Bo acz zemna spokojnie mowili : wśakże w gnie- / 20
wie ziemskim mowiac / zdrady myslili.

- 21 Rozdárli ná mie geby swoje : mowiac ; 'Ehey / 'Ehey / ogladátyc oczy náše v pádek iego.
- 22 Widziałeś P A N I E, nie milczże ná to : Pánie nie odchodź odemnie.
- 23 Powstań / á pilnuj sadu mego : Bože moy / y Pánie moy / doyrzy spráwy moiey.
- 24 Sadz mie wedlug spráwiedliwosci twoiey P A N I E Bože moy : á niech sie nie wesela nádemna.
- 25 Niechay nie mowia w sercách swoich ; 'Ehey / 'Ehey dusy nášey : y niech nie mowia ; požárlišmy go.
- 26 Niech beda záwštydzeni y pohánbieni spotem / či ktorzy sie wesela ze zlego moiego.
- Niechay beda oblečení w háńbe y w sromote / či ktorzy 'wielkie rzeczy mowia przeciwko mnie.
- 27 A niech sie ráduia y wesela či ktorzy chca spráwiedliwosci moiey ; y niech mowia záwždy ; Niechay bedzie w wielbiony P A N, či ktorzy žyczá 'počinu' studze iego.
- 28 A iezyk moy bedzie wystawiat spráwiedliwosc twoja / y cáty dzien chwale twoie.
- a 5 * A ániol Pánski niechay ie ráśnie.) Te iákoby přeslectwá / y zá dání pomsty od Boga ná d zlošlými / ktore sie w Psálmiech nie ta ; náydúia / wiedz Chřešćjánski Bráćie / že nie sa zle : pomiewá nie z nienawišći / ále z goracego miłosći áffektu pochodza. Bo ten jest obyčay světych lidí / že pomsty z nieprzystaćiol / dla dwu přyczyn proša. Abo žeby přez to docesné Faránte / či ktorzy sa přezřáni do niebá / náwroćili sie ode zlego ku dobremu : Abo že by či ktorzy máia bý potepient / pomárli / á přestáli grzeszyć ; áby ták mnietyša meke mieli w piekle : Eedy káždy wedlug záslug swoich / wnietyša ábo mnietyša meke čierpieć bedzie. Ná d to svěćci / gdy ták zlošniči iákoby překlínáia / tedy to czynia / nie žyczac im zle / ále prorokúiac / y opowrádáiac im to zle / Etere w duchu widia že ie pewnie poroka : áby gdy sie to spelní co přepowrádali / obaczyli ludzie / že to nie z přygody čirpia / ále z pewney rády y woli Božey.
- b 13 Korzyłem postem dusze moie.) Ludzie spráwiedliwi / Eedy y Pá ná Boga co vprošić čhćeli / tedy sie postem trapiš. Jáko Dawid mowi : Trapišem postem dusze moie. Bo y sbáwćitel ktorý pos tu nie potrzebował / wšákže pošíl / áby nam dal přykład. A ták

'Abo, Há, Há.

'ich zlošć.

'Blogo, blogo.

'wielkie rzeczy mowić, iest blu znić, y hárdzie mowić. Hebrá. 'wšego dobre go. Hebr.

Zadání pom sty od Boga ná d zlemi, iákie nie zle.

Pomsty pomocne do vprošćia.

nist nie warpi/że postyśa pomocne. August: Quest: rcc: & no
ui test: quest: 120.

w kościele wielkim.) Kościół powszechny jest Kościół wielki: a 18
mała Bożnica Żydowska/ y zbór heretycki.

Lxx. przekład
dobry.

Bo acz zemna spokojnie mówili.) Teraz to inaczej przekładają: 20
Abowiem niepokoy mówta. Lecz Lxx. miało n7 10, nie; czytał
7 li, mnie/ albo zemna. Abo tylko sens przełożył.

PSALM XXXV.

v Zydom XXXVI.

Dixit iniustus vt delinquat in semetipso.

Widzacty w niebożnym nie masz bojaźni Bożej / dźwignie sie
cierpliwości y dobroci Bożkiej: prośac aby nad nim y nad po
bożnymi był miłosierdzia/ a niebożne wytrącił.

Wmyślił.

Ná koniec / słudze Pańskiemu samemu Dawidowi. 1

Eżekł niesprawiedliwy/ aby grzeszył/ sam w so 2
bie nie masz bojaźni Bożej przed oczyma ie^o. A
Abowiem zdradliwie czynił przed obliczo 3
ścia iego: aby sie nálażyła nieprawość iego aż do

Boża.

rozmnoczył.

aby nálażył nie
prawość swoje,
ymiał w nich
wstęgi. G.

omierzenia.

Słowa vst iego szęra nieprawość y zdrada: nie 4
chciał rozumieć aby dobrze czynił.

Nieprawość rozmyślał ná lożu swoim: stat ná 5
wółskiej drodze nie dobrej / a złości nie miał w nie
nawisści.

toć aż do nieba
dośięga. mil: t:
że to cierpiś.

PANIE w niebiesiech miłosierdzie twoie: a pra 6
wdá twoia aż do obłokow.

nie poigte, nie
dośięgł.

Sprawiedliwość twoia iest iako gory Boże: sady 7
twoie iako przepaść wielka.

ludzie.

w ciemni. H.

Ludzie y bydletá zachowaj PANIE: i o iakos 8
rozmnoczył miłosierdzie twoie Boże!

A synowie człowieczy w zastonie skrzybeł twoich 9
vśać beda.

Beda vpoieni hojności domu twego: y stru 9
mieniem rostkowy twojej nápois ie.

Abowiem

c
d

a

VVyz: 13.
5.

b

8
B

9
C

- c 10 Abowiem v ciebie iest zdroj żywota: a w swia-
tłości twoiey ogladamy swiátłość.
11 Rosciagni miłosierdzie twoie nád tymi ktorzy
cie znáia: y sprawiedliwość twoie nád tymi ktorzy
sa prawego serca.
12 Niech mie nie nádchodzi nogá pysnego: a reká
grzesznego niech mie nie poruša.
13 Tam á vpadli * ktorzy czynia niepiáwość: wy-
gnáni sa/ ani sie mogli ostać.

do piekła.
* wszyscy. G.

- a 2 Rzekł niesprawiedliwy.) Słowáták sie máia ordinowái. Rzekł
niesprawiedliwy sam w sobie/ áby grzeszył. Bo to Historologia. Z
b 7 Iáko gory Boże.) To iest/ nawietse y nawyżse. Bo Żydowie Gory Boże.
rzeczy wielkie/ Bożymi zowa.

- c 10 A w swiátłości twoiey ogladamy swiátłość.) To iest / przez twe Przez swiátłość
oświecente/ ogladamy swiátłość oblicza twego: zá pomoca swia- chwały, Bogá
tłości chwały / Etera nas ty oświeciś / ogladamy swiátłość one widzieć mamy.
niestworzona / to iest ciebie samego. Bo swiátło náše przyrodzo-
ne nie iest dostátczne / áby przez nie dufá do iásnego widzenia
Bogá moglá być podniesioná. Iáko y słońce nie może być wi-
diané / tedno przez własne swiátło swoje.

PSALM XXXVI.

v Zydow XXXVII.

Noli æmulari in malignantibus.

Upomína ku pobożności y cierpliwości / że nie mamy odste-
pować pobożności / prze to si sie zlym dobrze powodzi ná swiecie.
Bo y zli predkie sfaranie / y dobry wezma swa zapláte wieczna.

* Psalm sámemu Dawidowi.

- 1 A Je obunšay sie dla zlosliwych: ani zayrzy czy-
2 niacym niepiáwość.
Abowiem iáko trawa predko ywiedna: a
iáko liście y ziela wnet opádna.

Y ten Psalm, iá-
ko y 24. y 33.
porzádkiem oá-
biecádlá Zydó-
wskiego iest ná-
pisany,
H.

‘abo, mieszkając
będziesz.

‘a pász wiara. H.

‘Spuść ná Pána.
H.

‘sprawy twoje.
‘wczyni iásna y
okazała cnote
twoje.

‘a czekay nan.
H.

wyćieci. H.
‘oczekawiaczy.
H.

‘H.

‘moc, możność,
władza.
‘Szczęści.
‘drogi. G.
‘doskonálych H

Alle vsay w P A N V, á czyni dobrze: ‘y mieszkay ná
ziemi/ ‘a będziesz nasycon tey bogáctwy’.

Rochay sie w P A N V: á on tobie dá zábości sercá
twego.

‘Obíaw P A N V’ ‘droge twoje/ á vsay w nim: á on
wczyni.

‘Wymowiedzie iáko swiátość spráwiedliwość two-
je: á sad twoy iáko południe: ‘y tyiedno bądź poddány
P A N V, ‘a modl sie mu’.

‘Nie obruszay sie dla te’ ktorému sie szczęści ná dro-
dze iego: dla człowieká czyniace’ niespráwiedliwości.

‘Przestani gniewu/ á opuść zapálczywość: nie o-
bruszay sie ábyś miał złe czynić.

‘Abowiem ktorzy złe czynia/ beba ‘wytorzenieni’: 9
lecz ‘znosacy’ P A N A, odziedzicza ziemie.

‘Bo po máłym czáście/ áżci nie máś złośniká: y be- 10
dziesz sukát mieyscá iego/ á nie naydziesz go. B

‘Ale ciśy odziedzicza ziemie/ y Kochać sie będą w 11
wielkości potoin. Mat: 54

‘Będzie podstrzegat złośnik spráwiedliwego: y be- 12
dzie naní zgrzytat zebomá swymi.

‘Ale P A N, będzie sie śmiał z niego: ábowiem wi- 13
dzi że przyidzie dzień iego.

‘Mieczá dobyli grzesznicy/ náciagneli tuł swoy/ 14
‘Aby porázili vbogiego y niedostátecznego: áby

pozábijáli ludzje sercá práwego.

‘Miecz ich ‘niech’ wnidzie w sercá ich: á tuł ich 15
‘niech’ sie zlamie.

‘Lepśa jest trochá spráwiedliwemu/ niżli wielkie 16
bogáctwá niezbożnemu.

‘Abowiem ‘rámná grzeszników połamia sie: ále 17
spráwiedliwe P A N, potwierdza.

‘Zna P A N, ‘dni’ niepokálaných: á dziedzictwo 18
ich ná wieki trwác będzie.

‘Nie be-

b	19	Nie beda zawstydzeni wezly czas : y we dni glo-	
d	20	du beda nasytzeni : i abowiem grzesznicy zagina.	
C		A nieprzyjaciele P A N S C Y, skoro beda wczeczeni	ialco to y iagnia
		y wyniesieni : wstawiac / ialco bym wstana.	cy spaleni beda,
z	21	Bedzie pozyczat grzesznik / a nie zaplaci : ale spras	y z dymem wsta-
		wiedliwy czyni / miłosierdzie / y daie.	na. H.
	22	Abowiem błogosławiacz go / odziedzicza ziemie :	wstali. G.
		ale zlorzeczacy mu / zagina.	Pozycza. H. G.
c	d	23 Od P A N A postępli człowiecze bywają prostowa-	ialmużny.
		ne : y drogi jego zechce.	blagosławieni
	24	Gdy sie powali / nie stucze sie : bo mu P A N pod-	od niego. H.
		klada reke swoje.	Boga.
	25	Bylem mlodym / y starzałem sie : a nie widziałem	a przekleci od
		sprawniedliwego opuszczonego / ani potomstwa jego	niego. H.
		szukającego chleba.	
	26	Na każdy dzień czyni / miłosierdzie y pozycza : a	ialmużny.
		przeto potomstwo jego bedzie błogosławione.	
d	27	Odstep od zlego / a czyni dobrze : a mieszkalay bezpie-	abo mieszkac
		cznie na wieki wieku.	bedziesz.
	28	Abowiem P A N miłwie sad / a nie opuści świe-	to jest, cnota.
		tych swoich : na wieki beda zachowani.	
y		Niesprawniedliwi beda pokarani : y potomstwo	H.
		niezbożnych zaginie.	
	29	Sprawniedliwi lepali odziedzicza ziemie : y beda	
		mieszkali na wieki wieku na niey.	
h	30	Wsta sprawiedliwego beda rosprowadzaly mądrość :	
Przy 31.	D	a język jego bedzie mowil sad.	sprawniedliwość
26.		Zakon Boży jego jest w sercu jego : a nie zachwie-	
11a. 51. 7.	31	ia sie kroki jego.	
	32	Wypatrnie grzesznik sprawiedliwego : y szuka go	
		umorzyc.	
	33	Alle P A N, nie ostawi go w rekach jego : y nie po-	
		tepi go gdy bedzie osadzony od niego.	
p	34	Czekay P A N A, y strzeż drogi jego : a on cie wy-	

wyższy / że odziedziczyś ziemię : wyrzyś gdy niebo-
żni pogina.

Widziałem niebożniká wyniosłego / y podniesio- 35 7
nego iáko cedry Libańskie.

¹ Ledwie m prze-
minał.
² H.

² A minatem / álic go już nie máś : y szukałem go / á 36
nie nálaźto się "mieysce tego".

Przestrzegay niewinności / á dogladay sprawiedli- 37 w d
wości : ábowiem są ośátki człowiekowi spokojnemu.

³ potomstwo, pu-
ściżná, máietno-
ści.

Lecz niesprawiedliwi pospotu pogina : "ośátki 38
niebożników zgina.

Zbáwienie zaś sprawiedliwych od P A N A : y o- 39 n
bronica ich iest czasú vtrapienia.

A wspomóże ich P A N, y wybáwi ie : y wyrwie ie 40
od złośników / y zbáwi ie : przeto iż w nim vśáli.

V czynki do wiá-
ry potrzebne.

(Ale vśály w Pánu.) Obácz / iż nie tylko vśáli káże w Pánu / ále y 3 a
dobrze czynić.

(w e ży czás.) Czasu potrzeby Pan swych nie opuszcza.

(Y drogi tego zechce.) To iest / Kocha się w iyciu / w oby czáściach / 19 b
y w postępkách tego. Hebráism. 23 c

Szczęście spo-
koynego.

(Sa ośátki spokojnemu.) To iest / człowiek spokojny będzie miał 37 d
potomstwo / pusiżne y máietności.

PSALM XXXVII.

v Zydow XXXVIII.

Domine ne in furore tuo arguas me.

Proś Boga / áby go nieśko dla grzechow chorującego / od przy-
ciáściol zámiedbanego ; á od nieprzyciáściol zfrásowanego / wspomógł
y vzirowił. Silá tu rzeczy o Pánte Chrystusie rozumieć się mogą.

¹ H.

Psalm Dawidowi ná rozpámiętanie / "o Sobocie". 1

B A N I E nie w popedliwości twoiej strofuy 2 a
mie / áni w gniewie twoim kárz mie. A p. 1.

² kazni za grze-
chy.

Ábowiem strzaly twoie vstřnęly we mnie : 3
y zmocniłes nádemna reke twoie.

Niemáš

4	Nie mąŝ zdrowia w ciele moim dla gniewu two- go: nie mąŝ pokoju koŝciom moim dla grzechow moich.	Szkody grzechow we.
5	Abowiem nieprawoŝci moie przewyŝŝyly glowe moie: a iako bżemie cieŝkie obciążyly ŝie nademna.	
6	Pognity y popŝowały ŝie bliŝny moie / dla głup- ŝtwa moiego.	
7	Znedzmiatem / y ŝturczyłem ŝie 'aż do koŝci': cały dzień chodziłem zaŝmucony.	bárzo. H.
8	Abowiem biodra moie pełne ŝa 'nאיגראוניה': a nie mąŝ zdrowia w ciele moim.	żapalenia, abo choroby fromo- tney. H.
9	Jeŝtem ŝrapiony / y bárzo wniŝony: ryczałem ob wzdychania ŝercá mego.	
10	Panie / 'przed toba cież wŝelka żadoŝć moia: y w zdychanie moie przed toba nie ieŝ ŝkryte.	'iawnac ieŝ.
11	Serce moie ŝrwożone ieŝ / opuŝćia mie ŝilá mo- ia: a iáŝnoŝć oczu moich y tey nie mąŝ przy mnie.	
12	Przyiaciele moi / y bliŝcy moi náprzećiwko 'mnie przybliżyly ŝie / y ŝtáneli'.	ranie moiey ŝali. H.
13	A i ktorzy przy mnie byli / z dáleká ŝtali: i á gwałt mi czynili ktorzy ŝukáli duŝe moiey.	
	A i ktorzy mi ŝukáli ztego / mawiáli márníŝć: a zdrády cały dzień wymyŝlali.	
14	Ja záŝie iako głuch nie ŝyŝałem: a iako niemy nie otwieráiac yŝt ŝwoich.	Tákiey cierpli- woŝci potrzebá, práwdziwie zá grzechy poku- tuiaćemu.
15	Zŝtałem ŝie iako człowiek nie ŝyŝacy: y nie mą- iac y odporow w wŝćtech ŝwoich.	odpowiedzi. H.
16	Abowiem w tobie m PANIE wŝat: ty 'mie' wy- ŝuchaŝ PANIE Boże moy.	otom proŝil.
17	Bom 'tak mowit; aby ŝie kiedy nie weŝelili náde- mna nieprzyiaciele moi: ktorzy gdy ŝwánkuia nogi moie / przećiwko mnie wielkie rzeczy mowili.	Zá grzechy trze- bá co cierpiet. abo zgotowany H.
18	Bom ia nábieże 'gotow' ieŝ: y bol moy przed o- blicznoŝćia moia ieŝ záwždy.	

Abowiem

spowiedz y z
przygotowa-
nim.
H.

Abowiem nieprawość moie oznaymie : y bede my- 19
ślit z żalością za grzech moy.

Lecz nieprzyjaciele moi żywią y zmocnili sie "na- 20
demna" : y rozmnożyli sie ci ktorzy mie nienawidza
niesprawiedliwie.

Ktorzy oddawia zle za dobre wstawiali mi : iżem 21
násładował dobroci.

Nie opuścaycie mie P A N I E Boże moy : nie od- 22
stepuy odemnie.

H. G.

Przybądź na ratunek moy / Pánie "Boże" zbawie- 23
nia mego.

Augustin o dwo-
jakim ogniu,
piekielnym y
Czystowym.

Pánie nie w popadliwości twoicy.) To test iáko Augustin s. wy- 2
kláda : Wiech nie bede miedzy onemi / Którym masz rzec : Toście
przeleci w ogień wieczny. Ant mie karz w gniewie twoim : ále
mie oczyść w tym żywocie ; y takim mie oczyść / abym (po śmier-
ci) nie potrzebował ognia czyscowego : dla onych ktorzy zbawie-
ni beda / wśáfie tak iáko przez ogień. Czemuż tedno i z tu budowá-
li ná fundámenće dzewo / stáno / Rome? Bo gdyby złoto / srebro /
y drogic kámiénie byli budowáli / tedby od oboiego ogná be-
spieczni byli : nie tylko od onego wiecznego / Ktory ná wieli be-
dzie meczył ludie potępione : ále y od tego / Ktory bedzie czyścił re-
ktorzy przez ogień beda zbawieni. Bo tak nápisano / Ji sari be-
dzie zbawion / ále przećie tak iáko przez ogień. A i rzeczo : Be-
dzie zbawion / lećce sobie ludie on ogień waja. Ale obácz / i ácz
beda zbawien przez ogień / wśáfie on ogień ciejszy będzie / niżli to
wszystko co cślowieć może cierpieć w tym żywocie. z. August :
in Psalm : 37.

a
Aug: ná to
mieysce.
1. Kor: 3:
15.

Támże.

Recidivá gor-
sa.
Grzechow iáko
zbywać.

Pogniły bliźny moie.) Stad widzimy / i trudniejszy test vdro- 6
wienie grzech powtarzającego.

Y bede myślił za grzech swoy.) To test / Bede czynił z pilnością 19
to wszystko / cokolwieć czynić potrzeba ná omycie y vdzrowienie
grzechu mego : bede płacem omywał / y iákmuzniami odkupo-
wał grzechy. Augustin ná ten Psalm.

b
c

PSALM XXXVIII.

U Zydow XXXIX.

Dixi cu-

Dixi custodiam vias meas.

W chorobie, ábo w wdreczeniu / postanowienie miłosierdzia od-
rzućmy / Boga prosi / áby go wspomógł y odpuszczał mu / á nie
bromi mu krotkość żywota / przyznammy krotka człowiekowi by-
wa dozwolona.

1 Na koniec / śanemu Jdithunowi / pieśń
Dawidowa.

Dawidowi. G.

2 Zektem; Bede strzeż! drog moich: ábym
nie zgrzeszył ięzykiem moim.
3 Złożyłem straż vstam moim / gdy stat
grzesznik przeciwko mnie.

Vmysłilem
strzedz.

3 Zaniemiałem / y vniżałem sie / y zámilczalem do-
brych słow: y ból moy odnowił sie.

nie mówiłem,
áni złe, áni do-
brze.

4 Zagrzało sie serce moje we mnie: á w rozmyślaniu
moim rospalił sie ogień.

5 Zektem ięzykiem moim; Oznaymi mi P A N I E
koniec moy.

6 A liczbe dni moich krotka jest: ábym wiedział cze-
go mi nie dostacie.

miäre. H.
poki ieszcze ży-
mäm. H.
krotkie ná dło-
niey. H.
Selah. H.

6 Oros pomierne' uczynił dni moje: á bytność mo-
ia iáko nic przed toba.

7 Záprawde wszytká márnosć jest, káždy człowiek
żywiacy.*

iáko cien. H.

7 Záisće w obrazie' przechodzi człowiek: ále y pro-
zno trwoży soba: skárbi: á niewie komu to zbierze.

H.
nádziedá. H.

8 A teraz krotkę jest oczekiwanie moje: " izali nie'
Pan: y bytność moia v ciebie jest.

9 Od wszytkich nieprawości moich wyrwi mie: ná
pośmiech głupiemu dajes mie'.

nie daway mie
H.

10 Zaniemiałem / y nie otworzyłem vst moich / boś ty
to uczynił: i odeymię odemnie plagi twoie.

11 Od mocy' reki twoiey iam vstat w strofowaniu':
dla nieprawości karales człowieka.

Od rázow.
fukáním. H.

12 A uczyniles że wyschla iáko páiak' dusá iego:

mol. H.

marność iest.

H. G.

* Selah. H.

zaisze "prozno sie frásnie" káždy czlowiek. *

Wysłuchaycie modlitwe moje P A N I E, y prosbe
moje : przyimi w vsy twoie tzy moje.Nie milcz : bom ia iest przychodzien v ciebie y po-
drozny / iáko wszyscy oycowie moi.Zsolguyje mi / ábym sie ochodził pirwey niżli stad
odeyde / á wiecey nie bede ná świecie.Idithun kto
był.Sámemu Idithunowi.) Idithun był teden ze dwunásćie śpiewa-
kow Dawidowych.

39

P S A L M XXXIX.

v Zydow XL.

Expectans expectaui Dominum.

Dziękue Pan Christus / i Bogá Wycá ma záwsze obecnego ;
ktoremu posłuszeństwo (iáko náś ośiary wdziecznięysze) ośiátue.
Przytym prosí : áby go też teraz wybáwił / á przeciwniki pokarał.
Psaln iest prorokuiacy. Zgodzi sie choremu y vtrápienemu.

Ná koniec / Psalm sámemu Dawidowi.

* Chaili wie, z wy-
ielka gádzá.**C**zekáiac czekátem P A N A, y sklonił sie ku mnie.
X wysłuchał prosby moje : y wywiodł mnie z
dołu mizerneho / y z błotá Ignacego.X postáwił ná skále nogi moje : y náprostował kro-
ki moje.* dziek czynie-
nia.

* chwála. H.

X wpuścít nowa "piesń" w vsťá moje. "hymne" Bo-
gu násemu.Dyrza to mnodzy / y beda sie bać : y beda vsać
w P A N V.Błogosławiony to máż / ktorego nádzieciá iest imie
P A N S K I E : á nie ogládał sie ná márności y ná sa-
leniśwa omylne.Wieleś uczynił ty P A N I E Boże moy cudow two-
ich : á w myślách twoich nie iest křoby byt podobien
tobie.Do Zyd:
10. 5. 6.

Opowia

a		Opowiadałem y mówiłem: rozmnożyli się náb liczbe.	
zjd: 10.	7	Osiary krwawey y niekrwawey niechćiates: áles mi vshy przygotował.	ciáło G.
b	8	Cátopalenia y zá grzech ofiary nie žádates: i tedym rzekł; Oto ide.	
c	9	W summie ksiąg nápisano o mnie i ábych czynił wola twoie; Boże moy pragnałem tego, y zákon twoy schowałem w pośrzód serca mego.	
	10	Opowiadałem sprawiedliwość tвое w kóściele wielkim; oto warg moich nie bede hánowat: P A NIE tys wiedział.	H. G. pomśechnym. Oto ty Pánie wieś, żęciem nie záwstiazał vst swoich.
	11	Sprawiedliwości twoiey nie skryłem w sercu mo- im: prawda twoie y zbáwienie twe opowiadałem.	
d		Nie táilem miłosierdzia twego, y prawdy twoiey przed zgromádeniem wielkim.	
	12	A ty P A N I E nie oddalay zmitowánia twego o- demnie: miłosierdzie twoie y prawda twoia záwždy mie ogárnely.	strzedz beda, áe bo niech strze- ga. H.
	13	Abowiem obtoczyły mie kłopoty, ktorym nie máś liczby: poimáły mie nieprawości moie / ktorychem nie mogli przeyrzeć.	káżni zá nie- prawości.
		Rozmnożyły sie náb wlosy głowy moiey: y serce moie opuścilo mie.	
Niz: 69.	14	Niechći sie podoba P A N I E ábys mie wyrwał: P A N I E, ku rácutku memu weyrzy.	Ráczże mie Pás nie wybáwić. pospieś sie. H.
Vyz: 34.	15	Niechay beda záwstyżeni y zesromoceni społem, D á ktorzy sukáta dusze moiey, áby ia odielei.	
4.		Niech sie obroca ná wstecz, á niech sie záwstyżá / á ktorzy mi žyczá zlego.	
	16	Niechay odniosá nátychmiast zelżywość swá / á ktorzy mi mówia: Ehey, Ehey.	ráduiac sie z nieścżęciami mo- iego.
	17	A niech sie rozráduia y wwesela w tobie wshyscy ktorzy cie sukáta: y niech mówia záwždy; Niechay	

Abolcusa zb. 32
wiciela twego.

bedzie w wielbiony P A N : ktorzy milina zbawienie
twoie.

Ja lepak iestem zebak y vbogi : ale P A N stara sie
o mie.

Tys iest pomocnikiem moim / y obrońca moim :
Boze moy / nie omieszkayze.

Ciało Pánskie,
miasto ofiar sta-
rych, teraz ofia-
rula.

Opowiadałem y mówiłem.) Rozumiey / myśli twoie / abo cudá
twoie : Lecz ich tak iest wiele / że ich wytłumaczyć nie moge. Drudzy
tak o Pánu Chrystusie wykładają : Opowiadałem y rozgłaszałem
Ewangelia twoie : y wierzyle wiele mnostwo ludzi.

Niechciales ofiary.) Aleś mi vsy / to iest ciało ciałowce (per
Synecdochen, iako y Lxx przelożyli / y Páwel s. wyklada) przygo-
tował : rozumiey w żywocie Panny błogosławionej. Słowa to-
sa Pána Chrystusowe / ktorymi przepowiada / że miał ystac ofia-
ry zakonu stárego / á ná ich mteysce miałá nastapić ofiara ciała i-
ego náswietlszego. Bo iako Augustin s. to mteysce wyklada : Miał
sto onych wszytkich ofiar stárego testamentu / ciało tego teraz ofia-
ruia / y pożywátacym rozdawá. Rábbinowie to ináczey wyklá-
dają : Aleś mi vsy otworzył : czu / ábych cie słuchał / y czynił wo-
la twoie. Lecz y nas ważnieyszy być ma wyklad Apostolski / á mi-
li Żydowski.

In capite libri.

w summie ksiąg.) To iest w summie písniá s. abo we wszytkim
písniem / w cálych księgách stárego zakonu. Bo summa Moysesá
y Prorokow / iest Pan Chrystus. W Żydowskim stoi ראש חודש
bingillat h sepher : in volumine libri, w zwitku ksiąg : iż stárzy swo-
ie księgi związali / abo okolo laszki obwázali / iako y teraz Żydzi zakon
w swych Boznicách. Augustin s. wyklada : In capite libri, Wá po-
czatku ksiąg / to iest Psálmow / napisano iest o Chrystusie w pier-
wsym Psálmie. A Hieronim s. Wá poczatku ksiąg pierwszych
Moysesowych / że tam też o Chrystusie iest napisano / że przeził w
systko iest stworzono. Lecz pierwszy wyklad iest własnieyszy :
iako sie z Żydowskiego y z Grackiego słowa pokázuie.

Kościół Chris-
tusow wielki.

Przed zgromádeniem wielkim.) Kościół Chrystusow iest Kościół
wielki / zgromádenie wielkie / á nie mále stadko.

40

PSALM XL.

U Żydow XLI.

Beatus

a

b

Zyd: 10.
s.

Aug: epi-
3. ad Vo-
lusia: & in
Psal: 39.

c

d

Beatus qui intelligit super egenum.

Modli sie z tymi którzy dobrze czynia ludzom ubogim y w
trapienym: y sam z sie / ktoremu / gdy byl schorzał / nieprzyjaciele
śmierci życzyli. Słusz też y Pánu Chrystusowi.

1 Na koniec / Psalm samemu Dawidowi.

2 **B**łogosławiony który ma baczenie na potrze-
A bnego y na ubogiego: w dzień zły wybawi
go PAN.

3 PAN niechay zachowa takiego y ożywi go y niech
go uczyni błogosławionym na ziemi: y niechay go nie
wydać na wola nieprzyjaciół jego.

a 4 PAN go niech wspomóż na tożu niemocy jego:
wszystke pościel jego spzewracał w chorobie jego.

5 Jam rzekł; PANIE, zmiłuy sie nademna: wzdrow
duśe moje / bom ci grzeszył tobie.

6 Nieprzyjaciele moi mówili mi źle: kiedyż prawi,
B vmrze / a zginie imię jego?

7 Ale si którzy z nich przyśledł aby mnie wyrzali: tedy már-
ności mówił / serce jego zgromadziło nieprawość
sobie.

8 Wychodził precz / y mówił? pospota.

Przeciwko mnie śzeptali wszyscy nieprzyjaciele
moi: przeciwko mnie myśleli mi źle.

b 9 Słowo niesprawiedliwe postanowili przeciwko
mnie: załitem co spi / nie będzie mógł powstać?

c 10 Bowiem człowiek pokoju mego / ktoremu v-
lan 13. 18. sat: który iadał chleb mój / wielka uczynił przeciwko
mnie zdradę.

11 Ale ty PANIE zmiłuy sie nademna / y wzbudź
C mnie; a oddam im.

Dzie: 1. 16. 12 W tymem poznał iżes mie chćiał: że sie nie będzie
weselił nieprzyjaciół mój nademna.

13 A mnieś dla niewinności przyiał: y utwierdziłes
mnie przed oblicznością twoją na wieki.

H.

abo chorego.

H.

bo takiego we

zły dzień Pan

wybawi.

w r. G.

nawiedził. H.

A wyszedł
precz, drugim
to opowiadał.

day mi pow-
stać z łoża, abo
z grobu.

iżes sie kochał
we mnie. Hebr.

Błogosławiony PAN Bog Izraelski od wieku / y 14
aż do wieku : Amen / Amen.

Sprzewracales.) To test / Sameś mu Pánie łóżko stał / aby 4
miełcey leżał : ábo / odmieniles we zdrowie choroba tego.

Słowo niesprawiedliwe postanowili.) Albo / rzecz słaśliwa za 9
waleli przeciwko mnie. Z Żydowskiego inni przekładają : (mo-
wiał) Rzecz słaśliwa przylneła do niego : á który sległ / tuż wie-
cey nie powstanie.

Człowiek pokoju mego.) To test / przypaściel moy. Hebraism. Co 10
o Judaszu sam Pan wyłożył raczył.

Koniec pierwsze-
szych ksiąg Psal-
mów, według
Żydów.

Amen Amen.) Tak w Żydowskim stoi / Amen y Amen : to 14
test / Sstań sie / sstań sie. ábo / Niech tak będzie. A tu Żydowie koni-
czą pierwsze Księgi Psalmów : takto y potym drugie z tymiż slo-
wy / Kiedy stoi na końcu / Amen y Amen. Ale nie mają Psalmów
jedno tedne Księgi. Takto świadczą Apostołowie / y Hilarius /
Hieronim / y Augustin s.

d
a
b
c
d
Dzie: 1. 20
Hilar: in
prologo
Psalm.
Hiero: in
prologo in
Psalm.

41

PSALM XLI.

v Żydów XLII.

Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes.

Cieśzy sie ná swym wygnaniu / Bogtem / rzeczy Bożich rozmy-
ślaniem / wspomnianiem dobrodziejstw Bożich / y nádziewa przy-
slego przywrocenia : prośac áby go do oyczyzny przywrócił / cze-
go sie y nádziewa. Służy ten Psalm do nieba wzdychającym.

* ná. G.

Ná koniec / * wyrozumienie synom Żorego.

Alko pragnie ieleń do źródt wodnych : tak 1
pragnie dusza moja do ciebie o Boże. 2

Pragneła dusza moja do Boga / mocnego / 3
żywego : kiedyż przyide á okaże sie przed obliczem
Bożym :

Były mi lzy moje z chleb we dnie y w nocy : gdy 4
mi mówią co dzieś ; kiedyż test Bog twoy :

* wcieśylem sie
wielce. Hebr.
wroca sie do
Hierusalem.

Ná tom wspominał / y wylatem ná sie dusze moje : 5
że przyide ná miejsce przybytku dziwnego / aż do do- 6
mu Bożego :

Z głosem

		z glossem wesela / y chwaly / y z spiewaniem ludu godujacego.	Abo, kedy jest glos wesela, y spiewanie lu- dzi ofiar wzy- wajacych.
Niz: 42. 5.	6	Czemuzes tedy smutna duszo moja: y czemu mie trwozys?	G. Boze moy. H.
	7	Niey nadziecie w Bogu / zeć go ieszcze chwalic be- de: ktory jest zbawienie twarzy moiej / y Bog moy.	
	C	Zatrwozyla sie dusza moja we mnie: przeto bede na cie pamietal z ziemi Jordaniskiej / y z gor Her- monskich / z gory maluczkiej.	
b	8	Przepasc przepasci przyzywa / na glos vpustow twoich.	Iedna nadza druga za soba ciagnie.
		Wszystkie powodzi twoie / y nawatnosci twoie na mie sie sfoczyly.	Wiedza inaze apryenaz inaze
	9	We dnie mi P A N posle milosierdzie swoje: a w nocy piesni tego bede spiewal.	
	10	Przy mnie bedzie modlitwa Bogu zywota mego. Rzeka Bogu; Jesteś moy obronca.	abo zemna. H.
	D	Przeczzes mie zapomniat: y czemu smutno cho- dze / gdy mie trapi nieprzyziaciel:	
	11	Gdy lamia kosci moie / wragali mi a ktorzy mie brecza nieprzyziaciele moi:	H.
	12	Gdy mi mowia na kazdy dzien; Kedyz jest Bog tвой: Czemuś jest smutna duszo moja: y czemu sie trwozys?	
		Niey nadziecie w Bogu / zeć go ieszcze chwalic be- de; bo on jest zbawienie twarzy moiej / y Bog moy.	H.
a	3	Do Boga mocnego zywego.) Stad Grakowie one piosnke wyze- li: Swiety Boze / Swiety mocny / Swiety nieśmiertelny / smiluy sie nad nami. Jako pisze Euthymius. Bo przez zywego znaczy sie nieśmiertelny. A i fortem nie fontem czytac mamy / G. ckie y dy- dowskie slowo / asnie pokazuje. Bo Lxx. slowo EN EI, nie tylko Bogiem / ale Bogiem mocnym przelozyli.	Swiety Boze, S. mocny, S. nieśmiertelny.
	8	Vpustow twoich.) z oblokow / z ktorych tak z vpustow abo z tur / wielkie desze spuszcza.	

42

PSALM XLII.

w Zydow XLIII.

Iudica me Deus & discerne causam meam.

Prosi/aby go Pan Bog: wygnania/do Hierusalem przywoił;
aby mogli często chodzić do kościoła tego. Psalm jest prorokujący.

H. C.

Psalm Dawidowi.

Naszadź mnie Boże / a rozeznaj sprawę moję
od narodu nie świętego / od człowieka nie-
sprawiedliwego y chytrego wyrwi mnie.

H.
w żalobie. H.

Bo ty jesteś BÓG moc moją: czemuś mnie od-
rzucił: a czemu smutny chodzę/gdy mnie trapi nie-
przyjaciel?

poprowadza y
przyprawdza.

H.
radości y weselo-
nia mego. H.

Wysła światłość twoją y prawdę twoją: te mnie
poprowadziły y przyprowadziły na górę świętą two-
ją / y do przybytków twoich.

A przyjde do ołtarza Bożego: do Boga / który
wweśła młodość moją.

y będzie cię chwalił na cytrze / Boże / Boże
mój: i czemu się frąsujesz duszo moją: a czemu mnie
trwożyś?

G.

Niey nadzieje w Bogu / abowiem go iściecie
chwalić bede: gdyż on jest zbawicielem moim y Bo-
giem moim.

43

PSALM XLIII.

w Zydow XLIIII.

Deus auribus nostris audiuiamus.

Stara sie poboini/że ich Pan Bog nie tak takto przodków ich
bioni: że dla wiary od nieboiynych wiele cierpieć musa. A pize-
to prosa Boga/aby ich wždy ratował. Przytote ten Psalm Apo-
lom y meczennikom.

Na koniec / synom Korego ku wyrozumieniu.

Boże/ v

- 2 **B** Oże wśymá nášymi słysielisiny : oycowie ná-
 A sy nam powiádali/
 Spráwe/ktoraś uczynit we dni ich : 'y' we H. G.
 dni stáradawne.
- 3 Reká twojá pogány wytráciłá/ á wśczepiles one: ^{ośádziles oyce}
 vdruczyles ludzje/ y wygnales ie. ^{násze.}
- 4 Abowiem nie mieczem swym posiedli ziemię/ y rá- ^{moc, sílá.}
 mie ich nie wybáwito ich :
 Ale práwica twojá/ y rámie twoje/ y 'świátłość ^{lśkámá twarz}
 oblicza twego: žes ie vmitowal. ^{twojá.}
- 5 Ty sam iestes krol moy/ y Bog moy : ktory ^{'rosta}
 žuies wybáwienie Jákobowe. ^{'spráwuiess.}
- 6 Przez cie nieprzytácioły násze rogiem 'rozrućimy: ^{'pobodziemy,}
 B á w imie twoje 'wzgárdziemy' powstájące przeci- ^{porážimy.}
 wko nam. ^{'podepcemy. H}
- 7 Abowiem nie w luku moim vsác bede : á miecz
 moy nie wybáwi mie.
- 8 Wybáwiles bowiem nas' od trapiacych nas: á ^{'Ale ty nás wy-}
 májace nas w nienawisći záwstydziles. ^{bawiasz.}
- 9 W Bogu sie chlubić bedziem ná každý dzien: á
 imie twe wyslávíac bedziem ná wieki.* ^{* Selah. H.}
- 10 Ale teraz odegnales y záwstydziles nas: á nie wy-
 chodzis wiecey ^{'Bože' z woyski nášemi.} ^{'H.}
- 11 Spráwiles žesiny tyt podáli nieprzytáciołom ná-
 sym: á ktorzy nas w nienawisći mája / rozermáli
 nas sobie.
- 12 Podales nas iáko owce ná rzes: y miedzy pogá-
 ny rosproszyles nas.
- 13 Przedales lud twoy nížáco : á nie dano ^{'żá' nas. G.}
 miány wielkiey.
- 14 Dales nas ná wzgárde sasiádom nášym; ná sy-
 C berstwo y ná posmiech ty ktorzy sa w okolicy nášey.
- 15 Uczyniles nas przysłowiem miedzy pogány: ^{'Ei}
 wánem gtowy' miedzy ludzmi. <sup>'ná smicwis-
 kiem.</sup>

Nakładay dzien
H.

Abo dla głosu.

nie gładaliśmy
przymierza two
go.

tego nie pom
ści.

zakrywał. H.

H.
miłosierdzia.
H.

Pan Bog nigdy
nie spi, choć się
żda żeby spał.

'Cáły dzień' zelżywość moia przedemna iest: á 16
wstyd oblicza mego zakrył mie.

'Od głosu' człowieka kłacego mie y obmawiające- 17
go: od oblicza nieprzyjaciela y przesładującego.

Toć wszystko przyšlo ná nas / á wzdychmy cie nie za- 18
pomnieli: y 'nie czyniliśmy niesprawiedliwie w przy-
mierzu twoim.

Á nie cofnieto się ná zad serce naše: ánis dopuścił 19
wstąpić ścieśkom naszym z drogi twoiey.

Żeś nas poniżył ná miejscu vtrapienia; y okrył 20
nas cień śmierci.

Jesliśmy zapomnieli imienia Boga naszego / á 21
podnosili reze naše do Boga cudzego:

'Izali się Bog' o tym nie będzie pytał': gdyż on 22
wie skrytości serca.

Bo nas dla ciebie morduia ná każdy dzień: po-
czytała nas iako owoc ná rześ.

Ocuć się / czemu spiś Pánie: powstań á nie od- 23
rzucay nas do końca.

Czemu oblicze twoie 'odwracaś': zapominaś w 24
bośtwá naszego y vtrapienia naszego:

Ábowiem poniżona iest w prochu dusá naša: 25
przyłgnat do ziemi brzuch náš.

Powstańże 'Pánie' / ráтуy nas: á odkup nas dla 26
imienia' twego.

Ocuć się, czemu spiś Pánie.) Nie rozumiey żeby Bog kiedy 23
spal: o którym napisano: Że się nigdy nie odrymnie ani wsta-
ten który strzeże Izraelá: ále iż się zda iakoby spal tym ktore o-
puszcza. Hieron: lib: 3. comment: in cap: 14. Hieremie.

44

PSALM XLIIII.

U Żydow XLV.

Eruclauit cor meum verbum bonum.

Pieśń

Rzym: 6.
36.

a

a
Psal: 120.
4.

Pieśń godowna / wyśławiająca znaki / cnoty / y przymioty / dła
ry / lasi / y złączenie Chrystusa y Kościoła tego.

1 **N**ia koniec / dla tych ktorzy beda odmienieni / synom
Korego / ku wyrozumieniu / pieśni dla milego.

2 **W**lato serce moje słowo dobre : opowiada m
ia czyny moje krolowi.
3 Jezyk moy iest iako pióro pisarza / przedto
pisacego.

4 **P**ieknieyszy iestet vroda nad syny człowiecze / rozla
ta sie wdzieczność po wargach twoich : dla tego cie
błogosławił Bog na wieki.

5 **P**rzypaś miecz twoy do boju tve / o namocnieyszy.

6 **S**łeczność twoia y z pięknością twoia * na
ciagni / wyiedź fortunnie / y kroluy.

7 **D**la prawdy y cichości y sprawiedliwości : popro
wodzi cie dziwnie prawić twoia.

8 **S**trzały twoie ostre (narody pod cie vpádna) y kna
w sercach nieprzyjaciół krolowskich.

9 **S**tolicą twoią o Boże trwa na wieki wieczne : la
sła prawości iest lasła krolestwa twego.

10 **O**mitowales sprawiedliwość / a nienawidziałes
nieprawości : przeto cie pomázał Boże Bog twoy
olewkem wesela nad uczesniki twoie.

11 **M**irrha y Aloes y Kassa pachna z fat twoich / z do
mow stonowych wyniesionych : z ktorych ci rospó
czynily / y cortki krolowskie w pocztowości twoiey.

12 **S**tánelá krolowa po prawicy twoiey w satach
złotych : obtoczona stroiem rozmaitym.

13 **S**luchayże corko / a patrzy / y náklon vchá twego : a
zapomni narodu twego / y domu oycá twego.

14 **A** bedzie pożałował krol słeczności twoiey : abowiem
on iest Pan Bog twoy / y beda sie mu klaniać.

15 **C**orki też Tyrskie z vpominkami obliczu twemu
beda sie modlic : wszyscy bogáci z ludzi.

ábo, rzecz do
bra
spiewamwier
se ktorem r
czynił, ku czi
Mesiasowi.

* y. G. H.
luk twoy ábo
siły twie.
dokażesz dziwe
nych rzeczy prá
wica twoia.
twoich.

Tu Chrystusa
Pana iasnie Bo
giem zowie : iá
ko y w wieršu,
ktory za tym to
dzie.

nie rozweseliły.
H.
miedzy rzcie
wemi twemi. H.
małżonka. H.
H.
H. G.
bedziesz, H. G.
Corka tej Tyra
ska. H. G.
H.

z haństowanego złotą szatą iey, w ubiorach wy- szynanych. H.	Wszystka chwala coki królewskiej jest wewnątrz w bramach złotych i ubiana strojem rozmaitym. Przywiódł królowi panny zania: przyniosła do ciebie blizkie iey. Przyniosła też weselem y z radością: przywiódł ją do kościoła królewskiego.	14 15 D	e
Do króla to mo- wi.	Miało ojców twoich narodzić się synów: po- stawisz je książęcy nade wszystkie ziemie.	16 17	f
Beda. H. G.	Beda wspominać imię twoje: każdego wieku y rodzaju. Dla tego naradowie beda cię chwalić wiecznie/ y na wieki wieków.	18	
Ten Psalm nie o Salomonie, a- le o Mesiaszu mowi.	Pieśń dla milego.) Tak według Żydów/ tak y według Chre- ścjanów/ ten Psalm o Mesiaszu mowi. Bo siła rzeczy w nim nie moga przypisać Salomonowi: tak to/ iż ten o którym tu rze- czy Bogiem kazał Proci jest nazywany. Stolicę swoją o Boże trwa- ną wieki. Dla tego cię pomazał o Boże/ Bog twój. Bo tak y Augustin y Hieronim s. czytając y wykładając kazał: O Boże Synu/ Bog twój/ to jest Ojciec. Abowiem on jest Pan Bog twój/ y be- da siemu kłaniać. Należ to iż synowie tego mieli być czczeni książęcy nade wszystkie ziemie. A na koniec/ iż Paweł s. o Chrystu- ście gł. słownie wyklada.	1 a	
Chwały Chri- stusowe.	Piekniesz się iestci wroda.) Chwały Chrystusowe; I. Od wrody y piękności. II. od wymowy y nauki Ewangelii s. III. od mo- stwa na wojnie. IIII. od zwycięstwa z grzechu/ śmierci/ szatanu/ balsanow y balsow chwałcom. V. od manifestatu osoby y kró- stwa tego. VI. Od sprawiedliwości y innych cnót wielkiemu kśa- żęciu własnych. VII. od wieczności królestwa tego. VIII. y od wonneści szat tego.	3 b	Do Zyd: I. S. b y. 4. y 6. y. 6. y. 5. 7. y 9. y. 5. y 8. y. 7. y. 9.
Troyca przema- wiała.	Pomazał cię Boże Bog twój.) Oto masz Troycę s. dosyć jasnie wyrażona. Bo Chrystusa Boga/ pomazał Bog/ Ojciec tego/ o- sławieniem weseła/ to jest Duchem s. abo pomazaniem Ducha s. aby był królem y kapłanem naszym.	8 c	Luk: 4. 18 d
Chwały oblu- bienie Chrystu- sowej.	Stanie się królowa.) Chwały oblubienice Pana Chrystusowej/ to jest kościoła tego. I. Od miysc / że stoł na prawicy królew- skiej. II. od wboru kościownego y rozmaitego. III. od piękno- ści. IIII. od wnetrney ozdoby. V. od straucymetu pąten ma- drych. VI. y od płodności.	10	y. 12. y. 13. y. 15. y. 17.

- e 14 Stroiem rozmaitym. To jest rozmaitemi śpiewy/obyczajnymi y cere-
moniami : ktoremi sie wzbudza y mnozy nabozenstwo / a Kościół
sie zdobi. *August : ad Cassul: epist. 86. A na to co trzeba ci / ktory
rozmaitym stanom y ceremoniam w Kościele przysługują :*
f 17 *Miasto oycow twoich.)* To jest / na intersee Apostolow / na
ślana Biskupi ich namiestnicy / ktore Bog postanowil kłajać
po wszystkiej ziemi. *August. Hieron. Euthym.*

Biskupi kłajać
tą.

PSALM XLV.

U Zydow XLVI.

Deus noster refugium & virtus.

Ze miasta Boze/to jest Kościół/za obrona Boza jest ode wſzech
należdow nieprzytaczelskich bezpieczny.

I Na koniec/ synom Bozego/za tajemnice/Psalms.

2 **B**O G nasz jest wcieczka y moc nasza : pomocni-
A kiem w uciskach ktore' nalezły nas' bardo.

3 Przetoż sie bać nie bedziem gdy sie poruſzy
ziemia: y gdy sie przeniosa gory w poſzrodek morza.

4 Szumiły y zamaćily sie wody iego: zatrzesly sie
gory przed sila iego.*

5 Serumienie rzeki rozweselalo miasto Boze : po-
świecił przybytek swoy Nawyższy.

6 Bog jest w poſzrodku iego/przetoż nie bedzie poru-
B ſone: ratunie go Bog rano na ſwitaniu.

7 Potrwożyli sie narodowie / y zachwiały sie trole-
stwa: dal ſłyſeć glos swoy*/ y poruſzyła sie ziemia.

8 PAN zaſtepow z nami : Bog Jąkbowski obroni-
ca naszym.*

9 Podźcie/ a ogladaycie ſprawy PANSKIE/ iakie
10 uczynil cuda na ziemi : i odiały woyny aż do kra-
C iow ziemi.

Stamal tuł / y pokruchył oreże : y tarcze w ogniu
popalił.

11 Uſpokoycie ſie/ a obaczcie/ ze ciem ia jest Bog: be-

należion jest.
H.

należły.
w ſerce morza.

Hebrajsm.
* Selah. H.

świecie mieſka-
nia nawyżſzego

H.

głos gromu, a
bo przepowia-
dania ſłowa Bo-

iego.

* Nawyżſzy. G.
* Selah. H.

Boże. G.
wozy. H.

de podwyższon między narody / y bede podwyższon
na ziemi.

* Selah. H.

PAN zastępow z nami: Bog Jákobow obrońca
naszym.* 12

PSALM XLVI.

U Żydow XLVII.

Omnes gentes plaudite manibus.

W osobie Apostołow Páná Chrystusowych / wszyscy narody
pobudza ku dziekowaniu y chwaleniu Boga; prze to że Pan
Christus/wstąpiwszy do niebá / rozszerzył chwale swa po wszystkim
świecie/nawróciwszy ná wiare swa Krole y narody poganskie.

Ná koniec / prze syny Korego Psalm.

WSzyscy narodowie klaskajcie rekomá: wy
krzykajcie Bogu glosm wesolym.

Abowiem PAN jest wysoki y stráśny: Krol
wielki náde wszytka ziemia.

Nawrocenie po
gánów.

nasze. H. sobie.
G.

głosnym tras
bieniem.

Podbił ludzie pod nas: y narody pod nogi naše.

Obrať nam dziedziecwo swoje: piękność Jáko-
bowe/ Ktora umiłowat.*

Wstąpiť Bog z wesolym śpiewaniem: á PAN z
glosm traby.

Spiewajcieś Bogu naszemu / śpiewajcie: śpie-
wajcie Krolowi naszemu / śpiewajcie.

Abowiem Bog jest Krolew wszytkiej ziemi: śpie-
wajcieś madrze.

Bedzie Krolowat Bog nád narody: Bog siedzi
ná stolicy swej świętey.

Zsíażetá narodow zgromádziły sie z Bogiem Ab-
rahánowym: abowiem Bogowie mocni ziemi /
sa bázro wywyższeni.

H. G.

Siedzenie ná
práwicy.

Nawrocenie
Krolow y ká-
sat do Christu-
sa.

Piękność Iákobowe.) To jest / syny Abrahánowe y Jákobowe
przez wiare.

Wstąpiť

b 6 wstąpił Bog.) Proroctwo o wniebo wstąpieniu Pána Chrystusowego / który jest Bog y człowiek prawdziwy.

c 10 Abowiem Bogowie moeni ziemie.) Náš tłumáč: Látiášti mušial cytať w Gračin Lxx. ól Deoi, Bogowie; gdje Dniš cytašmy 700, Bogá / ábo Božy. Pierwsze czytanie zda sie być lepsze. Bo sie z nim y Żydowskie gadza / iesli w מְלִיכִים ielohim pierwsza literá 7 znaczy nominatiuum casum Emphaticé, iáko Indye cesarsto. Jáko by řekl: Ji Bogowie moeni / ábo tarcze y obrošice ziemie / bárho sa wywyšeni w tym zwycięstwie swiátá. Wyca / Syná y Duchá s. pišino Bogami názywá / nie wyglodem istnošci / ktora w nich iedná jest; ále wyglodem person / ábo osob / ktore sa trzy istnotnie y rozdielnie. A přetož w Žydowskim nie stot in plurali, sa wywyšeni: ále in singulari, jest wywyšiony. Ji ti trezy / iedno sa.

Troycá přena
swietša.

PSALM XLVII.

v Zydom XLVIII.

Magnus Dominus & laudabilis nimis.

Známenite opisánte kóšciolá Chrystusowego / pod figura miásta Žierosolimského / Bogu námilšego: & ktory se osobliwemti zwycięstwy / dárami / y dobrodziejstwy ozdobil; y z niego mlošterdžie swe ná wšyškíe křáie zemie rozpúštil.

1 Psalm pienia / synom Korego / ná ponděžátě.

H.

a 2 **W**elki jest PAN, y bárho chwálebny w miešcie Boga nášego / ná gorze swietey iego.

b 3 **B**uduie sie z rádošcia wšyškíe zemie gorá Syon / y strony icy pulnocne / miásto krolá wielkiego.

Buduie sie zsun
damentow.

c 4 Bog w domiech iego ^{bedzie} poznány / kiedy ie wšpomože.

w pálacách.

5 Abowiem oto krolowie ^{ziemscy} zgrómáždili sie: zefli sie spotem.

H. G.

6 Ci wyrzawšy se táť / zdžiwili sie / zátrwožyli sie / w zrušyli sie: y drženie ie popádlo.

ieš. G.

8 Tám bolesći iáko rodžacey niewiášty: y wiátrem gwałcowynim pokrúšyš ie iáko okřety Társeňské.

H.

Jákosiny

* Selah. H.

* Wzrądziliśmy.

H.

* ludu. G.

* miastá ludá
skiey ziemié, to
jest kościoły ws-
ierynych.

* H.

* policzcie wieś-
je iego. H.

* mury iego. H.

* narodowi po-

tomnemu.

* H.

Kościół Chri-
stu sów niezwy-
czajny.

Jakośmy słyseli / takęśmy widzieli w mieście Pa-
N 1 zastępów / w mieście Boga naszego: Bog ie v-
gruntował ná wieki. *

* Przyielisimy: ó Boże miłosierdzie twoie / w po-
śrzed kościoła twego.

Jako imię twoie ó Boże / tak y chwala twoia słynie
ná konice ziemi: sprawiedliwości pełná jest prawi-
ca twoia.

Niech sie weseli góra Syon / a niech sie rozradnia
'corki Judyjskie / dla sadów twoich Panie'.

Obstąpćie miasto Syonskie / a obejdźcie ie: * opo-
wiadayćie ná wieżách iego'.

Oważayćie w sercach swych 'moc iego': a przy-
pátrzcíe sie z osobná domom iego: abyście to opo-
wiadáli 'potomstwu drugiemu.

Żeć ten jest Bog / 'Bog' náš ná wieki wieczne: 15
on nas bedzie rzadził ná wieki.

(w mieście Boga naszego.) To jest / w kościele swym świętym /
powszechnym y widomym. Augustin.

Funduje sie z radością wszytkiey ziemié.) 3 Żydowskiego: piękne
miejsce / ábo kráiná / radość wszytkiey ziemié.

Kiedy ie wspomóże.) Ab o ná wspomózenie / y ná obronę tego /
że ie wspomaga. H.

Bog ie vgruntował ná wieki.) Ale podobno to miasto (ten ko-
ściół powszechny) Ercie swiát trzymało / kiedy Polmieł bedzie wy-
wroconez Boże vchoway tak rozumieć. Bog ie fundował y vmo-
cił ná wieki. A iesli ie Bog fundował ná wieki / coż sie boiż aby
fundament nie vpadł: Augustin s. ná to miejsce.

48

PSALM XLVIII.

v Zydom XLIX.

Audite hæc omnes gentes.

Żi bogactwá przeitwó śmierci y piekła nic nie pomaga: od Erc-
rych samá sprawiedliwość esleka wybawia.

Na koniec

9

B

d

10

11

12

13

14

15

2

3

4

9

a

b

c

d

1. Tim. 3.
15.

Ná koniec / synom Korego Psalm.

S Luchaycie tego wšyscy narodowie : bierzcie
to wšy swe wšyscy obywátele ziemscy :

Ták wy z pospolstwá / iáko y wy zacnieyſy :
ták bogáty iáko y ubogi.

Vštá moje beda mowily madoſć : á rozmýslánie
ſercá mego opowie roſtropnoſć.

Náklonie do przypowieſci vchá mego : otworze
przy áſie gadke moje.

Czemu ſie mam bać we zly dzień : niepráwoſć ſto-
py moiey ogárníe mie.

Ktorzy vſáia w mocy ſwoiey : y chlubia ſie w wiel-
kich bogáctwách ſwoich.

Ieſli cie brát nie odkupi iákož cie odkupi inſy cztowiek :
žaden nie da Bogu vblagánia zá ſie :

Ani zaptáty odkupienia duſe ſwoiey : y nie bedžie
pracował ná wiek : y nie bedžie žyt ieſzcze áž do koncá.

Ižali nie oglada ſtáženia / gdy vyrzy y madze vmie-
ráiace : žápráwde poſpolu niemadry y głuپی zgina.

Zoſtává obcym máietnoſći ſwoie : á groby ich
beda domámi ich ná wieki.

Przybytkámi ich beda od narodu do narodu : názy-
wáli imioná ſwe w ziemiách ſwoich.

A cztowiek gdy we czći byl / nie rozumíal : przyro-
wnány ieſt bydetom bezrozumnym / y eſtál ſie im
podobny.

Tá drogá ich ieſt im ná vpadek : á potym bedacy w
všćieh ſwych beda ia ſobie podobáli.*

Jáko owce / w piekle ſe połožení : ſmierć ie tra-
wic bedžie.

A ſpráwiedliwi beda pánowáć nád niemi ráno :
á ráctunek ich ſtárzeie ſie w piekle / po ſlawie ich.

Wšákož Bog odkupi duſe moie z reki piekielney /
gdy mie przyimie.*

ábo drogi, to
ieſt, vczynkow
moich.

ábo, ták : A
choiby pracó-
wał do koncá,
ižali bedžie žyt
áž ná wieki ?

H. G.

Ten ſpoſob ży-
cia. Hebrájsm.
* Selah. H.
predko, ábo w
przyſſlym żywo-
cie.

ſtráćili ſlawie
ſwoie. G.
* Selah. H.

	Nie бой się gdy się z bogaci człowiek: a gdy się ro- zmnoży sława domu jego.	17 D	
nie z soba nie weźmie. Hebr. bedzie żązyw- ką szczęścia.	Abowiem gdy umrze/ nie weźmie wszystkiego: a ni sstąpi z nim sławą jego.	18	Iob 27. 19
dopieklą, gdzie sa przodkowie jego, których na śladował.	Bo dusza jego będzie za żywota jego błogosławio- na: będzie cie chwalił gdy mu dobrze uczynisz.	19	
	Wmówcie aż do rodzajuu oycow swoich: y aż na- wieki nie wyrzyświatości.	20	
	Człowiek/ gdy we czci był/ nie rozumiał: przyro- wnan jest bydletom nierozumnym/ y sstał się im podobny.	21	
Synowie czo- wiecey, y Syno- wie mięcy.	Tak wy z polskimi.) Po żydowsku tak słowo od słów: Tak synowie ciowieczny/ albo Adamiowi; i tak y synowie mięcy. Bo Adam po żydowsku znaczy ciowiek podlego/ a i takoby ziemskiego/ a w nich lepak meza albo ciowieka zanego y zamo- łanego. Przetosiny tu od własności słow Łacińskich/ dla łatwie- szego rzeczy wyrażenia nieco odstąpił.	3	a
w czym prawa madrość zależy.	Wsta moie beda mówily mądrość.) W rozumyślaniu dnia śmierci y sadu przyszłego prawdziwa mądrość y roztropność zależy/ Kto- rey wszystkich rzeczy w tym Psalmie obtecuie.	4	b
Gadka Dawi- dowa.	Czemu się mam bać.) Tak jest przypowieść albo gadka ktora o- blecowała dosyć w sobie trudna. Ktora tedni tak wygląda: Cze- mu się mam bać cięś przeciwnego/ kiedy mie nieprawość nie- przystać moich zewszad ogarnie? Drugi tak/ a lepiej: Czemu się ta dopuścić mam/ aby się bał w on straszny dzień sadu Bo- żego? czemu dla zbierania doczesnych majątkości/ mam się do- pustić/ aby nieprawość moia/ ktora inne cięś/ miała mie ogar- nać y potępić dnia onego? Trzeci tak: Czemu się mam bać w dzień sadu/ iedno grzechow a nieprawości moich ktore za mna poyda- ją? Jakoby rzekł: Nie mamy się bać niczego tedno grzechow.	6	c
Marność bo- gactw.	Y chlubia się w wielkich bogactwach.) Jakoby rzekł/ Niech tego śladu. Miarne bogactwa być pokazuje/ iż niemi od śmierci za- den ani sam siebie ani drugiego nie wykupi.	7	d
	Przybytkami ich beda.) Albo pałace ich trwała od narodu do narodu. To jest: Budowa kosztowne zamki y pałace/ y nasywają te imiony swym.	12	e
	A potom budacy.) To jest/ a przecie ta ich potomkowie chwa- la/ albo się z niey przechwalają.	14	f

g

16

Wszakż Bog odkupi duszę moją.) 3 drugiey strony pobożnych ludzi szczęście opisuje. Które słowá Rabbuenafti Rabbim Żydowski tak wypłada: Jakoby rzekł: Nie poyde do piekła; a jeśli tam poyde dla grzechu moiego / on mnie iednak wykupi z miłosierdzia swego po niektórych czasie; bo mnie do siebie przyjmie. Bo y Żydzi wierza że czyścić jest / z którego dusze mogą być wybawione.

Czyścić.

PSALM XLIX.

49

w Żydow L.

Deus Deorum Dominus locutus est.

Je Pan Christus na swym ostatnim sadzie zbawi ludzie / nie te którzy mu bydło ofiarowali / ale te którzy sprawiedliwie y pobożnie żyli.

Psalm Asaphowi.

1

A

Bog nasz Bogi PAN mówił: y przyzwał obydwóch wiatelów ziemi.

2

Od słońca wschodu aż do zachodu: y z Syonu jaświci się piękność ozdoby jego.

3

BOG iawnie przyjdzie: Bog nasz a nie będzie milczał.

a

Ogień przebie oblicznością jego rozpali się; a około niego wyruszy się wichher wielki.

b

4

Przyzwowie niebą z wierzchu: y ziemię aby sadził lud swój.

c

5

Zgromadźcie mu aniołowie święte jego; którzy rozprządzą testament jego przy ofiarach.

6

A beda opowiadaty niebiosą sprawiedliwość jego:

B

iż Bog jest sędzią.*

* Selah. H.

7

Sluchajcie ludu moy; a ja mówić bede: Izraelu; a ja sie oświadczać bede przedim tobie: BOG Bog twoy ja jestem.

Bog to mowi.

8

Nie bede cie karał z ofiar twoich: bo całopalone ofiary twoie sa przedemna zawždy.

9

Nie bede brał z domu twego cielców: ani z trzod twoich kozłow.

Abowiem moje są wszystkie zwierzęta lasne/bydła
po górach y woty'. 10

gorne. H. Znam ja wszystkie prąstwa 'powietrzne': y pie- 11
kność wrodzaju polnego/ziemna jest.

Hebraism. Jeśli bede taknat / nie bedeć o to mówił: bo moy 12
jest okrag ziemię/y napełnienie jego.

wszystko co w nim y na nim. Jeśli bede iadł mięso wotowe: abo krew kozłowa 13
bede pił:

Osiaruy ty Bogu ofiara chwały: a odday Nawyż 14
jemu sluby twoie.

chwalić. G. A wzyway mie w dzień utrapienia: a ja cie wyr- 15
we/ a ty mie 'czcić' będziesz.

Alle grzesznikowi rzekł Bog: Czemu ty opowia- 16
daś sprawiedliwości moie/ y bierzesz przymierze mo-
ie w usta twoie?

Alno ty masz w nienawiści kárność: y zárzućiles 17
słowa moie na zad.

Jeśliś widział złodzieia / biegales z nim; a z cu- 18
dzoloznikami miales swoy sklad.

Usta twoie byly pełne złości: a językiem twoim 19
plotles zdrady.

Siedzac mawiales przeciw bratu twemu: y da- 20
wales wzgorzenie przeciw synowi matki twoiey
? Toś czynił/ a iam milczat. 21

Minimates niesprawiedliwie / zem miał być tobie 22
podobny: bede cie strofował / y stawięc to przed oczy
twoie.

* iuz. H. G. Rozumieycieś to * wy ktorzy zapominać Bo- 22
gą: 'by' was kiedy nie porwał / a nie będzie ktoby was
wydął.

chwalić. H. Ofiara chwały uczci mie: y tamci jest droga/ kto 23
moie. G. ra mu okaże zbawienie Boże.

Boiażn ognia piekielnego. Ogien przed nim pożrać będzie.) Jeśli nie pragniesz widzieć o- 3
blicza Bożego / tedy sie wdy boy ognia piekielnego: niech cie

prześtraś

vvyz: 23.
1.

d

e

19
D

f

a

dlaczego Chrystusa / Który miał Kościół swój zbudować / y Ktorego ofiarą
Bogu się podobać miał.

Naj koniec / Psalm Dawidow / y gdy przyśłedi do
niego prorok Natchan / kiedy był wśedł
do Bethsabeiey.

H.

Miluy się nademna Boże / według wielkiego
miłosierdzia twego.

A według mnożstwa litości twoich / zgładź nie-
prawość moie.

Jeszcze więcej omyi mnie od nieprawości moiey : y
od grzechu moiego oczyść mnie.

Abowiem ja znam nieprawość moie : y grzech
moy jest zawżdy przedemna.

* tobie, H.

Tobie samemu * zgrzeszyłem / y złość przed tobą
uczynił : abyś się ty usprawiedliwił w słowach two-
ich / a żebyś zwyciężył / gdy cie posadzaia.

* był oczysz-
cion.

H.

Oto bowiem w nieprawościach testem poczęty :
a w grzechach poczęta mnie matka moia.

* prawdziwa spo-
wiedź y pokute
Euthym.

Oto bowiem umiłowales prawdę / niewiadome a
skryte rzeczy mądrości twoiey objawiłeś mi.

* omoczonym
we krwi Pana
Christusowej.
* Daś mi usły-
szyć. H. G. mia-
sto, Day mi vs-
słysz.

Pokropiś mnie żywopem / a bede oczyszczony : omy-
jeś mnie / a bede nad śnieg wybielony.

* ktores pokru-
szyl. H.
* stalego, stale-
cznego H. Hier.
* Iesusa twoie-
go. H. Hier.
* przykazania
twego.

Stuchowi memu daś radość y wesele : y rozr-
adzia się kości pomżone.

Odwroć oblicze twoie od grzechow moich : a
zgładź wszystkie nieprawości moie.

Serce czyste stworz we mnie Boże : y Ducha pra-
wego / odnow we wnetrznosciach moich.

Nie odrzucaj mnie od oblicza twego : y Ducha
świetego twego nie bierz odemnie.

Przywróć mi radość zbawienia twoiego / y Du-
chem przednieyszym potwirdz mie.

Bede nauczał nieprawę / drog twoich : a nie zbo-
żni do ciebie się nawroca.

Wybaw

1
2 2. Krol: 12.

A

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

x	16	Wybaw mnie ze krwi Boże / Boże zbawienia mego: a język mój z radością będzie wyśławiał sprawiedliwość twoją.	od grzechow zwłaszcza od me żobowstwa y od cudzołóstw kto regom się dopu- ścił.
	17	Panie otworzyś wargi moje: a usta moje opowiadać będą chwałę twoją.	
	18	Abowiem gdybys był chciał ofiary / wzdobył byś mi je: lecz w całopalonych ofiarach nie będziesz się kochał.	
h	19	Ofiarą Bogu wdzięczna jest duch strapiiony: serca skruszonego y umiowanego ty Boże nie wzgardziś.	Bog nie wzgar- dzi. G.
	20	Uczyni dobrze Panie Syonowi z łaski twojej: a aby się zbudowały mury Jerozolimskie.	H.
i	21	Tedy wdzięcznie przyimiesz ofiary sprawiedliwości: obciaty y całopalone: tedy nakłada na oltarz twój cielców.	aniech się bu- duia. G. ofiary. H.
a	4	(Jeſzcze więcej omyj mnie.) Stad mamy / że przez grzech nieistnieją makuly y zmyły na duszy zostają: a iż nie sątas / przez proste grzesznika pokutniacego do Boga nawrocenie / bywa doskonałe grzechow odpuszczenie y wleczenie: ale jeſzcze zostają po odpuszczeniu grzechu / niektóre oſtatk / które czyścić y leczyć potrzebą.	Makuly grze- chow y po od- puszczenia.
b	5	(Grzech mój jest zawsze przedemną.) Wstap na trybunał serca twego / a tam bądź swym sędzią. Niech cię trapi bołazn / niech wyśniknie spowiedz. Rzecz Bogu twemu: Abowiem ja znam nieprawość moją / a grzech mój jest zawsze przedemną. Który był za toba / niech będzie przed toba: a gdy stanie przed toba / niech będzie karany od ciebie; abyś ty sam potym od Boga sędziego nie był skazany przed sobą / a nie znalazłbyś gdziebyś mógł uciec od siebie. August: lib: 50. Homil. homil: 2.	Sami się karze- my, by nas Bog nie karał.
c	6	(Tobie samemu żgrzeszyłem.) Kiedy tak pokutujesz / że gorzko smakujesz na duszy / co pierwej słodko było w żywocie: a co pierwej lubowało na ciebie / to ci teraz dręczy na sercu: tam dopiero dobrze wychodzi do Boga y mówisz: Tobie samemu żgrzeszyłem y czyniłem złość przed toba. albo / tak w żydowski wyrażniey stoi: przed oczyma twymi. August: serm: 7. de tempore.	Prómi pokut.
d	6	(abyś się wyśprawił.) To jest / omyj mnie / oczyść mnie / abyś się okazał być wienym w obietnicach twoich o grzechow odpuszczeniu y sprawiedliwym w sądzie.	

wszyscy się w
grzechu pierwo-
rodnym rodzą.

Odpuszczenie
grzechom niepe-
wne.

Troycá S.

Osiará sercá
skruszone^o czło-
wieká oczyszcia.

Osiará spráwie-
dliwosci.

Osiará Mŕŕey
S.

Oto bowiem w nieprawościach.) Co to test / że mówi Dawid iż
się poczał w nieprawości i iedno iż nieprawość á grzech pierwo-
rodny ciągnie się na wszystkie od Adámá? Bo y sam obowiązek
śmierci zrost się z tą nieprawością. Żaden się nie rodzi iedno cía-
gnąc winę y karanie/ciągnąc za siebie mek y karania. August: ná
to miejsce. W Żydowskim tekście stoi / W nieprawości y w grze-
chu / in singulari. Lecz dobrze Lxx. przelożyli: Iż grzech pierwo-
rodny ácz ieden test / ále skutkiem zawiera w sobie wszystkie grze-
chy y nieprawości. Actus est vnum; potentia multa.

Niewiadome á skryte rzeczy objawił mi.) Które rzeczy skryte
które niewiadome Jedno iż Bog y takim przepuszcza. Nie nie test
tak skrytego y tak niepewnego. Ná te nieprawości iżniwithowie
pokute czynili. Bo mówili disputując z sobą: Kto wie testli się
Bog nie zmieni / nie odmieni sentencyę swojej? Niepewna to
była gdy mówili/któ wie? Augustin ná to miejsce.

Y Duchá prąwego.) W tych trzech wierśiach Prorok trzech du-
chów wspomina. Duchá przedniejszego/to test Oycá/iż od niego
test Syn/á nie on od Syná. Duchá prąwe^o/to test Syná: że mu
wszystek sad Ociec ilecił / y Duchá s. Który od Oycá y od Syná
pochodzi. Który ácz imiony y personami różni są/ále iżność test
wszystkich iedná. Hieron: in cap: 4. ad Galat.

Osiará Bogu duch strąpiony.) Bywáta ludzie oczyszceni y osiá-
ra sercá skruszonego / od tego o którym rzeczono: Osiará Bogu
wdzięczna test duch wtrąpiony / sercá skruszonego y wniżonego ty
Boże nie wzgardziš. August: cont: Crescent: Gram: lib: 2. cap: 12.

Osiaré spráwiedliwosci.) Osiará spráwiedliwosci test sámá sprá-
wiedliwosc ábo uczynił dobre/świete/spráwiedliwe/które pobo-
żni ludzie Bogu osiáruia: Które pod zákonem nie do końca byli
Bogu wdzięczne; ále pod czasem lásti/dla Chrystusa y przez Chri-
stusa/sa mu bázno mile y przytemne. Możesz też rozumieć przez o-
siaré spráwiedliwosci / osiaré spráwiedliwiciáca / to test osiáre
oltarzna Mŕŕey s. Bo iáko Żydowie Bogiem spráwiedliwosci
zowią Bogá spráwiedliwiciácego: tak tymże sposobem osiára
spráwiedliwosci zowią osiáre nie tylko w sobie spráwiedliwa/ále
też nas spráwiedliwiciáca y wlewáciáca w nas Duchá s. sprá-
we wśhelkiey spráwiedliwosci/iáka test Mŕŕey s.

PSALM LI.

U Żydów LI.

Quid glo-

Rzym: 5.
12.

Ion: 3. 9.

Ian 5. 22.

Psalm: 4. 2.

Quid gloriaris in malicia ?

Doegá Idumeycyřká pástucha Saulowego (á pod osoba tego Judasřa zdrajcy) gromi : temu zátřácenie / á sobie wybáwienie obiectuac.

1 **N**á koniec / wyrozumienie Dawidowi / ? kiedy
2 przyszedł Doeg Idumeycyř / y oznaymit Saul
lowi / że przyszedł Dawid w dom do
Achimelechá.

3 **E**o sie przechwalář ze złořci / y ktorys iest śilny
A w niepráwořci :

4 **N**á každý dzień / niespráwiedliwořć myřlil iez
yřć twoy : iáko bzytwá ořtra czynileř zdraǳe.

5 Vmitowaleř złořć nádobroć : niepráwořć wie
cey niř mowić spráwiedliwořć.*

6 Vmitowaleř wfyste řlówá zátřácenia / iezyřku
zdraǳliwy.

7 Przetoř ćie Bog zniřczy do końcá / wywroći ćie / y
B wypedzi ćie z przybyřku twego : y korzeń twoy z źie
mie řywiacych.*

8 Co widzac spráwiedliwi / beda sie bać / y ná nim
9 beda sie śmiać / y mowić : Oto řci cřtowieř ktory nie
řladi Boga pomocnikiem řwoim :

Alle řfat w wielkich bogáctwách řwoich : y zmo
cnił sie w mářnořci řwoitey.

10 **A**ia lepáć iáko oliwá rodzáyna w domu Bořym /
C řfatem w miłosierdziu Bořym wiecznie y ná wielki.

11 Bede ćie chwalił ná wielki / řeř to uczynil : y bede
oczeřawał imienia twego : bo dobre iest przed obli
cznořciá řwietych twoych.

Ten Doeg iest
teř figura he
retykow, oskar
řacych káplá
ny niewinne.

o mocarzu mi
łosierdzie Boę
cały dzień. H.
Hier.

* Selah. H.

ktore káplá
ná Bořym przy
niosły zátřáce
nie.

iezyř. G.
H.

* Selah. H.

zielona. H.

náđzieie miał
w imieniu two
im.

PSALM LII.

W Zydom LIII.

Dixit insipiens in corde suo.

Mabáleth był
instrument mu-
zycki żałobny.
Aż tego iásnie
słowy nie wy-
znawa. Aug.

Rozumiey, w
tey gromádzie
niezbożnych.

Je Bog odda-
łemu wóde za
slugi iego.

H.

Páná. G.
tego który cie
obległ. H.

Dáy Boże. He-
brájsm.

Abó zbáwitielá
Iśráelskiego.

Ż niezbożnych jest co nie miera; przeto żada przysła Chrystu-
sowego / aby od nich pobożnie wybawił.

Ná koniec / ná Máelecie wyrozumienia Dawidowi.

Eżek głupi w sercu swoim: Nie máś Boga.
Popsowali sie / y obrzydzeni sie sstali w nie-
práwosciách: nie máś ktoby dobrze czynił.

Bog z niebá porzát ná syny człowiece; aby ogla-
dat iesli jest kto znáiacy ábo szukáacy Boga.

Ano wszyscy od niego odstapili / pospotu sstali sie nie-
pożytecznemi: nie máś ktoby dobrze czynił / nie
máš aż do iednego.

Żali nie poznáia / wszyscy / ktorzy czynia nieprá-
wosc: ktorzy pożeráia lud moy / iákoby chleb iedli:

Boga: nie wyznawali: tám dzieli od bóiaźni /
gdzie nie bylo strachu.

Abowiem Bog rozsypał kóści tych ktorzy sie lu-
dźiom podobáia: pohánbieni sa / bo ie Bog w
zgárdził.

Ktoż da z Syonu / zbáwienie Iśráelskie: gdy
Bog náwróci lud swoy z niewoli / rozrádnie sie Iś-
ráel / y rozweseli sie Iśráel.

PSALM LIII.

v Zydow LIII.

Deus in nomine tuo saluum me fac.

Bogá wyrywa przeciw nieprzyiacielom swoim: obtecutac / ze
go po swym wybáwieniu wysláwtac ma. Zgodzi sie Páná Chy-
stá Páná / y ná kóscitol tego.

Ná koniec / w wiersách wyrozumienia Dawido-
wi; i kiedy przysli Zypheianie / y rzekli do

Saulá: Oto Dawid v nas sie kryje.

BOże / w imie twoie zbaw rait: á w mocy two-
iey / sadz mnie.

Boże wysluchay modlitwe moie: przyimi w
všy słowá vst moich.

dla imieniátwe
go: dla ciebie:
ábó przez imie
twoe / y przez moc
twoie.

uczyn mi sprá-
wiedliwosc. H.

Abowiem

1

A

2

3

4

5

B

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

5 Albowiem obcy powstałi przeciwko mnie : a mo-
carze sukali dusze moiey : a nie kládli Boga przed
oczyma swymi.*

H.
* Selah. H.

6 Bo oto Bog mie podpomaga : a Pan iest o-
bronica dusze moiey.

H.
H.

7 Obroć zle na nieprzyiaciele moie : a zatrac ie
według prawdy twoiey.

Obroti. H. G.
H.

8 A ia dobrowolnie bede ofiarowal tobie : a bede ch-
walit imie twoie P A N I E : abowiem dobre iest :

9 Bo ze wszystkiego strasunku wyrwales mie : a oko
moie oglada pomste nad nieprzyiacioly memi.

abo, wgar-
dzilo nieprzyia-
cioly moie.

PSALM LIIII.

W Zydow LV.

Exaudi Deus orationem meam.

Prosi Boga / aby go od falszywych a obłudnych przyaciol
wybawil ; y zada aby ie pokaral. Zgodzi sie y Panu Chrystusowi.

1 Na koniec / w wierściach wyrozumienia
Dawidowi.

A saphowi. G.

2 **W**ysłuchay Boze modlitwe moie / a nie wz-
gardzay prosby moiey : y weyrzy na mie / a
3 wysłuchay mie.

4 Zasmucilem sie w rozmyślaniu moim : y zatrw-
zytem sie / y dla glosu nieprzyiaciela / y dla ucisnienia
grzesniká.

Vskarżalem
sie na modlitwie
moiey. H.

Albowiem zwalali na mie nieprawosci : a w gnie-
wie przykryli mi sie.

przeciwili. H.

5 Serce moie zatrwoczylo sie we mnie : a strach
smierci przypadl na mie.

6 Boiazni y dzienie przysly na mie : y okryly mie
ciemnosci.

7 Rzeklem : kto mi da skrzydla iako gociebie / a be-
de latal / y odpoczywal :

Obych to miał
skrzydla. Hebr.

	Oto oddalitem sie wciekając : y mieściłem na pu- 8	
* Selah. H.	styni.*	
Bogá. G.	Czekałem tam *onego* który mnie wybawił od leśli- 9	
G.	wości ducha y od nawalności.	
* á. G.	Żaćrać ie Pánie / * rozdzieli ich języki : bomci wi- 10	
rozruch. H.	dział nieprawość y *spor* w mieście.	
	We dnie y w nocy obtoczy ie po murach iego nie- 11	
	prawość : á obciążenie iest w pośrzed iego / i y nie- 12	
* przewrotno- ści w pośrzedku iego. H.	sprawiedliwość.*	
H. G.	Z nie wstała na wlicach iego lichwa / y zdrada.	
	Abowiem by mi był stworzezył nieprzyjaciel moy : 13	b
	wzdy bych mu był wytrwał.	
	Z by był ten / który mnie nienawidział / przeciwko 14	
	mnie wielkie rzeczy mówił : snadź bych sie był skrył 15	
	przed nim.	
Iakoby rzekł : śmiałeś mi to r- czynić.	Alle ty człowiecze iednomysłny ze mna, wodzu moy, 16	
Z którym ia wdziesięć ze naszał tajemne rady moie. H.	y znáiony moy : *Ktorys* pospolu zemna iadał słodkie pokarmy : w 17	
	domu Bożym chodziliśmy w zgodzie.	
	Niechay śmierć przyjdzie na nie : á niechay żywo 18	
	stapia do piekła.	
	Bo złości pełno w miastaniach ich : w pośrzed- 19	
	ku ich.	
wolac bede. H.	Zi ja lepak do Boga *wołałem* : á PAN mie 20	
wysluchał. G.	*wybawi*.	
Czaszy do modli- wy.	W wieczor / y rano / y w południe bede opowiadał 21	
	y wystawiał chwały iego : á on wyslucha głos moy.	
	Odkupi w pokoiu dusze moie od tych / którzy sie po- 22	
	tykali ze mna : ábowiem między wielu byli zemna.	
	Wyslucha mie Bog / y wniży ie ten który iest przed 23	
	wiekami.*	
* Selah. H.	Bo nie maś w nich odmiány y nie bali sie Boga : 24	
nie sie nie po- przucia.	y przetoż Bog wyciągnął rękę swoie / aby im to oddał.	
nie bali sie gnie- wu twarzą iego	Pokatali przymierze iego : i oddzielili sie od gnie- 25	
	wu twa	

Dan : 6.

10.

c

d

e

D

f

g

wu twarzy iego: y potykáto sie serce ich z Bogiem.

Gładše sa słowá iego nád oliwe: ále sa ofire iáko strzaly.

23 Wrzuc ná P A N A stáranie twoie / á on cie wy-
chowa: á nie dopuści ná wieki záchwiać sie sprá-
wiedliwemu.

24 Ale ty Boże zámwiedziš ie do studnie zátrácenia.
Meżowie krwáwi y zdiádlwi nie doyda do po-
lowice wieku swego: lecz ia bede vsat w tobie Pánie.

7 A bede latał.) To sie tásmiey ták przelożyć moie. Kto mi da
skrzydła / żebych gdzie vleciał á odpocynał? Orobých dáleko
gdzie vleciał y mieszkálbych ná pušcy: Czełálbych ná tego ktery
mie dotychmiast wypáwił. Acs miásto tych słow ostatních teraz
w Żydowstwie ták miá: Pospiešylybym sie / ábych všedł wiáttu
gwałtownego.

13 A bowiem by mi był.) Dawid ná Achitophela / á Pan Chri-
stus ná Judášá tymi sie słowy stáry.

19 Ktorzy sie porykáia zemna.) Wlasnie / Ktorzy sie tu mnie przy-
bližáia. Hebr. To jest / Ktorzy nie náieszdžáia y z blisá bžia ná mie.

19 A bowiem miedzy wiela byli zemna.) Abo / wiele ich bylo zemna:
iáko Elizeusz mowil: Wiecey ich jest z námi / nišli z nami; O áno-
solách to rozumietac / iáko Rábbin Rimhi wykłáda. Inni z Ży-
dowskiego ták przekłádáia: A bowiem wiele ich bylo przeciwko
mnie. Augustin s. zás cyta: A bowiem w wielu rzeczách byli ze-
mna / y o heretykách to wykłáda / mowiac: Nie odmiéniamy w
waszego w czym sie zgadzacie z námi: bo w wielu rzeczách jeste-
ście z námi: ále nápráwuujemy to w czymście nie z námi: y to
chcemy żebyście tu wysli / czego nie maćie tam gdzie jesteście. Z
námi jesteście we krzcie / w sfládzie Apostolskim / y w inšých Páni-
skich Sákrámentách: ále w duchu jedności / y w zwázce pokoju /
á náwet w sámych Košciele Rátholickim / nie jesteście z námi. To
jest wzmiecieć / tedy nie tedy wam przybedzie / ále tedy wam po-
może do zbáwienia to co maćie z námi. August. epist. 45. ad Vin-
centium Rogatianum.

20 Ktory jest przed wieki.) Tu Żydowie kláda ono swote Selah.
Skład znáć / że tu dobrze nášy fontec wierszá czynia; á nie dobrze
Żydowie džištejšy pul wierszá. Bo Selah, Ktory jest znáć ábo po-
twierdzenia / ábo głosu odmiénienia / ábo iákiegoś dmiénienia y

ciężár twoy áe
bo brzemié two-
ie. H.

morderze.
H.

Aniolowie stro-
že.

Heretycy w
wielu rzeczách
są z námi.

Lepsze rozdziá-
ły wierszów we-
dlug Lxx. nišli
według Żydow.

śwolańta/nie klada sedno na konicach wterśa: iako jest rzecz ta
sua przez te wszystkie Psalmy. Patrz Psalmy 3. 4. 5.

(W yciagnał reke swoje.) Z Żydowskiego tak dziś przekładała.
Puscił reke swa (słomki) na spokoynie swoje: Żgwałił przy
interesie swa.

Lxx. przykład
lepsy.

Oddzielił sie od gniewu twarzy jego.) To z Żydowskiego teraz
przekładała: Nie kęczył się niś miasło (były słowa) wst tego: leś
wopną w sercu tego. Ale Lxx. lepiey: iako Genebrard: położył.

PSALM LV.

v Żydow LVI.

Miserere mei Deus, quoniam conculcavit.

Prosi Boga / w nadszta obietnice tego / aby go przeciwn tak
wielu nieprzyjaciół wspomógł; obiecutac go potym wystawiać.

Ná koniec / zá lud / ktory sie sstat od swietych od-
dalony / Dawidowi ná napis pamietny / kie-
dy go Philistinowie poimáli w Gethu.

Achis, y słudzy
iego.

Z Misłuy się nádemna Boże / boć mie podeptali
człowiek: przez cały dzień walczac vtrapił mie.
Podeptali mie nieprzyjaciiele moi ná każdy
dzień: abowiem wiele jest walczacych przeciwnko mnie.

Iesli sie kiedy wysokości dniowych vleknę: przecie ia
w tobie vsać bede.

Zá Boża pomo-
ca. Hebráism.

W Bogu wystawiać bede słowa moje / w Bo-
gum ia vsat: nie bede sie bat co mi uczyni ciało.

To jest, słowa
abo obietnice ie-
go do mnie.

Cáły dzień słowa moje potwarzáli: przeciwnko
mnie wszystkie myśli ich byly ná zle.

Człowiek śmier-
telny.

Beda pospolu 'mieścić' y kryć sie ná mie: sami stop
moich beda słakować.

Zbierac sie.

tak iako czekáli ná dusze moje ? izali ich zá te már-
noś zbawiś: y onśem w gniewie twoim lud przeciwny
połruciś.

wygnanie, y
ciekanie moie.

Boże / ? żywot moy obiawiłem tobie: polożyłś
izy moie przed oblicznością twoia.

H.

Jakos

10 Ják oś przyrzekł w obietnicy twoiey: i tedy podą-
dza tyl nieprzyjaciele moi:

W którykolwiek dzień bede cie wzywał: to wiem
żeś ty ieſt Bogiem moim'.

11 W Bogu bede chwalił rzecz moje, w P A N u bede
chwalił ſłowá iego do mnie: wſałem w Bogu/ nie bede
ſie lekát co mi uczyni cztowiek.

12 We mnie ſa' Boże ſluby twoie/ y chwały które
ia tobie oddam.

13 Abowiemeś wyrwał duſze moje od ſmiejci * a no-
gi moje od upadku: aby ch sie podobal przed Bo-
giem w ſwιάtłoſci żywiacych.

Je Bog ieſt za
mna. H.

cokolwiek mi
ſie ſſanie.
obietnice.

H. G.
H.

* oczy moje od
leż. G.
aby ch chodzil.
H.

1 Zálud ktory ſie ſſal.) Ten tytuł; Żydowskiego rozmaiće prze-
kładáta. Jedni ták: Żywieicy/ o golebicy niemcy/ ábo za golebi-
ce niema/ w dalekich (ſtronách) Dawidow fleynot. Drugiż ták
ináciey. Hieronim, s. ták: Żywieicy za golebice niema / że dále-
ko odſiedł Dawid pokorny y proſty. A Cháldáyſti tłumác: Ru-
chwalentu / za Koſciół który ieſt przyrównan golebicy milczacey.

3 Ieſli ſie kiedy wyſokoſci dniowych.) To ieſt / nawiſſzych a co
dziennych niebeſpieczeńſtw wleſne. Ten wieſz ináciey dnela Ży-
dów y Graekowie. Żydzi ták: Abowiem wiele ieſt walczacych prze-
ciwko innie/ o Wyſoki/ ábo Nawiſſzy. Dnia którego ſie wleſne/
ia w tobie wſáć bede. Graekowie ták: Abowiem wiele ieſt wale-
czacych przeciwo mnie z wyſokoſci. We dniu ſie nie wleſne/ y o-
wſiem w tobie wſáć bede. Acz też y inne Graeci ták máta / iáko
náſe Lácińſkie; tu wieſz pociynáiac: Ab altitudine diei timebo.

12 W c mnie ſa Boże ſluby twoie.) To ieſt / w ſercu moim / ábo w
pámięci moſzey ſa ſluby / które mi uczynił.

wyklad Titu-
lu.

Ab altitudine
diei timebo.

P S A L M L V I.

v Żydow LVII.

Miferere mei Deus, miferere mei.

Wſpomożenia proſi ná ták wporne przeciwniki: obiecuać/ że
go za to ták nie wyſławiáć bedzie. Przyſtoi też Pánu Chriſtaſowi.

Na koniec

To jest, na nos
te pieśni, która
się tak poczyną,
Nie zadržay.

Ná koniec / 'nie zadržay' / Dawidowi zá na-
pis pámierny / gdy včiekal przed Sau-
lem do iáskinie.

Zmiluy się nade mna Boże / zmiluy się nade mna:
Abowiem w tobie vsa dušá moia.

A w čieniu skrzydeł twoich nádziecie mieć be-
de : až niepráwość przeminie.

Bede wolat do Boga nawyžšego : Boga ktory
mi dobrze uczynił.

Poslat z niebá / y wybáwił mne : dat ná pohánbie-
nie te ktoryz mne deptáli. *

Deslat Bog miłosierdzie swoje / y prawde swoje / y
wyrwat duše moie z posrzedku lwiat : kedy leżałem
sfrwożony.

Synowie ludzcy ktorych zeby są 'oreže' y strzaty :
á ich iezyk jest iáko miecz ostrý.

Wywysze się Boże nád niebiosá : á po wšyškley
ziemi niech slynie chwala tvoia.

Zástáwilić sídlo ná nogi moie : y 'náchylili duše
moie.

Wykopáli dol przedemna : á sami weni wpádli. *

Gotowe jest serce moie Boże / gotowe serce moie :
bede śpiewat y grat 'ná ársie' Pánu.

Powstań 'chwaló moia / powstań ársó y lueni : gdy
wstáne ná switániu.

Bede čie chwalił miedzy ludem Pánie : á bedeto-
bie śpiewat miedzy narody :

Abowiem wywyszone jest až pod niebiosá mito-
sierdzie tvoie / y až pod obłoki prawdá tvoia.

Podwysze się nád niebiosá Boże : á po wšyškley
ziemi niech slynie chwala tvoia.

anioły, ábo po-
moc.

* Selah. H.

oszczepy. H.

do sídla, ábo
poniżyli.

* Selah. H.

w chwale mo-
iey. G.

H. G

dušo moia.

układ Titu-
lu.

Ná koniec nie zadržay) Ten titul Hieronim táf přeložil :
Żywiejczy / ábyś nie zadržal Dawida pokornego y proś-go. A

Chaldáys

a
2 Krol. 2
1. y 24. 4

2
A

b

4
B

5

6

7

C

8

9

10

D

11

12

1

a

Niz. 107.
1.

Ian 2. 22.

Cháldáyski tłumácz: Ku chwaleniu / zá przytkość / času krórego
rzekl Dawid / Nie zátrácaj / ábo nie báz. zc.

3 Bogá który mi dobrze uczynił.) Który mnie wybáwił od Saula /
śukáiącego mnie po támach y iáskiniách górych. Co táko Bog
uczynił / Cháldáyski překládácz ták wyrásil: Do Bogá / Który
rozkázal pátkowi / áby uczynił štádka w dzytách iáskinie / ná
obronę moję.

Iáko Bog Dá-
widá w iáskini
wybáwił.

PSALM LVII.

U Zydow LVIII.

Si verè utiq; iustitiam loquimini.

Je nieszbożni szcigają: á dobrzy y pobożni odnósia swej cnoty
zapłatę: áby sie okazała opátrzność y sprawiedliwość Boga.

1 Ná koniec / nie zátrácaj / Dawidowi ná
napis pámiety.

2 **E**śliż po prawdzie sprawiedliwość mówicie:
A sadzcież sprawiedliwie synowie człowieczy.
3 Ale wy w sercu działacie nieprawości: ná
ziemi rece wasze plota niesprawiedliwości.

4 Odtaczyci sie od Boga grzesznicy skoro wysli ná
świat: pobladzili skoro z żywota / mówili kłamstwo.

5 Jad máia táko jad weźowy; iáko śmige głuchey y
zátuláiącey vszy swoie.

6 Która nie slucha głosu zátlináiących: y czárow-
niká zátlináiącego madrze.

7 Bog pokrúsy żeby ich w vsćiech ich: P a n pota-
mie lwow żeby trzonowe.

8 W nímecz sie obroca iáko wodá rozlana: 'nácia-
gnie tuł swoy áz zemdleia.

9 Jáko wost' / Który sie rozplywa / zniszczeia: 'przy-
padł z wierzchu ogień / y nie wyrzeli słonca'.

10 Pierwey niżli ciznie wasze poczuie carny; ták iá-
ko żywe Bog ie w gniewie požrze.

11 Bedzie sie weselit sprawiedliwy kiedy wyrzy pom-
ste: rece swe vmyte we krwi grzesznika.

Moc pierworod-
nego grzechu
pokazuje sie we
złych, ież-że w
pieluchách.

Bog ná nie.

Ślimak. H.
Abo ták: Iáko
martwy płód,
nie ogladáia
słonca. H.

nogi. H.

H.

Alzeczce cztowiek; przed sieć iest pożytek sprawiedli- 12
wemu: przed sieć iest Bog ktory ie' sadzi na ziemi.

Kto nie iest w
kościelie, ten mu-
si fałsz mowić.

Pobladzili skoro z żywota.) Abo sbladnili od żywota. W żywo- 4 a
cie albo w brzuchu Kościola mieści prawda. Ktośkolwiek od tego
żywota Kościelnego test oddzielony / ten musi fałsz mowić. Musi
rzecz mowić fałsz y kłamstwo / ten ktory albo sie w tym żywocie
nie poczał / albo ktorego poczetego matka wyrzuciła. Augustyn na
to miejsce Pśalmu.

Priusquam in-
telligerent spi-
ritus vestre
rhamnum.

Pierwey nieli irtynie wässe poczuic tary.) To iest / według prze- 10 b
kładu Hieronima s. y innych z Żydowskiego: Antequam crescant
spinae vestre in rhamnum. Pierwey nieli irtynie wässe wyrosćie w
tary / albo w drzewo irtynowe lub glogowe. Jakoby rzekł: Pier-
wey miłszość y przewrotność wässe swej miary dorosćie / zgi-
niecie przed a śmiercią. Drudy to tak z Żydowskiego przekłádają:
Pierwey nieli gārnce wässe poczuia irtynie / to iest / ciepło od og-
nia irtynowego. T. słowo Żydowskie w Sir, macy y irtynie y
gārnce. Ale pierwszy wykład lepszy y pospolitszy iest.

58

P S A L M L V I I I.

w Żydow LIX.

Eripe me de inimicis meis Deus meus.

Wspomożenia prośt przeciw Saulowi y dworzanom tego: o-
btecutac ie po ich skłanianiu / ma wykławić moźność y łaska Boia:
Słuj y Pānu Chrystusowi / y Kościolowi naprzeciw niebożnym.

Nā koniec / nie zātrācay / Dawidowi nā napis 1
pāmietny / kiedy poslat Saul / aby strzeżono
domu tego / żeby go był zābit. 11.

G.

H.

Wyrwi me od nieprzyjaciół moich BOże 2
"moy: "y' od powstawiających przeciwno A
mnie wybaw mie.

krwie rozlew-
cow.

zāsadzili sie nā.
H.

Wyrwi me od tych ktorzy broia nieprawość: y od 3
meżow' krwawych wybaw mie.

Boć oto łowili nā' dusze moje: rzucili sie nā mie 4
moźni.

Nie dla występku mego / ani dla grzechu mego 5

P A N I E:

PANIE: boia bez nieprawości biegałem / y prostom postępował.

6 Powstań / a zabieź mi drogę / y obacz: a ty PANIE Boże zastępów / Boże Izraelski:

B Ocuć się abyś nawiedził wszystkie narody: nie przepuszczaj wszystkim którzy broia nieprawości. * ** Selah. H.*

a 7 Nawroca się ku wieczorowi: y beda mrzeć głod iako psi / y beda chodzić okolo miast.

8 Oto beda mówić przeciwko mnie wsty swemi / a miecz jest w ręku ich: bo któż prawi slybat?

9 Ale ty PANIE nas miewiesz z nich: y w niewiecz obrociś wszystkie narody. ** Rozumieć, kiedy jest Dawid, abyśmy go ślać mogli.*

10 Moc moje tobie zachowam: a bowiemy ty BOŻE iestes obrońcą moy: y Bog moy / miłosierdzie tego vpzedzi mnie.

b 12 Bog mi da oglądać pomśle nąd nieprzyjaciół me- ** zakonu twego. G.*
C mi: nie zabijajże ich / by snadź nie zapomnieli ludzie moi.

Ale rosprosz ie mocą twoją / y zrzuć ie / obrońcą moy Panie:

13 Dla grzechu wsty ich / y dla mowy warg ich: a niech beda poimani w hardości swojej.

14 A dla zstarczenia y kłamstwa beda opowiedzeni / y na stracenie: w gniewie zatracenia / że ich nie sstanie. ** które mówią. H.*

A doznają iż Bog paniuie nąd ludem Izraelskim / y nąd krainami ziemi. * ** Selah. H.*

15 Nawroca się ku wieczorowi / y beda mrzeć głod iako psi: y beda chodzić okolo miast.

16 Ciż rozbieża się szukać coby iedli: a iesli się nie ** ale poyda śpać nie jedząc. H.*
D naiedza / tedy beda semrać.

17 Ale ia bede wysławiał moc twoją / y bede z rado-
ścią wychwalał rano miłosierdzie twoje.

Boś był obrońcą moim / y wciączka moja w dzień
wtrapienia mego.

Pomoćniku mój, tobie bede śpiewał, iżes ty Boże
jest obrońcą mój: Bog mój, miłośnierdzie moje.

Nawrócenie
Zydów przed
dniem sadnym.
Czemu Żydzi
sa rosproszeni.

Nawroca się ku wieczorowi.) Proroctwo o niewoley / wciąsku / y
o nawróceniu Żydów na ostatek.

Nie zabijajcie ich.) Proroctwo o Żydach / iż nie mieli być wy-
trącent: ale po wszystkich świecie rosproszeni na pamiatke spra-
wiedliwości Bożej / y na przestroge wiernym.

a
Rzym. 11.
26.
Oze: 3. 5.
b

PSALM LIX.

v Zydów L X.

Deus repulisti nos, & destruxisti nos.

Lud Boży prosił wspomóżenia / w wyprawie na wojnę prze-
ciw Idumejczykom / y innym okolicznym nieprzyjaciółom. Da-
wid w osobie Pana Chrystusowego wcielił się / że mu wszystkie na-
rody sa poddane.

Nie koniec / za tymi którzy beda odmienieni / na na-
pis pamiętny / samemu Dawidowi na naukę: y kie-
dy spalił Mezopotamia Syryjska / y Sobal; y gdy
się Joab wrociwszy poraził dwanaście tysie-
cy Idumejczyków w dolinie solney.

Boże / odrzuciłeś nas był y skąził; rozgniewa-
łeś się był, y zmiotowałeś się nad nami.
Wzruszyłeś ziemię / y zatrwożyłeś ją: wlecz
rospadliny iey / boć się zachwiała.

Okazałeś ludowi twemu ciężkość: nápoites nas
winem żalosći.

Dawałeś znać bojącym się ciebie: aby wciąkali
przed łukiem nieprzyjacielskim.*

Aby byli wybawieni miłośniercy twoi: y wybawie-
mie też prawica twoja / a wysłuchaj mnie.

Bog mówił w świątnicy swojej; że się rozweśele-
bede dzielił Sychem / y dolinę namiotów pomierze.

* Selah. H.

* Succot, to jest,
Arabszcykow.

2
2. Krol: 8.
1. y 10. 7.
1. Kron:
18. 1.

3
A

5
B

6

7

8

b

Niz: 107.
8.

Moysi

c	9	Moyci jest Gálád/y moy Mánáesses: y Ephráim jest moc głowy moiey.	
c	10	Juda król moy: y Moáb będzie górnem nadzieie moiey.	zakonodawca. H.
		Nád Idumea rościagne bot moy: mnie cudzo- ziemcy są poddani.	bada iá deptał botem moim, iá ko mi poddani.
	11	Ktoż mie doprowadzi do miásta obronnego: kto mie doprowadzi aż do Idumeiey?	Philistynowie. H.
	12	Izali nie ty Boże/ktoryś nas odrzucił/ y ktory nie wychodziś Boże z woyski naszymi?	
	13	Dajcie nam ráturek w utrapieniu: boć omylny jest ráturek człowieczy.	
		Dá Boża pomoc meżnie sie sstawiemy: á on w nimiecz obroci trapiace nas.	
a	I	Na koniec, (já tymi ktorzy beda odmienieni.) Hieronim s. ták przełożył: Żywiciecy/ zá ilie/świádecwo pókornego y doskona- lego Dawida tu náucaniu. A Cháldáyski tłumacz: Ku chwale leniu/ zá stáre świádecwo/ wizerunek przez reke Dawidowa tu náucaniu.	w yklády titu- tu.
b	8	Bog mówił w świątnicy.) To test/Boże/tyś nam obiecał w do- mu świętym twoim/żesiny nie tyłko kráie náše spokoyne trzymać mieli/ ále też cudze kráie/ zwłaszczá Arábia y Idumea pod moc swoie podbić: Ztore tédnák dziś nas ástna y w niewoli trzymáta.	Obietnice Bo- żkiey sie pomi- ná.
c	10	Moáb będzie górnem nadzieie moiey.) Albo wmywánta me. H. To test/ będzie niewolnikiem moim/ ktorego sie spodiewam do- stáć/ y wzywáć go miásto górnca do kuchni/ do napodleybich po- ług. A obacz/ iś iáko między tymi ludzmi ktore tu wspomina Dawidowemu królestwu poddane; tédni dobrowolnie Dawidá zá królá przypieli: iáko naprzód pókolente Judá/á potym też inne pókolenta Izráelskie. A drudzy pontewolnie Dawidowi musieli być poddani/ słuzac mu y holduiac: iáko Moábitowie/ Philisty- nowie/ y Idumeyczykowie. Ták też w królestwie pána Christus- sowym/ są stworzący ludzie. Jedni Chrześcijanie/ ktorzy Christus- sá pána przypieli dobrowolnie zá królá swoteho; figurowani przez dwánáście pókolenta Izráelskie. Drudzy hereticy/ przez Moábit- ty przemáczeni/ ktorzy byli z rodu Abrahámowego. Tyczy sa po-	Rozmáiti pod- dani Dawido- wi y Christus- owi.

ganie / przez Philistiny wyrządzeni: Ktorzy żadney krewności: i
 schelskim ludem nie mieli: y przetoż obcyimi sa nazywani. Po
 ciwarte sa Żydzi/ przez Judejczyki figurowani. Ktorzy wszyscy
 rządzili nie rządzili mają być poddani Pánu Chrystusowi / Ktoremu
 dana jest wszytka moc od Oycá.

4.
 Mat: 28.
 16.

60

PSALM LX.

U Żydow LXI.

Exaudi Deus deprecationem meam.

Prosi/ aby go Bog: wygnania do oyczyzny przywrócił: á że
 by mu dal dlugi żywot ná królestwie. Przystoi y P. Chrystusowi.

Ná koniec/ w pieśniach/ Dawidowi.

Patrz Titulu
 Psalmu. 4.

Wysłuchaj Boże prosbe moie: przyimi mo
 dlitwe moie.

Od konczyni ziemię wołałem do ciebie: gdy
 się skręcało serce moje/ ná skałę wywyższyłeś mnie.

I wprowadziłeś mnie ná nie: i bos się stał nadszcieś
 moia: wieża mocna od nieprzyjaciela.

* Selah. H.

Bede mieszkać w przybytku twoim ná wieki: zá
 sęzyccon bede pod zastona strzydeł twoich.*

Bo ty Boże moy wysłuchales modlitwe moie:
 dales dżiedziectwo bojącym się imienia twego.

Dni ná dni królowi przyczyniś: lata iego beda do
 narodu y narodu.

Będzie mieszkać ná wieki przed oblicznością Bo
 ża: miłosierdzia y prawdy iego kto będzie szukał?

Tak bede Psalm śpiewał imieniowi twemu ná
 wieki wieku: aby ci oddał śluby moie odednia do dnia.

*ciebie. H.
 Proroctwo o
 wiecznym kro
 lestwie P. Chris
 tusowym.
 Miłosierdzie y
 prawda nágo
 sły, ktoreby go
 strzegły. H.
 Kościół Christu
 sow nie w ied
 nym kráiu zic
 mie.

Od konczyni ziemi.) Abyś nie mniemtał że Kościół Który jest ná
 skałę/ miał być tylko w iedney części ziemi; á nie szerzyć się aż do
 krańców ziemi: słuchaj głosu iego: Psalmu wdychającego/ mie
 dzy doległościami pielgrzymowania swego. Bo tak mowi: Od
 konczyni ziemi wołałem do ciebie/ gdy było utrapione serce mo
 ie/ wywyższyłeś mnie ná skałę. Aug: contr: lit: Petil: lib: 2. cap: 108.

2
 Mat: 7.
 24.

Psalm

PSALM LXI.

w Zydow LXII.

61

Nonne Deo subiecta erit anima mea?

Ze mu pod obrona Boia bedacemu nieprzyjaciel nie nie wzy-
ni: a iz spawiedliwi w Bogu zbawienie maja / Ktory wssytkim
odda za ich wzyntki.

1 **N**ia koniec / prze Idichuna / Psalm Dawidowi.

Pátrz titulu

2 **Z**ali nie Bogu bedzie poddana dusza moja:

Psal: 38.

A **bo** od niego iest zbawienie moje.3 **Bo** on iest Bog moy / y zbawiciel moy: on iest
obronca moy / nie zachwieie sie wiecy.

skala moja. H.

4 **Dokadze** nacieracie na czlowiek: zbijacie go wy
wssyscy / tako sciane pochylona / y ptor wywrocony:na mie.
bedzicie zabi-
ci. H.5 **Dziawde** poczciwosc moje myslili mi odiać: bie-
galem z pragnieniem: wsty swemi blagoslawili / a
sercem swym stworzeczyli. *r milowali
lamstwo. H.
* Selah. H.6 **Wszakze** ty duszo moja Bogu badz poddana: bo
od niego iest cierpliwosc moja.

nadzieia. H.

7 **Bo** on iest Bog moy / y zbawiciel moy: on iest po-
mocnik moy / y nie poyde wiecy na wygnanie.skala moja. H.
nie zachwieie
sie. H.8 **W Bogu** iest zbawienie moje / y chwala moja:
Bog pomocy moiej / y nadzieia moja iest w Bogu.

skala. H.

9 **Wszakze** w nim wsselkie zgromadzenie ludzi: wy-
lewaycie przed nim serca wasze: Bog iest pomocnik
nasz na wieki.pomocnik moy
H. G.
G.
Selah. H.a 10 **Dziawde** omylni sa synowie czlowieczy / Etamli-
wi synowie rycerscy: tak iz na wagach polozeni omy-
laja dla marnosci pospolu wssyscy.11 **Cie** wszakze w nieprawosci / y drapiestwa nie po-
zadacie: a iesli wam przybedzie majetnosc / nie
przykladacie serca.12 **Kaz** wyrzekl Bog / tem dwie rzeczy slysal / iz
13 **moc** iest Boza / i a iz twoie Panie milosierdzie: bo
ty oddasz kazdemu wedlug wzyntkow iego.dwakrociem to
slysal. H.

Tak iz

Matt: 16.

27.

Rzym: 2.

G. b

1. Kor: 3. 8

Gal: 6. 5.

Ludzie lżeyszy
niżli sama marność.

Słowo Boże nie
odmiennie.

Tak iż na wagach.) To jest / żydowskiego / Tak iż gdyby te
pospolu wszystkie na wagę włożono / tedy beda lżeyszymi niż sama
proźność. Drudzy tak wykładają : Tak iż też bliznie swe idądzia
na wagach : a sami są ; marność pospolu wszyscy. Ale pier-
wszy wyklad zda się być właściwszy.

Raz wyrzekł Bog.) Rozumiey / słatecznie y nieodmiennie. Jā
to napisano : Raz mowi Bog / a powtore tego nie powtarza. A
rzekł one słowa : Jamże jest Pan Bog twoy / mocny / zawisły w
miłości / karzący nieprawość oycow w synach do trzeciego y
czwartego pokolenia / tych którzy mnie nienawidzą : y czyniący mi
łostliwość na tysiące / tym którzy mnie miłują / y stręga przykaza-
nia mego. Ktorem słowy Pan iasnie opisuje możność / y miło-
śliwość / y sprawiedliwość swoje / że każdemu odda według zasług
y wysynkow tego.

10

a

12

b

Iob 33. 14.
2. Mo: 20.
5.

62

PSALM LXII.

v Zydom LXIII.

Deus Deus meus ad te de luce vigilo.

Nā wygnaniu cieszysz się / chwalać Boga y dziełować temu : spo-
dziwać się nieprzyjaciół zadržania / a swego wybawienia.

* Na koniec. G.
ludskiej. H. G.

* Psalm Dawidowi / gdy był na pustey / Idumejskiej.

1

1. Krol: 22.
5.

Boże Boże moy / do ciebie wstaie na switanii.
Pragnęła cie dusza moia / o iako rozmącić
ślad cie ciało moje.

A

w kościele.

W tej ziemi pustey / niedroźney / y bezwodney / iako
w swiatnicy / stawiłem się przed toba : abyć widział
moc twoie / y chwale twoie.

3

Abowiem lepsze jest miłosierdzie twoie niżli ży-
woty : wargi moje beda ciebie chwalić.

4

Tak cie błogosławić bede za żywota mego : a w i-
mie twoie bede podnosił ręce moje.

5

laska two.

Jako śladem y ciustością niech będzie 'napelnio-
na dusza moia : a wargami wesotymi beda cie wy-
chwalać usta moje.

6

Jesli na cie pamiętał na tożu moim : tym więcej

7

na iurzeniu

8 na iutrzennych czynnościach ^{rozmyślałm.} bede rozmyślał o tobie: boś był pomocnikiem moim. ^{G.}

9 A w zastonie skrzydeł twoich rozrąbnie się: i przyleciała dusza moja do ciebie: ratowała mnie prawica twoja.

10 A oni prozno szukałi dusze moiej: wnida w nisko-

11 ści ziemię / i bede zamordowani mieczem / listkam ^{zwierzom.} bede strawa.

12 Ale król będzie się wesełił w Bogu: y chlubić się beda w nim wszyscy ktorzy nań przysięgali: bo zatkane są usta mówiacych nieprawości.

5 ^a A w imie twoie.) To jest dla intencji twego / dla ciebie / dla sławy / wielkości y możności twoiej. Bo to wszystko znaczy imie Boże. ^{Imie Boże.}

12 ^b Ktorzy nań przysięgali.) Ktorzy nie przez bálwany pogánstwie / ale przez Boga przysięgali / gdy tego potrzeba. Bo przysięga sprawnie (to jest prawdziwie / sprawiedliwie / y z dobrym rozmysłem / ábo y z porządka) czyniona; nie tylko grzechem nie jest / ale owšem jest cześć y chwala Boża. ^{Przysięga która chwalebna.}

PSALM LXIII.

W Zydow LXIII.

Exaudi Deus orationem meam.

Przeciw zrádam y potwarzom prosił wspomóżenia: vsátac / że ich sprawcy: wielka poiecha sprawiedliwych beda pokarani.

1 Na koniec / Psalm Dawidowi.

2 ^A **W**ysłuchaj Bóże prośbe moje gdy sie mo-
dle: od strachu nieprzyiaciela wybaw du-
še moie.

3 Obromieś mnie od zebrania złošników: od mno-
stwa działających nieprawość.

4 Bo zaoštrzyli iáko miecz języki swoje: náciagne-
li iáko tuł rzecz gorzka / i áby w stryçościach po-
strzelili niepokalanego.

^{żywot moy. H.}
^{Obron mie. G.}
^{skry mie. H.}
^{zbuntowania.}
^{H.}
^{Ktorzy. H. G.}
^{ábo słowo gorz}
^{kie. H.}

p

3 predka

Spredka nani strzelać beda / á nie beda sie bać : w 6
twierdzili sobie zmowę złośliwą.

Namawiali sie iakoby zatrzyć śidta: mówili; Ktoż
ie obaczy ?

Szukali fortelow przewrotnych : ále wstali w o 7
nych pilnych wynalazkach swoich.

Przystąpi człowiek do serca głębokiego : i ále Bog 8
wymyślson będzie.

Jako od dziecięcych strzałek ostatey sie rany ich : i y 9
pomdlały przeciwko nim ich iezyki.

Strwożyli sie wszyscy ktorzy ie widzieli : i y bat sie 10
každy człowiek.

fady, z tych ska
ranie.

Opowiadali sprawy Boże : y uczynki iego ro-
zumieli.

Będzie sie weselit sprawiedliwy w PANU, y be- 11
dzie w nim wśat : y beda sie chlubić wszyscy ktorzy sa
serca prawego.

Bog chytre ra-
dy ludzkie roz-
prasta.

Przystąpi człowiek do serca głębokiego.) To test / do myśli chy- 8
trych y głębokich. Będzie wymyślal człowiek chytre á głębokie
rády : ále Bog ktorzy ie rozproszy / będzie wymyślson y pochwalso-
ny. W Gracim stoi : Przystąpi człowiek y serce głębokie. Nás-
foretowie ten y wysy y nisy wiersz dźwięnie zatrudnili : iako Gee-
nebrard : pokáznie : Przeto; lepszy ná naszym tercie przestác.

64

PSALM LXIII.

v Zydow LXV.

Te decet hymnus Deus in Syon.

Ze Bog iest godzien chwaly / dla tego ku Syonowi y ku wszy-
stkim ludzom dobrośliwości. Jest prorokacy o przyszlym po-
gánow nawroceniu.

H.

Ná koniec / Psalm Dawidowi. Piesń Jeremia- 1
śa / y Ezechiela / ludowi przeprowadzenia /
kiedy poczeli iść w droge.

Tobieć

a

2 **O**bieć przystoi chwala ó Boże w Syonie: y
A tobie oddadza ślub w Jerusalemr.

3 **W**ysłuchay modlitwe moie: do ciebie w-
fektie ciało przyjdzie.

4 **S**łowa niebożników wsiely gore nad nami: ale
ty będziesz miłością w nieprawościach naszym.

5 **B**łogosławiony jest ten, ktoregoś sobie obrat á przy-
iat: będzie mieszkał w pałacach twoich.

6 **B**ędzieś nasyćeni dobrami domu twego: święty
jest kościół twój / i dziwny w sprawieśliwości.

B **W**ysłuchay nas Boże zbawicielu nasz / nadszieto
wszystkich króów ziemi / y mieszkających ná morzu
daleko.

7 **K**tóry gotuiesz gory mocą swoią / będąc przepa-
8 ślany możliwością: i który zaburzasz głębokość mor-
ska / sum nawałności jego.*

9 **Z**atrwoża sie narodowie / i y beda sie bać mieszkań-
ia cy ná króach ziemi / znaków twoich: kráie zaranne
y wieczorne uweseliś.

10 **N**awiedziłeś ziemię y nápoiles ją: rozmaitemi
spôsoby w bogaciles ją.

b

C **R**zeká Boża pełná jest wody: zgotowales żyw-
ność ich: bo tak jest zgotowanie iey.

11 **B**rozdy iey nápoiy / rozmnoży iey wrodzanie: ze-
dźdzu y rosy iey rozweseli sie rodzaca.

12 **B**łogosławić będziesz okragowi roku z dobrotli-
wości twoiej: á polá twoie beda pełne obfitości.

13 **B**eda tłuste pastwiska ná puszczy: á págórki okry-
ia sie wesolym wrodzaniem.

14 **P**rzrodziela sie stada owiec' dobra á gęsta wełna: á
doliny okryja sie zbożem: á przetoż beda wykorzystac'
y śpiewac'.

a

2 **(w Syonie.)** To jest w kościele powszechnym: oprocz ktorego ani
Boga przystoi chwala / ani iaden ślub nie jest Bogu przystemny.

H.

H.

wielki czło-
wiek.Sprawy, groź-
by, bluźnierstwa

H.

ná wyspach
morskich.ábo wtiera-
dzą. H.

wimierzają. H.

* kto wytrzy-
ma? G.

i cudow.

ludzi.

Zagony. G.H.

ábo to co sie z
niey rodzi.

Koronujesz

rok dobrami
twemi. H.

wrodzajowi.

Okryja sie po-
lá stadami. H.To jest, da Pan
Bog odzienia y

żywności dosyć.

chcym chwała
Bogu przyie
mna.

Rzeka Boża pełna jest.) To jest / napełniłeś rzeki wodami / a
byś żywność ludzkom nągotował : bo tym sposobem czyniś sie
mie do rodzątu sposobna.

10

b

60

P S A L M L X V.

v Zydom LXVI.

Iubilate Deo omnis terra.

Wzywa wszystkich ku chwaleniu Boga : Który wszystkich święt /
ale osobliwie lud swój obdarza rozlicznemi dobrodziejstwami. Jest
Pśalm prorokujący o wezwaniu poganow / y o meczennikach.

H.

Pśanu. G.

Nakoniec / pieśń Pśalmu 'Zmartwychwstania'.

1

a

Wszkazywajcie Bogu / wszystkie ziemio. / Pśalm
śpiewajcie imieniu jego : dajcie cześć
chwale święty jego.

2

A

Mówcie Bogu : o iako straszne są sprawy twoje
'Panie' ! dla wielkości mocy twojej beda kląć
przed toba nieprzyjaciele twoi.

3

b

G. H.

Wszystka ziemia niechayci się kłania / y niechayci
śpiewa : niech pśalm śpiewa imieniu twojemu.*

4

* Selah. H.

Chodźcie / a ogladajcie dzieła Boże : iako jest stra
śny w radach nad syny człowieczymi.

5

B

H.

'Abo, tamżeśmy
się weselili. H.

'Który' obrócił morze czerwone w sucha ziemia :
przez rzekę Jordan przeszli sucha noga : 'tam się be
dziem weselili' w nim.

6

Który panuje w mocy swej na wieki / oczy jego na
narody patrza : ktorzy go gniewają / niech się sami
w sobie nie wynoszą.*

7

* Selah. H.

Błogosławcie narodowie Boga naszego : a daj
cie słyszeć głos chwały jego.

8

'naśa. H.

'naśym. H.

Który zachował przy żywocie dusze 'moje' : y nie
dopuszczył się posłiznać nogam 'moim'.

9

Abowiemeś doświadczył nas / Boże : wypławiłeś
nas ogniem / iako pławia srebro.

10

Przywiodłeś nas w sidło / nakładłeś wciąż na

11

grzbiety

c	12 grzbiety nasze: i wsadziłeś ludzkie na głowy nasze. C Przesłaliśmy przez ogień i przez wodę: i wywiodłeś nas na ochłode.	
d	13 Wnide do domu twego z całopalonemi ofiarami: od- 14 dam ci śluby moje: i które obiecały wargi moje. A które wymówiły usta moje / czasu wciśnięcia mego. 15 Całopalenia tłuste ofiaruję tobie / z kadzeniem to- iu bóranięgo: ofiaruję ci woły z kozłami.*	Co kto ślubil to winien wypełnić. *abo, bórany z kadzeniem. G. * Sclah. H.
e	16 Chodźcie / słuchajcie wszyscy ktorzy się Boga boi- cie: a bede powiadał iako wielkie rzeczy uczynił du- szy moiej.	
e	17 Do niego mój duszy memi wołał / i wywyższalem go ie- zykiem moim.	
e	18 Jesli patrzał na nieprawość w sercu moim / nie wysłucha mnie Pan.	
	19 Przetoć wysłuchał Bóg / i był pilen głosu modli- twy moiej.	
	20 Błogosławiony Bóg / który nie odrzucił modli- twy moiej / i miłosierdzia swego odemnie.	
a	1 Zmartwychwstania.) To słowo / Zmartwychwstania / przyda- ne jest od Lxx. dla tajemnicy. Bo ten Psalm jest prorokujący o świata odnowieniu / o nawroceniu pogan / y o mecenikach.	Psalm Zmar- tychwstania.
b	3 Bada klamać przed toba.) To jest / poddawa się tobie nieprzyja- ciele twoi. Hebraismus. Jakoby rzekł: Nieprzyjaciele twoi / kto- rzy fałszywie Boga chwala / wielkością cudów twoich przestrasze- ni / beda zmyślać prawdziwe nabożeństwo / beda się wdawać za chwalce prawdziwego Boga; beda się tobie kłaniać y pod moc twoją choć poniewolnie się poddawać. A tak kłaniać na tym miejsce / y na innych podobnych w piśmie świętym / znaczy nie- wolnicę; bojaźnia y strachem poddaństwo: i ktorzy takim sposobem są poddani / wiele zwykli kłamać; bojaźni / przed tymi którymi służą.	Co to jest Hebra- izm: Bada kła- mać przed toba nieprzyjaciele twoi.
c	12 Przesłaliśmy przez ogień i przez wodę.) Origenes y Ambrożyś. przez te wody / krzest: a przez ogień / czyścić rozumienia: Tu pi- wi / przez wodę; a tam przez ogień: przez wodę / aby grzechy omyte były: a przez ogień / aby były spalone.	Kłamać. Czyścić.

Czynię miasto
osiąrować.

Osiąruieć woły.) Tu w Żydowskim stoi nuyt chele, wezynie / 1;
miasto osiárnie ; iáko y ná wielu innych miyscach.

Nie wysłucha mie Pan.) W Greckim stoi : Niech mie Pan nie 18
wysłucha. Moie sie y táf rozumié : Był sie był slym wymyslem/
ábo ze slym su nautem modlit : nie wysłuchalby mie Pan.

PSALM LXVI.

v Żydow LXVII.

Deus misereatur nostri, & benedicat nobis.

Bogá prosi/áby sie dał wšemu áwiátu poznáć. Jest proro-
kacy o zebrawiu y rozmnożeniu Kościoła Bożego.

Ná koniec/ w Hymnách/ Psalm pienta Dawidowi. 1

Niech sie nád námi Bog zmiłuje / y błogosła- 2
wi nam : niech roświeci oblicze swe nád ná- A
mi/ á zliłue sie nád námi.*

H.

* Selah. H.

Żebyśmy poználi ná ziemi droge twoie : między 3
wšemi narody zbawienie twoie.

ábo chwala.

Niech cie wyznawáia ludźie / ó Boże : niech cie 4
wyznawáia wšyscy ludźie.

* będzieś sadził.
H. G.

Niech sie raduia y wesela narodowie : iż sadził lu- 5
dzie sprawiedliwie / á narody ná ziemi spráwuięć.*

* spráwować be-
dzieś. H. G.

Niechże cie wyznawáia ludźie / ó Boże : niech cie 6
wyznawáia wšyscy ludźie : i ziemia dáta swoy owoc. 7

* Selah. H.

Niechże nam błogosławi Bog/ Bog náś / i niech 8
nam błogosławi Bog : á niech sie go boia wšyskie
kráie ziemie. 8

Troycá przena-
wiała.

Niechże nam błogosławi bog.) Oto masz dosyć iásne wyrażo- 8
na przenaświętsza Troyce/ Bogá Oycá/ Bogá Syná/ (ktorego
osobliwie zowie Bogiem nászym/ Eanáuelem/ iż nam test dáný/
y nam sie národził cslowięciem/ y z ludmi obcowal y Bogá Du-
chás. ktorych przecie iáko test tedno Bóstwo/ táf też y tedno blo-
gosławieństwo. Podobne temu test y ono miysce : Sluchay I-
sráelu/ Bog/ Bog náś/ Bog teden test.

Isa: 7. 14.
Baruch 3.
35.

5. Mo: 6.
4.

PSALM LXVII.

v Żydow LXVIII.

Exurgat

Exurgat Deus & dissipentur inimici eius.

Modlitwa Kościoła Bożego przeciwko nieprzyjacielowi wi-
domym y niewidomym: w Który sie weseli z wniebowstąpienia Pa-
na Chrystusowego / z zesłania Ducha ś. z Kazań Apostolskiego / z
mocy słowa Bożego / y z nawrócenia światła. Jest pieśń trium-
phująca / z szczęśliwych postępów Kościoła Bożego.

1 Na koniec / Psalm pieśni samemu Dawidowi.

2 **N**iech powstanie Bog / á niech sie rozprosa
A nieprzyjaciele jego / á niech wcietaia przed
nim á którzy go nienawidza.

3 Jako wstanie dym / tak niechay wstana: iáko sie wost
rozplywa 'od ognia' / tak niechay zniszczenia grzeszni-
cy od oblicza Bożego.

4 Ale sprawiedliwi niechay 'wzrywáia' / y wesela sie
przed oczyma Bożymi: y niech rosofuią w radości.

5 Spiewaycie Bogu / psalm spiewaycie imieniowi
tego: 'czynicie droge temu' / który wstąpił na zachód:
Pan iest imie jego.

6 Káduycie sie przed obliczem jego / 'zatrwoża sie
nieprzyjaciele od oblicza jego' / i Wycá sierot / y sedzie-
go wdow.

a x 7 Bog na miejscu swym świętym: ? Bog który czy-
b ni że mieszkáia ludzie iednych obyczajów w domu:

c Który wywodzi więźnie w mocy / także y te / co go
1. Pior: 3. obrażáia / którzy mieszkáia w grobiech'.

y 4. 8 Boże / gdyś wychodził przed ludem twym / gdyś
chodził po puszczy.*

2. Mo: 19. 9 Ziemia sie trzęsła / niebiosá teź 'tropily od obli-
y 20. cza Boga Synajskiego / od oblicza Boga Isra-
elkiego.

10 Defcz 'wdzięczny oddzielił' Boże dziędzictwu
B twojemu: á gdy bylo zemdláło / tedys ie posílał.

d 11 Trzoda twoja bedzie mieszkáia w nim: nágoto-
wales potrzeby z dobroci twej 'w bogiemu / ó Boże.

* od oblicza o-
gniá. H. G. L.

ale to Hebrá.
sie ráduia. G.

wywyśáyćie
tego. H.

ábo ná náy-
sie niebo. H.

H.

z okom: ále od-
porni mieszkáia
ná suchey ziemi
H.

* Selab. H.
'spuściły rośse
mánné.

ábo obfity / lub
požadány spu-
ścił.

'w dziędzictwie
twoim.

* ludowi twemu

Pan da

	Pan da słowo przepowiadającym E wangelia / 12	
	moca wielka.	
G.	Krol zastepow vmitowanego vmitowanego: y 13	e
G.	piekności domu rozdzielac korzysci.	
	Choć bracie spali między łosami / będziecie iako piora 14	f
	golebice posrzebzoney / ktorey strzydla zolcia sie 14	
	iako zloto.	
	Gdy Pan niebieski rozdzielit krole w nim / beda wy 15	g
	bieleni iako śnieg na gorze Selmonie: gora Boza / 16	
	jest gora tłusta.	
przez wyskasz kucie gory wy sokiet H.	Gora obfita / gora tłusta: i co sie przypatruiecie 17	
	innym gorami obfitym: 17	
	Gora ta jest, na ktorey sie Bogu mieszkac po- 17	
	dobalo: abowiem PAN będzie na niej mieszkac na 17	
	wieki.	
Aniolow. H obfitujących. G.	Obozu Bożego jest po wielokroć dziesięć tysięcy / 18	
	tysiące weselacych sie: a Pan między nimi na gorze 18	
	Synai / w kościele swym świętym.	
	Wstąpisz na wysokość / poimiesz więźnie: na 19	h
	bratę darów dla ludzi.	Ephe: 4.
błogosławio- ny. G.	Też y niewierzące poimiesz, aby Pan Bog w nich 19	s. i
	mieszkał.	
*obdarczy nas da- rami. H.	Błogosławiony Pan na każdy dzień: uczyni nam 20	
Selah. H.	drogę szczęśliwą Bogu zbawienia naszego. 20	
	Bog nasz jest Bogiem zbawiającym: y PAN SKA 21	
	a Boża jest wyrwać z śmierci.	
*Zaprawdę. H.	Wszakże Bog potluć głowę nieprzyjaciół swo- 22	
	ich: ciemie włosiste tych którzy chodzą w występach 22	
	swoich.	
*z niemoli Ogá. krola Bąsanskie go.	Kzeł Pan: Wymiodę lud mój z Bąsanu: wwo- 23	
	de nieprzyjaciela jego w głębokość morza.	
	Aby sie omoczyła noga twoja we krwi; y izey pso 24	
*sprawy y zmy- słstwa.	twoich w tejże krwi nieprzyjaciół twoich.	
	Wdzielić postępowania twoje Boże / postępo- 25	
	wania Bo	

		wánia Boga mego: krolá "moiego" / który iest ná świety m mcyfcu.	"G.
k	26	Szli wprzód kśiażetá złączeni z muzykámí grátace- mi y śpiewátacemi / w posrzedku pánién młodych w bebny bñacych.	
	27	W kóścielech błogosławćie Páná Boga / wy kto- rzyście z żrzedel Isráelskich.	z národu Isrá- elskiego.
l	28	Tám byl Benjámin młodziuchny / w záchwyceniu	"G.
m	D	"myśli: Kśiażetá Judskie byli wódzowie ich: Kśiażetá Bábuloniske / y kśiażetá Nephcalimskie.	
	29	Przykáz Boże mocy twoiey / áby z námi była: wmo- cni to Boże / coś w nas sprawił.	
	30	Dla kóścioła twego który iest w Jerusálem: tobie krolowie ofiárnia dary.	
n	31	Pogromi zwierze trzcinne / y te ktorých zgromádze- nie iest iako byków miedzy krowámí narodow: "áby wypchneli" te ktorzy są doświadczeni iako srebro w ogniu".	"áby przed toba pádali, y srebro já dań ofiáro- wáli. H.
o	32	Kosproś narody ktore sie w wojnách kocháia: / i przyida posłowie z Egiptu: Murzynska ziemiá przedko poda rece swoje Bogu.	Apostoły y me- czenniki.
	33	Krolestwa ziemskie / śpiewayćie Bogu / grayćie Pánu.*	* Selah. H.
	34	"Śpiewayćie Bogu" / i który wstąpił ná niebo nád nieby / ná wschód słońcá.	"H. G.
	35	Oto da "głosowi swemu głos mocy: i dayćie ch- wale Bogu / nád Isráelem wielmożność iego / á moc iego áz nád obłoki.	"gromowi, ábo słowu swemu.
P	36	Dziwny iest Bog w świetych swoich / Bog Isráel- ski / ten da moc y síle ludowi swemu / niechay będzie Bog błogosławiony.	
a	6	Bog ná mcyfcu swym świety.) Przez to mcyfće święte / Syon / Kóściół Bóży y rozumieta Jerusálem / ábo gore Syon; náśy Jerusálem także / tytuły iego.	

lecz nie ono ziemskie / ale duchowne/wedle wykładu Pawła ś. to
 jest/Kościół Boży/Ktoremu w tym Psalmie rozmaite tytuły dāte :
 zowiąc gi świętym miescem Bożym/domem/dziedzierzawin/go/
 ta tłusta / gora obfita / wozem Bożym/ tysiącami weselących się/
 świętym/ Kościołmi/ Kościołem Bożym w Jerozolim : nakoniec
 światynia/ābo świętym przybytkiem Bożym.

Zgodā kościoła
 Bofego.

Ze miejskāta ludzie iednych obyczajow w domu.) To jest/w do-
 mu Kościoła tego miejskāta ludzie iedney wiary y iednych obyczā-
 tow/ *μονοθεῖται* : Których serce jest iedno y iednā duszā. Abo
 wiem Bog nie jest Bogiem sekt ābo rozewānia / ale Bogiem
 pokoju / Ktorego heretycy nie māia. Z Żydowskiego tāk dżis prze-
 klādāia : Bog rozmnaia dom Jedynaków.

Chrystus z pie-
 kła niektore
 przedtym nie-
 wierne wys-
 wiedł.

Który wywodzi wieznie.) Skutek przysięcia nā śwāt Pānā Chri-
 stusowego/y sstąpienie do piekła ; z Ktorego nie tylko sprāwiedli-
 we / ale też niektore przedtym niewierne / y co go obrażali / wy-
 wiedł. Jāko mās nżey 7. 19. y v Piotra ś. Tym Który byli w
 ciemnicy/ duchom ābo duszām przepowiadali / Który Kiedys byli
 niewiernymi. A nā drugim miescu: Przetoż y umārtym Ewān-
 gelia przepowiadano.

Rex virtutum
 dilecti, dilecti.

Trzodā twojā.) Wł: zwierzętā twoje; to jest/twoy lud wybrāny.
 Krol zastępow.) To jest ; Tenże Pan y Krol zastępow namil-
 śego ludu ābo Synā swego/da też pieknemu Domowi swemu/to
 jest / Kościołowi / y ludowi swemu domowemu zwycięstwo / āby
 dzielili Korzyści nieprzyjaciół swoich. Z Żydowskiego teraz tāk wy-
 klādāia : Krolowie zastępow vciekli/vciekli/ā miejskāci w do-
 mu dzielili Korzyści.

Co jest. spāc ābo
 leżeć między lo-
 sām.

Choćbyście spāl miedzy losām.) To miejsce sedni tāk wyklādā-
 ia: Byście byli w tāk wielkim niebespieczeństwie iāko sa wie-
 zniowie/o Ktore ci co te poimāli/losy puszczāia test te zachowāć czy
 potracić māia: tedy przeście wynidziecie ze ciāia y z sławā wāszā.
 Drudzy zās tāk: Kiedy zwyciężywszy nieprzyjaciōły wāszē wszystkie/
 swego/Ktore nās losēm przypādnie: tedy bedziecie tāk świętymi/iā-
 ko skrzydlā golebice. A inni z Żydowskiego tāk przeklādāia: By-
 ście też leżeli miedzy gārnām ābo korlām/tāk żeby was tuż sinā-
 żono ābo pieczono. Abo: Byście tāk byli cārm iāko ci co mie-
 dy cārmni gārnicy legāia; tedy przeście bedziecie wypowoleni y wy-
 bieleni iāko skrzydlā golebice/Ktore się święca iāko srebro y złoto.
 Augustin ś. przez te losy/ābo częścī/rozumie dwā testamenty: ābo
 rāczey dwoie dziedziectwo; żywotā doczesnego y żywotā wiecznē.

Do Zyd-
 12. 22.
 Galat: 4
 20.

b
 Dzie: 4
 32.
 1. Kor: 14
 33.

c
 1. Piot: 7
 20.
 1. Piot: 4
 6.

d
 13
 c

f
 14
 1.
 2.
 3.

g 15 Eph: 4. u.	Gdy Pan niebieski rozdzielił krole w nim.) Żydowie ten wiersz tak wykładają: Gdy Pan niebieski osadził y rozposłszy krole po gąsłkie w ziemi obiecany: tedy ci którzy w niego zostali/ byli wybieleni iako śnieg. Ale nasz lepiej to o Chrystusie y Kościele jego tak rozumieja: Gdy Pan niebieski osadził y postanowił krole y pasterze w dziedzinie albo Kościele swym świętym / coby gi rozdzieli: tedy ci którzy w nim mieszkała/ są wybieleni iako śnieg.	Christus kościół swoy pasterzami opatrzył.
h 19 Eph: 4. s.	ie stąpił na wysokość.) To miewse o Bogu Iśraelskim napisać/ Paweł s. wyklada o Chrystusie. Stąd to idzie/ że Pan Chrystus jest Bog Iśraelski.	Christus jest Bo- giem Iśraels- skim.
i 19 Eph: 4. s.	Nabrales darów dla ludzi.) Żebyś te ludziom rozdał. Przetoż Paweł s. tak to wyklada: Dales dary ludziom. Moze sie y tak rozumieć: Nabrales darów/ ludzi / którzy się poddali y wziętyli w cie; ale przez to/ żeś im ty pierwszy dał dary łaski swojej.	Christus iako wziął y dał da- ry ludziom.
k 26	Szlę wprzód kijażet.) To jest/ żeś sie przedniejszy śpiewacy y muzykowicie obok płci / Eu wysławianiu y wysławianiu zwycięstw y triumphow twoich.	
l 28 1. Kor: 12. 2	Beniamin młodziuchny.) Augustin s. y inni to rozumieja o Pawle s. który był z pokolenia Beniaminowego / y był zachwycon do trzeciego nieba.	Paweł s.
m 28	Kijażeta Iudzkie.) Apostołowie Jakub y Jan/ synowie Zebedeuszowi: Jakub/ Judas/ Symon/ y bracia ich byli z pokolenia Judas: A Piotr/ Andrzej/ Philip/ Thomas y inni z pokolenia Nephthalimowego.	Apostołowie z ktorego poko- lenia.
n 31	Pogrom zwierze trzcinne.) To jest/ Tyranny Kościoł twoj prześladowacie. Z Żydowskiego/ porzet kopynkow.	Zwierz trzcin- ny.
o 31	Zgromadzenie bykow między krowami narodow.) Zgromadzenie bykow / to jest heretykow pyśnych a wpornych / między krowami narodow / to jest / między dużymi zwiedzionemi/ ktore łascno przywalają bykom/ zwodzieciom. August: in Psal: 106. A na drugim miejscu: Wiele rzeczy / mowi / taily sie w piśmied: lecz gdy nășłali heretycy y porușyli Kościół Boży; tedy sie otworzyły te rzeczy/ ktore sie w piśmied taily: y zrozumiana jest wola Boja Przetoż rzeczono w Psalmie: Zgromadzenie bykow między krowami narodow/ aby wytraceni byli/ to jest aby sie pokazali ci/ ktory sa doświadczeni iako srebro w ogniu. August: in Psal: 54.	Heretycy iako bycy.
p 36 1. Kor: 11. 19.	w świętych swoich.) To jest w świątyniach / albo w świętych przybytkach swoich. iako sie z Żydowskiego pokazuje: to jest w Kościołach swych świętych. Aeskolwieł y ludzie święci sa też przybytkami y Kościoły Bożymi.	wzbudziła ka- tholiki.
		Dziwny Bog w świętych swo- ich.

PSALM LXVIII.

u Zydow LXIX.

Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt.

Christus sie wskarza / że dla rozmnożenia chwały Bózey wiele
cierpi. Przetoż w Oycę prosi wspomnienia / y skarania Żydow :
za co go chwalić y wyślawić obtecut.

Nakoniec/ za te ktorzy beda odmienieni/
Dawidowi.

Rzaw mie Boże: boć weszły wody aż do
duże moiej.

Wylgnatem w błocie głębokim: w którym
dnąć nie miał.

Przyśledtem na głębokość moriska: a nawałność
mnie ponurzyła.

od poglądania
do Bogá moie-
go. H.

Sprácowatém sie wołáiac / ochrápiáto gárdło
moie: wstáły oczy moie / 'gdy mam nádziecie w Bo-
gu moim.

Rozmnożyli się nad włosy głowy moiey / a ktorzy
mie mają w nienawiści bez przyczyny.

Zmocnili się ci ktorzy nie niesprawnie prze-
 śladowali / nieprzyjaciele moi: czego mi nie brat / te-
 dy płacić musiał.

⁊ Ty wieś ięslim
ia ięst głupi, ąs
bo ięśli iaki wy
stepek ięst we
mnie.

Boże ty znaś głupstwo moje: a występki moje nie
są tobie tajne.

Niech nie beda zawnstydzeni dla mnie ci ktorzy
cie oczekiwacia Panie/ **PANIE** zastepow.

Niech nie beda pohani bieni dla mnie; a ktorzy cie
szukaja Boze Izraelski.

Bom dla ciebie znał wrażeń: żelżywość
krywała oblicze moje.

Obcymem sie sstat bráćiey moiey / y cudzošiem
cem synom máćki moiey.

Abó, żal domu
twoego żiadł mi

Bo mie⁶ zawisła miłość domu twego gryzła:

Ian 2. 15.
16.
Dzie: 1. 20
Rzym: 11.
9.

I

2

A

2

4

5

2

6

7

8

9

B

10

Jan 2. 17
Rzym: 15
3.

11 á vragánie vragáiacych tobie / spádly ná mie.
 12 Okrytem postem duše moie : lecz mi sie to státo vragánie.

13 Oblokiem miásto sáty wlošien : álem v nich byl 'przypowiešcia.

14 Mowili przeciwko mnie á ktorzy siedzieli w bra-
 mie : y śpiewáli o mnie á ktorzy pili wino.

15 Ale ia modlitwe moie wylewam do ciebie P A N I E :
 czas iest zmitowánia / Boże.

Prze wielkość miłosierdzia twego wysluchay mie :
 przez prawde zbáwienna twoie :

16 Wyrwi mie z błotá / ábych nie vsgnal : wybaw
 mie od tych ktorzy mie nienawidza / y z glibo-
 ści wod.

17 Niech mie nie zátapia nawátność wody / á niech
 mie nie požera glibość : y 'niech nie zámiera ná-
 demna studnia wierzchu swego.

18 Wysluchay mie P A N I E , bo dobre iest miłosier-
 dzie twoie : według mnostwa litości twoich weyrzy
 ná mie.

19 A nie odwracay oblicza twego od slugi swego :
 bom iest w utrapieniu / przedko wysluchay mie.

20 Przybliź sie ku duży moiey / á wybaw ia : dla nie-
 C przyiaciot moich wyrwi mie.

21 Ty znaś pohánbienie moie / y zelżywość moie / y
 wstydy moy.

22 Przed tobać sa wszyscy ktorzy mie trapiá : 'vragá-
 nia y nedze czekało 'serce moie'.

23 A czekałem ktoby sie mnie vžalit / á nie bylo niko-
 go : y nie nálażem ktoby mie poćieszył.

24 Dáli mi żolc miásto potármu : á w prágnieniu
 moim náparwáli mie octem.

25 Niechayże będzie stol ich przed nimi sídlem ; y ná
 zapiáte im, y ná vpadek.

Post Pána Chri-
 stuśow, y kuśce
 nie ná puśczy.
 Hilarius.

'naśmiewiskiem
 'przednieyśy se
 dziowie, Arcy-
 káplani y Do-
 ktorowie Zy-
 dowscy.

'Nie zostáwiay
 duše moiey w
 piekle.

'vragánie stá-
 to serce moie, y
 byłem žalostíw.
 H.
 'duśá moia. G.

Matt: 27.

48.

Mar: 15.

36.

C

Rzym: 11.

9.

a biodra ich niech sie zawsze chwiała. H.	Niech sie zaciemia oczy ich / aby nie widzieli: ^a 24	
To sie na Zy- dziech wszystko wypełniło. Spustoszenie miasta Hieroso- limskiego.	grzbiecieu ich zawsze nachylał. Wyley na nie gniew twoy: y zapalczywość gniewu twego niech ie popadnie. Mieścianie ich niechay spustoszeie: ^a w przyby- tkach ich niechay nikt nie mieśka. Bo ktoregos ty skaral / przesładowali: ^a na boles- ści ran moich naddawali. Przydayże nieprawość tu nieprawości ich: ^a 28 niech nie wchodza do sprawiedliwości twoiey. Niechay beda wymazani z ksiąg żywota: ^a niech z sprawiedliwemi nie beda wpisani. Jamci jest vbogi y zbolali: zbawienie twoie Bo- że wspomogło mie. Bede chwalił imie Boże pieśnią: y wielbić go bede chwala. A przyiemniey to będzie PAN niżli młode ciele- ktoremu rogi y kopyta podraśtaia. Niech to widza vbodzy / ^a niech sie wesela: sukay- cie Bogá / ^a będzie żyła dusá waszá. Abowiem PAN wysluchał vbogich: ^a więźniámi swemi nie wzgardził. Niechayże go chwala niebiosá / y ziemiá ; morze / y wszystko co sie rusza na nich. Abowiem Bog zbawi gore Syon: y pobuduię miá- stá ziemię Judskęy. A beda tam mieśkać / ^a posiedziá ja za dziedzictwo. A potomstwo slug iego otrzyma ja: ^a ktorzy mi- lują imie iego / ^a beda w niej mieśkać.	25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37
niech mię wspo- może. G.		Dzie: 1. 20. d D a Iśa: 53. 5. 1. Piot. 2. 24. y 5. 18. Psal: 21. 2. 2 Kor: 5. 21 Rzy: 8. 3.
żyło serce was- ze. H.		
Wszystko swoy s. a powstęch- ny. twoich. G. twoie. G.		
Christus niewin- ny za nas zapła- cił.	Czegom nie brał.) Christus naniewinnieysz za cudze grzechy cierpieć raczył: płacać Adamowe y nasze dlugi. Ktore przeto w psalmie swemi nazywa. Ten ktory grzechu nie znał za nas kara- nie za grzech podał / abyśmy my przesišli sie przed Bogiem sprawiedliwemi. Z grzechu grzech potępił.	S

- b 8 Bom dla ciebie znaszał wraganie) Należytemy w pisimie s. i. Pan Chrystus iako dla nas y dla Bo-
Christus y dla nas / y dla Boga cierpiat. Dla nas / względem dla nas y dla Bo-
woley Boga Oycy / Ktory chciał aby on dla nas y dla naszego ga cierpiat.
zbawienia cierpiat. A dla Boga zaście / względem Żydow / Ktorzy
go prze to mieli w mienawiści / i. chwale Boża rozmnazal / a slo-
sici ich Karal / y czynil, to co mu Ociec polecił.
- c 23 Niechay będzie stoł ich siadlem.) Stoł pisimá s. y nauki niebie- Pismo S. here-
stey Żydow y heretykom test siadlem / Ktorem y sami siebie y inne tykom iest sie-
ludzie traca. Hilarius. dlem.
- d 28 Przydayże nieprawość ku nieprawości ich.) Bog czasem grzechá- Iako Bog grze-
mi Karze grzechy / nie wlewając złości w sercá ludzkie / ale odepym- chami karze
iac im sprawiedliwie łáskę y inšie środki ábo pomocy do sprá- grzechy.
wiedliwości / bez Ktorych ták sie zli ludzie do Boga náwrócić / tá-
ko ptacy bez skrzydel wzgóre wlecieć mogá. Jakoby rzekł : Do-
puszcz im dobrowolnie wpáść w nieprawość : nieprawość / á niech
nie beda wesełnikami sprawiedliwienta z wiáry / Ktora wzgár-
dził / vsátac sprawiedliwości swej za Konney.

Rzym: 10
5.

P S A L M L X I X.

w Żydow L X X.

Deus in adiutorium meum intende.

Sobie y dobrym wspomozenia ; á przeciwnikom pohánbienia
prosi.

1 Ná koniec / Psalm Dawidowi / ná pámiatke /
ze go Bog wybáwil.

2 **B**Oże potwáp sie ku wspomozeniu memu: Pa-
A N I E pospiesz sie ku ráctunku memu.

3 Niechay beda záwstydzeni y pohánbieni ci /
Ktorzy sukáia duše moiey.

4 Niech sie obroca ná wstecz / á niech sie záwstydzá /
ci ktorzy mi chca zleho.

Niech sie nárychniašt ná zad obroca ze wstydem / ci
Ktorzy mi mówia / Ehey / Ehey.

5 A niech sie wesela y rádnia w tobie wstyscy Ktorzy
cie sukáia / á niech záwždy mówia : Niechay wciel-
bion będzie Pan : ci ktorzy milnia zbáwienie twóie.

Ktorzy mie
chca zabić.

ábo Iesusa zbá-
wiciela. H.

A iám iest

Al iam iest ubogi y żebrał : Boże wspomóż mie.
 Tyś iest pomocnikiem moim / y obrońca moim :
 P A N I E nie omieśćkawayże.

70

P S A L M L X X.

v Zydw L X X I.

In te Domine speravi, non confundar.

W swey starości / przeciw nieszczęściom wspomóż mię prośt :
 obietnicę są to wieczne dziełowanie. Przystoi Kościołowi
 starzemu.

H.

Psalm Dawidowi / synow Jonadabowych /
 y pierwszych więźniow'.

P A N I E w tobie ufam / niechże nie bede po-
 hańbion na wieki : y według sprawiedliwo-
 ści twoiey wybaw mie y wyrwi mie.

1
2
AVvyz: 70.
2.

Nakłoń ku mnie uchą twego / a zachoway mie.

mocna skała.

H.

Badz mi Bogiem obrońca / y miejscem obron-
 nym : abyś mie zachował.

3

G.

Abowiem twirdza moia y ucieczka moia iestes ty.

Boże moy wyrwi mie z ręki grzesznika / y z ręki
 przeciw zakonowi czyniacego y niesprawiedliwego.

4

Abowiem tyś iest oczekiwanie moje P A N I E : Pa-
 nie nadzieio moia od młodości moiey.

5

a

Przez ciem iest vmocniony skoro z macice : z ży-
 wota matki moiey tyś iest obrońca moim'.

6

B

tyś mie wyia-
gnał H.nadzieia moia
mocna H.chwala twoja.
na każdy dzien

sława twoja. H.

O tobie iest śpiewanie moje zawždy : iako żywo-
 wiśko stałem sie mnogim ; aleś ty pomocnik mocny.

7

Uciechay beda napetnione usta moje chwala / a
 bych śpiewał sławę twoię / na każdy dzien wielmo-
 żność twoię.

8

Nie odrzucayś mie czasu starości : gdy wstanie
 siła moia / nie opuśćzay mie.

9

Abowiem mówili nieprzyjaciele moi przeciwko

10

mnie : a

mnie: a ci ktorzy strzegli na dusze moie / rade uczynili spotem.

11 **N**owiac; Bog go opuścił: goncieś go a poimaycie / boć nie masz ktoby go wyrwał.

12 **B**oże nie oddalay sie odemnie: **B**oże moy poyrzy ku pomocy moiey.

13 **N**iech beda zawstydzeni y zniszczeni wstaczący duszy moiey: niech beda okryci wstydem y zelizwością ci ktorzy mi szukaia ztego.

14 **A**ia lepać zawsze nadzieie mieć bede: y przyczyniać nad wszytkę chwałę twoie.

15 **O**sta moie opowiadać beda sprawiedliwość twoie / na każdy dzień zbawienie twoie.

16 **B**o czemu w piśmie nie biegły: wszakże winde w wielmożności Pańskiej: **P**ANIE bede wspominać sprawiedliwość ciebie samego.

17 **B**oże / uczyles mnie z młodości moiey: y aż do tego dnia bede opowiadał cuda twoie.

18 **A**ż do starości y sędziwości: **B**oże nie opuścay mnie.

Aż opowiem 'ramie twe' wszelkiemu narodowi / ktory ma przysć:

19 **M**oc twoie y sprawiedliwość twoie **B**oże / aż do wysokości nieba wielkie rzeczy ktoreś uczynił: **B**oże / któż podobien tobie?

20 **O**iaćo wielkie okazałeś mi / wciśki mnogie y złe: a ile nawróciwszy sie / ożywites mnie y z przepaści ziemskich 'zjasie' wywiodles mnie.

21 **R**ozmnożyłeś wielmożność twoie: a nawróciwszy sie pocieszyles mnie.

22 **A**ia też wysławiać bede tobie na naczyniu arfy prawdę twoie: **B**oże * bedeć grat na cytrze / świecy Izraelski.

23 **R**ozradnia sie wargi moie / kiedyć bede śpie-

X

wat: y

Bo niewiem liczby (dobroś dzieł twoich) H. w mocy Pańskiej G.

możność twoa.

to jest, jasie. Hebrajski. i. i. i. y wnet niżej * 21. G.

* moy. H.

wat: y duszą moją / ktoras wykupit.

Nad to y tezyk moy na każddy dzień będzie opowia- 24
dal sprawiedliwość twoją: kiedy zaś wyzdzieli y zel-
żeni beda a ktorzy mi skutą z tego.

Ze *mm* mamy
wyrażać imie-
nim Adonai.

Panie Pánie.) Tu *mm* Iehouah, ma punkty imienia Elohim,
iako y nisey 7. 16. i3 słazone jest z imieniem Adonai. Aby nie mu-
stał rzecz dwa kroć Adonai. W czym w przedmowie Serzey.

O iako wielkie.) Proroctwo o mece y o zmartwychwstaniu 20
Pána Chrystusowym.

PSALM LXXI.

v Zydom LXXII.

Deus iudicium tuum regi da.

Ze Krolestwo Pána Chrystusowe miało być sprawiedliwe / spo-
kojne / serokie / y szczęśliwe. Psalm prorokujący.

Psalm na Salomona.

H.

Na Chrystusa
P. ktorego Sa-
lomon figuro-
wał.

B Oże day sad twoy krolowi: a sprawiedliwość 1
twoją krolowicowi: 2
A

Aby sadził lud twoy sprawiedliwie / a vbogię 3
twoją z rozsądkiem.

przyniosła. H.

Niechay przyniesie gory pokoy ludzior: a págor- 3
ki sprawiedliwość.

krzywdzić iela
poki będzie
słonce y księżyc.

Będzie sadził vbogię z ludu / y wybawi syny vbo- 4
gich: a vniży potwarce.

A będzie trwał z słońcem / y przed księżycem / przez 5
wszystkie narody.

wyroście. H.

Smidzie iako deszcz na runo: a iako deszczowe kro- 6
ple na ziemię kąpiące.

Krolestwo Chri-
stusowe po w-
stem świecie roz-
szerzone jest ko-
ściół Kátholicki

Wsmidzie zaś dni tego sprawiedliwość / y obfitość 7
pokoiu: póki sstawa miesiąca.

A będzie pánował od morza aż do morza: y ob rze- 8
ki aż do kráior okregu ziemi.

Przed nim beda pádać Murzynowie: a nieprzy- 9
iaciele jego ziemię lizać beda.

Krolowie

Mat. 6. 6.
Mat. 2. 11.

10 Krolowie Társeńscy / y ná wyspách miestkaiacy /
przyniosą mu dary: Krolowie Arábscy y Sábscy przy-
wiozą vpominki.

e 11 A beda mu sie kláníć wszyscy Krolowie "ziemscy":
wszyscy narodomie beda mu sluzyc:

12 Abowiem wybawi vbogiego od możnego: y ne-
dznego / który nie miał pomocnika.

13 "Przepuści vbogiemu" y niedostatecznemu: á du-
še vbogich wybawi.

14 Z lichwy y niepiawości wykupi duše ich: á imie
"ich" bedzie pocztliwe "v niego".

f 15 A bedzie żył y dádza mu zlotá Arábkiego / y beda
sie záwse przezeń modlić: ná každý dzień beda go
błogosławić.

g 16 A bedzie zboże posilájące ná ziemi ná wierzchu
D gor: podniesie sie nád gore Liban vrodzay iego: á
mieszczenie rostkwna sie takó zlotá polne.

17 "Niechay" bedzie imie iego ná wieki błogosławio-
ne: przed sloncem trwa imie iego.

A beda w nim błogosławione wszytkie pokolenia
ziemskie: wszyscy narodomie wielbić go beda.

18 Błogosławiony P A N Bog Isráelski / który sam
"czyni" dziwy.

h 19 A błogosławione imie máiestatu iego ná wieki: y
bedzie nápełnioná máiestatem iego wszytká ziemiá.
Amen / Amen.

i 20 Skończyły sie píšni Dawida / jyná Jessego.

a 1 Boże day sad twoy krolowi.) Bo Otiec nřzogo nie sadzi: ále
wszystek sad powołał Synowi / áby wszytcy czáli Syná tak takó
y Oycá. Hieron: in cap: 3. Malachie.

b 3 Niech przyjma gory pokoy.) Gory są duše wysokie / á págor-
ki są mále duše: lecz dla tego gory przyjmują pokoy / áby págor-
ki mogły przysię sprawiedliwość. A coż to jest zá sprawiedli-
wość która przyjmują gory / tedno Wiata? Bo sprawiedliwy

H.

Zmiłuje sie
ná d r bogim.iego. G.
y nich. G.

G.

uczynił. G.

Christus sedzia
wszytkich.Przełożeni bio-
ra od Boga dła
ry dla podda-
nych.

wiary żywie. Leczby mnieysze dusze nie przypinowały wiary/gdyby
by więtsze dusze/które gorąmi są namiętne/od samej mądrości nie
były oświecone / aby mogły małutkim podawać to / co małutcy
potrać mogą. August: trakt: 1. in Ioannem.

Bedzie sędził v bogie z ludu.) To jest / będzie czynił sprawiedli-
wość v bogim ludzom.

Pánienstwo
P. Márey.

Zniedz iako deszcz ná runo.) Dwóie podobienstwo nienaruszo-
nego pánienstwa Pánni Márey. Sstąpił Pan Christus w ży-
wor Pánienstwi nie znácznie / y bez stázy ; iako deszcz ná welne/ábo
ná zienie z wyłł sstepować. Euthym.

W czym krolow-
nie służy Chri-
stusowi y kościo-
łowi tego.

Y beda sie mu kłámáć.) Stad Augustin s. dowodzi/ że słuźnie
kościoł w Karaniu heretykow wywá mocy Césarzow y krolow /
ktora mu Bog y obiecal y dał. Kiedy/práwi/Césarze prawde trzy-
máta / tedy zá táž prawda przeciw bledowi dekrety fetusa ; ktore
Prokolwielek wgarósi/sam sobie nábywa potepienia. Bo y między
ludźmi kási podęymie / y przed Bogiem wymowfi nie będzie
miał / ktory tego co mu samá prawda przez serce krolowstie kázá-
lá/czynić niechciał. August: epist: 161. ad Donatist.

Per Dominum
nostrum Iesum
Christum.

Y beda sie zámýse przezen modlić.) Wsystkie modlitwy dytá sie
przez Christusa / y przez imie tego.

Osiárá Mšey
S. prorokowá-
na.

Bedzie zboże pošiláiac ná ziemi.) To jest (iako teraz z ydow-
skiego przekládá) z gársi psentce / chocia y ná wierzchu gor
posianey / będzie táfi vrodzay / że sie wysokošcia zrowná ; Cedro-
wymi drzewámi / ktore są ná gorze Libanie. Lecz to mieysce stázy
Rábbinowie ydowscy o ofierze Chrześciánskiej zá czásow Mšey
stáżowcy / táfi wykłádáli : Bedzie 72 hod Páth bar, to jest plá-
cek psentczny ná ziemi / ná gлові gor / to jest káplanow. Tar-
gum Jonáthé táfi : Bedzie ofiárá chlebowá ná ziemi / ná gлові
káplanow. Y Rábbin Mose Zaddársan przydáie/že to jest ofiárá
rá Melchisedekowá / ktory byl káplanem Boga nawýšiego.

Koniec wtorey
części Psalmow.

Amen, Amen.) Sstáñ sie/sstáñ sie. Pátrz wyž : Psál : 40. 14.
Y tu zydzi kónieža wtore Księgi Psalmow.

Skonczyły sie pieśni.) Nie táfi rozumiey/žeby inše Psálmy / kto-
re potym ida / nie byly Dawidowe : ále iž ten Psálm byl Dawi-
dow ostátni ; y iákoby zá testáment Sálomonowi synowi zostá-
wiony / aby mu wiáre y čekánie Mšestáží zálecił.

Rzym: 1.
17.
Psál: 75. 5

4 c
6 d

11 c

Rzym: 13.
2.

15 f
16 g

1. Moy: 14
18.
h

20 i

Quàm bonus Israel Deus.

Jś sie szym szczęści ną tym świećcie / stad sie dobry gorzyć nie
máta : ále sie owšem cieszyć / widzac iś kázy ná koniec wezmie
swoja zapláte.

Psaln 21áphorw.

- a 1 **J**áko' dobry iest Bog Iśráelczykom / tym kto : 'Záiste. H.
A rzy sa proste go sercá!
2 Ale moje nogi máto sie nie potknely : máto
nie swántowały troki moje.
3 Jsem byl rušon zawisćia przeciw złośnikom : wi-
dzac' pokoy grzesznych.
b 4 Abowiem nie ogladaia sie ná śmierć : y nie długo
trwa ich utrapienie.
c 5 W pracy ludzkiej nie sa : y z ludźmi nie cierpia
karania.
6 A przetoż ie pycházietá : okryli sie nieprawoścía
y niezbożnoścía swoia.
7 Wystapila iákoby z tłustości nieprawość ich : pu-
ścili sie zá żadzami sercá. 'Wypukły im
oczy od tłusto-
8 Myślili / y mówili złość : nieprawość ku gorze
mówili. ści. H.
B 9 Podnieśli' w niebo wsta' swoje : á ich iezyk przecho-
dził po ziemi. 'ábo przeciw
niebu.
d 10 A przetoż lud moy obraca sie' tu : y dni pełnego
utrapienia náydutia sie między nimi. zá nimi.
11 A mówili : Jákoż to wie Bog : á iesli wiadomość
tych rzeczy ná wysokości?
12 Iż oto ci grzesznicy / á przeciw obfituiac ná świećcie /
otrzymali bogactwa.
13 A rzekłem : Comci ia tedy prozno vspráwiedli-
wiał serce swe / y omywałem między niewinnemi re-
ce moje : 'pomyśliłem.
14 A proznom byl biezowan ná káždy dzień / á karano
mie ná káždy poránek.

	Alle (rzektem) jeśli tak mówić bede; tedy krzywdę czynię rodziłowi synów twoich.	15	
	Y myślałem abych to był poznat: lecz to było bardo na mnie trudno:	16	C
do domu Bożego, albo w tańcach mnice Boże.	Ażem wszedł do świątyni Bożej: y zrozumiałem ich dokonanie.	17	
na śliskich miejscach postawiłeś je. H.	Bo zaprawdę dla ich zdrajów/ nagotowałeś im złe: przuciłeś je/ gdy się podnosili.	18	
	O iakoż przedko spustoszeł: natychmiast wstali/ zginełi dla nieprawości swojej.	19	
H.	Jako sen od wstawiających Panie: w mieście twym: obraz ich w niwecz obroci.	20	c
pamiętka ich.	Bo się zapaliło było serce moje/ y odmieniły się nerki moje: y y tam był w niwecz obrocony/ a nie wiedziałem.	21	
głupi. H.	Jako bydle stałem się w ciebie: a ja przecie byłem za wsze z toba.	22	f
	Dziękuję ci za prawa rękę moją: y według woli twojej/ prowadzites mnie/ y przywiesz mnie z chwata.	23	D
w radzie twojej. H. G.	Bo coż ja mam nad cie w niebie/ albo czegoś chciałem na ziemi oprócz ciebie?	24	g
	Wstało ciało moje y serce moje: Boże sercem mego/ y czesć moją Boże/ na wieki.	25	
zatrąci. H.	Bo oto ci ktorzy się oddalają od ciebie/ zgina: zatrąci. y wszyscy/ ktorzy odstepują od ciebie.	26	
położyłem. H.	Alle mnie dobrze jest trwać przy Bogu: pokładając w Panu Bogu nadzieję moją:	27	
sprawy.	Abych opowiadał wszystkie chwaty twoje: w bramach cerkwi Syonskiej.	28	
H.			
miasta Ierusalem. Hebr. Asaph.			
Asaph.	Psalm Asaphowi.) Asaph był osobliwy muzyk za Dawida Krola. 1. Kron: 6. y 25.	1	a
	Nie oglądał się na śmierć.) Abo / nie myślał o śmierci swej. Hieron. Jani wyplądają: nie cierpi wielkich boleści przy śmierci/ lekudno a spokojnie umiera.	4	b

- c 4 Y nie dlugo trwa ich wtrapienie.) Abo nie czula cieſzſzoſci w cho-
robie y w wtrapieniu / y przy ſamey ſmierci. Abo maia gotowa
pomoc w ſwym wtrapieniu.
- d 10 Y dni pełnego wtrapienia.) Jákoby rzekł : Dla tego ſie bázno
ſeſnie lud moy / ſi ſie tak wſzystko niebożnym powodzi. Drużdy
tak ten wterſz wykładáia: Przeto ſie lud moy obraca zá niebożne-
mi / ſi ſie náydnie dlugi żywor mieędzy nimi : to teſt / że widza / ſi
niepobożni poſpolicie dlugo żywia ná ſwiecie.
- e 20 Iáko ſen od wſławiających.) Takie teſt ſzeſciecie doczeſne ludzi
ſlych / takie teſt ſen ludzi obudzonych. Bo iáko ſie iáknacemu ſni
żeby iadł / á kiedy ocući głodnym ſie náydnie : A iáko ſie ſni prá-
gnacemu że pije / á gdy ſie ocući przećie ieſzcze prágne : Tak też y
tym wlaſnie ſie przygadza / że ocućwſzy ſie po ſmierci / nie v ſiebie
nie náydnie z tego co mniemieli że ná ſwiecie mieli.
- f 23 Iáko bydle ſtałem ſie v ciebie.) Auguſtin ſ. wolnoſć ábo ſwo-
bode ludzka bydlećiu / á iáſte Boże teſzycowi Który ná nim teſdzi
przyrownywa : y tak nákontec zámyſla. Ji áni iáſta bez wolno-
ſci ludzkiej / áni wolnoſć bez iáſti / ſlowiećá do zbáwienia nie
przywodzi. A Hieronim ſ. tak to wykláda : że to Chriſtus mo-
wi / iżem ſie ſſiał iáko bydlećiem v ciebie / Boże Oycze / noſiac ná
ſobie grzechy ludzkie : á ſam przećie záwſze teſt z toba ; Boſ ty teſt
we mnie á iá w tobie.
- g 24 Vialis mie zá práwa reke.) Trzymał Bog Oátec zá reke Syná
do piekła ſſepuńacego ; prowadził wedlug woley ſwey zmar-
tych wſtáiaćcego ; przyiał chwálebnie do niebá ſie wracáiaćcego.

Szeſciecie docze-
ſne iáko ſen.wolnoſć ludzka
ſpol robi zláſka
Boża.ſſapienie do
piekła, zmar-
wychwſtanie, y
wniebowſtápie-
nie Páńskie.

P S A L M LXXIII.

v Zydw LXXIII.

Vt quid Deus repuliſti in finem ?

ſlátiſy ſie ná ſpuſtoſzente koſciółá y ludu Bożego : Páńá Bo-
gá proſiac / áby ſwych wſpomogl / tak iáko y przedym. Teſt pro-
rokuſacy przećiw Turkom / heretykom y Antichriſtowi.

Wyrozumienia Aſaphowi.

1 A Rzeczżeſ nas Boże odegnat do końca : roz-
gniewatá ſie zapálczywoſć twojá ná owce
páſtwiſtá twego :

2 Wſpomni ná zgromádzienie twoie / Ktoregoſ ná-
był od poczatku.

Odkupiteſ

część dziedzię- na twoje.	Odkupites ¹ p ² iet dziedziętwá twego ³ / gore Syon/ ná ktoreyes ⁴ mieřkat.	
ná spustořenie ich ná wieki. H.	Podnies ⁵ rece twoje ná pokaranie ⁶ pychy ich ná koniec ⁷ : o iáto wiele zlego nábroit ⁸ nieprzyiáciel w swiatnicy!	3
ryczeli, ábo bu- czeli. H.	W ⁹ chlubili sie ¹⁰ ái ktorzy cie nienawidza : w po- řzodku ¹¹ swietá wroczyřtego twego ¹² .	4
ábo bořnie twoich H.	Wystáwili choragwie swoje ná znáki ¹³ zwycieřtwá : i iá- to ná brianách mieyskich, ták ná wierzchu ¹⁴ kořciolá : á nie poználi / prze co sie to działo.	5
miářtá y koř- řciolá.	Játo w leřie dzierwá siekierámi / y wyrebowali ¹⁵ dziw ¹⁶ i tego pospolu wřytcy : toporámi y ořtardámi o- baláli ie.	6
popalili wřytc- kie kořciolý Bože. H.	Żapalili ogniem swiatnice twa : ná ziemi spluga- wili przybytek imienia twego.	7
	Nowili w sercu swoim rodzay ich pospolu : w- czynimy że wřtána wřyřtkie swietá Bože z ziemie.	8
	Znátkow nářych nie widzieliřmy ¹⁷ wiecey : iuř nie mář proroká : y iuř nas wiecey nie pozna.	9
blužniř. H.	Dokáďže o Bože / nieprzyiáciel vragáć bedźie : i iá- li bedźie ¹⁸ drařniř ¹⁹ przeciwniř imie twe do kořcá :	10
	Czemuř odwracař reke twoje : y práwice twoiey nie wymuieř z zánáďza do kořcá ?	11
	Alle Bog krol nář przed wieki : sprawiř zbáwienie w pořzodku ziemie.	12
ábo rozdzieliř. H.	Tyř wtwierdziř ²⁰ moca twoia czerwone morze ; po- krusyleř głowy smokow w wodách.	13
Pharáonowe, y woyská tego.	Tyř potářił głowy ²¹ smokowe : dáleř go ná pokarm ludziom Murzynřkim.	14
řwierżowi ná puřczy mieřká- iácemu. H.	Tyř otworzyř řzodbiá y potoki : tyř wysuřyř rzeki Echánřkie.	15
řwiatłoř. H. G.	Twoyći ieř dzień / y twoiá ieř noc : tyř wđziálat řorze ²² y řlonce.	16
	Tyř wczyniř wřyřtkie gránice ziemie : tyř sprawiř iáto y wiosne.	17

a
4. Krol: 25
9.

b

c
Luk: 70
d

- 18 Pámietayſe ná to / że nieprzyiaćiel vragat PANſ:
D á lud bezrozumny 'drażnił' imię twoie.
19 Niepodayſe beſtyom 'duſh chwalcących ciebie': y
duſh vbogich twoich nie zápomina y do koniec.
20 Weyrzy ná przymierze twoie: ábowiem napo-
dleyſy ludſie ná ziemi nábrali ſiá domow náſſych z nie-
ſpráwiedliwoſci.
21 Niech ſie nie wraca od ciebie nebzniť záwſtrydzony:
vbogi á niedoſtáteczny beda chwalić imię twoie.
22 Powſtańże Boże / rozſadź ſpráwe twoie: pomni
ná pohánbienia twoie / te ktore ſie dſieia od głupie-
go ná káždy dſień.
23 Nie zápomina y głoſow 'nieprzyiaćiel' twoich: bo
pychá tych ktorzy cie nienawidzá / tu gorze idzie
záwſe.

'blužniť. H.
'duſe ſinogár-
lice twoiey. H.

'ſlug. G.

a
4. Kro: 24

14.

b

c

d

- 7 Zápalili ogniem.) To ſie ſtálo wedlug hiſtoriey / Kiedy Nábu-
chodonozor zábral ſydy w niewola do Wábilonu. Ábo kiedy Ty-
tus ; Weſpáſyanem zburzyli do gtuntu miáſto Jeruſálem. Hieron.
9 Y iuž náſ wiecey nie pozná.) Ábo nie miz ; rozumiey záden
prorok / ábo y ſam Bog.
12 Spráwił zbáwienie.) Pan Chriſtus Bog y Król náſſ przedwie-
cny ná Kryžu záwteſzony ſpráwił náſ zbáwienie w poſtrodku
ziemie / to ieſt przed wſſykietmi ludzmi / ábo w Jeruſálem / ktore
ieſt w poſtrodku ziemie. Auguſt: y Hieron.
13 Pokruſſyléſ głowy ſmokow.) To ieſt / Egiptczyſow / ktorzy náſ
iáko ſmokoſowie chcieli poſtzeć.

Niewola Bábi-
lonska.

Chriſtus iáko
náſ zbáwienie
ſpráwił.

P S A L M LXXIIII.

v Zydow LXXV.

Confitebimur tibi Deus.

Chriſtus w tym Pſalmie / ták w ſwey / iáko y w koſciola ſwego
o ſobie / mowi o ſobie / y o ſwey mocy ſadowey / zá co y dſielnie.

Ná koniec / Nie zátráca y / Pſalm pieſni
Aſaphowi.

Ná note pieſni,
ktora ſie ták po-
czynála, Nie
zátráca y.

Będziemy cię chwalić o Boże: będziemy chwa-
lić y rozrywać imienia twego.
Będziemy opowiadać dziwne sprawy two-
ie: i gdy weźmie czas / ia sprawiedliwości sadzić bede.
Rozstąpiła sie ziemia / y wszyscy mieszkańcy na niej:
i amci umocnił filary iey.*
Mówilem 'nieprawym; Nie czynicie nieprawo-
ści: a występnym; Nie podnoście rogu:
Nie podnoście ku gorze rogu waszego: nie mów-
cie 'przeciw Bogu nieprawości'.
Bo ani od wschodu / ani od zachodu / ani 'od pu-
stych gor będziecie mieć pomocy: abowiem Bog jest sędzia.
Który tego poniża / a owego podwyższa: bo w rece
P A N S K I E Y jest Kielich winá szeregogo / pełen
zmieszania.
Náchylił z tego w ow: wśańże drożdże iego i eśce
sie nie wylaly: beda ie pić wszyscy grzesznicy ziemscy.
A ia 'bede wystawiał' na wieki: beda śpiewał Bo-
gu Jákobowemu.
A wszyscy rogi grzeszników potamie: a beda wy-
wyższone rogi sprawiedliwego.

Mówilem nieprawym.) Summa Kazania Pána Chrystusowe.
Y náchylil z tego w ow.) To jest / nálat ziednego kufka w du-
gt: abo / podał pić z niego to temu / to owemu. Hieronim s. táf
to wykłada: Náchylil z tego w ow: to jest / miłosierdziem ro-
stwarza y moderate sprawiedliwość / a sprawiedliwośćia zaś mi-
łosierdzie. Hieron: in cap: 3. Malach.

PSALM LXXV.

v Zydow LXXVI.

Notus in Iudea Deus.

Wywa ludzi ku chwaleniu Boga / za wystawiczną łaskę y pomoc
te / Syonowi / to jest Kościołowi / hoynie pokazana. Jest proroku-
iacy o zwycięstwach náprzeciw Turkom / heretykóm / Antichrystowi.

Na koniec /

Et inclinavit
ex hoc, in hoc.

750

1 Na koniec / w Hymnách / Psalm Asaphowi /
Pieśń na Assyryczyki.

H.

2 Znáio my iest Bog w Judzie: w Izraelu wiel-
A kie imie iego.

3 Zostało sie w pokoju miejsce iego: y mieśca-
nie iego na Syonie.

4 Tam potamał 'mocności' łukow / tarcza / miecz / y
woyne.*

5 Ty nas oświecaś dziwnie z gor wiekuiſtych: i strwo-
żyli sie wszyscy ludzie głupiego serca'.

B Zasnęli snem swoim / a nie nie náleżli bogacze w
rękách swoich.

7 Od sukánia twego Boże Jakobow / posnęli ci co
wsiadali na konie.

8 Tyś iest strąśliwy / a ktoż sie sprzeciwił tobie:
'Kiedy sie gniew twoy' zapali.

9 Zniebą dates słyseć sad: ziemiá zadrżała y zámilkła.
C Gdy powstał Bog ná sad / aby wybawił wszy-
tkie ciche ziemié.*

11 Bo 'rozmyślanie człowiecze' będzie cie chwalić: a
ostátki 'rozmyślania' bedać swięto swięcić'.

b 12 Słuby czynicie / a oddawaycie ie PAN Bogu wá-
semu: wy wszyscy ktorzy okolo nie^o przynaszać dary.

13 Strąśliwemu / i á temu / ktory odeymie ducha
książetom: strąsnemu v krolow ziemskich.

a 2 Znáio my iest Bog.) W sámych kościół powſechnym / ktory sie
poczał z Żydow / Bogá prawdziwie znáta y chwala. W ktorym
też sámym iest pokoy y zgodá.

b 12 Słuby czynicie, a oddawaycie ie.) Abowiem każdemu słubniace-
mu Bogu / a oddáacemu to co słubił / sam też Pan Bog odda za-
piátę krolestwá niebieskiego / ktora obiecał. August: de fide ad Pe-
trum cap: 3. A o tych lepák ktorzy słub wczyniwszy nie wypełnili
go / Páwel s. mówi; i z potępienie máia / że pierwsza wiára w ni-
wecz obrośli. A coż to iest pierwsza wiára w niwecz obrośli?
Słubił / prawi / a nie oddał / słubu nie spełnili. August: in hunc lo-

W Salem (ábo
w Ierusalem)
iest przybytek
iego. H.

ogniſte strza-
ły. H.

* Seláh. H.

złupieni są (á-
bo zglupieli) w-
ſzytci śmiálęgo
serca. H.

ábo, od wieku
(iest) gniew
twoy. H.

* pomſta.

* Seláh. H.

zapálczywość
człowiecza. H.

zapálczywość i
zawſciagnieſz. H.

ktorzyście oko-
ło niego, przy-
naszaycie dary
strąsnemu. H.

Ktory kościół
prawdziwy.

Słuby czynić
rzecz pożyte-
czną.

Słuby pamiętać
rzecz báz-
ſzkodliwa.

76

cum. A obacz / iż pismo s. słabow nie tylko nieśkazuje : ale te
owsem czynić rośkazuje.

P S A L M L X X V I.

w Zydow LXXVII.

Voce mea ad Dominum clamaui.

Skarzy sie/ze test rozmáćcie wáśniony. Jednak Boga chwali
y wysławia/ z dziwnych spraw tego.

* Patrz tytułu
Psalmu 38.

Ná koniec/ prze Idithuná/ Psalm Asaphowi.

Głossem moim wotatem do Pána: głossem
moim do Boga; y wysłuchał me.

Głoszeń wterapienia mego szukałem Bo-
ga/ rekami memi w nocy do niego wyciągnionemi: á nie
jestem omylon.

* G.

Wniechciała sie dać pocieszyć duszą moją: y wspo-
mniałem ná Boga/ y kochałem sie/ y rozmyślałem/
y wstał duch mój.*

* Selah. H.

* Nie spały nie
w nocy.

Wprzeczwały stráže nocne/ oczy moje: frásowałem
sie/ á nicem nie mówił.

Rozmyślałem sobie dni starodawne: y roki wie-
czne miałem ná pamięci.

Wspominałem
ná śpiewanie
moje. H.

* oczyszciałem.

* G.

* y wstanie sło-
wo (pocieszenia
iego) H.

Y rozważałem sobie w nocy w sercu moim: y ro-
zmyślałem/ y wniatałem ducha moiego.

Żali nas ná wieki Bog/ odrzuci: czyli nie przyda
aby iępcze był ná nas łaskaw?

* y wstanie sło-
wo (pocieszenia
iego) H.

Czyli do końca odetnie miłosierdzie swoje/ * od ro-
dzaju aż do rodzaju?

* Selah. H

Czyli Bog zapamięta zmiłowania: ábo dla gnie-
wu swego zatrzyma łitości swoje?*

Y rzekłem: Terazem porzał rozumieć: tać jest ob-
miáná prawić Nawyższego.

Wspominałem ná sprawy Pańskie: bo bede pá-
mietal ná dzieły twoje od poczętu.

Y bede

Niz: 141.
1.

1

2

A

3

4

5

6

7

B

8

9

10

11

12

C

- 13 A bede rozmyślał o wszystkich sprawach twoich: y bede sie ćwiczył w 'wynalazkach' twoich.
- 14 Boże w światości 'droga twoja': któryż jest Bog tak wielki iako Bog nasz: i tys jest Bog który cuda czynisz.
- 15 Oznaymiesz mieczy narody moc twoje: odkupiesz ramię twoim lud twoy / syny Jakobowe y Josephowe.*
- 16 Wyrzwały cie wody / Boże / wyrzwały cie wody: y wleły sie y wzruszyły sie przepięści.
- 17 Wielki był szum wod morskich: obłoki glos z siebie wypuszczały.
- 18 Ale y 'strzały twoje padały y i glos gromu twego bił na kolá / y wozy nieprzyjacielskie.
- 19 Wystrząsnęły twoje okrag ziemię oświecały: wzruszyły sie y zatrzęsły ziemią.
- 20 Na 'morsu była droga twoja': y ścieżki twoje na wodach wielkich: lecz 'ślądu twego znać nie było.
- 21 Prowadziłeś lud twoy iako owce / 'przez reka Mojsesza y Aarona.

* ródach ábo re-
czynkach.
sprawy twoje.

* Selah. H.

'ná prześciu mo-
rza czerwonego

'gromy, pioru-
ny.

'prowadził-
lud swoy przez
morsze.

'Bo sie morsze
wnet zasia za-
warło.

'przez posługa
Hebrajsm.

PSALM LXXVII.

w Zydow LXXVIII.

Attendite popule meus legem meam.

Sprawy Boże nad ludem Żydowskim okazane / od wysłania Egiptu aż do swoich czasów / serce opisuje / napominając Żydy / aby w porę przopkoy swoich nie naśladowali; dla którego Bog odrzucił pokolenie Efraimowe / a obiał sobie pokolenie Judy / wysławszy Dawida na królestwo.

Wyrozumienia Asaphowi.

- 1 A Słuchaj pilnie ludu moy zakonu mego: na-
stłoićcie ucha swego ku słowom vsi moich.
- 2 O terrorze w podobieństwach vsiá moje: be-
de powiadał 'gadki od początku.

'powieści.

S iij

Kcorefny

Vvyz: 48.

5.

Matt: 13.

35.

	ktoreśmykolwiek słyseli y poznali: y oycowie na- sy powiádali nam.	3	
Nie żądaiemy (ich) H.	Te się 'nie żądaiły' przed syny ich / y w drugim narodzie.	4	
	Powiádaiac chwały P A N S K I E, y mocy iego: y cudá iego ktore czynił.		
Pierwsze dobro- dzieystwo; za- konu podanie	Bo postanowił świadectwo w Jákobie: á zakon położył w Izráelu.	5	
Zakon á swiá- dectwo są iedno	Jáko wielkie rzeczy rozkazał oycóm naszym / áby ie oznaymili synóm swoim: áby ie wiedział rodzy- dugi.	6	
	A synowie ktorzy się národzą y porosta / áby ie po- wiádali synóm swoim.		
	Żeby pokládali w Bogu nádzienie swoje / á nie za- pominali spraw Bożych: ále áby się pytáli o mán- daciech iego.	7	2
II. dobrodzieys- two; y pornych skaranie.	Aby nie byli iáko oycowie ich: národ zły y prze- ciwny.	8	
Żbrojni, y strze- láiacy z łuku. H	Národ, ktory nie prostował serca swego: y ktore- go duch nie był wiernym Bogu.		
III. wyprowá- dzenie z niemó- li Egipskiej.	Synowie Ephráimowi náciągáiacy y spuszczáia- cy łuk: podáli tyl w dzień wojny.	9	B
III. Morzáprze- dzielenie.	Iż nie strzegli przymierza Bożego: á niechcieli chodząc w zakonie iego.	10	
iáko ná kupie. H.	Názapamiętáli dobrodzieystwo iego / y cudów iego które im wskazał.	11	
V. we dnie o- błok przeciwgo- racości: á w no- cy ogień wkázu- iacy drogę.	Przed oycy ich czynił dziwy w ziemi Egipskiej / ná polu Taneyskim.	12	
VI. w odá z ská- ły.	Rozdzielił morze y przeprowádził ie: y zástawił wody iáko w skorzánym worze.	13	2. Mo: 14- 21.
skály. H. Bo to dwakróć było.	Prówádził ie w obłoku we dnie: á przez cáta noc w swiátości ognia.	14	2. Mo: 17- 6.
	Roszczepił skały ná púszy / y nápoił ie: iáko w wielkiej głębokości wody.	15	Psal: 104- 38.

Z wywiodł

	16	A wywiodł wodę z opoki: y wypuścił wody iako z rzeki.	
	17	A przecie oni znoruu grzesyli przeciw temu: wzruſiając ku gniewu Dawyſzego na puſczy.	
	18	A kuſili Boga w ſercach ſwoich: proſząc potármu doſham ſwoim.	ſobie, ábo chcia- woſciam ſwo- im.
4. Mo: 20. II. 4. Mo: II. I.	19	A mówili ſle o Bogu: rzekac; Izali Bog moſze nam ſtot zgotować na puſczy?	
	20	Bo oto wderzył w ſkále / y wypłynęły wody: y ſtrumienie wzebráły.	
		Izali y chleb będzie mogli dáć / ábo nágotować ſtot ludowi ſwemu?	
4. Mo: II. 2.	21	Przetoż to uſłyſzawszy PAN, odrzucił ie: y ogień ie go zápalit ſie przeciw Jákobowi / á gniew Boży powſtał przeciw Iſráelowi.	mieſá. H. rozgniewał ſie bárzo. H.
	22	Bo nie wierzyli w Boga / áni uſáli w wybáwieniu ſego.	
	23	A on roſkazał był obłokom z wierſchu / á otworzył fortey niebieſkie.	
2. Mo: 16. 4.	24	A ſpuſcił im iako deſzcz mánnę ku iedzeniu: y dáł im chleb niebieſki.	VII. dobrodziej- ſtwo; Mánná.
4. Mo: II. 7. Iſan 6. 31.	25	Chleb ánielſkiego poſywał człowiek: poſtat im potármow doſtátkiem.	psenica niebie- ſka. H. to ieſt z powietrza.
1. Kor: 10. 3.	26	A bowiem przeniósł wiátr z południá z niebá / y przywiodł moca ſwa wiátr z zachodu.	wſchodowy. H.
4. Mo: II. 31.	27	A ſpuſcił ná nie mieſo iako proch: á iako piaſet morſki práſtvo ſrzydłaſte.	VIII. dobro- dziejſtwo; prze- piorki.
	28	A wpádo w poſród ich obozu: okolo ich namiotow.	
	29	A tak iedli y náiedli ſie bárzo / y uczynił doſyć chciwoſci ich: y nie byli omyleni w zádzey ſwoiey.	
4. Mo: II. 33.	30	Lecz ieſzcze potármey ich były w gebiech ich / y á oto gniew Boży ſſąpił ná nie.	poráził. H.
	31	A pobit co tłuſtiſze z nich: á wybor Iſráelczykow	

	W tym wszystkim ięseze grzeszyli / á niewierzyli ci: 32	
	Dom iego.	
Bo já 40. lat ná puszczu poginuli wszyscy.	A przetoj márníe dni ich wstáły / y látá ich z pred- 33	
	kością.	
	Gdy ie zábijał / tedy go szukałi: y náwroćili sie / á 34	
	ráninczko chodźili do niego.	
	A wspomnieli że Bog iest ich pomocnikiem / á 35	
	Bog wysoki iest ich odkupicielem.	
blagáli go. H. pochlebowáli mu.	A młłowáli go wsty swemi / lecz ięzykiem swym 36	
	klámáli mu:	
*Tu Zydzi kłá- da połowice Psalterzá. H.	Serce też ich nie było proste ku niemu: á nie byli 37	
	mu wiernymi w przymierzu iego.*	
	A on przecie był miłostíerny / y odpuszczał im złości 38	
	y nie zátacał ich.	
	A często odwracał gniew swoy od nich: á nie zápa- 39	
	lił wszystkiego gniewu swego.	
	Bo pámietał że byli ciátem: á iáko wiátr idacy / á 39	
	nie wracáiacy sie.	
	Jáko często drażnili go ná puszczy / á do gniewu 40	b
	pobudzáli go ná mieyscach bezwodnych:	E
ograniczáli, á bo ráczey krzy- żowali. H.	A znówu kusili Boga: y obrażáli swietego J- 41	
Pháraóná.	fraelskiego.	
	Nie pámietałi ná reke iego / y ná on dzeń w ktory 42	
	ie odkupił z reki trapiącego.	
	Jáko pokázował w Egipcćie znáki swoie / y cudá 43	
	swé ná polu Taneyskim.	
Pierwsza plágá. grzodlá. H.	Bo przemienił w krew rzeki ich / y deszcz ich / áby 44	2. Mo: 7. 20.
III. II. III.	nie pili.	
	Puścił ná nie psie muchy ktore ie kasały / y záby 45	2. Mo: 8. 6. 24.
	ktore ie gubity.	
VIII.	A dáł ich owoce chrzasczom / y robote ich sá- 46	2. Mo: 30. 15. C
VII.	rániczey.	
	A potłukł grádem winnice ich / á morwy ich mro- 47	2. Mo: 9. 25.
	zém pokaził.	

Pobił też

2. Mo: 9. 25.	48	Pobit też grądem bydło ich: a małenności ich ogniem popalił.	^o ^{pioruncm.} H.
	49	Puścił na nie gniew zapalczywości swojej: podobliwość y rozgniewanie y utrapienie: y duchy złe na nie przepuścił.	IX. plagą.
	50	Uczynił droge ścieśce gniewu swego: nie wypuścił dusz ich od śmierci: y bydło ich w śmierci zawarł.	V. VI. plagą.
2. Mo: 12. 29.	51	A pobit wszystkie pierworodne w ziemi Egipskiej: pierwszaki wszystkie rodu ich w przybytkach Chánowych.	X. plagą. ^{H.} ^{to jest Egips} ^{czykow, polom} ^{kow Chámo} ^{wych.}
2. Mo: 14. 27.	52	A wywiodł lud swój jako owce: y prowadził je jako stado na puszczy.	^{u ylicza inne do} ^{brodzie y twa Bo} ^{je Izraelszykom} ^{uczynione.}
	53	A prowadził je z ufnością: że się nie bali: a nie przytębiały ich okryto morze.	^{na gorzysła zie} ^{mie Zydowska,} ^{poświęcona so} ^{bie.}
	54	A przywiodł je na górę: wietra swoje na górę kłosey dostała prawica jego.	
Isa: 13. 8.	55	A wyrzucił przed nimi pogány: y losem rozdzielił im ziemie według snurow pomiernege.	
		A dał mieszkanie w przybytkach ich pokoleniam Izraelskim.	
	56	Lecz oni kusili y obrażili Boga wysokiego: y nie strzegli przykazania jego.	
	57	A odwrócili się: a nie zachowali umowy: jako y oycowie ich: wywrócili się jako łut opaczny.	
	58	A wzruszyli go ku gniewu na swych pagórkach: a białwanami swemi pobudzi go ku zapalczywości.	
	59	Usłyszał to Bóg: y wzgardził je, y w niwecz obrócił bardo lud Izraelski.	^{y rozgniewał} ^{się. H.}
1. Krol: 4. 2.	60	A odrzucił przybytek Sylości: przybytek swój: kiedy pierwszy mieszkał między ludźmi.	
Jer: 7. 12.	61	A podał moc ich do więzienia: y piekność ich w rece nieprzyjacielskie.	^{Arch,} ^{abo} ^{skrzynie Boża,} ^{ktora była mo} ^{ca y ozdoba ich.}
	62	Dał też pod miecz lud swój: y wzgardził dźwiedzićtwo swoje.	

	Modziłenice ich ogień pożart; a pánien ich żaden	63	
	nie oplátat.		
Bo y teo żalu pomáry.	Káptani ich od mieczá poległi: a wdowy ich nie	64	
	chodzity w żatobie.		
wykrzykújący od winá. H.	wszakże potym ocucił sie Pan iáko ze snu: iáko mo-	65	
	carz vpiwszy sie winem.		
	A zaráził nieprzytacioty swe ná ich posládkach: y	66	
	dat im háńbe wieczna.		
	A wzgárdził namiotem Josephowym: y nie obrat	67	
	pokolenia Ephraimowego:		
	Ale obrat pokolenie Judy/ gore Syonśka ktora	68	1. Krol: 16. a
	vmitował.		
iáko náwyższe páłace. H.	A zbudował iáko iednorożców kóściół swoy ná	69	5. Mo: 31. 1. Tim: 3. b
	ziemi; ktora vgruntował ná wieki.		
	A obrat Dawida sługe swego/ y wziął go od trzod	70	42. Mo: 14 11. 12.
	owiec/ wezwał go za skotem chodzącego.		
lud iego. H.	Aby pást Jakóbá sługe swego/ y Izráelá dziedzi-	71	62. Mo: 15. 24. c2. Mo: 16. 2.
	ctwo iego:		
	A pást ie w niewinności sercá swego: a w rostro-	72	d Tamze. y. 10. c Tamze. y. 27. f4. Mo: 20 2. g2. Mo: 31. 1. h2. Mo: 17 i4. Mo: 11. 4. k4. Mo: 14 22. C
	pności rak swoich prowadził ie.		
Summá y cel za konu.	Zeby pokládali w Bogu.) Summá y cel za konu; abyśmy Bo-	7	
	gá poználi/ y chwálili go/ bali sie go/ vřáli mu/ y posłusni byli.		
Dziesięć kroć sie Zydzi ná puśc-	Iáko często dráznili go ná puśczy.) Dziesięć kroć przynamniej	40	
czy Bogu sprze-	spzeciwiłi sie żydzi Pánu Bogu ná puśczy/ w pierwszych dwu le-		
ciwili.	ciech. Naprzód; a v morzá czerwonego. Powtore/ b dla niedo-		
	státku wody w Marze. Potrzećie ná puśczy Syn/ c dla mánny.		
	Poczwarte/ d gdy mánne chováłi náziútr. Po piáte/ gdy ia		
	e zbieráli w Szábát/ nádzákazanie. Po šoste/ w Ráphidim f v		
	wod przecięwienštwá. Po štodine/ w Zorebie/ g kiedy wláłi cielcá.		
	Po osme/ w Táberze/ h kiedy wápili iesliby prawdziwie byl Bog.		
	Po dšewiate/ v grobow poiadliwóšci/ i kiedy iádáli miesá. 17á		
	fontec po dšiesiąte/ dla spřawy špiegierzow: ie iúž (mowi Pan)		
	k dšiesięć kroć nie słucháli głosu mego.		
	Pšie muchy.) κυνὸς μυῖαν. co wlasnie pšie muchy znáczy. Lecz	45	hier: ad Sumiam & Frétellam
	słowo Żydowskie przy Harob, wšelákie muchy známionuje/ co my		
	sowielem owad. A przetož Hieronim š. nie κυνὸς μυῖαν, pšie muchy/		

ale κοινά μίαν, to jest pospolite albo wszelkie mudy / po Gr. x
 ctu czytając Łaże.

P S A L M LXXVIII.

v Zydow LXXIX.

Deus venerunt gentes in hereditatem tuam.

Lud opląknie kościół y miasto zgwalcione / y pobicia swoich :
 prośac aby to poganom Bog sowiće oddał / y obiecutac go za
 to chwalić. Jest prorokutacy przeciw pustoszytelom kościołom.

Psalms Asaphowi.

1 A **W** Oże / przyšli pogan na dziedziectwo twoie /
 splugawili kościół twój święty : obroćili Je-
 rusalem w budki w których iablek strzega.

2 Porzucili trupy slug twoich / na strawe ptakom
 powietrznym : ciała świętych twoich zwierzetom
 ziemskim.

3 Rozlali krew ich iako wode około Jerusalem : a
 nie był ktoby ie pogrzebi.

4 Sstałismy sie pohanbieniem v sąsiad naszych :
 B śmiechowiskiem y igrzyskiem v tych / ktorzy są w o-
 kolicy naszej.

5 Dokadze P **A** N I E gniewać sie będziesz na wieki :
 rozpali sie iako ogień zapalczywość twoja :

6 Wyley gniew twój na pagany / ktorzy cie nie zna-
 ia : y na krolestwa / ktore imienia twego nie wzywają.

7 Abowiemci pożarli naród Jakobow : y miejsce
 iego spustoszyli.

8 Nie wspominaay starych nieprawości naszych :
 C niech nas rychto wprzedsza litość twoja : bośmy sie
 sstałi bärzo w bogimi.

9 Wspomożysz nas Boże zbawicielu nasz : a dla sta-
 wy imienia twego P **A** n i e wybaw nas : a bądź mi-
 łosć twoją grzechom naszym dla imienia twego.

10 Aby snadź nie rzekli pagani : kedyż jest Bog ich ?

T u

a niech

76

w gruzzy, albo
 w gromady kła-
 mienia, H.

miejskanie, H.

H.

Ier. 10. 25.

Iza. 64. 9.

H.

“A’ niech znaczna będzie nad pogańy / przed oczyma
naszemi

Pomsta krwi slug twoich / ktora iest wyłana :
niech przyjdzie przed obliczność twoie wzdychanie
więźniow. 11 D

“abo nas, na
śmierć skaza-
nych. H.

Według możności rąmienia twego zachoway sy-
ny ‘pomordowanych’.

Odday sasiadom naszym siedmiorąko do ich to- 12
názá to wraganie ich / ktorzym wragali tobie PANIE.

Al my lepák twoy lud y owce pastwiska twego / be- 13
dziemy cie wysławiać na wieki :

Od rodzaín do rodzaín będziemy opowiadać chwa-
te twoie.

W olność ludzka
pospolu z łaską
Bożą.

Wspomożysz nas Boże zbawicielu nasz.) Kiedy wspomnienia pro- 9
si / tedy y wdzieczen láski / y nie odeymute wolności ludzkiej. Bo
kto wspomagan bywa / ten też sam przez sie cośkolwiek czyni. Au-
gust : ná to mieysce.

79

P S A L M L X X I X.

U Zydow L X X X.

Qui regis Israel intende.

Lud od nieprzyjaciół wtrąpiony wspomnienia prosi / áby Pan
Bog raczył swoich bronić ktore z Egiptu przeniósł : á osobliwie
syná prawnice swojej / to iest Chrystusa y Kościółá tego.

Ná koniec / dla tych ktorzy beda odmienieni /
świadectwo Asaphowi / Psalm.* 1

* Z á Assyryis
czyka. G.
pásieś. H. G.

D Ktory ‘rzadziś’ lud Izráelski / posłuchay : 2
ty ktory prowadziś iáko owce potomki Jo-
sephowe. A

“abo, ówwieć się.
H.
‘przed ludem
twoim.

Ktory siedziś ná Cherubinách / ‘okaż się’ ‘przed 3
Ephráimem / Benjáminem / y Mánásem.

Wzbudź możność twoie / á przyjdź / ábys nas
wybawił.

Boże ná

- a 4 Boże nawróć nas: a okaż nam oblicze twoie / a
bedziemy zbawieni.
- 5 **PANIE** Boże zastępów / dokądże się będziesz gniewa-
wał na modlitwę slugi twego? *slug twoich. G
- 6 Pokiż nas będziesz karmił chlebem płaczu: a na-
B pawał nas łzami / nad miarę? *pod wielką
miarą. H. to
jest obfitości.
- 7 Wystawiłeś nas na przeciwnieństwo sąsiądom na-
szym: a nieprzyjaciele nasi / nasmiwali się z nas.
- a 8 Boże zastępów nawróćże nas: y okaż nam oblicze
twoie / a bedziemy zbawieni.
- b 9 Przeniosłeś winnice z Egiptu: wygnałeś pogā-
ny / y nasadziłeś iā. *lud twoy wys-
brāny.
- 10 Byłeś przewodnikiem w drodze przed nā: wsā-
dziłeś korzenie iey / y nāpełniłā ziemię.
- c 11 Cień iey okrył gory: a dzewa iey iāko Cedry Boże.
- 12 Rozpuszcili lātorosli siwe āż do morzā: a gāłstki
siwe āż do rzeki. *Euphrāty.
- 13 Przeczczes tedy rozwałit płot iey: że iā obierāio
wszyscy ktorzy idā droga?
- 14 Rostkopat iā dziłki wieprz z lāsā: a zwierz polny
spāst iā.
- 15 Boże zastępów nawróćże się: * weyrzy z niebā / a *prośe. H.
obācz / y nāwiedz te winnice.
- 16 Nāpraw te ktora sżeczpiłā prawicā twoiā: y wey-
rzy / nā synā człowieczego / ktoregōs sobie zmocnił. *nā lud twoy, ā-
bo nā Chrystā
Pānā.
- 17 Spalonać iest ogniem y / rostkopānā / od tājānia o-
D blicza twego / pogina.
- d 18 Uciech będzie rekā twoiā / nād mēżem prawice
twoiey: y nād synem człowieczym / ktoregōs so-
bie zmocnił. *wyrabānā. H.
*twoi: ābo ich
nieprzyjaciele.
- 19 A my nie odstapiem od ciebie: ożywiś nas / ā be-
dziemy wzywāć imienia twego.
- a 20 **PANIE** Boże zastępów nawróćże nas: y okaż
nam oblicze twoie / a bedziemy zbawieni.

Wzywanie Troj-
ce S.

Boże nawróć nas.) Ten wiersz trzy kroć w tym Psalme powto-
rzony / znamiętowane wzywanie przenaświadczy Trojce; Boże / Bo-
że zastępow / Panie Boże zastępow nawróć nas. A obacz na-
dobny postępek: Proś naprzód / aby sie nawrócił; potym aby łá-
stawa twarzy Boża oglądał; a nákoniec zbawienie odzierał.

Kościół czemu
winnicy jest
przyporównany.

Przeniożłć winnice z Egiptu.) Często w psimie á. imieniem win-
nice nazywan jest lud Boży: á bardzo przyporównie. Naprzód iż win-
nica berzey niż inne drzewá gálesie swe rościaga. Druga / iż owoc
obfity y słodzy przynosi. Trzecia / iż wietrzey prace potrzebne w
wyprawianiu / iestli oracz chce z niego mieć obfity pożytek: czyn sie
inaczy wielka pilność y staranie Boże ktore czyni okolo ludu swe-
go / aby owoc dobrych czynkow / temu wdzieczniejszy niżli żadne
wino; siebie wydawał. Nákoniec / iż takó w winnicy sa látorośle
owoc dające / ktore oracz czyści / aby obfity owoc przyniosły / sa
też niepożyteczne / ktore odcina: tak między ludem Bożym y w
kościół tego sa dobzy y złi pospolu.

Rzeczy nawiet-
sze y nawyższe
Boże.
Maż prawnice
Bożey.

Iako Cedry Boże.) To jest / iako nawyższe drzewá Cedrowe. Bo
zysk rzeczy nawietrsze y nawyższe Bożymi zowia.

Nad miżem prawnice twoiey.) To jest náđ Iśraelem / ábo náđ
Christusem ktoregoś záwżse bronił prawnica twoia. Cháldáyski
tłumác / Augustin, y Arnobius, o Christusie ten wiersz wykładá.

80

PSALM LXXX.

v Zydow LXXXI.

Exultate Deo adiutori nostro.

Wzywa ludzi ná świat obchodzenie / że sa wstáwione ná dobro-
dzeystw Boskich wspomnianie. Potym przywodzi Bogá / obie-
cującego łáskę y wspomnienie / iestli go beda posłuszni.

Nákoniec / zá prásy / Psalm sámemu Asaphowi.

mocy nášey H

E Aduycie sie Bogu pomocnikowi nášemu: 1

wykrzykaycie Bogu Jákowemu. 2

E Weźmicie Psalm / á podaycie beben / wdzie- 3
czna ársę z cytra.

nászego. H.

Trabćcie ná nowiu w trabe / w dzień zacny wroczy- 4
stego światá nášego.

Abowiem to jest rozkazanie w Iśraelu: y wyrok ku 5
czy Bogu Jákowemu.

Postáno

1. Mo: 41. 29.	6	Postanowił to ná świadectwo w domu Josepho- wym / gdy wychodził z ziemie Egipskiej / kedy slysat iezyk ktorego nie umiał.	ná pámiatke.
a	7	Kiedy wybáwił od brzemion rámioná iego: bo rece iego służyły w nošení kóšow.	
2. Mo: 17. 5.	8	Wzywalesz mnie w ućisku / á wybáwiłem cie: wy- słuchałem cie gdyś sie krył dla gromu / doświadcza- łem cie nád wodami 'swaru'. *	Bog to mowi. w Egipcie. Meribá. H. á bo przeciwni stvá. * Selah. H. obcego. H.
2. Mo: 20. 2.	9	Sluchay ludu moy á oświadcze sie ná cie: 'Isráe- lu iesli mie wśluchasz / nie bedziesz miał Boga 'nowe- go' / y nie bedziesz chwalił Boga cudzego.	
b	10	Bomci ia jest PAN Bog twoy / ktorym cie wy- wiódł z ziemie Egipskiej: 'rozšerz wśtá twoie / á ia ie nápełnie'.	To jest, oczie- dno prośić be- dziesz, to rezy- nie. Hebráism.
c	11	Alle nie słuchał lud moy głosu mego: á Isráel nie dbał ná mie.	
Dzie: 14. 16. Bar: 3. 13.	12	A ták puścitem ie zá żadzami serc ich / chodzili w wynalazkach swoich.	
	13	Oby był lud moy słuchał mie: by był Isráel cho- dził drogami mojemu:	
	14	Wnet y łącznobył był poniżyt ich nieprzyiacioly: á ná trapiące ie obrociłbym był reke swoje.	
	15	Nieprzyiaciele PAN SCY 'ktámaczy im byli mu- dzieli' / y bytyby czasy ich szczęśliwe ná wieki.	To jest, podda- liby sie im byli. Hebráism. pátr Pśálm. 65. 3.
	16	Ná karmilby ie był Bog tłustością zboża: y ná- syciłby ie był miodem plynacym z opoki.	
a	7	Kiedy wybáwił od brzemion rámioná iego.) Wspomina dobro- dzieystwa wybáwienia: z niewoley Egipskiej.	
b	11	Rozšerz wśtá twoie.) Arnobius stary Doktor ták to wykláda: Sluchaycie sydownie: Jamit test Pan Bog wás ktoregoście v- kryżowali / on Bog ktorym was wywiódł z Egiptu. Wśákie o- tworzyć wśtá swe / á ia ie nápełnie. Jesli chcecie wyć śmierci / kto- roście záślużyli / tedy pićcie krew ktoraście przelali. Arnobius in hunc locum.	Christus Bog Isráelski. Krew Páńska pija w S. Sakra- mentie.

Nawrócić ska-
rańie, kogo Bog
opuści,

A tak puściłem ie.) To jest nawrócić Bogie staranie / o kto-
rym Paweł ś. Dopuszczałem aby biegli gdzie sie im podobają: tak
ofier bez styru / tak o konia halonego bez wzdry: Kto jest w pluga-
stwie / niech teżże plugawicie.

13

C

Rzym: 1.
26.
Obia: 22.
II.

31

PSALM LXXXI.

u Żydow LXXXII.

Deus stetit in synagoga Deorum.

Niesprawiedliwym siedziom grozi zadržaniem / prosiac przy-
sła Chrystusowego / aby ich pokarał.

Psalm Asaphowi.

1

Sędziom namie
siniom Bożych

B Og stanął w zgromadzeniu Bogow: a w po-
środku Bogi sędzi.

A

*Selah. H.

A dokądże będziecie niesprawiedliwie sa-
dzić: a osoby grzeszników przyjmować: *

2

Czynicie sprawiedliwość ubogiemu y sirocie: stra-
pionego y ubogiego vsprawiedliwiaćcie.

3

Wyrwiecie ubogiego: a niedźnego z ręki nieubożne-
go wyzwolicie.

4

Przy: 24.
II.

Sam sobie odpo-
wieda.

Nie nie umieia / ani rozumieia: chodzą w ciemno-
ściach; y chwieia się wszystkie grunty ziemi.

5

B

Bo gdzie siedzio-
wie nie czynia
wzrędu swego,
tam sie wszystko
mieści.

Jam rzekł: Jesteście Bogowie / y synowie na-
wyższego wszyscy.

6

Ian 10. 34

Wszakże wy pomrzecie tak o inni ludzie: a tak o ie-
den z książąt upadniecie.

7

Powstańże Boże, a sędz ziemi: bo ty odśiedzisz yś
wszystkie narody.

8

82

PSALM LXXXII.

u Żydow LXXXIII.

Deus, quis similis erit tibi ?

Smakelitom / Sadrženom / y ich pomocnikom przeciw Kościo-
łowi / prosi zadrženia. Jest Psalm prorofuacy.

Pienie

Pienie Psalnu Asaphowi.

1 Oże/ ktoż będzie podobien tobie? nie zamil-
 2 cza y/ ani zaniechawa y Boże.

3 Bo oto nieprzyjaciele twoi okrzyk uczynili:
 4 a ci ktorzy cie nienawidza/ wynieśli głowe.

4 Przeciw ludowi twemu rábe złośliwa wymyslili:
 5 y spikneli sie przeciw świętym twoim.

5 Mowili/ Podźcie á wytráćmy ie z narodu: á niech
 nie wspominaia wiecey imienia Izráelskiego.

6 Bo sie spikneli iednym vmyslem/ spolu przeciw to-
 7 bie przymierze postanowili/ i namioty Idumeyczy-
 8 kow y Ismaelitowie.

8 Moabitowie/ y Agárenowie/ i Gebalczycy/ y A-
 9 monitowie/ y Amálecycowie: cudzoziemcy/ z oby-
 10 wátelmi Tyrskimi.

9 Ale y Asyryyczycowie staczyli sie z nimi: przyszli
 na pomoc synom Lotowym.*

10 Uczyniše im tak iáko Madyánitom y Sysárze: iá-
 11 ko Jabinowi v potoku Cissonskiego.

11 Ktorzy pogineli w Endorze/ sfiáli sie iáko gnoy na
 12 C ziemi.

12 Day hetmána ich/ iáko Orebá/ y Debá/ y Debeá/ y
 13 Sálmaná.

13 Wszytkie kšiažetá ich/ i ktorzy mowili: Posiadz-
 14 my dziedzictwem świątńce Boża.

14 Boże moy polożže ie iáko koto/ á iáko śdźbto przed
 15 wiatrem.

15 Jáko ogień/ ktorzy pali lásy: á iáko płomień ktorzy
 16 pali gory.

16 Tak ie gonić będzieš nawátnoścía twoia: á zá-
 17 trwożysz ie w gniewie twoim.

17 Nápełni twarzy ich sromota: á beda sukáć imie-
 nia twego/ P A N I E.

Abo, niech mil-
 czenie będzie
 tobie. H.

aby żaden nie
 został z ich na-
 rodu.

Sarácenowie,
 ktorzych Ma-
 chomet pośled-
 prorok Tur-
 eki.

Philistynowie.
 H.

Moábitom y
 Ammonitom.
 * Selah. H.

Sedz : 7.
 22.

Sedz : 4.
 15.

Sed: 7. 25.
 Sed: 8. 21.

Niechay sie zawnstydza / y stwożo ná wielki wie- 18
czne: y niech beda pohánbieni / y niech zágina.

A niech poznáia že PAN imie tobie: tys sam Na- 19 a
wyższym ná wszystkiey ziemi.

יהוה własne i-
mie Boże.

(Ze Pan imie tobie.) יהוה test własne á niewymowne imie Bo- 19 a
że: Etere pospolite lehouah cyrtáa: ále Genebrardus Iehoue nie
Iehoua cyrtáe kaže. lib: 1. de Trinitate.

83

P S A L M L X X X I I I .

U Zydow L X X X I I I I .

Quàm dilecta tabernacula tua Domine.

Bedac ná wygnaniu / wzdycha do Kościoła / áby w nim mogli
Pána Boga chwalić: Błogosławi te / ktorzy moga w Kościelech
Pánu Bogu służyć. Zgodzi sie ten Psalm wzdychającym do niebá.

Ná koniec / zá prásy / synom Zorego / Psalm. 1

Jáko sa mile przybytki twoie P A N I E zastę- 2
pow! żada y vstáie duśá moia do pałacow
P A N S K I C H . A 3

Serce moje y ciáto moje woláia z weselem do Bo-
gá żywego.

Bo y nadzny wroblek nálaži sobie domek / y synogár- 4
licá' gniazdo: gdzieby polożyła prafetá swoje.

'Oltarze twoie' P A N I E zastępow: krolu moy / y B
Boże moy.

Błogosławieni / ktorzy mieszkáia w domu twoim 5
'Pánie': ná wielki wiekow beda cie chwalić.*

Błogosławiony człowiek / ktorogo ráctunek iest od 6 a
ciebie: który rozłożył wstepowánia w sercu swoim: 7 b
i w pádole płáczu / ná miejscu / ktore sobie zgotował.

Abowiem takowemu da błogosławienstwo 'zakonu' 8
dawca: poyda z mocy do mocy / áz ogladáia Boga
nád Bogi w Syonie.

P A N I E Boże zastępow wysluchay modlitwe mo- 9
ie: vstýś Boże Jákobow.*

kościółka. H.
'Abo, przy ol-
tarzach twoich,
przy kościele
twoim.

H.

*Selah. H.
'ktorego ty w-
spomagaś.
'do kościoła two-
go ná gorze po-
łożonego, ábo
rádcey do niebá.
'Náuczyciel náś
Pan Christus.

*Selah. H.

Weyrzy

10 Weyrzy o Boże náš obionco: á weyrzy ná oblicze
Christuſá twoiego.

11 Abowiem lepfſy ieſt ieden dzień w pátačách two-
D ich: niſz gdie indzie tyſiáce.

Wole być napodlevſym w domu Boga moiego:
niſli mieſkáć w pátačách niezboſſnych luďſi.

12 Abowiem * Bog miluie miłoſtierdſie y prawde:
c P A N da láſke y chwale.

Nie odeymie wſzego dobra tym ktorzy w niewinno-
ſći chodza: o P A N I E zaſtepow / Błogoſławiony
człowiek ktory w tobie vſa.

*PAN. H.
ieſt ſłoncem y
tarczą (náſa.)
H.

a 6 Ktory rozložyl wſtepowania.) To mieyſce z Żydowſkiego ro-
ſni roſnie przeſłádáa. Ale dáleko lepiey od Lxx. ná Greckie / á z
nich ná Látiſkie ták ieſt przełoſono / táko w tekſcie. O czym ſer-
rzej Genebrardus.

b 7 Ktore ſobie ſgotował.) Bo grzechem ſwym ray vtráčil: á tu
zoſtał w tym pádoie pláczu.

c 12 Pan da láſke y chwale.) Bog miluie miłoſtierdſie y prawde; y láko Pan dáie
przetó dáie láſke y chwale. Láſke z miłoſtierdſia / á chwale z obie-
tńice. Eteraz láſke / teno o ktorey Páwel ſ. mowi: Z láſki Boſey
ieſtem to co ieſtem: Eteraz chwale / iedno o ktorey tenſe mowi:
ſgotována mi ieſt koroná ſpráwiedliwoſći z Auguſtin ſ. ná
to mieyſce.

láko Pan dáie
láſke y chwale.

P S A L M L X X X I I I I.

v Zydw L X X X V.

Benedixiſti Domine terram tuam.

Proſi / áby tym ktorez niewoley Bábilonſkiey wybáwił / do
końcá raczył być miłoſćiu / Chriſtuſá im poſławſzy.

1 Ná koniec / ſynom Korego / Pſalm.

2 Błogoſławiles' P A N I E ſiemie twoie: przy-
A wrociles z wíziénia potomſtwo Jákowowe.

3 Opuſćiles niepráwoſć ludu twego: po-
kryles wſſytkie grzechy iego.*

v lubiles, ábo
wrocyles. H. G.

* Selah. H.

Wsmierzyłeś twoy wšytek gniew: odwróciłeś sie 4
od gniewu popedliwości twoiey.

Náwróćże nas Boże zbáwicielu náš: á oddal 5
gniew swoy od nas.

Izali ná wielki będzieš sie ná nas gniewał: ábo 6
rościagnieš gniew twoy od rodzáiu do rodzáiu:

Izali *Boże*. H.
Izali *Boże*. Hebr.

'Boże' ty 'náwróciwšy' sie' ożywiš nas: á lud 7
twoy rozweseli sie w tobie.

Iesusa zbáwi-
ciela nášego.

Okáźże nam P *ANIE* miłosierdzie twoie: á day 8
nam zbáwienie twoie.

Christus Pan.

Niech wšyſze co we mnie będzie mowil P *AN* Bog: 9
bo będzie mowil 'pořoy nád ludem swoim.

'pořoy sumnie-
nia y poiedná-
nia z Bogiem.

N nád świętymi swymi / y nád tymi ktorzy sie do 10
sercá náwracáia.

Żáisteć blisko iest zbáwienie tego tym ktorzy sie 10
go boia: áby mieškalá chwala w ziemi nášey.

Miłosierdzie y prawda potkáły sie z soba: správie- 11
dliwość y pořoy pocátowały sie.

Prawda wyrosta z ziemie: á správiedliwość z nie- 12
bá poyrzáta.

Vspráwiedli-
wieni przez wi-
re beda Bogu po-
słusni: y beda
czynić wolańie
ta iego.

Albowiem P *AN* pokáże ſzczodroblliwość: á ziemiá 13
nášá wyda swoy owoc.

'Spráwiedliwość przed nim chodźić będzie: á po- 14
toży ná drodze kroki swoie.

Ktorzy sie do sercá náwracáia.) Ktorzy serce ſwe ku niemu obra- 9
cáia. G. N nie obroca sie do głupstwa. H.

Christus chwa-
la Boża.

Áby mieškalá chwala.) To iest Christus Pan / Etery iest chwa- 10
la Boża; ábo táſnoſćta Božtego máteřtatu.

Pojzyki wciele-
nia Pána Chris-
tuſowego.

Miłosierdzie y prawda.) To iest / Bog ſie zmiſlował nád námi / 11
y yſcił nami to co był obiecał. Wylcia pożytki przyſcia Pána
Christuſowego ná ſwiat / przez ktoreſmy otrzymáli od Boga mi-
łosierdzie y poznánie prawdy: y Etery nas; nieſpráwiedliwych
vczynił správiedliwie / y poiednał z Bogiem. Drudzy tář rozumie-
ta: Miłosierdzie Boże / á prawda / to iest ſzczerość ábo dobroć
ludźka ſpołem ſie ſlaczyla: tářſe správiedliwość ludźka á pořoy

Boży poř

Zyd: 1. 3.

Luce: 1. 50.

Iſa: 31. 17.

d

Augu: in

nunc locu.

Iren: lib:

5. cap: 5.

12

Boży pocałowály ſie. Bo miłość rodzi Boże zawsze ieſt z tymi/ ktorzy ſie go boia: á poſoy ieſt owoc ſprawnieſciwoſci.

Pravda wyroſła z ziemię.) To ieſt/ Chriſtus ſie z Panny náro-
dził/ áby ſprawnieſciwoſć wytrząłá z niebá; to ieſt áby ludſie byli
przeſeń vſprawnieſciwoſtent. Auguſtinus. A Irenaeus wyſkłada to y o
národzeniu z Panny / y o zmaru wychwáſtánu z grobu Pána
Chriſtuſowym.

Pravda wyro-
ſlá z ziemię.

P S A L M LXXXV.

v Zydow LXXXVI.

Inclina Domine aurem tuam, & exaudi me.

Chriſtus Głóſá proſi/ áby go od nieprzytáctol bronil: obiecu-
jac że mu ſie beda wſytkie narody klámtá / á on go wietcznie
ma wyſláwtáć.

1

Modlitwa ſántemu Dawidowi.

a

A

M Aktoij PÁNIE vchá twego / á wſluchay
mie: bomci ia ieſt nedzny y vbogi.

2

Strzeż duſe moiey/ bom ſwiety ieſt: zácho-
way ſluge twego/ Boże moy/ vſáſácego w tobie.

3

Zimluy ſie nádemna PÁNIE, bo do ciebie wolam

4

ná káždy dzień: y rozweſel duſe ſluga twego / bo ku
tobie PÁNIE podnoſe duſe moie.

5

Abowiemes ty PÁNIE ſłodki y cichy: y wielce mi-
łoſterny ku wſytkim ktorzy cie wzywáia.

6

Wysłuchayſe PÁNIE modlitwe moie: á przypil-
nuy głoſu proſby moiey.

7

W dzień vciſtu mego wolałem do ciebie: bo ty
mnie wſluchywaſi.

8

Nie máſt tobie podobnego miedzy Bogi PÁNIE:
á żaden nie zrowna z vczynki twymi.

9

Wſytcy narodo wie ktoreſkolwiek ſtworzył/ przyi-
da / á pokłonia ſie przed toba PÁNIE: y beda ſlawić
imie twoie.

10

Abowiemes ty wielki / y czyniacy cudá: ty ieſteſ

C

Bog ſam.

G.
dobry, y rzyty.
H.

Naućzcie mnie Panie drogami tweimi. H.	Prowadźże mnie PANIE droga twoja / a niechay choździe wprawdzie twojej: niech się weseli serce mo- je aby się bato imieniem twego.	11	c
Abó, ziednocz. H.	A ja cie bede chwalił / Panie Boże mój / ze wszystkie go serca mego: a bede wystawiał imię twoje na wieki. Bo miłosierdzie twoje wielkie jest nademną: a	12	d
pyśni. H.	wyrwałeś duszę moją z niższego piekła. Boże / nieprawie powstał na mnie / a zgromadze- nie mocarzów szukało duszę moją: a nie kładli ciębie przed oczyma swymi.	13	D
	Alle ty Panie jesteś Bog miłościwy / y miłosćiw / cır- pliwy / y wielce miłosćerny / y prawdziwy.	14	c
moćtwoja. H.	Wyrzyc na mnie / a zmiłuy się nademną / daj / pa- nowanie twoje / słudze twemu: a zachoway syna slu- żebnice twojej.	15	f
Okaz mi znak dobroćtwoj twojej. H.	Wczyni zemna znak ku dobremu / aby wyrzeli ci którzy mnie nienawidzą; a byli zawstyżeni / iżes ty PANIE ratował mnie / y pocieszyłeś mnie.	16	
Przyczyny dla których chce być wysłuchany w własności Bożej	Bomci ja jest niedźny.) Prosi / aby był wysłuchany; dla wielu przy- czyn. Naprzód / iż od wszystkich ludzi jest opuszczony. Druga / iż mu jest przez wiare poświęcony / abo iż weń wierzy. Trzecia / iż w nim wsi. Czwarta / iż go wywła. Piata a ostatnia / dla dobroci y miłosćierdza tego / że mu jest własna zmiłować się a odpuszczać. Abowiemeś ty Panie słodki) Trzy tu przedniejsze własności Boże wspomina. Jedną / że jest słodki / dobry / dobrotliwy / ku w- szystkim którzy go wywła. Druga / że jest cichym / wzytym / y l- cynym do przepuszczenia. Trzecia / że jest wielce miłosćernym / tak na grzechow odpuszczenie / tak y na czynienie wszelkich dobrodziejstw.	17	a
	w prawdzie twojej.) To jest w prawdziwej religiej y nauce twojej.	18	1. 2. 3. 5. b
Pieć to wysze y niższe.	Z niższego piekła.) To się może rozumieć o aśpieniu do pie- łow Pana Chrystusowym. A obacz / iż jest iedno niższe / a drugie wysze piekło. Niższe jest miejsce ludzi potępionych; a wysze c- ściec. Jako y Augustin s. na to miejsce pisać pokazuje.	19	c
Czyśćciec. własności Bożej.	Alle ty Panie jesteś Bog.) Drugie tytuły abo własności Boże /	20	d

wyietez onego mierzscá. 2. Moy: 34. 7. 6. gdzie ich jest trzynas-
cie/ktore żydzi Middoth, to jest własnościami zowią.

Syná služebnice twojey.) Pánny Mártý. Arnob. Abó Fošito:
lá, trory těst y slugy y oblubienice Pánšťa.

Služebnicá
Pánska.

PSALM LXXXVI.

u Zydom LXXXVII.

Fundamenta eius in montibus sanctis.

Prorokaie/iz miasto Syon/to jest koscioł/tak ten boitacy/iz.
 Po y on triumfujący/miał być bardo chwalebny: a iz miedzian
 tego szczęśliwych miała być liczba nieprzeliczona.

Synon Korego/ Psalm piena.

A 2 **W**ndamenty tego na gorach swietych: imi-
luie PAN bramy Syonkie na de wſzytkie
przybytki Jakobowe.

*Ierusalem miá
stá ábo kościolá
Bożego.*

3 Sławne rzeczy powiedziano o tobie / o miasto
Boże.*

* Selah. H.

4 Wspomnie' na Káhabe' / y na Bábilonia / między
tymi ktorzy mie znają.

ná Egipt.

Oto cudzoziemcy / y Tyryczycy / y lud Murzyni
 ski / ci tam wszyscy byli.

Philistynowie.
H.

5 Izali Synowi mowić nie beda: człowiek y czło-
wiek narodził sie w nim: a sam gi Wawzyszy w
gruntował.

Wyre
S. 11

6 PAN ie wypowied / w popisowaniu narodow / y
ksiazek / te ktorzy w nim byli.*

polichy. H.
ten (lud) sie n
nim narodzil
H.

7 Jāko weselacych sie wſytkich mieſtanie ieſt w to
bie/ o miāsto Boże.

* Schl. H.

4 Ci tam wszyscy byli.) Tam / to jest w Syonie / albo w Kościele
przez duchowne odrodzenie. Żydowſkie tak maia: Ten ſie tam
narodził; Jakoby rzekł: Wſytkie ſie narody tam zgromadza/i
ſie tam Bóg narodził.

5 Izali synowci mowic nie beda.) Po Grecku tak stoi: $\eta\tau\alpha\kappa\alpha$ Syn
on mowic bedzie. Bo czytacia $\mu\eta\tau\epsilon\rho$, miaszto $\mu\eta\tau\iota$; alezle/tak.
Hieronim s. pokazujcie.

W Greckim
o texcie omyłka.

Człowiek y czło-
wiek.

MA 11 11 X

Christus Nawy;
sy, fundował
Ierusalem.

Człowiek y człowiek.) Abo / maż y maż / z Żydowskiego ten y ow. Hebraism. To jest / wiele znaczych ludzi w nim się narodziło / rozumiey przez odrodzenie; wody y z Duchą ś. Drudzy wykładają: Człowiek y człowiek / to jest / Żyd y Pogański; obcy lud / Żydowski y Pogański / narodził się w nim przez kręst y przez wiatre. Augustin ś. Hieronim / y inni Doktorowie o Pánu Chrystusie to tak wykładają: Izali Syonowi wypowie który człowiek? że się w nim taki człowiek narodził / który gi sam fundował / Nawyisy: to jest Christus Bog y człowiek prawdziwy.

5

c

87

PSALM LXXXVII.

v Zydow LXXXVIII.

Domine Deus salutis meae.

Od nieprzyjaciół utrapiony / od przyjaciół opuszczony / Bożego wspomnienia prosi. Słuj Chrystusowi / chorym / y utrapionym / bo się wszystko skączy.

Pienie Psálmu synom Korego / ná koniec / ná

1

*Mabelec był in-
strument Muzy-
cki żalobny.
Izraelity. G.

Mabelecie / tu odpowiadaniu / wyrozu-
mienia Emaná Estrábiey.

B ANIE Boże zbawienia mego: we dnie y w
nocy wołałem przed toba.

2

A

Uciechay modlitwa moia przyjdzie przed o-
blizność twoie: nákłoń uchą twego tu prośbie
moiey:

3

Abowiem duszą moia pełná jest wciśkow: a żywot
moy przybliżył się do piekła.

4

*do śmierci.

Poczytano mie z tymi którzy sstepnia do grobu:
stałem się iáko człowiek bez pomocy / y który jest
miedzy umarłemi wolny.

5

6

*bez mocy. H.
*od spraw tego
świata.

Iestem iáko zranieni którzy leżą w grobiech / ná ko-
re wiecey nie pamiętają: y którzy z ręki twej wypáli

*z opieki twej.
*wrzuciłeś mie.
H.

Wrzucili mie w dol głęboki: do ciemności / y do
cienia śmierci.

7

B

Zmocnił się gniew twoy nádemną: y przywiodł
ná mie wszytkie nawátności twoie.*

8

* Selah. H.

Oddaliles

9 Oddalites odemnie znaiome moie : uczynili mie obzwdzeniem sobie.

10 Jestem podan do wiezienia, y nie moglem wynisć :
i oczy moie zemdlaty dla nedze.

Wolatem k tobie P A N I E na kazdy dzien: wycia-
gatem do ciebie rece moie.

11 Izali na vmartych cudá czynic bedziesz: abo ie w
C strzesa lekarze aby cie chwalili : *

12 Izali kto w grobie bedzie opowiadal mitosierdzie
twoie / y prawde twoie w zginieniu ?

13 Izali poznane beda w ciemnosciach cudá twoie :
a sprawiedliwosc twoia w ziemi zapamietania ?

14 Ale ia P A N I E wolam ku tobie : a modlitwa
moia wprzedzi cie rano.

15 Przeczze P A N I E odrzucasz modlitwe moie : ob-
wracasz oblicze twe odemnie :

16 Jamci jest vbogi / y w rstawicznych pracach od mto-
D dosci moiey : a bedac wywyżsiony / jestem ponizo-
ny / y zatrwozony.

17 Na mie sie przeniosly gniewy twoie : a strachy
twoie zatrwozily mie.

18 Ogarnialy mie na kazdy dzien iako woda : obta-
czaly mie spotem.

19 Oddalites odemnie przyaciela y blizkiego : y zna-
iome moie / dla nedze moiey.

a 6 Miedzy vmarlými wolny.) To nawlasatey przystoi Panu Chri-
stusowi / ktory sstapil do piekla iako wyciecá / nie iako wino-
wáycá ; y rozwiázal bolesci piekielne. Przetoz Augustin s. Euthi-
mus / y inni / pospolicie to o Panu Chrystusie wykladaja ; i on
sam byl wolny miedzy vmarlými / matic moc zasie wiać dusze
swoie : abo izzwiastkami piekielnymi zatrzzyman byc nie mogli.

abo vmarli po-
wstana. H.
* Setah. H.

w piekle.

duse moie.
H. G.

znosilem strá-
chy twoie, y
watpie abo trwo-
ze sie. H.
zatracily. H.

abo znaiomi
moi w ciemno-
sci sa. H.

Christus sam
miedzy vmar-
lymi wolny.

PSALM LXXXVIII.

v Zydom LXXXIX.

Æ

Misericor-

Dzie: 2. 24
Jan 10. 18.
Psal: 15. 10

Stat 224
S S: dem
trayn

Misericordias Domini in æternum cantabo.

Wysławia lud Páńskie miłosierdzia/możność/y obietnice Dawidowi uczynione. Potym sie skarzy/ że po ták wielkich obietnicách Christus sie nie zjawił; ále owżem lud tego/dom/y narod/pogánom jest wydány. Prosi tedy áby nasi pámtetał.

*Izráelińskiego.

Wyrozumienia Echaná Ezrábit'skiego.

1

G.

twoie Pánie.

Miłosierdzia 'PÁŃSKIE' ná wieki wyspiez
wywać bede.

2

G.

Od narodu do narodu prawde twoie vsty
memi opowiadać bede.

A

aby sie nigdy
nie zmieniło.

Abowiemes mowit/że miłosierdzie twoie wiecznie
vtwierdzone będzie 'ná niebiesiech: prawda twoia
będzie w nich zmocniona.

3

*z Abráhámem,
z Isákíem, y z
z Iákobem.

Postánowiłem rzekł przymierze moje 'z wybraný-
mi memi: przysięgłem Dawidowi sludze memu; że
aż ná wieki 'zgotuie' potomstwo twoie.

4

*zmocnie, vtwir
dze. H.

A od rodzáiu do rodzáiu zbuduie stolice twoie.*

2. Kro: 7.
12.

*Seláh. H.

Beda wyznáwać niebiosá cudá twoie PÁŃIE: y
prawde twoie w zgromádeniu swietych.

6

ábo ná niebie.
H.

Abowiem ktoz 'ná obłokách' PÁŃ przyrownan
być może: kto jest podobny 'Bogu' miedzy syny
Bożymi:

7

*PÁŃ. H. G.
'miedzy Anioły
y swietymi.
'stráśny. H.

Bog/ ktory jest 'wielbion' w zgromádeniu swie-
tych: wielki y stráśliwy náde wszytkie ktorzy sa oko-
to niego.

8

Znáki y przy-
kłady wielkiey
mocy Bożey.
'Pháráóná, ábo
Szátáná.

PÁŃIE Boże zastępow ktoz podobien tobie: mo-
żnýs ty jest Pánie/á prawda twoia jest okolo ciebie.

B

Ty pánuiesz nád moca morśka: á wzruszenie ná-
wátności tego ty všmierzasz.

10

Tys pomizyl 'pyśnego/iáko zránionego: moca rá-
mienia twego rozproszyles nieprzyziácioly twoie.

11

Twoiec sa niebiosá/ twoia tež jest ziemia: tys v-
gruntował okrag ziemi y nápełnienie iej: y tys
stworzył pulnocna y 'morśka strone.

12

13

1. Moy: 1.
b

*południowa.

Thabor

- 14 Thabor y Hermon góry w imieniu twym radować
sie beda: i twoie ramię jest mocne.
Niech sie zmocni reka twoja: a niech sie wyniesie
15 prawica twoja: i sprawiedliwość y sad jest przygo-
towaniem stolice twoiey.
16 Miłosierdzie y prawda wprzedsza oblicze twoie:
i błogosławiony lud, ktory umie śpiewać chwały twoie.
Bo takowi P A N I E beda chodząc w iasności oblicza
17 twego: i a w imieniu twoim beda sie weselić na ka-
żdy dzień: y w sprawiedliwości twoiey beda pod-
wyższeni.
18 Boś ty jest chwala mocy ich: a w upodobaniu
twoim wywyższy sie rog nasz.
19 Abowiem od P A N A jest nasza obrona: y od świę-
tego Izraelskiego krola naszego.
20 W on czas mówiles w widzeniu do świętych swo-
ich: y rzekles: polożylem wspomozienie w mocnym:
y wywyżsylem wybranego z ludu moiego.
21 Nałazłem Dawida slugę mego: pomazałem go
olejkiem świętym moim.
22 Bo mu reka moja będzie pomagata: y posili go
ramię moje.
23 Nic nie żyfcze na nim nieprzyiaciel: y nie będzie
mu śmiał skłodzić cztowiek złośliwy.
24 A wysiłek przed nim nieprzyiacioly jego: y uczyni-
nie że tyl podadza ci ktorzy go maia w nienawiści.
25 A prawda moja y miłosierdzie moje z nim będzie: a
w imie moje rog jego będzie podwyższony.
26 A postawie nad morzem reke jego: y nad rzeka-
mi prawice jego.
27 On mie będzie wzywał mowiac: Tyś jest Oycem mo-
im, Bogiem moim y obrońcą zbawienia mego.
28 A ia go uczynię pırworodnym: wyższym nad kro-
le ziemskie.

rtwirdzenim.
H. Hier.

2. moc ábo slawá
 náßá. Hebraiſin
 G.

^d Snow. G.

H.

moc, zwirzcho-
ność, krolestwo.
Rościagne pą-
nowanie iego
od morzã aż do
rzek ostatnich.

	Zachowam mu na wieki miłosierdzie moje: y przy- 29 mierze moje wterne temu będzie.	
	Uczynie wieczne potomstwo iego: á stolice iego 30 E	
<i>iako czasy nie- bá: poki trwać będzie niebo.</i>	<i>iako dni niebieskie.</i> Ale iesli synowie iego opuścza zakon moy: á w sa- 31 dziejach moich chodźć nie beda:	
	Jesli zgwałca sprawiedliwości moje: á nie beda 32 strzedz przykazania mego:	
	tedy nawiedze przestępstwa ich rozga: á grzechy 33 ich karanim.	
<i>od nich. G.</i>	Al wśákoż miłosierdzia mego nie odeyme ' od nie- 34 go: y nie vškodze nic prawdy moiey:	
	Alni zgwałce przymierza moiego: á co wychodzi 35 vst moich tego nie odmienie.	
	Razem przysiągi na światosć moje: że nie skła- 36 mam Dawidowi; ' potomstwo iego będzie trwać 37	
<i>to iest, krol Me- syas, iako sa- miż Zydowie wykládáia.</i>	Al stolicá iego będzie iako stonice przedemna: y iako 38 pelny kšiezyc rtwirdzi sie wiecznie: y iako świádek wier- ny na niebie. *	2. Krol: 7. 16. d
<i>* Selah. H. rozgniewales siená pomázá- cá twego. H.</i>	Al przed sie odrzuciles y wzgardziles mie: ' oddaliles 39 Christusa twoiego.	
	Drzuciles przymierze z sluga twoim: zráziles áz na 40 ziemie 'poswiecenie' iego.	
<i>'korone. H. 'połamales o- brony iego. H.</i>	Popsowates wśytkie płoty iego: 'napelniles strá- 41 chu obrone iego'.	
	Szárpáli go wśyscy idacy droga: sstat sie pošmie- 42 wistiem v sásiádow swoich.	
	Wywzřyšyles práwice tych ktorzy go tłumili: vwe- 43 seliles wśytkie nieprzyiacioly iego.	
<i>'Stepiles ostrze miecza iego. H.</i>	'Odiates pomoc mieczowi iego': á nie rárowates 44 go na woynie.	
<i>'krolewska os- zdoła.</i>	Zepsowates 'krolewskie ochodostwo' iego: á stolice 45 iego vderzyles o ziemie.	

Vtrociles

	46	Wrócites dni czasu żywota iego: oblates go wsty- dem.*	Abó młodości. H.
	47	Dotądże P ANIE odwracaś sie do łonicá: zá- pali sie gniew twoy iáko ogień:	*Selah. H. *bedzieś sie krył H.
	48	Wspomni co jest zá bytność moia: bo ázas prozno G stworzył wszystkie syny człowiecze:	wiek moy. H. trwałość moia.
e	49	Ktoryż człowiek żywie/ktoryby nie ogladał śmier- ci: y ktoryby wyrwał dusze swa z reki piekielney: *	nie umarł. He- brajsm.
2. Krol: 7. ii.	50	Gdzież sa P ANIE one stare miłosierdzia twoie: iákoś przysiągł Dawidowi w prawdzie twoiey:	* z mocy. * Selah. H. w sercu.
	51	Wspomni Pánie ná zelżywość slug twoich (ktora nośe w zánádzu moim) od wiela narodow.	odrżucenie ábo nierychle przy- ście Chrystusa.
	52	Ktora wragáli nieprzyiaciele twoi Pánie/ kto- ra wragáli odmienienie pomázánicá twego'. Błogosławiony P AN ná wieki: Amen/ Amen.	twoiego. H. Tu Zydowie konczą trzecie księgi Pśalmow.
a	3	(Abowiemeś mowil.) Ten wiersz Grackie y Żydowskie księgi troške ináczey dzela: á to tym sposobem: Abowiemeś mowil/ że miłosierdzie twoie będzie wiecznie utwierdzone: ná niebiesiech prawda twoia będzie zmocniona.	
b	13	Ty stworzył pulnocna y morská strone. Własnie pulnocy y mor- ne. Bo Żydowie/morze ábo morská strone zowią strona polu- dniowa/ktora jest ná południe: i; morze umarłe y czerwone má- ia ná południe. Tymie sposobem Thabor y Żermon gory/zná- cza wschod y zachod/ ábo wschodnia y zachodnia strone: Bo Thabor gora jest w ziemi świętey ná zachod/ á Żermon ná wschod łonicá.	Morze znaczy południowa strone.
c	21	Pomázalem go olekiem.) Nie tylko káplany y proroki/ áley Krole pomázowano olekiem poświęconym: áby y Krolewie zná- li/ że sa namiestnikami y slugami Krolá onego ktory własnie jest pomázániec/to jest Chrystus Mesiáš.	Krolewie po- mázancy.
d	38	(Y iáko świádek wierny ná niebie.) To jest/iáko teczá/ktora jest świádkiem wiernym lásti Bozey ná niebie.	
1. Mo: 9. 14. c	49	(Ktoryby wyrwał dusze swa z reki piekielney.) To miejsce Káb, uenafi Kábbin Żydowskiego wykłada o czyscu (Bo y Żydzi wieria że czyszcie jest) Musi/prawi/cslowiek przysć do piekła/dla ofsko- bánia y oczyszczenia przestępstwa Etoce czynil/ á; będzie oczys- cion/y wystapi ná miejsce odpoczymienia swego.	Czyściec.

PSALM LXXXIX.

u Żydów XC.

Domine refugium factus es nobis.

Je krotki & cieplacy jest żywot człowieka : Boga proś / aby ra-
cyl być miłościw ludowi swemu / & ich sprawy szczęślić / y dosko-
nałe uczynić : & to przez Chrystusa.

Modlitwa Mojżesza człowieka Bożego.

1

a

Abó tyś był.
przez wszystkie
rodzaje.

Anie tyś się stał wciężka nasza : od rodza-
in do rodza in.

A

G.

Pierwey niżli stały gory / abó ziemią y
świat był stworzony : od wieku aż do wieku ty ie-
steś Bog'.

2

Nie obracay w niedze człowieka : y ktoryś mówił :
Nawracaycie się synowie człowieka.

3

Abowiem tysiąc lat przed oczyma twymi / są iako
dzień wczorajszy / ktory przeminął :

4

* która tylko
trzy godziny
trwa.

Jako straż nocna : i lata ludzkie są iako rzeczy
które za nic nie stoja.

5

* bywa poko-
son. H.

Rano iako trawa wschodzi / rano kwitnie / y prze-
chodzi : a w wieczor upadnie / stwardnieje / y uschnie.

6

B

Bochmy wstali w gniewie twoim / y iestestny
stworzeni w zapalczywości twoiej.

7

Położyłeś nieprawości nasze przed oczyma swemi :
wieś nasz przed iasnością oblicza twego.

8

* błady nasze. H.

Abowiem wszystkie dni nasze wstały : y my wstali
smy w gniewie twoim.

9

* strawiliśmy iá-
ko mowa. H.

Lata nasze iako pátieczyna / są poczytane : dni ży-
wota naszego są siedmdziesiąt lat.

10

* są strawione.
a nawetśa

Alieśli w mocniejszy / tedy ośmdziesiąt lat : a nad
to co wiecey / iest' praca y boleść.

C

* część tego. H. G.

Abowiem gdy iasławość twoja nadchodzi : tedy by-
wamy ślad porwania.

* przedko przemi-
lamy / y wylata-

Alktoż wie możność gniewu twego : abó kto bez

11

my. H. Hier.

dzie mogli

Syr: 15. 2

12 Dżie mogł przed boiáznia twoia / gniew twoy i po-
liczyć?

Tak uczyni znátioma práwice twoie : á uczyn nas wz-
czone y mądrego serca.

13 Wáwróćże sie P A N I E, dośad gniewać sie będziesz á
day sie vprosić slugom twoim.

14 Nápelnienismy ráno' miłosierdzia tweo' : y rozrą-
domálistmy sie / y kochálistmy sie po wszytkie dni náše.

15 Wesełilismy sie' zá dni / w ktoreś nas vniżył : zá
láta / w ktoreśmy vzyli zlego:

16 Weyrzyżę ná slugi swoje y ná dżeciá swoje : á pro-
wadź ich syny.

17 A niech będzie iáśność P A N A Boga nášego ná-
námi : á spráwy rák nášych 'prostuy' ná-
d námi / y dżielo rák nášych 'prostuy'.

Náśyc nas rá-
no. H.

Niech sie wese-
limy. H.

rtwirdzay. H.

2 1 *(Mojżesá człowieká Bożego.)* Ci ktorzy trzymáta że wszytkie
Pśalmy sa Dawidowe / mówia / że dla te' ten tytuł ma ten Pśalm;
i sie rákieś modlił Mojżes ná puśszy zá lud Iśráelski.

PSALM XC.

v Zydow XCI.

Qui habitat in adiutorio altissimi.

Że od wszech nieprzyjaciół y niebezpieczeństw wolni sa ci / kto-
rzy sa pod obrona Boża.

'Chwata pienia Dawidowi'.

1 **R** To miéśka w wspomóżeniu Dawyższego / ten
A w obronie Boga niebieskie' będzie przebywał.

2 Rzecz P A N U : Tyś jest obrońcą moy / y
vćieczką moią : Bog moy / w ktorym bede vfał.

3 Albowiem on mnie 'wyrwał' z sídła 'łowiacych ná-
mie, y 'od przykrego słowa'.

4 Okrycie cie ramięny swymi : á pod strzybtami iego
vfać będziesz.

H.

'Kto ma pomo-
cniká Boga, ten
bezpieczen be-
dzie pod obrona
iego. Ten może
rzecz Pánu.

wyrwie. H. G.
'nieprzyjaciół'
widomych y nie
widomych.

od powietrza
škodliwego. H.

	Iako tarcza ogarnie cie prawda tego: nie vlekniesz sie strachu nocnego.	5	a
ani powietrza żarajacego w ciemności: ani za- tracenia sko- dzacego w polu dnie. H.	Ani strzaly lecacey we dnie / ani zbrady chodzacey w ciemności: ani niażdzu czarta 'poludniowego'.	6	
'ktory kuśi w południe.	Pádnie po lewym boku twoim tysiąc / á dziesięć tysięcy po prawym boku twoim: á ku tobie sie żaden nie przybliży.	7	
	Żaiste oczyma twymi ogladaś: y wyrzyś odplátę grzesznikow.	8	
	Żeś mowil: Ty P A N I E ieścieś nądzieia moia: po- stawiles Nawayšzego vcieczka twoia.	9	C
'plagá.	Nie przystapi do ciebie nic złego: y nie przybliży sie bicz do przybytku twego.	10	
'roskaje. H. G.	Abowiem ániotom swoim 'rozkazal o tobie: áby cie strzegli ná wšytkich drogách twoich.	11	Mat: 4. 6. Luk: 4. 10.
	Ná reku beda cie nosić: ábys snadź nie obráził o- kámiení nogi twoiey.	12	
	Po zmięcy / y po bázyliſtku chodzić bedzieś: y pode- pceś lwá y smoká.	13	D
Pan Bog to mo- wi.	Że we mnie vſal / wybáwie go: obronie go / że po- znał imie moje.	14	
	Bedzie wotál ku mnie / á ia go wysłucham: z nim ieſtem w vciſtku: wyrwe go / y vwielbie go.	15	
'ná tym ſwiecie; á ná onym oka- że mu zbáwie- nie moje.	Długich dniow náſyce go: á okaże mu zbáwie- nie moje.	16	
	Nie vlekniesz sie strachu nocnego.) Jáko by rzekł: Coſolwieſ cie moze potkáć złego / lub w nocy / lub we dnie; lub zdráda / lub táwunie, nieci nie záſzkodzi. Bo cztery niebeſpieczeńſtwa wylicza; dwoie nočne / á drugie dwoie dzienne.	5	a

9291.

P S A L M X C I.

v Zydom XCII.

Bonum est confiteri Domino.

Jz Bog

Jż Bog iest godzien chwały : ponieważ wielki iest we wšyt-
tlich rzeczách swoich : á iż iſte trakti / á dobre zbawia.

I Psaln pienia / ná dzień Sobotny.

2 A Obże iest chwalić P A N A : y ſpiewáć imie-
niowi twemu o Tawyzſhy.

3 Aby bylo opowiadáne rano miſoſierdzie
twoie : y prawdá twojá ná każda noc.

4 Ná instrumentie o dſieſiaći ſtronách / ná árſie / z
ſpiewaniem ná cytrze.

5 Boſ mie rozweſelit P A N I E w ſtworzeniu two-
im : y bede ſie rádowni w uczynkách rak twoich.

6 O iáko wielmożne ſa P A N I E ſpráwy twoie ! ná-
zbyt głębokie ſa myſli twoie.

7 Cztowiek bezrozumny nie pozna : á głupi niezro-
zumie tego.

8 ze gdy grzeſznicy wyroſta iáko trawá : y okaża
ſie wſyſcy / ktorzy niepráwoſć czynia.

9 Tedy beda wiecznie wytráćeni : ? ále ty Tawyz-
ſhy trwáſ ná wielki P A N I E.

10 Abowiem oto nieprzyiáciele twoi P A N I E, bo o-
to nieprzyiáciele twoi zgina : y beda roſproſzeni w-
ſytcy / ktorzy złe czynia.

11 A bedzie wywyſſon rog moy iáko iednorożcow : á
C ſtároſć mojá bedzie wywyſſona obſitym miſoſierdziem
twoim.

12 A oglada oko moje pomſta nad nieprzyiácioly me-
mi : á o powſtáiacych ná mie złoſnikách nowina poja-
dana wſlyſzy vcho moje.

13 Spráwiedliwy iáko pálmá roſkwitnie : iáko dſze-
wo Cedrowe ná Libanie rozmnoży ſie.

14 Ci ktorzy ſa wſádzeni w domu P A N S K I M, ro-
ſkwitna ſie w ſieniách domu Boga náſzego.

2 15 Wydádza ieſzcze owoc w kwitnacey ſtároſci : y do-
16 bſze zdrowi beda : ? áby to opowiadáli :

Opowiedáć. H.
ná każdy wie-
czór.

roſkwitna ſie.
H.

bede pomázan
oliwa ziclona.
H.

ſkusta oliwa. G
Abo, y wzgá-
dzi oko moje nie
przyiácioly mo-
ie.

G.

Jż sprawiedliwy jest PAN Bog nasz : a nie mąś w
nim nieprawości.

Bene patientes.

Y dobrze zdrowi będą.) Słowo Græckie εὐπαθόντες, co Ła- 15
ciński przełożył ad verbum ; bene patientes ; znaczy po Græcku / do-
brze zdrowe / abo dobrze się mające.

PSALM XCII.

v Zydow XCIII.

Dominus regnauit, decorem indutus est.

Wyślawia zakon / y królestwo Pána Chrystusowe.

Chwała pienia samemu Dawidowi / ná Pie-
tek / kiedy ziemia jest fundowana.

H.

w wielmożność
H.

PAN otrzymał królestwo / oblokł się w chwa- 1
te : oblokł się PAN moca / y przepasał się. A
Abowiem vmocnił okrag światá / że się
nie poruśy.

Zgotowana jest stolica twoja ob onego czasu : ty 2
jestes od wieku.

Podniosły rzeki / PANIE ; podniosły rzeki głos 3
swoy.

abo wiecy ni-
li sumy. H.

Podniosły rzeki nawálności swoie / y 'ob sumy' 4
wod wielkich. B

Dziwnec są nawálności morskie : ale dziwniejszy 5
PAN ná wysokościach.

Twoie świadectwa okazały się być bárzo wiary 5
godne : domowi twemu PANIE przystoi świato-
blimosc ná długie czasy.

na wieki.

Oblec się w co.

Oblokl się w chwałę.) To jest / wstał obfita chwałę y moc. Bo 1
w Zydowskim / oblec się w co / znaczy mieć tego wielki dostatek.
Jako y ono v Páwła s. oblec się w Chrystusa.

Kościół nieczy-
cieżony.

Podniosły rzeki głos swoy.) To jest / wiele tyrannow y narodow 3
bili ná łodze Pána Chrystusowa ; ale nie nie przemogli. Bo mo-
cniejszy jest ten który ia sprawuje.

Psalm

a
Rzym. 13.
14-
b

PSALM XCIII.

w Zydow XCIII.

Deus vltionum Dominus.

Prośt / aby pyśne y niezbojne skarał : co też sobie / y ludowi
Bożemu pewnie obtecutie.

Psaln samemu Dawidowi / ná Szrode.

H.

1 **B** Og pomściciel PAN: Bog pomściciel we-
A dług vpodobania swego uczynił.Boże pomsty
Panie, Bożepom-
sty rkaj sia. H.2 Wywyż sie ty ktory sadziś ziemię: odday za-
pláte pyśnym.3 Dokadże grzesnicy PANIE; dokad grzesnicy be-
da sie chlubić:4 Dokad beda święgotać y mowić nieprawości: y há-
dzie kazać wśytcy ktorzy broia niesprawiedliwości:5 Lud twoy PANIE potumili: y dziedśictwo two-
ie vtrapili.6 Wdowe y przychodnia zabiłi: a sieroty pomor-
dowali.7 A mowili; Nie wyrzyc Pan: ani sie tego dowie-
B Bog Jakobow.Przeciw niewie-
rzacym o Bo-
żkiey opatrzo-
ści.8 Trozumiemyć też wy głupi między ludźmi: a bezrozu-
mni mieycie kiedy rozum.9 Izali ten ktory wszczepił vcho / nie vślyży: a ten
ktory vformował oko / izali nie wyrzy:Bog wśytke śly-
ży, y widzi.10 Ten ktory strofuie narody / zaż nie bedzie karał:
ktory vczy cztowiekta madiości:

11 PAN zna myśli cztowiecze / że sa márne.

12 Błogosławiony to cztowiek / ktorego ty Pánie wy-
ćwiczyś: a náuczysz go zákónu swego.13 Abyś mu vłzył we zte dni: aż wykopaia dol grze-
C sinitkowi.

pokoy dał. H.

14 Boć nie odrzuci PAN ludu swego: a nie opuści
dziedśictwa swego.

Aż sie stanie
śad sprawiedli-
wy.

żania. H.
H.

'Aż sie sprawiedliwość w śad obroci': a 'przy niey' 15
poyda wszyty ktorzy sa sercá prawego.

Ktoż powstanie zemna przeciw złośnikom: "ábo" 16
kto przy mnie stanie przeciw zloczyncom?

By mie byl P A N nie wspomogl: máłoby była du- 17
śa moia nie mieśkátá w piekle.

Ále kiedyś mówił że sie zachwiałá nogá moia: tes 18
dy mie P A N I E wspomagało miłosierdzie twoie.

Według mnośtwá boleści moich w sercu moim: 19
twoie počiechy wweśelity dusze moie.

Izali ty maś co społecznego z stolica nieprawo- 20
ści: ktory tworzyś praca w przykazaniu?

aybác, ábo dy
bác beda.

Zásádzá sie ná dusze sprawiedliwego: á krew nie- 21
winna potepia.

Ále mi sie P A N sśtat vćieczka: á Bog moy obro- 22
ná nádzienie moiey.

według złości.

G.
G.

Xodba im nieprawość ich: á we złości ich wy- 23
tráćicie: wytráćicie P A N Bog "náś".

Ktory tworzyś praca w przykazaniu.) To test / ktory stánowiś 20
trudne práwá: ktory káżeś przykazanie twoie chować: wielka
praca. Bo to do Boga mówi. Inni z Żydowskiego ták wyklá-
dátá: Ktora (stolica) stánowi kzywde miásto práw?

PSALM XCIII.

U Żydow XCV.

Venite exultemus Domino.

Upomina / áby Chrystusá Boga chwalił / y posłusni mu byli: 1
táś dla stárego dobrodziejstwa stworzenia / táko y dla wćielenia
tego: áby sobie (táko oycowie ich wyszedłszy z Egiptu) nie zágro-
dili weszć do pokoju.

Żyd: 3.4

H.

W

"Chwałá pienia / sámemu Dawidowi". 1
Odśćie / ráduymy sie P A N V: śpiwáymy 2
Bogu zbáwicielowi náśemu:

Wprzédźmy

- 2 Wpředšmy oblicze iego z wychwalánien: á' psál- 'pieśniámi.
mámi go wysławiajmy.
- 3 Abowiem P A N iest Bog wielki: y krol wielki 'náde wšemi Bogi'. náde wšytká
4 Bo w rece iego sa wšytkie křácie zemie: y gor wy- zemie. G.
sokości iego sa.
- 5 Bo iego iest morze / á on ie uczynil: á sucha zemie
utworzyly rece iego.
- 6 Podźcie / poklonmy sie / y wpadajmy / y 'plączmy' 'klekajmy. H.
7 przed P A N E M ktory nas stworzyl: ? ábowiem on 'G.
iest 'Pánem' Bogiem nášym.
- B A my ludem pástwišća iego / y owcami pod re-
ka iego.
- 8 Džis iesli glos iego wšlyšćie: ? nie zátwárdzaj-
ciež serc wášych;
- 9 Jáko času onego sprzećiwiania / y času kušenia
ná pušćy: kiedy mie kušili oycowie wášy / došwiad-
czájac mie / á tež wyrzeli uczynki moie.
- 10 Cžterdžiesći lat gniewatem sie ná ten narod: y
rzektem; 'Dáwše' či bładza sercem. 'H.
- 11 Bo oni nie poználi drog moich: 'takom' przysiágl 'ktorymem. H.
w gniewie moim / že nie wniđa do pokoju mego.

- 1 Polžcie rádujmy sie Pánu.) W tym Psálmie / Pan / Bog / zbáw- Christus Bog
itel / Bog wielki / krol wielki / ktorego iest zemišć / morze zc. testit wielki.
Pan Christus. Ktory lud Isráelski wywodzi z Egiptu / y ná paš- Isráelski.
cy kušace / šemrżace / y niewierżace zátřáčil.
- 8 Nie zátwárdzajciež sercá wášego.) Abyš nie mnišal ie ludie Człowiek powi-
nie nie czynia w swoim náwrocceniu / przez swobode ábo dobro- nien serce swe
wolnošć swoje / dla tego w Psálmie mowi: Nie zátwárdzajcie ser- przygotować.
cá wášego. Augustin.

P S A L M X C V.

v Zydow X C V I.

Cantate Domino canticum nouum, cantate.

b
Zyd: 3. 7.3. Mo: 14.
34.
Zyd: 4. 3.a
Zyd: 3.
Y 4.
1. Kor: 10.
4. 9.
Lud: 7. 5.
b

	Pobudza wszystko stworzenie ku wysławianiu Chrysta Pana / który ma wszystkie ludzkie sprawiedliwe sady.		
H.	Pienie samemu Dawidowi / kiedy budowano dom po nawroceniu z niewoley.	1	1. Kron: 16 23.
	S piewajcie PANU pieśń nowa : śpiewajcie PANU wszystką ziemię.	A	a
H. G.	Spiewajcie PANU, a błogosławcie imię iego: opowiadajcie odednia do dnia zbawienie iego.	2	
Abó wybawie- nie, które on nam sprawił. a bo Iesusa zbawi- ciela. H.	Opowiadajcie między narody chwale iego / mie- dzy wszystkimi ludzimi dziełami iego.	3	
	I wielki jest PAN, y bardzo chwalebny: straszliwy nade wszystkie Bogi.	4	
nie nie są. H.	Abowiem wszyscy bogowie pogańscy / są czarci : ale PAN niebiosą uczynił.	5	
To jest, wszy- stkie rzeczy y niego są chwa- ły y piękności pełne. moc. H.	Chwała y piękność przed oblicznością iego: swia- tobliwość y wielmożność na miejscu świętym iego.	6	
	Przynoście PANU pokolenia pogańskie: przyno- ście PANU cześć y chwałę: przynoście PANU chwa- le imieniowi iego powinna.	7 8 B	b Psalm: 25 1, 2.
	Bierźcie ofiary z sobą, a wchodźcie do pałacow iego: go: klaniajcie się PANU w sieni świętej iego.	9	c
Waka. H.	Niech się wzruszy od obliczności iego wszystka zie- mia: powiadajcie między narody / iż PAN królestwo otrzymał.	10 C	d
przez Chrystu- sa Pana: y mo- cił się wzrucił. H.	Abowiem naprawił okrag ziemię / który się nie poruży: będzie ludzkie sady sprawiedliwe.		
	Niech się wesela niebios / a niech się raduje zie- mia: niech się wzruszy morze y wszystko co w nim jest: rozradnia się pola y wszystko co jest na nich.	11 12	
	Tedy stąkać beda wszystkie drzewa lesne / y przed PANEM, że przyszedł: boć przyszedł sadyć ziemię.	13	
	Będzie sadył świat w sprawiedliwości: a narody według prawdy swojej.		
Troyca S.	Spiewajcie Panu.) Spiewajcie PANU, trzykroć położone /	I	a
	Troyce		

b	7	Troyce person w jednym Bostwie znaczy. Euthym. Przynoście Pánu.) Protcotwo o náwroceniu pogánów. Trzy	Troycá S.
c	8	któć mianuie Páná / dla tájemnice Troyce przenaświetyey. Bierzcie ofiáry.) Abó dáry. Słowo Żydowskie מנחה Mincha, nie znaczy ofiáry z bydła / ale ofiáry chlebá / winá / oleju / y rzeczy po- dobnych. Skład znác / że tu Prorok przymierza do Chrześciján- skiej ofiáry / ktora bywa z chlebá y winá / poświęconego w ciáło y krw Pániska : ktora sámá w nowym Testámenicie nastąpiła ná mieysce wszystkich ofiar zákonnych.	Ofiárá Chrześci- ánská.
d	10	Iż Pan krolestwo otrzymał.) Siedmdziesiąt tłumáczé táf to miey- sce z Żydowskie° byli przelożyli / iż Pan krolestwo otrzymał z drze- wá / abó ná dzewie. Jáko świadczą stárzy Doktorowie / Iustinus, Lactantius, Tertullianus, Arnobius, Augustinus, Cassiodorus, Theodulu- phus, Psálterz Rzymiski y inni. Teraz tych słow w nászych Księgách nie máją : iż te abó Żydzi wymázáli / táko s. Iustinus męczennik mátnia : abó ktory inni / chcąc pokázáć że tego w tekście Żydow- skim nie było. Ale to słusnie oni siedmdziesiąt / nie táko prócié tłum- áczé / ale táko prorocy Duchem s. oświecenti uczynili / że niekto- re mieyscá obciásnili y berzey wyłożyli. Jáko y tu / dárac znác / iż Pan Christus prawdziwy Bog y prawdziwy ciłowiek miał przé- smitć ná dzewie krzyżowym podietá / krolestwo otrzymać.	Pan krolestwo otrzymał z drze- wá krzyżowego.

Iustin : in
Dialogo
citra Tri-
phon.

P S A L M X C V I.

w Zydow X C V I I.

Dominus regnauit, exultet terra.

Zyd. l. 6. Ludz y áńiołom przyszywa Eu chwałentú Christá Páná : ktory
ná ostatnim przysięu swoim báłwochwálce zámstydzi / á wier-
ne oświeci.

1 Samemu Dawidowi / kiedy ziemia jego
była przywrocóna.

H.

2 A N kroluie / niech sie ráduie ziemia : niech
sie wesela wyspy mnogie.

3 Obłot y mgła okolo niego : spórá niedliwosc
y sad iest gruntem stolicy jego.

4 Ogień przed nim vpzedzi / y zápalí wokoło nie-
przyacióły jego.

5 Oświeciły błyskawice jego okrag ziemi : wyrz-
lá to, y zádzáta ziemiá.

2. Piot. 3.
2. Thef. 1.

Gory sie

wszystkiey zie- mie. H. G. puszczając os- gie y grądy.	Gory sie iako wosk rozplynety/przed obliczem PANA 5	
G.	SKIM: przed obliczem Pana wszystka ziemia. Oznaymity niebiosą sprawiedliwość tego y ogła- 6	
	dali wszyscy ludzie chwale tego. Niech beda zawstydzeni wszyscy/ ktorzy sluza ba- 7	2. Mo: 29.
	wanom: y ktorzy sie chlubia w marnych bożkach 8	4- 3. Mo: 26.
miasta.	swoich. Klaniaycie sie mu wszyscy aniolowie tego: wysłs- 8	1. 5. Mo: 5. 8. Zyd: 1. 6.
	to y wweselito sie miasto Syonskie. Rozradowały sie corki Judskie/ dla sabow two- 9	b
	ich PANIE: Abowiem tyś PAN nawyższy nade wszystka ziemia: 9	
H.	bárzoś wywyższone nade wszystkie Bogi. Wy ktorzy milniecie PANA, mieycieź złość w nie- 10	Amos 5. 15. Rzym: 12.
	rawieści: bo strzeże Pan' dusz świętych swoich / y 11	9.
	wyrwie też reki grzesznika. Światłość weśta sprawiedliwemu; a wesele luz 11	
	dziom szczerego serca. Weselcieź sie sprawiedliwi w PANU: a wysta- 12	
	wiaycie pamiętkę światobliwości tego.	
Christus Iehos- ua.	Pan kroluie.) Przez PANA Jehoue w tym Psalme/Christus 1	a
Christus iest Bog Ijráelski.	sie rozumie. iako Apostol wykłada. Klaniaycie sie mu wszyscy narodowie.) To mteysce o Bogu I- 8	b Do Zyd: 1.
	stelskim naszym/ Paweł s. wykłada o Chrystusie; gdy dowo- dzi/ że Pan Christus iest wiekszy y zacniejszy nad anioły; ponieważ według tego Psalmu aniołom rozkazuje / aby sie klaniáli Panu Christusowi. Skład to idzie że Pan Christus iest Bogiem Ista- elskim. to iest tymże Bogiem co y Ociec.	6.
98 97.	PSALM XCVII. w Zydow XCVIII. Cantate Domino canticum nouum, quia. Wyśwa wszystkich ku chwaleniu Chrysta Pana / Ktory sie wszy- tkim okazal y wszystkich sadyć bedzie.	
	psalm	

1 A Psalms samemu Dawidowi.
Pierwajcie PAN pieśń nowa: boć * po-
czynił dziwy.

Zbawił go 'práwica' jego: y ramię świe-
te jego.

2 Obiawił PAN 'zbawienie' swoje: przed oczyma
poganow oznajmił sprawiedliwość swoje.

3 Wspomniat na miłosierdzie swoje; y na prawdę
swo/obicianną domowi Izraelowemu.

Ogladály wszytkie kraie ziemi 'zbawienie' Boga
naszego.

4 Wykrzykajcie 'PAN' wszytká ziemi: śpiewaj-
cie/á weselcie sie/ y graycie.

5 Graycie PAN na cytrze/ ná cytrze y z głosem
6 Psalmsu: ? ná pużanách/ y ná kórnetách głośnych.

7 B Wykrzykajcie przed oblicznością krolá PANA:
? niech sie od radości wzruszy' morze/ y wszytko co jest
w nim; okrag ziemi/ y mieszkáacy ná nim.

8 Rzeki niech kláskáia rełomá/ á gory spotem niech
sie wesela przed oblicznością PANSKĄ: * bo przy-
siedł 'sądzić' ziemi.

9 Będzie 'sądził' świat 'w sprawiedliwości/ á naro-
dy 'w práwosci.

PSALM XCVIII.

U Żydow XCIX.

Dominus regnauit, irascantur populi.

Wystawia Chrystusa/ iáko Páná: y innych pobudza/ áby go
wzywáli y stopy jego całowáli/ przykładem Mojżesza/ Aaroná/
y Samuela.

1 A 'psalm samemu Dawidowi'.

W PAN kroluie/ niech sie iako chce gniewáia ná-
rodowie: ten kroluie ktory siedzi ná Cherubi-
nách: niech sie trzęsie ziemia.

H.
* Pan. G.

'wsechmocnoś;
własna jego, kto
ra sam siebie wz-
budził z mar-
tych.

'które nągot-
wał: ábo Iesu-
sá zbawił. H
'ábo Iesusa zba-
wił.

'Bogu. G.

'niech zągrzmi.
H.

* iż idzie. G.
'rządzić. Hebr.
'rządził.
'sprawiedliwie.
'według prá-
wa.

95:

H.
'ábo, niechay
drża. H.

maiestat krolewski. H. to jest twoy.

PAN wielki jest na Syonie / y wywyższone nad wszystkie narody. 2

Chciech wyznawia wielkie imie twoie : abowiem straszne y swiete jest : i a cześć krolewska sad miluje. 3 4

Tys postanowil prawda : tys uczynil sad y sprawiedliwosc w domu Jakobowym.

Wywyższajcież PANA Boga naszego : a klaniajcie sie podnożkowi nog jego / boć swietcy jest. 5 2

Mozesz y Aaron byli miedzy kapłany jego : a Samuel miedzy tymi / ktorzy wzywala imienia jego. 6 B

Wzywali PANA, a on ich wysluchywal : i w skupie obłokowym mawial do nich. 7

Strzegli mandatu jego / y przykazania ktore im podal.

abo przepuszczał. H.

potwarz y szesmrania ich, abo przeciwno im.

PANIE Boze nasz tys ie wysluchawal : BOZE tys im byl miłosciw / y mścił sie wszystkich wynalaskow ich. 8

Wywyższajcież PANA Boga naszego / y klaniajcie sie na gorze swietey jego : abowiem swietcy jest PAN Bog nasz. 9

Klaniać sie maemy ciała Pańskiemu w S. Sakramencie.

Klaniajcie sie podnożkowi nog jego.) Przez podnożek nog Pańskich / Chaldąyski tłumaczy / Kościół / a Rabbiniowie strzymia przy miernu rozumienia : Należy ciało Pańskie w s. Sakramencie. Augustin s. Podnożek / praw / nog Pańskich jest ziemia : a ziemia ciało Pańskie Chrystusowe wstaje z ziemi / to jest z ciała Panny Maryey ; ktore ciało nam tu pozywaniu na zbawienie dać raczył. Lecz za den ciała tego nie pozywa aż sie mu pierwey pokłoni. Tak tedy nie tylko nie grzeszymy klaniając sie ciału jego ; ale owsem grzeszylibysmy nie klaniając sie mu. Augustin na to miewsce. Takie Ambroży s. de fide ; y Cyril : lib : 3. in Ioan. y Hieronim s. in Psalm. 5 2

Isa: 66.1

PSALM XCIX.

v Zydow C.

Iubilate Deo omnis terra.

An chwa

Za chwaleniu Boga / wshytlich nápomina. Jest Psalm proro-
kutacy o nawrocentu pogánów.

1 Psalm ná wychwalanie.

2 **W**krzykajcie 'Bogu' wshytka ziemia: *sluz* PANV. H.
A *cie* PAN z weselem.

Wchodźcie 'przed obliczność iego / 3 do kościoła iego.
radością.

3 Wiedzcie iż PAN sam iest Bog: * on nas uczynił / * nář. G.
á nie my sami siebie.

4 'Ludu iego' y owce pástwiřká iego: ? wchodźcie A myřmy lud
przez brany iego z wysławianiem / do sieni iego 3 iego. G. H.
piesniami / á wysławiajcie go. Trzy sieni by-
ły w kościele,

5 Chwalcie imię iego / ? boć 'řodki iest PAN: ná káplánów, me-
wieki trwa miłostírdzie iego / á od rodźái do rodźái řczyń y bia-
prawda iego. łychłów.
dobry. H. G.

PSALM C.

u Żydów Cl.

Misericordiam & iudicium cantabo.

Żywota swego przeřłego spráwe dáte Bogu / wysławiajac lá-
řte iego. A według Rábbinów Żydowskich (ktory to ná przypły-
ciaś wykłádá) obiecuje iř ná potym bedzie iřł pobożnie. Jest tu
wizerunk řcolá pobożnego. Żgodu sie y ná Chrystá PANá.

1 Psalm sámemu Dawidowi.

A **M**łostírdzie y řad bede śpiewał tobie PANIE.
2 Bede śpiewał / ? á bede sie rořtopnie sprá-
wował ná drodze niepokálaney / kiedy przy-
dieř do mnie.

Chodziłem w niewinności sercá mego / w pořzo-
řku demu mego.

3 Nie kładłem przed oczy swe nieřpráwiedliwey rze-
czy: czyniace przewrotności miałem w nienawiřci.

a 4 Nie przystáło ku mnie ? serce złořliwe: odřepuia-
cego 'odemnie złořniká niechćiałem znáć.

Żydowie to wy-
kládáta ná przy-
řły czás: Bede
chodzil. Nie be-
de kładł przed
oczy, y rák wřy-
tko potym.
od řyřia mego
pobożnego.

zatracał. H.	Który czci wciąga potajemnie bliźniemu swemu/ tego mi przesładował.	5	b
nádetego. H.	Z człowiekiem pysznego oka/ á nienasyconego/ serca/ z takimem nie iadał.	B	
Rademwidział wierne. Hebr.	Oczy moje były na wierne/ na ziemi/ áby siadali zemna: chodzący droga niepokalana/ ten mi służył.	6	
zdráde. H.	Nie będzie mieszkał w domu moim ten który czyni 'pyche': który mówi 'nieprawości' / ten nie miał szczęścia w oczach moich.	7	
kłamstwo. H. z wielką pred- kością y pilno- ścią.	Ráno trąciłem wszystkie grzeszniki w ziemi: ábym wyrzucił z miasta PANSKIEGO wszystkie złozyńce.	8	
Powinność prze- łożonych.	Odstępującego odemnie złoźnika nie chciałem znać.) Stad sie potęmie/ se pobożny Pan/ iáko y Dawid/ nie ma mteć społeczności z nieczystymi/ y z herezykami: á dáleko mniey ma ie forytować.	4	a
	Który czci wciąga.) Pochlebce y obmówce dworowe/ czci pragnące y nienasycone/ ludzkie opisuje: iákich ná dworze swym Dawid iiości nie chciał.	5	b

P S A L M C I.

v Zydow CII.

Domine exaudi orationem meam.

Prosi Chrystá Páná / áby po ták wielu wáśtow y wpadkow/ ktore serce opisuje/ dal obiećane wybáwienie.

trapionego. H.	Modlitwa 'obogiego' / Kiedy jest w wáśku/ á wylewa przed Pánem prośbe swoje.	1	
	N IE wysłuchay modlitwe moje: á woła- nie moje niech do ciebie przyjdzie.	2	A
Nie zákrzyw. H.	Nie odwracay' oblicza twego odemnie: ktoregokolwiek dnia iestem wciśniony/ náktion ku mnie wchá twego.	3	
	Ktoregokolwiek dnia wzywać cie bede/ przedko wysłuchay mie.		
iáko ognisko wygorzały. H.	Abowiemci wstáły iáko dym dni moje: á kości moje iáko trzaśki wyschły.	4	

Zwiadiem

5 Zwiadłem iako śiano / y wyschło serce moje : iżem
zapomniał pożywać chleba mego.

^aajem.

6 Dla głosu wzdychania moiego / przyschły kości mo-
ie do ciata mego.

a

7 Sstatem sie podobnym Pelikanowi na puszczy
B miastaiacemu : y sstatem sie iako 'krak nocny w
puszczach.

^abo puhacz.

8 Nie spałem / y sstatem sie iako 'wrobl ktory sam
zostawa na dachu.

^aptaśck. H.

9 Przez cały dzień wragali mi nieprzyiaciele moi : a ci
'krozy mie chwalili / przeciwko mnie sie sprzyśiegali.

^aobłudni przy-
iaciele.

10 Bom popioł iako chleb iadał : a picie moje mie-
salem z płaczem.

11 Dla gniewu y popedliwości twoiey : abowiem
podnioszy zrzuciłes mie.

12 Dni moje zesły iako cień : a iam vsecht iako śiano.

13 Ale ty PANIE trwasz na wieki : a pamiatka two-
ia od rodzaia do rodzaia.

14 Ty powstawszy zmituiesz sie nad Syonem : boć iuż
C czas zmitowania nad nim / iuż przyśiedł czas.

15 Abowiem w podobato sie slugom twoim kamienie
iego : a wżala sie ziemie iego.

16 A beda sie narody baly imienia twego PANIE :
y wszytcy krolowie ziemscy wielmożności twoiey.

^aimienia Pána
skiego. G.

17 Abowiem PAN 'pobudował' Syon : y okaże sie w
chwale swoiey.

^apobuduić. G.

18 Weyrzał na modlitwe poniżonych : y nie wzgár-
dził ich prosba.

19 Niech to napisa 'rodzaiowi potomnemu : a lud
'ktory bedzie stworzony / bedzie Pána chwalił.

^abo dla rodza-
ia potomnego.

20 Abowiem weyrzał z wysokości swiatnice swoiey :
PAN z nieba na ziemie porzał.

21 Aby wysłuchał wzdychania więźniow : a rozwia-
żał syny pomordowanych.

z do iednego ko-
ściółka Chrystu-
sowego.

y krolestwá.

H.

Vtrápił w dro-
dze siła moie, y
vkrócił dni mo-
ich. H. Ale les-
pie w textie.

Rzeka. H.

H.

Trwáłość ko-
ściółka Pana Chri-
stusowego.

przed tobá be-
dzie wzwierdzo-
ne. H.

Pelikan.

Krolowie Ch-
rześcijańscy slu-
sbnie heretyki
karza.

Chrystus swo-
rząciel światá.

Abv wystawiano imie P **A N S K I E** ná Syonie: y 22
chwale iego w Jerusaleń.

Gdy sie narodowie zbiora 'w iedno: y krolowie' 23
aby służyli P **A N U**.

Odpowiedział mu w dobrodziej mocy swojej: krot- 24
kość dni moich' y obiał mi'.

Nie bierz mie z tego światá w połowicy dni moich: 25
lata twoie trwáły od wieku do wieku.

Tys 'Panie' ná początku ziemi vgruntował / y 26
niebiosá sa dzieła rąk twoich.

Oneć pogina / ale ty zostáieš: y wszystkie iáko sá 27
tá zwietšela.

I iáko odzienie odmienisz ie / y odmienia sie: ale ty 28
zawždyś iednákim / y lata twoie nie vstána.

Synowie slug twoich mieszkáć beda: á potom 29
stwo ich ná wieki będzie szczęśliwie prowadzone'.

Sstałem sie podobnym Pelikanowi.) Pelikan jest ptak w Egip- 7
cie mieszkający w puszczách nád rzeká Tyłem ; który swe dzieci od
wejów pobire / ztánowią sobie boki / krmia swoia ozywia. Hier-
ron: ad Præsidium.

Y krolowie aby służyli Pánu.) Augustin s. do heretykow mo- 23
wi tymi słowy. Tego was serce boli / y ná to sie sšárycie / ie y Ce-
sárzowie pnieim heretykom czynia constituce : Ale obáczcie / i-
sté w tym pełni to co nápisano : Y krolowie ábo krolestwá aby
służyły Pánu. To Augustin s.

Tys Pánie ná początku.) Te słowa o Pánu Chrystusie przywo- 26
dzi Páwel s. pokázując Bosstwo / wieczność / y wszechmocność ie-
go. Spádzánie ie Páń Chrystus jest stwórcyátem światá : bo
wszystko przezeń jest uczyniono.

PSALM CII.

v Zydow CIII.

Benedic anima mea Domino, & omnia.

Sámego siebie / ániół / y wszystkie rzeczy pobudza / tu wysła-
wianu dobrodziejstw Bożich mieszczonych.

Błogosław

c
Heb. 1. 14

a

b

c

Do Zyd. 1.
14.
Ian 1. 3. 10

105
102.

Sámemu Dawidowi.

1 **B** Logosław dušo moia PANA: y wšytko co
A wemnie jest / imie swiete tego.

2 **B** Logosław dušo moia PANA: a nie zapá-
mietyway wšytkich dobrodzieystw tego.

3 Ktory miłosćiwie odpuszcza wšytkie niepráwosci
a twoie: ktory vzdawia wšytkie choroby twoie.

4 Ktory odkupie żywot twoy od zátrácenia: kto-
ry cie koronuje miłosierdziem y litościami.

5 Ktory nápełnia dobrámi 'žadza twoie': odnowi
sie iáko ortowá mladosć twoia.

6 PAN czyni miłosierdzie: y 'śad' wšytkim krzyw-
de cierpiacym.

7 Oznaymit 'drogi swe' Moyzesowi: y 'wola swoje'
b synom Isráelskim.

8 PAN jest miłosćiw y litośc iw y: blugo czekáacy
3. Moy: 14
18. a wielce miłosierny.

9 Nie ná wieki sie 'gniewać' będzie: ani wiecznie
grozić będzie.

10 Nie uczynił nam według grzechow nášych: y nie
oddal nam według niepráwosci nášych.

11 Abowiem iáko wysoko jest niebo od zemie; ták on
11 utwirdził miłosierdzie swoje nád tymi ktorzy sie go
boia.

12 Jáko dáleko jest wschod od zachodu; ták dáleko
oddalit od nas niepráwosci náše.

13 Jáko litnie oćiec synow swoich; ták sie PAN zli-
14 tował nád tymi ktorzy sie go boia: boć on zna 'w-
tworzenie náše'.

c 15 Wspomniał izzechmy proch: ? człowiek / iáko tra-
wá dni tego: iáko kwiat polny / ták on oświecienie.

16 Abowiem 'gdy nani wiátr powienie / tedy sie nie
ofstó: y wiecey nie pozna miejsca swego.

17 Ale miłosierdzie PAN SKIE trwa od wieku y aż

w yliczanie dos-
brodzieystw Pan-
skich.zewśad obta-
cja.

wstá twoie. H.

spráwiedliwość

słowoswe, przy-
kazanie swoje.

spráwy swe. H.

śwáryt. H.

ábo vlepienie
náše. to jest
kremkacé nátu-
ry náš. yAbo. Gdy duśa
wynidzie z nie-
za, tedy wnet r-
stanie

do wieku /

Wsprowadźcie nie z wiary y czynkow.	do wieku / nād tymi ktorzy sie go boia. A sprawiedliwość iego nā syny synow / i tych kto- rzy chowāia przymierze iego :	18
Ztwierdził. H. pānuie. G.	A pāmieraia nā przykazania iego / aby ie pełnili. PANA nā niebie 'przygotował' stolice swoje: a kro- lestwo iego nād wśemi pānować będzie'.	D 19
Błogosławcie Pana trzykroć położone, tāż mnica Troyce S. znaczy.	Błogosławcie PANA wśytcy aniotowie iego : możni w sile / ktorzy czynicie rozkazanie iego / słuchā- iac głosu słow iego. Błogosławcie PANA wśytkie woyskā iego : słuszny iego / ktorzy czynicie wola iego.	20 21
	Błogosławcie PANA wśytkie uczynki iego : nā kāżdym mieyscu pānowania iego błogosław duszo moia PANA.	22
Dobrodzicie słwa Pānskie.	Ktory miłościwie odpuścza.) Wylicza rozmaite Bożkie dobro- dzieystwa. I. Naprzod grzechow odpuszczenie. II. Zdrowie duszne y cielesne. III. Wybawienie z niebezpieczeńst. IIII. Wysłucha- nie. V. Czerstwość w stárości. Ktory miłościwie odpuścza wśy- tkie nieprawości twoie : to sie nā Ciebie dziecie. Potym wnet przy- danie : Ktory wzdawia wśelkie choroby twoie. co sie dziecie co- dziennymi postępkami / gdy sie ten obraz odnawia przez pokute. O czym Apostoł powiedział: Choćia sie nās zwiertschny cślowie psute ; Ale sie wnetrzny odnawia dzień ode dnia. August : de Tri- nit : lib : 14. cap : 17.	3 2 2. Kor : 4 16.
własności Boże.	Pān iest miłościwy y litościwy.) Też sa własności albo nazwiska Boże / które Mojżesowi nā gorze Synai byly objawione. Z kto- rych poznac affekt albo serce Boże ku nam możemy ludjom.	8 b
	Słowick iako trawā dni iego.) To iest / cślowieczy dni sa iako trawā. Hebraisim.	15 c z. Moy : 34 6.

PSALM CIII.

w Zydow CIIII.

Benedic anima mea Domino, Domine.
Pana Boga chwali / z strony stworzenia y opaczności iego.
Samemu Dawidowi.

H.

Błogosław

A	B łogosław duszo moia PANA: PANIE Boże mój toćies sie bårzo wielwożnym okazał!	To iest, pełneś chwały y ozdoby. Hebrájm: o którym wyśsey Psal: 92. 1.
2	'Obłokles sie w chwale y ozdobe: i odziasł sie światością iáko śńta.	'opone, ábo ná miot. H.
3	Który rościągás niebo iáko 'stora': i który okrywasł wodami wierzch iego.	'miásto woźá swego. H.
	Który kładziesł obłoki 'wstepem twoim': który chodzisz ná strzydlách wiátrowych.	'posłámi swemi miátr y: á slugámi swemi ogieci páłáiscy. H.
4	Który czynisł 'ánioty twoie/ duchy: y slugi twoie' płomieni ognisty.	'ná podstáwku icy. H.
5	Którýs vgruntowál ziemié 'ná iey státości': że sie nie poruszy ná wieki wieczne.	'Láko było w potopie Já Noego.
6	Głębokość iáko śńta odzienie iey/ nád gorámi śńá na wody.	
7	Ale ná fukánie twoie wody vćieka: vlekno sie glosu gromu twego.	
8	Podnosi sie gory/ y zniżáia polá ná mieysce/ ktoréś im zátożył.	
9	Zámierzyles im kres/ ktorého nie przestápiá: áni sie wroca znówu okryć ziemié.	'wodom.
10	Który wypuszczasł żrzdolá po dolinách: iák iż miedzy gorámi płyna wody.	
11	Z ktorých pija wszytkie zwierzetá polne: y oslowie dzicy 'czekáia ná nie w prágnieniu swoim'.	'rgáśáia (imi) prágnienie swoje. H.
12	Nád nimi miéśkáia ptáśtkowie powietrzni: á 'miedzy stámi' glos swoy podawáia.	'miedzy gáláskámi. H.
13	Który pokrapiasł gory z wysokości swoich: z owocu spraw twoich násyca sie ziemiá.	
14	Który czynisł że stáno roście dla bydłá/ á ziółá ná posługe człowiecez.	
15	Abysł wywiodł chleb z ziemié: i y wino/ żeby rozweselito serce człowiecez.	
b	Abysł uweselił oblicze oliwá: á chleb żeby serce człowiecez potwirdził.	

działają się po-
twórca y obce-
stwiada.

drzewa PAN-
SKIE, H. to
jest, wysokie.

ptacy. H.

Boćianowi do-
mem iedliną. H.
dzikim kozam.

H.
krolikom abo
żaiacom. G.

niechby wscho-
dzi y zachodu
swego.

Zwierzowie
we dnie ludzom
wspuła, y kry-
ją się.

G.

wieloryb. Le-
uiathan. H.

G.

gdy ie opuścisz.

Wstycią się drzewa polne y Cedry Libańskie ko-
rych Bog nasaǳił: y na których się wroble gnieǳą. 16

Boćianie gniazdo jest w brzemię ich: y gory wyso-
kie teleniom / opoki legowiska ieżom. 17

Uczynił Bog Księżyc dla czasow: słońce wie zachod-
swoy. 18

Przywodziś ciemność / y bywa noc: a w nie się
przechodzą wszystkie zwierzęta lesne. 19

y światła ryczące na łup: y szukające od Boga po-
karmu swego. 20

Lecz skoro wznibdzie słońce / zgromadzą się: y le-
żą w łanach swoich. 21

tedy wychodzi człowiek na robotę swoję: y na spia-
wy swoje aż do wieczora. 22

O iako wielmożne są P A N I E uczynki twoje!
wszystko mądze uczynił: pełna jest ziemia osiądło-
ści twojej. 23

Teraz morze wielkie, y szerokie / odnogami: w ko-
rym ryb tak wiele że im nie maś liczby. 24

Tam są zwierzęta małe y wielkie: y po nim okręty
plywają. 25

Tam jest on / smok morski któregoś ty stworzył aby w
nim igrał: 26

Wszystkie te zwierzęta na cie czekają / abys im dał po-
karm czasu swego. 27

Gdy im ty dawasz / zbierają: gdy otworzają rękę
twoję / wszystkie się dobrem nasycają. 28

Alle / gdy ty odwrócisz oblicze twoje / trwożą się: a
gdy odejmiesz ducha ich / tedy wstawiają / y w proch się
swoy obracają. 29

A gdy zisze wypuścisz ducha twego / tedy beda swo-
rzone; y odnowisz oblicze ziemi. 30

Niechayże chwata P A N S K A trawa na wielki: be-
dziej się P A N weselił w uczynkach swoich. 31

Niz: 145. 2.	32 Który gdy weyrzy na ziemię / tedy ona zadrży: a gdy dotknie gór / tedy się zakurzą.	gromem, a do trzęsienim ziemi.
	33 Będzie śpiewał PAN po kim żyw: będzie grat Bogu memu po kim mie osława.	
	34 Niech mu będzie wdzięczna wymowa moja: a i ja się rośkoçam w PANU.	będzie weselił. H.
	35 Niechay zgina grzesznicy z ziemi: a złośnicy niech wiecey nie beda: a ty duszo moja błogosław PANU.	Zgina. H.
a	6 Głębokość iako ślata jest odzienie iey.) Drudzy to o pierwszym stworzeniu ziemię y wody tak wykładają: Otworzył był ziemię głębokością wód iako ślata / a wody stały nad gorami: Ale na fakanie twoje wody wietkły / wlewały się głosu twego. Tedy wystąpiły góry / a sstąpiły pola / na mteysce ktoreś im iakościł.	Ziemia na początku była woda okryta.
b Jan 6. 55.	15 A chleb żeby serce człowieka potwirdził.) Nie tak dusze pożywiającego nie pośiła y wmacnia iako chleb żywota: o którym napisano: A chleb potwirdza serce człowieka. Hier. in cap: 4. Ezechiel.	Skutek nasycenia tego Sakramentu.
c	20 Y bywa noc.) Żaden chłosta od pierwszych grzechów usprawiedliwiony / niechay się nie chlubi iako by zupełnie był ubóstwiecony / po kim jest w tym żywocie. Niech się nie pyśni ziemią y popioł / po kim ta noc nie przeminie / w ktorej się przechodzą wszystkie wiecznosc: leśnie / y świat na łup ryczące. August: lib: 50. homil: hom: 50. cap: 5.	Przeciw heretyckiej bęspieczności.

PSALM CIIII.

U Zydow CV.

Confitemini Dño, & inuocate nomen eius.

Wzywa ludu ku chwaleniu Boga / który Jstąclcył zachował / y wielkimi dobrami obdąrył / y do siebie obiecaney przywiódł.

Alleluia.

I. Kor: 16.
8.
Iśa: 12. 4.

1 A	S ławiajcie PANU, y wzywajcie imienia jego: opowiadajcie między pogány spławiajcie go.	Hallelu-ia. H. To jest, Chwalcie Boga z weselcem y z śpiewaniem.
2	Śpiewajcie mu / y grajcie mu: oznajmijcie wszystkim dziełom jego.	
3	Chlubcie się w imieniu świętym jego: niech się weseli serce szukających PANU.	

Ala q

Szukajcie

y mocy iego.	Szukaćcie P A N A, a badźcie vmocnieni: szukaćcie	4	
H.	cie oblicza iego zámwse.		
Pśaski, ábo o	Pamiętającie ná dźwi iego / ktore uczynił: ná cu	5	
becności, ábo y	dá iego / y sady wst iego.		
Christusa.	wy potomstwo Abrahámowe / służy iego: syno	6	
przekazania á	wie Jákobowi / wybráni iego.		
bo kaznie.	Onći iest P A N Bog náš: po wszytkiey ziemi sa	7	
znaki wszech	dy iego.		
mocności, ma	Pamiętal wiecznie ná przymierze swoje: ná sto	8	
drości y dobro	wo / ktore przyrzekł ná tysiąc narodow.		
ci iego.	Ktore postanowił z Abrahámem: y ná przysięge	9	1. Mo: 22 16.
	swa uczyniona Jzákowi:		
da sława. H.	A postanowił ia Jákobowi za przekazanie: a J	10	
	sráelowi za przymierze wieczne.		
	Mowiac; Tobie dam ziemię Chánáneyka / za	11	
	część wáse dśiedziczna.		
	Gdy ich ieszcze była liczba bárzo mála / y przychod	12	
Chánáneyckiey	niámi byli w oney ziemi.	B	
z dśedney ziemi	A przechodzili od narodu do narodu / y z dśednego	13	
do drugiey.	królestwa do innego ludu.		
	Nie dopuścił im krzywdy czynić żadnemu człowie	14	
	ktowi: y pokarat dla nich króle.		
	Nie rękaycie prawi pomázáncow moich: a nie czyn	15	1. Kron: 16. 22.
	cie nic złego prorokom moim.		2. Krol: 1.
wszystke żyw	A potym przepuścił głód ná ziemi: y skruszył wśy	16	14.
ność codiał. Heb.	tko pośilenie chleba.		
	A posłał przed nimi mezá: Josphá / ktory był za	17	1. Mo: 37 36.
	niemowlitá przedan.		
	Ktorego nogi wćisneli petámi: żelázo wtrapiło	18	1. Mo: 39 20.
	duśe iego / i áż przysło słowo iego.	19	2
Dał mu Bog du	Powieść P A N S K zápalitá go: i postat król /	20	1. Mo: 41 14.
chą wykłádania	y rozwiązał go: pan ludu onego wypuścił go.		
śnow.	y postanowił go pánem domu swego: y kśiaże	21	
	ciem wszytkiey máietności swojej.		

	22	Abby 'ćwiczył' kśiażetą iego iáko siebie jámego: á śárce iego áby mądrości náuczył.	Wiazał. H. po swej woli. H.
1. Mo: 46. 6.	23	A przyszedł 'Isráel do Egiptu: y Jákob był oby- C wátalem w ziemi 'Chámowey.	Jákob z syny swymi.
2. Mo: 1. 7. Dzie: 7. 17	24	A rozmnożył lud swoy bárzo: y zmocnił gi nád nie- przyciącioly iego.	'Ziemiá Chámo- wá jest ziemiá E- giptská, iż tam mieszkáli Chá- mowi potomko- wie.
2. Moy: 3. 10. y 4. 29 2. Moy: 7. 10.	25	Odmienił serce ich áby nienawidzieli ludu iego: y czynili zdrády nád slugámi iego.	
	26	Tedy posłał Móyżesá slugę swego: y Aaroná / kto- regó obrał.	
	27	Tym dał moc czynienia cudow swoich: y známion w ziemi Chámowey.	
2. Mo: 10. 21.	28	Nápnęcił ciemności / y zaciął ic: y nie odmienił słowá swego.	IX. plagá. iż sie sprzeciwia- li słowom iego.
2. Moy: 7. 20.	29	Obrocił wody ich w krew: á ryby ich pomorzył.	G.
2. Moy: 8. 6.	30	Tródziła ziemiá ich żáby / iez y w potokách tro- lewskich.	I. plagá. II. plagá.
2. Moy: 8. 24. y 9. 23.	31	Koskazał / y 'przysły psie muchy': y 'mšyce we w- szystkich gránicách ich.	III. y IIII. plas- gá.
	32	Obrocił dżdże ich w grády: y ogień páłáacy spu- ścił ná ich ziemię. (ich gránicách.	'przyszedł' o- wad. H. 'ábo komory: á
2. Mo: 10. 12.	33	A potłukł winnice y figi ich: y potruszył drzewá w 34 'Rzekt / á wnet przysła śaráńcza / y chrząszcze kto- rym nie było liczby.	bo wšy. H. VII. plagá. VIII. plagá. 'Roskazał Pan.
	35	A poiády wšytkę trawę w ich ziemi: y poiády w- D šystek owoc ziemię ich.	
2. Mo: 12. 29. 35.	36	A potym pobił wšytkie pierworodne w ziemi ich: początek wšytkiego rodu ich.	X. plagá.
2. Mo: 13. 21.	37	A wyprowadził ie ze srebrem y złotem: á nie był miedzy ich pokoleniem żaden chory.	
	38	Rádowátá sie 'Egiptská ziemiá z wysćia ich: bo był przyszedł ná nie śrách ich.	
Psal: 77. 14.	39	Róściagnął obłok ná odkrycie ich: á ogień / áby im świecił w nocy.	'miasto namió- tu.

na obietnice ktora czynił Abrahámowi.	Na ich żądanie przyleciały przepiórki: y chlebem niebieskim nasyćić.	40	1. Kor: 10. 1.
	Koszczepił opokę y wypłynęły wody: płynęły rzeki na suszy.	41	2. Mo: 16. 13.
	Abowiem pomniał na słowo święte swoje / ktore miał do Abraháma sługi swego.	42	3. Mo: 20. 11.
	Y wywiodł lud swoy z weselem / a wybrane swe z radością.	43	1. Mo: 17. 7.
	Y dał im ziemię poganow: a roboty narodow postędi.	44	Iosu: 3. 17. Niz: 110. 6.
wstaw. H. a zakon iego za chowywali. H.	Aby przysstrzegali sprawiedliwość iego / y o za- konie iego pilno sie badali.	45	

Aż przyszło słowo iego.) To jest / dekret Boży o wybawieniu te-
go: albo aż przyszedł czas ktorego sie spełniło słowo Iosiphowe
do bratney o swym wywyższeniu.

PSALM CV.

v Żydow CVI.

Confitemini Domino quoniam bonus.

Lud Boży bedący w niewoli / grzechy swe y przodków swoich
wyznawa: a odpuszczenia y wybawienia prosi.

Alleluia.

Hallelu. i ak. H.
wyż: Psal: 104.

Iud: 13. 21.
Syr: 43.
38.

Wzławiajcie PANA boć dobry jest: bo na
wieki trwa miłosierdzie iego.

Ktoż wystowi możne sprawy PANSKIE:
kto da w posłuch wszystkie chwały iego?

cnotliwie ży-
wia.
Modlitwa nie-
wolnikom.
przez Christus-
a zbawiciela.

Błogosławieni ktorzy strzega sadu: a czynią spra-
wiedliwość na każdy czas.

Wspomniż na nas PANIE, podług życzliwości
twoiey ku ludowi swemu: nawiedz nas przez wy-
bawienie twoie.

Abysmy oglądali dobrą wybranych twoich / a roz-
weselili sie weselem ludu twego: abys był pochwa-
lon z dziećmi twymi.

Żgrzeby

Iudic 7. 19.	6	Zgrzeszyliśmy z oycy naszymi: zlesiny czynili / nie- prawość popelnili.	
	7	Oycowie nasy w Egipcie nie uważali dziwow twoich: nie pamiętali na wielkość miłosierdzia twego.	
	B	Aleć odpornemi byli 'gdy wstepowali w morze' / w morze czerwone.	Pierwszy grzech 'na brzegu mo- rza. H.
	8	Wszakże ie Bog wybawit 'dla imienia swego: aby okazał możność swoie.	'sam dla siebie.
2. Mo: 14. 22.	9	A zfiukał morze czerwone że wyschnelo: y prze- wiola ie przez głębokości iako przez puszcza.	
	10	A wybawit ie z ręki 'tych ktorzy ich nienawidzieli: a wykupit ie z ręki nieprzyiacielstey.	'Egiptczyńm, y krola ich Phao- rona.
2. Mo: 14. 27.	11	A okryła woda te ktorzy ich ciężyli: ieden z nich nie zostal.	
	12	Tedy uwierzyli słowom iego: y wysławiali chwa- te iego.	
	13	Lecz przedko 'odprawili chwale iego': bo zapomnieli w- czynkow iego / a nie czekali rady iego.	'wstali.
2. Mo: 17. 2. b	14	A byli zięci chciwością misa na puszczy: y kusili Boga na miejscu bezwodnym.	II. grzech,
3. Mo: 11. 31.	15	A dał im to o co prosili: y przepuscił na nie su- choty.	
	16	A potom rozdrażnili Mojżesá w obozie: y Aaroná 'świątego PANSKIEGO.	III. grzech. 'kapłana.
3. Mo: 16. 32.	17	Tedy sie otworzyła ziemia / y pożarła Dáchana: y okryła zgromadzenie Abironowe.	
	18	A zapalit sie ogień w ich zbiorze: płomieni popalit grzeszniki.	
2. Mo: 32. 4.	19	A uczynili sobie cielca przy gorze Zoreb: y klaniáli sie bałwanowi 'rytemu.	III. grzech. 'abo litemu.
	20	A przemiesnili 'chwale swoe w podobieństwo ciel- ca iedzacego trawę.	'Boga, swa ozd- ba.
	21	Zapomnieli Boga / ktory ie wybawit: ktory czy- nił wiel-	

nił wielkie rzeczy w Egipcie / i dziwy w ziemi Chana- 22
mowey; straszne rzeczy na czerwonym morzu.

W rzezt że ie miał wytrącić: by był Mojżesz wy- 23
brány tego nie zastał sie przed nim w onym prze-
tomieniu. D 2. Mo: 32.
10.
C

v. grzech.
pobieżaney.

Alby był odwrócił gniew tego / żeby ich nie wytrą- 24
cił: i yżá nie sobie nie mieli ziemie^o poządliwey.

Tie wierzyli słowu tego / i y szemrali w namio- 25
tách swoich: nie słucháli głosu P A N S K I E G O.

Atak podniosł rękę swoje ná nie: aby ie pobit ná 26
puszczy. 3. Mo: 14.
32.

Al żeby porzucił potomstwo ich między narody: á 27
rosproszył ie po ziemiách.

VI. grzech.

^onie Bogu żywe-
mu, ále bálwa-
nom nie żywym^o
^oBogá.

^ostála sie w nich
wielka plagá.

H.

Modáli sie iáko Bogu Beel Pherogowi bálwanowi: 28
y iedli ofiary^o w mártym bogom sprawowane.

Wzruszyli^o go ku gniewu wynalazkami swemi: y 29
sstat sie w nich wielkiy vpadek^o. E

Lecz stánat Phinees / y vbtagal gniew Boży / y prze- 30
stála porážká. 3. Mo: 25.
7.
d

Al poczytano mu to ku sprawiedliwosci / od naro- 31
du do narodu áž ná wieki.

VII. grzech.

^oábo swaru. Me-
rybá. H.

^omowił^o niebá-
cznie rfty swe-
mi.

IX. grzech.

Wzruszyli go też ku gniewu v wod^o sprzečiwień- 32
stwa^o: y vtrapiiony był Mojżesz dla nich; i że roz- 33
dražnili ducha tego. 3. Mo: 20.
10.

Js^o był rozdwoiony w vstách swoich: i nád to nie 34
wygtádžili pogánor / ktore był P A N rozkázal. 35

Ale sie pomiešáli z pogány / y náuczyli sie vczyn- 36
kow ich: y sluzyli rytym bálwanom ich / co im bylo
ná vpad.

X. grzech.

Al ofiárowáli syny swoje / y corki swoje czárto- 37
m. F

Al wylewáli krew niewinna / krew synow swoich / y 38
corek swoich: ktore ofiárowáli bálwanom Chána-
neystim.

Al splugáwiona byla ziemiá krwiami / i y zespeco- 39

ná ich

na ich uczynkami : y cudzołożyli w wynalazkach swoich.

odstąpiwszy od Boga, a przysła-
wszy do bálwa-
nom.

40 Zapalił sie PAN gniewem przeciw ludowi swo-
mu : a obrzydził sobie dziedzictwo swoje.

41 A podał ie w ręce poganom : a pánowali nád ni-
mi a ktorzy ie mieli w nienawiści.

42 A ciężyli ie nieprzyjaciele ich / y byli uniżeni pod
43 rękami ich : i często ie wybawiał :

Ale oni do gniewu go przywodzili radami swemi :
przetoż poniżeni byli dla nieprawości swoich.

44 A wśhátże weyrzał ná nie w wśistku ich : y wysłu-
chał ich modlitwe.

5. Moy: 39
1.

45 A wspomniat ná przymierze swoje : y wzałił sie ich
według wielkości miłosierdzia swego.

46 A wzruszył przeciwko im litość wśystkich ktorzy ie
miewáli w więzieniu v ściebie.

47 Wybawże nas P A N I E Boże náš : a zgromadź
nas z narodow.

z poganow.
H. G.

Abyśmy chwalili imie świete twoie : a chlubilí sie
w chwale twoiey.

48 Błogosławiony P A N Bog Izráelski od wieku aż
ná wieki : a niechay rzecze wśystek lud / Amen / Am.

H.
Tu Zydzi kon-
czą czwarte ksie-
gi Psalmow.

a

4 wspomniż ná nas.) W Żydowskim stoi / in singulari. Wspomni-
ż ná mie / Náviedz mie / Abych ogladał / A rozweselił sie. Ale iż to
test modlitwa wielu wieśniow / przeto dobrze Lxx. przelożyli / in
plurali, takoby ich wiele / a nie tedy to mowil.

b

15 Y przepuścił ná nie suchoty.) Albo mor / takó Rábbinowe Żydo-
wscey przykładá. Lxx. przelożyli τλησμονη saturitatem, sine nau-
team, to test sytość / albo raczej niestrawność / albo przyszłość /
człowiek á szałaca. A in animas eorum, przykładamy / Ná nie. Bo
sie tak ten Hebrajsim rozumie.

Saturitas.
Suchoty, ábo
mor.

c

23 w onym przełomieniu.) Podobieństwo od dobywania sam-
kom. Jakoby rzekł : Już byl Bog takó mur przełomil / y już miał
wnieść ná ich zátrácenie ; by byl Morysz w oneyże dziurze nie sta-
nal / by sie byl mocno nie zástawił / ná pohánowanie gniemy Bo

in confractio-
ne.

jego. Augustin ś. wyklada: In contractione, qua erant illi ferendi, w pladze ktora oni mieli być vderzeni. Bo po Gracku stoi ἐν τῇ δρασσει in quassatione & vulneratione, w porażce / y w ranieniu / ktore tuż miato przysię nańcie.

Vsprawiedli-
wienie czyni-
kom przypis-
sane.

Y poczytano mu to ku sprawiedliwości.) Jako o wiersze Abrah-
hamowey rzesono / I wierzyl Abraham Bogu y poczytano mu
to ku sprawiedliwości: Tak tu o wczynku y cnotcie Phineasowey / se
sie pomścił przwydy Bozey nad wżecznymi; napisano / że mu
to poczytano ku sprawiedliwości. Skad znać / że nie samá wiara /
ale y wczynki sa pomocne y pożyteczne do vsprawiedliwienia.

31 d
Rzym: 4
3.

106:

PSALM CVI.

V Zydom CVII.

Confitemini Domino, quoniam bonus.

Boga chwalić kaze / ktory z obladzenia w drodze / z miesienia / z
chorob / z niebespieczeństw morskich / y ze wszystkich trudności wy-
bawia wywołacych siebie y wśelakim te dobrem obdarza.

Hallelu-iah. H.

'Alleluia'.

Indit 19
20.

E Chwalcie PANA, bo dobry jest: bo na wieki
trwa miłosierdzie jego.

Niech to mówią ci ktorzy sa od PANA odku-
pieni: ktore wykupit z ręki nieprzyjacielskiej: y kto-
re z różnych krajow zgromadził.

Ze wschodu słońca / y z zachodu; z pólnocy y od
morza.

Ktorzy błądzili po puszy gdz sie wody nie bylo: y nie
nawdowali drogi do miasta w ktorymby mieszkali.

Byli głodnymi a pragnącymi: tak iż dusza ich w
nich wstawiała.

A wołali do PANA w ciężku swoim / a wyrwat ie
z ich vtrapienia.

A nawiodl ie na prosta droge: aby sli do miasta w
ktorymby mieszkali.

Niechayże wysławiała PANA z miłosierdzia ie-
go: y z cudow tego synom ludzkim okazanych.

Bo nasys

z południa. He-
braism, wyższej
Psal: 88. 12.

Pierwsze dobro-
dzieństwo, bled-
nym pokazuje.
ani drogi, ani
miasta żadne-
go. H.

9 Bo naſycił duſze głodna: a duſze tałnaca wobiłami
napełnił.

10 Tych co ſiedzieli w ciemnoſciach / y w cieniu
śmierci: a byli więźniami w niedoſtarku / y w żelezie.

11 Bo ſie ſprzeciwiali ſłowom Bożym: y gárdzili ra-
da Naważyſzego.

12 A przetoż ſerce ich w niedzy było wniżone: tak iż w-
pádli: a nie był kto by ich rátował.

13 A woláli do PANA w wciſtku ſwoim: a wybawił
B ie z ich vtrapienia.

14 A wywiódł ie z ciemnoſci / y z cienia śmierci: a
okowy ich połamał.

15 Niechayże wyſtawiaia PANA z miłoſierdzia ie-
go: y z cudow iego ſynom ludzkim okazanych.

b 16 Przeto że ſkruſzył dziwi miedziáne: y połamał za-
wory żełázne.

17 Wybawił ie z drogi ich niepiáwoſci: bo dla' nie-
ſpráwiedliwoſci ſwoich byli vtrapieni.

18 Wſelákim pokármem bzydziłá ſie duſá ich: y
przybliżyli ſie aż do brán śmierci.

19 A woláli do PANA w wciſtku ſwoim: a wybawił
ie z ich vtrapienia.

20 Deſłá ſłowo ſwoie / y vzbrowił ie: y wyrwał ie ob-
ich zginienia.

21 Niechże wyſtawiaia PANA z miłoſierdzia iego:
y z cudow iego ſynom ludzkim okazanych.

22 A niech oſiárnia oſiáre chwaty: y niech opowia-
dáia vczynki iego z weſelem.

23 Ci ktorzy ſſtepuia ná morze w okrećciach / y máia
ſpráwy po wodách wielkich.

24 Onić widáia dziełá PANSKIE, y dziwy iego ná
głębini.

25 Bo ſkoro on rzecze / tedy wnet powſtáie wiátr
gwałtowny: y podnoſia ſie nawałnoſci iego.

II dobrodziej-
ſtwo więźniom
pokazáne.

Głupi dla dro-
gi ich nieprá-
woſci. y dla. H.
III. dobrodziej-
chorych vždro-
wienie.

III. dobrodz.
żeglárzom vczyn-
kone.

morskie.

	Wstępuia aż do niebá / y zaśie sstępuia aż do prze- 26	
¹ że im rozumu nie stáie.	páscei : á duszá ich schnie w niebespieczeństwie. Trwoża z soba / y zátaczáia sie iáko pijáni : á wśy- 27	
	tká ich mądrosć pozárta iest. A woláli do PANA w wćisku swym : á wywiódi ie 28	
	z ich utrapienia. Bo obroćit burze iego w císá : y wśpokoity sie na- 29	
	wátnosći iego. A wrádownáli sie że wćichly : y przyprowadzit ie do 30	
	portu požádánego. Niechże wysławiaia PANA z miłosierdzia iego: 31	
	y z cudow iego synom ludzkim okazánych. A niech go wywyżsáia w zgromádzieniu ludzi : á 32	
V.	w zásiádaniu stárcow niech go chwala. Ktory obraca rzeki w púsze / á potoki wod obrá- 33	c
² w ziemié sucha	ca w súsá. Ziemié rodzáyna obraca w stoné polá : dla zlosći 34	D
³ w nieplódna.	tych ktorzy w niey mieszkáia. Ktory obraca pustynia w ieziorá wodne : á ziemié 35	
	bezwodna w strumienie wodne. A osádza tám táknace : że sobie zátládáia miásto 36	
	ku mieszkániu. A síeia tám polá / y sádza winnice : y czynia im 37	
	wrodzay obfity. A błogosłáwi im / á bárzo sie rozmnażáia : y nie 38	
	omnieysza bydlá ich. Ale zisiekiedy chce omnieysza sie ich / y zniżeni bywá- 39	
⁴ dla grzechow ich.	ia od utrapienia złego / y od bolesći. Wylewa wzgárdę ná przelożone ich : y dopuszcza 40	d
	ná nie że bładza po puszczy / kedy nie máś drogi. A zaśie wspomaga vbogiego z niedostátku : y roz- 41	
	mnaża dom iego iáko owce. Co widzac spráwiedliwi / wesela sie : á wśelka nie- 42	Iob 22. 10
	práwosć zátka wśta swoie.	

Ktoż iest

43 Ktoż jest mądry ktoryby strzegł tego: a wyrozu-
miat miłosierdzia P A N S K I E?

a

6

Y wołali do Pána w rēsku swoim.) Ten hoſty wterſz powtarza
Prorok niżej ná trzech mieſcách 7. 13. 19. y 28. A to pſe to / iſ
we wſelákich niebeſpieczeńſtwách / iedenie ieſt ſpoſob wyſcicia z
nich/to ieſt/wołanie do Pána : rozumiey/poſutá y ſal ſá grzechy z
goraca modlitwa. Táſze teſz wterſz ofiny powtarza niżej ná dru-
gich trzech mieſcách / to ieſt / 7. 15. 21. y 31. iſ tákieſz iedná ieſt w
kázdym wybáwieniu przyczyná chwały y dzieł czynienia/ to ieſt/
láſká y miłosierdzie Boże.

w ierſow po-
wtarzanie, á
czemu.

Bilar : in
Pſal: 135.
Amb : de
myſterio
Paſchæ.

16

Skrusił drzwi miedziáne.) To mieſce ſtáry Doktorowie/á ná
imie Zilátius/y Ambroży ſ. rozumieá o ſſapieniu Pánſtín do
pieklá/y wybáwieniu ſántad oycow onych ſwietých. A to cy-
nia wykłádem duchownym: Bo wedle litery/mowi Prorok o wy-
báwieniu Żydow z niewoli Egipſkiey.

Chriſtus do pie-
klá ſſapił.

c

33

Ktory obraca rzeki w puſzczá.) Inne dobrodzieyſtwá y ſady
Pánſkie/ſe dáie doſtáték y wboſtwa : prodá y mēurodá y ſlá-
we y nieſlawe.

d

40

Wylewa wſzárdę.) W Lácińſkim czytáe mamy / Effusa eſt con-
temptio, wſzárdá/ nie contentio, ſpor. Bo po Grecu ieſt iſſe ſe-
wſſis, á po Żydowſku iſa Buz, co wſzárdę ábo deſpeſe znáczy.
Wylewa tedy Pan Bog wſzárdę ná przelożone; áby ſi ktorzy
Bogá wſzárdzili/ſámi teſz wſzárdzeni byli. Hieronym.

Bog dáie ná
wſzárdę prze-
łożone.

P S A L M C V I I.

o Żydow C V I I I.

Paratum cor meum Deus.

Koſciół proſi Bogá/áby mu dal ſzczęſcie przeciw Moábítom/
Philistinom/y Tounecyſkom/to ieſt/Máhometanom. Pſalm
ieſt prorokutacy.

Wyz: 56.
S.

1

Pienie Pſálmu ſámemu Dawidowi.

2

A

Otwo ieſt ſerce moie Boże/ gotowe ſerce
moie: bedeć ſpiewał/ y grát w chwale
moiey.

H.
z duſe moiey,
ábo w ſzczęſciu
moim.

3

Powſtań chwáło mojá/ powſtań árho y cytro/
kiedy wſtáne ná ſwítániu.

H.
duſo mojá.

B b iij

Bede

Bede cie chwalił między ludem PANIE: a bede 4
tobie śpiewał między narody.

Ubowiem wielkie jest nado niebiosów miłosierdzie 5
twoie: y aż pod obłoki prawda twoja.

Wywyższe sie nado niebiosów Boże / a po wszystkiej 6 2
ziemi niech będzie chwała twoja: i aby byli wybawieni
v miłowani twoi. B

Wybawże mnie prawica twoja / a wysłuchay mie: 8

Abó obiecał
przez światłość
swoją.

Succoth. H.

i Bog mowił w świątynicy swojej:

Je sie rozweseli / y bede dzielił Sychime / y dolinę

Namiotów pomierze.

Mocy jest Gálaad / y moy Manáasses: y Ephraim 9
jest moc głowy mojej.

Zakonodawa
ca H.

rmowania me
go H.

bede ja deptał
botem moim, i
ko mi podda.

Philistinowie.
H.

Juda krol moy: Moab będzie garncem nadozie 10
mojej.

Nado Idumea rości agne bot moy: mnie cudzo-
ziemcy beda przysiacioly.

Ktoż mie doprowadzi do miasta obronnego: Ktoż 11
mie doprowadzi aż do Idumei?

Izali nie ty Boże / Któryś nas odrzucił: y który już 12
nie wychodziś Boże z wojski naszymi?

Dayże nam ratunek w utrapieniu: boć omylny jest 13
ratunek człowieka.

Ża Boża pomocą meżnie sie stawimy: a on w ni- 14
wecz obroci trapiące nas.

Heretycy wie-
rząc to cze^o nie
widzieli, prz
tego co widzą.

(Wywyższe sie Boże.) Proszę obaczyć takie śaleństwo cierpienia he-
retyków. Oni odcięci od społeczności Kościoła Chrystusowego / y
część trzymający / a wszystko wtracający / niechca mieć społeczności
ze wszystkim światem / po którym sie rozlała chwała Chrystusowa.
Lecz my Kátholicy / testujemy na wszystkiej ziemi / i że we wszystkich
miejscach społeczność mamy / gdziekolwiek sie rozlała chwała Chry-
stusowa. Bo widzimy i że już ono proroctwo spełniło; Wywyższył
sie nado niebiosów Pan Bog nasz / a po wszystkiej ziemi jest chwała
tego. O heretyckie śaleństwo / wierzysz zemna to czego nie widzisz /
a przysięgasz tego co widzisz: Wierzysz i że Pan Chrystus jest nado niebio-
sami podwyższony.

2
Augustin.

śa podwyżs-

b

10

sa podwysiony / cegofiny nie widzieli: a przyś tego że chwala tego
 jest po wszytkim świecie rozszerzona co widzimy: Aug: in Psal: 56.
 Iudá krol moy.) Abo / 3 pokolenia Iudá jest krol moy Pan
 Christus.

PSALM CVIII.

v Zydow CIX.

Deus laudem meam ne tacueris.

Christus sobie wybawienia / a Judaßowi zdraycy y innym sło-
 snikom godnego skarcenia prosi. Jest prorokujący / przeciwko
 tym kroy Chrystusa / abo dobra tego koscitelne wydawata / y nie-
 sprawiedliwie posiadata.

1

Ná koniec / Psalm Dawidowi.

2

A

Bo że "chwaly moiey" nie zamilczay: boć w-
 sta grzesznika y zdrayce przeciwko mnie sie
 otworzily.

abo chwallo
 moia. H.

3

Mowili przeciwko mnie ięzykiem "zdradliwym" y
 ogárneli me mowami nienawistnymi: y walczyli
 ná me bez przyczyny.

sklamliwym. H.

4

Miasto tego co me milowac mieli / czci mi wsta-
 czali: a iam sie modlit.

Modlitwa lekar-
 swo ná nienas-
 wisti y potwa-
 rze ludzkie.

5

Oddawali mi zlym za dobre: a nienawiscia za
 milosc moie.

za nie, a bo, do
 ciebie.

a

6

Postawze za to nad nimi grzesznika: a diabel niech
 stoi po prawicy iego.

okrutnika, kto
 ryby go trafil.

7

Gdy go sedzic beda / niech wynidzie potepiony: a
 modlitwa iego niech sie w grzech obroci.

przełożenstwo.
 H.

8

Dni żywota iego niechay beda krotkie: a "biskup-
 stwo iego" niechay weźmie inny.

9

Synowie iego niech beda sirotami: a zóna iego
 wdowa.

10

Niech sie tulaicy przenosa z miejsca ná miejsce
 synowie iego / a niech zebiza: y niech beda wyrzuceni
 z mieszkania swego.

Niech

Iob 17. 12.
 Dziei 1. 20

Niech spierunie lichwiarz wszystkie majątność jego: 11
 a niech roschwycą obcy praca jego.

Niechay nie ma pomocnika: a niech nie będzie 12
 krotby sie zlitował nad sirotami jego.

Dzieci jego niech beda zniszczone: w iednym ro- 13
 dzie niech zginie imie jego.

Niech przyjdzie na pamięć w P A N A nieprawość 14
 oycow jego: a grzech matki jego niechay nie będzie
 zglądzony.

Niechay beda przed P A N E M ich grzechy zawżdy: 15
 a niech wyginie zziemie ich pamięćka: i przeto że 16
 nie pamiętał czynić miłosierdzia.

Alle przesładował człowieka strapionego y ubogiego 17
 go: a skruszonego na sercu aby go zamordował.

A wymiował przeklectwo y przyjdzie nań: y niech 18
 ciat błogosławieństwa: a będzie oddalone od niego.

A obłoży sie w przeklectwo iako w ście: y weszło 19
 iako woda we wnętrzość jego / a iako oliwa aż w
 kości jego.

Niechże mu będzie przeklectwo za odzienie / ktorym 19
 sie okrywa: y za pas / ktorym sie zawżdy opasuje.

Tá zaplata niech będzie tych / ktorzy mi w P A N A w 20
 włączają; y ktorzy źle mówią przeciw duszy mojej.

A ty P A N I E, Pánie / uczyni zemna łaska dla 21
 imienia twego: abowiem łodkie jest miłosierdzie
 twoje.

Wyzwol mnie / i bom ja jest ubogi y niedzny: y serce 22
 me we mnie jest verapione.

Przeminatem iako cień / kiedy schodzi: y jestem 23
 strząsiony iako śaranieca.

Kolana moje zemdląły od pospu: a ciato moje 24
 odmienilo sie od oleiu.

A ja szłatem sie w nich naśmiewiskiem: patrząc 25
 na mie kiwali głowami swemi.

Wspomoż

^o przeciwko
 mnie. Hebr.

^o dobre, dobro-
 tliwie. H.

^o granione. H.
^o opadłem.

^o wyszło z ilu-
 stości. H.

b

Ma

z

zy

yi

26 Wſpomóżże mie P A N I E Boże moy: zbaw mie według miłoſierdzia ſwego.

27 A niech poznáia/że to zbáwienie ſpráwita reka two-
ia: á żeſ ty P A N I E to uczyniſ.

28 Oni mi beda złorzeczyć/á ty błogóſławić: ktorzy
poſtáia przeciwko mnie niech beda záwſtydzeni/
á ſługa twoy bedzie ſie wesełit.

29 Niechay beda ci ktorzy mi wtórzez ſromota oble-
czeni: á niech ſie przyodzieia iáko dwoiſtym pta-
ſzem zelżywoſcia ſwoia.

30 Bede iáwnie wyſławiat P A N A wſty memi: á w
poſrzed wielu ludzi chwalić go beda.

31 Iż on ſtánat * po práwey ſtronie' w bogiego: áby ná pomoc. He-
wybáwił od przeſládowców duſze moie. bráſm.

a 6 A Diabeł.) To ieſt porwarcá ; po żydowſku ſátan / to ieſt Diabeł y ſátan
ſprzeitwnik ktorzyby nani ſtárzył. Acs to bylo proroctwo o Juda- co znáczy.
ſu/ ktorego ſátan opetał y oſtádl.

b 24 Odmieniło ſie od oleiu.) To ieſt/od wzywania potraw z oleiem. Heretycy gorſzy
Bo y żydzi nie iadáli mieſá w poſty/ y w poſuiſcie. Dan : 10. 3. niſli żydzi.

P S A L M C I X.

v Żydow CX.

Dixit Dominus Domino meo.

Prorokute/ że Chriſtus ná práwicy Wygomſkiej wáteſi/ krole-
ſtwo ſwe z Jeruſálem záczáć / Kápláſtwo Melchiſedechowe wie-
cznie ſpráwować / y iáko zwycięſtá po wſytkim ſwiece miał
pánować.

Pſalm Dawidowi.

I **E** ſełł P A N Pánu memu: ſiedź po práwicy
moiey:

Aż potoże nieprzyiacioly twoie / podno-
żkiem nog twoich.

2 Laſke mócy twoiey' wypuſci P A N z Syonu: pá-
nuj w poſrzed nieprzyaciol twoich.

C c

Przy tobie

a
Matt : 22.
42.

A Kor: 16.

25.

Żyd: 1. 13.

y 10. 13.

b

W dzień zmar-
twychwstania y
wniebowstapie-
nia twego.

Przy tobie będzie przodkowanie / w dzień możliwości
twojej w tajemnościach świętości: z żywota przed iu-
trzenką zrodziłem cie.

Przyśiągł PAN, a nie będzie mu tego żal: że ty jest
kapłanem na wieki / według porządku Melchisede-
chowego.

Jeżeli twój pomo-
cnik. Hebr. iśm.
rozumność pła-
ści: albo napełni
wszystko trupia-
mi. H.

Pan po prawicy twojej / poraził w dzień gniewu
swego króla.

Będzie sędził narody / napełni wpaszc: potłucze
głowy wielu na ziemi.

Strumienia na drodze pić będzie: a dla tego
wywyższy głowę.

To jest, wiele
cierpi w tym
życiu. Phil. 2.
Zyd. 2.
Siedzieć na prás-
wicy.

Rzekł Pan Panu memu.) Pan / Bog Ojciec / rzekł Panu memu /
Panu Chrystusowi. A siedzieć na prawicy Ojcowskiej / jest być
rownym Bogu Ojcu. Co się właśnie rozumie o słowieszczeniu
Pana Chrystusowin / tak od Boga wiecznym y wyniesionym /
nie w samym sobie / ale w sobie Syna Bożego.

Sceptum Chri-
stusowe.

Łaska mocy twojej.) To jest / sceptum twoje mocne / władza
twoja królewska: Rozumiey zakon nowy Ewangelii. August.
de ciuit: Dei lib: 17. cap: 17.

Przy tobie będzie przodkowanie.) W Żydowskim teraz czytają:
Lud twój przyjdzie tobie z dobrych wolei. Ale Lxx lepszy przelożyli.

Narodzenie
przed wieki P.
Chrystusowe.

Z żywota przed iutrzenką zrodziłem cie.) Siedmdziesiąt tłumia-
czow tak to miejsce wiernie a duchem prorockim przelożyli / tu ob-
tęśnieniu tajemnicę Bóstwa Chrystusowego / y przedwiecznego
narodzenia tego. Bo acz się w Żydowskim zdadza być inne słowa:
ale przecie tenże sens albo rozumienie podają: z żywota od zoro-
tobie (jest) rośa młodości twojej. To jest: żywota mojego a z
istności mojej; od zoroze / to jest / od onego czasu gdy iutrzenką kro-
ta jest gwiazdą zoroze / jest stworzona; ty masz rośa albo kwiat mło-
dości twojej: To jest / tyś już był w kwiecie albo w piękności mło-
dości / tyś mnie już rośkośował. Gdyż ja zoroze albo iutrzenką two-
rzył / tyś już grał przedemną czasu kładęgo / już się był narodził
z moia rośkośa wielka. Lecz jeśli Pan Chrystus już był w kwiecie
młodości / kiedy gwiazdy były stworzone: tedy się już był naro-
dził. Przetoż tedno się rozumieć ma przez to / co w Żydowskim czy-
tamy: z żywota od zoroze tobie rośa (to jest kwiat) młodości

twojej;

Przyp: 8
30.

Mich: 5.2.

twoſey; iáko y puz to co ſiedmdzieſiat iáſniey przelożył: 3 y
wotá przed iurzenka zrodziłem cie. Czym ſie wyraża ono proto-
ctwo Michęaſhowe: A wyſcie tego ode dni wiecznoſci. O czym
ſerſey Epiphanius contra hereſim 65. pag: 295. A ták Pan Chriſtus
przed iurzenka/ to teſt przed ſtworzeniem/ od wieku wrodzon teſt
3 ywotá Oycowſkiego/ to teſt iſnoſci właſney tego/ y przeto; teſt
ſpolwiczny y ſpoliſny z Oycem. Auguſtin, Hieronim y Arnobius
in hunc Pſalmum.

e
Hier: in e-
piſt: ad E-
uagrium.

4

w edlug porzadku Melchisedechowego.) Ten porzadek w tym
nalezy (iáko Hieronim s. dowodzi/ z ſwiadectwa/ y z wykladow
onych naſtárhych oycow/ Irenęſá/ Zypolitá/ Eufebiuſá/ ták
Ceſárięſkiego iáko y Emeſęſkiego/ Apollináriuſá y Eufatiru-
ſá) iá Melchisedech nie oſiárowal krwáwých oſiár/ ále proſta á
czyſta chlebá y winá oſiára Páná Chriſtuſow Sákráment figuro-
wał. Co też Cyprian s. męczennik wyznawa tymi ſłow: Według
porzadku Melchisedechowego. Ktory porzadek ten teſt/ z oſiáry
oney pochodzacy y ſiad ſtepuacy/ że Melchisedech był Káplanem
Bogá nawyſſzego/ że chleb y wino oſiárowal/ że Abrahámowi
błogoſławił. Bo Ktory; wiecey teſt Káplanem Bogá nawyſſzego/
iáko Pan náſz Jeſus Chriſtus: Ktory oſiáre Bogu Oycu oſiáro-
wał/ y oſiárowal też iſta/ Ktora Melchisedech przed tym oſiáro-
wał: to teſt chleb y wino/ właſzczá ciáło y krew ſwoje. Arnobius
tákie: Chriſtus przez Sákráment chlebá y winá/ ſiſtał ſie Kápla-
nem ná wieki/ według obrzedu Melchisedechowego: Ktory chleb
y wino ſam z Káplanow oſiárowal/ Kiedy ſie Abrahám zwycięſzá
z woyny wracał.

Porzadek Mel-
chisedekow w
czym zależy.

Oſiára Melchis-
edekowá, chleb
y wino.

Chriſtus pod o-
ſobá chlebá y
winá oſiárowal,
według porzad-
ku Melchisede-
chowego.

Cyp: lib: 2
Epist: 5. ad
Ceciliūm.

Arnob: in
hunc Pſal-
mum.
1. Moy: 14
18.

P S A L M C X. 110.

U Zydow CXI.

Confitebor tibi Domine in toto corde meo.

Páná Bogá chwali/ że ták wiele dobrego uczynił Koſciółowi.

Alleluia.

1 **W** Ede cie wyſławiał P A N I E wſytkim ſercem
A moim: 3 w rádzie ſpráwiedliwych/ y w zgro-
mádzieniu.

2 Wielkie ſa ſpráwy P A N S K I E: 7 doſwiádeczone
we wſytkim vpodobániu iego.

Tego też Pſálm
poczátki wier-
ſow, porzad-
kiem obiecádlá
Zydowskiego ſa
ſpiſáne.

ták w tájemney
rádzie ſpráwie-
dliwych, iáko y
w zgrohádzieniu
poſpolſtwá.

C c ij

Chwały

	n Chwały y wielmożności pełne iest dzieło iego: i á	3	
	spławiedliwość iego trwa ná wieki wieków.		
	i Uczynił pámíatke dziwów swoich: n miłóśierny á	4	
Żydóm Mánné,	litościwy P A N: v í d a ł' p o k a r m t y m k t o r z y s i e g o b o i a .	5	
á Chrzęścíanóm	Pámíatáć będzie wiecznie ná przymierze swoje:	6	
Sákrámént o l z	i z m o c w c z y n k ó w s w o i c h ' o z n a y m i' l u d o w i s w e m u .		
tarżny.	h A b y i m d a ł d z i e d z i c t w o p o g á n ó w : o w c z y n k i r a k	7	V V y z : 104
o z n a y m i ł . H .	iego s a s z c z e r a p r a w d á y s a d .	B	44.
G.	z P e w n e s a w s y t k i e p r z y k á z á n i a i e g o : o w t w i e r b z o -	8	
	n e n á w i e k i w i e c z n e / y w c z y n i o n e w p r a w d z i e y w		
	p r á w o ś c i .		
	z P o s t a ł ' o d k u p i e n i e l u d o w i s w e m u : y p o s t á n o w i ł	9	
	n á w i e k i p r z y m i e r z e s w o i e .		
	p S w i e t e y s t r á s Ń n e i e s t i m i e i e g o : i P o c z a t e k m a -	10	Przyp: 1.
	d z i o ś c i i e s t b o i á z Ń P A N S K A .		7. y 9. 17.
	w R o z u m d o b r y i e s t t y m w s y t k i m k t o r z y s i e ' w n i e y		Syr: 1. 18.
	ć w i c z a : n c h w a ł á ' i e g o t r w a á z n á w i e k i .		Iob 25. 21.
	Vczynki rak iego sa prawda y sad.) To iest wczynki iego sa na-		
	prawdziwsze y nasprawiedliwsze: ábo miłosierdysta y sprawiedli-		
	wość pełne. Chryśóst.		

P S A L M C X I. III.

w Żydów CXII.

Beatus vir qui timet Dominum.

Że ludzcie pobożni á miłóśierni / s a b l o g o ś ł á w i e n t i : á z ł o ś n i c y

b e d a p o h á n b i e n t i . | |

Alleluia / w n á w r o c e n i u A g g e u s á y Z á c h á r i a s á . 1 | a |

B l o g o ś ł á w i o n y t o m a ż / k t o r y s i e b o i P A N A : A | |

z á k o c h a s i e w i e l c e w p r z y k á z á n i u i e g o . | |

z M o ż n e n á z i e m i b e d z i e p o t o m s t w o i e g o : 2 | b |

i n a r o d ' p r á w y c h b e d z i e b l o g o ś ł á w i o n y . | |

n S ł a w á y b o g á c t w á b e d a w d o m u i e g o : i á s p r á w i e - 3 | |

d l i w o ś ć i e g o t r w a n á w i e k i w i e k ó w . | |

Y ten Pśalm po-
rządkiem liter
obietadłi Ży-
dowskiego iest
nápísány.
H.

Aborwick. H. G.

Wesła w

	4	1 Węsta w ciemnościach światłość prawych: i mi- łosć iwy/ miłosierney/ y sprawiedliwy Bog.	
c	5	2 Roskosny to człowiek który sie zlituje y pożycza/	Dobry, rześny
B	6	bedzie miarkował mowy swe z rozsądkiem: i bo na- wieki nie będzie poruszon.	błogosławiony. miarkuje. Abo
	7	3 W wieczney pamiętce będzie sprawiedliwy: i nie będzie sie bał posłuchu złego.	rzeczy swe roz- zdawa z baczno- nim. H.
	8	4 Gotowe serce iego vsać w PANU: i ovmocnio- ne iest serce iego: nie poruszy sie/ y aż wyrzy pomste	nie rleknie sie. H. G.
	9	5 Rosprosył/ y dał w bogim/ i sprawiedliwość iego trwa na wieki: i progi iego wywyższy sie w chwale.	Rozsiewa y dā- ie. sławā.
10	7	Co widząc grzesznik/ będzie sie gniewał/ w będzie zgrzytał zebomā swemi/ a będzie schwał: i żadza nie- zbożnych ząganie.	
a	1	Błogosławiony człowiek.) Człowiek Bogobojny wsłaskiem/ prawi/ dobrami będzie obdarzony/ dusznemi/ cielesnemi/ zwier- chnemi/ docześnemi/ y wiecznymi: Bo y tu ma łaska Boża w tym	Przymiłowię czło- wieka bogoboy- nego.
Matt: 6.		iżywoicie/ y będzie miał chwałę wieczna w niebie. A toż iest co Pan	
33.		obiecuię: Szukajcie wprzód królestwa Bożego y sprawiedliwo- ści iego/ a te wszystkie rzeczy beda wam przydane.	
b	2	Możne na ziemi będzie.) Opisuie pożytki bożani Bożey. Pier- wszy/ że możne na ziemi będzie potomstwo iego. II. że narod	Pożytki bożani Bożey.
		prawych będzie błogosławiony. III. że sława y bogactwa beda w domu iego. IIII. że sprawiedliwość iego trwa na wieki. V. że	
		w ciemności wschodzi światłość prawych.	
c	5	Roskosny to człowiek.) Pożytki miłosierdita y talmużn. Pier- wszy/ że na wieki nie będzie poruszon. Wtóry/ że będzie wieczna	Pożytki miłos- sierdzia y iāl- mużn.
		pamiętka iego. Trzeci/ nie będzie sie bał posłuchu złego. Czwar- ty/ iż serce iego vsa w PANU/ y iest w nim ovmocnione. Piąty/ iż	
		sprawiedliwość iego trwa na wieki.	

PSALM CXII.

v Zydow CXIII.

Laudate pueri Dominum.

Każde chwalić PANA Boga / Który choć jest wysoki / iednak pie-
czy y staranie ma o rych niskich rzeczach.

Alleluia.

Abó dzieci.

Chwalcie ślubzy PANA: chwalcie imię PAN-
SKIE.

Niechay będzie imię PANSKIE błogosła-
wione / od tego czasu / y aż na wieki.

Od wschodu słońca y aż do zachodu / chwalebne
jest imię PANSKIE.

H. G.

Wysoki jest PAN nad wszystkie narody: a nad
niebiosą jest chwala jego.

A któż taki jest iako PAN Bog nasz / Który mieszka
na wysokości / a przecie na niskie rzeczy patrzy na nie-
bie y na ziemi:

z prochu.

Podnosi z ziemi niedźnego: a z gnoiu wywyżsa
w bogiego.

Aby go posadził z książęty / z książęty ludu swego.

Który czyni iż nieplodna mieszka w domu: czyniac
matkę przesyń wesoła.

(Który czyni iż nieplodna mieszka w domu.) To jest / Który nie-
plodna żone / plodna czyni / dom sey dostatkami rozmnaża / y pło-
dem ia wweśla. Hebrajsm. Jako Anne matka Samuclowa / Ra-
chele / Rebeke / Elzbieta / y inne.

PSALM CXIII.

v Żydow CXIII.

In exitu Israël de Ægypto.

Wspomina cudá Páńskie w wyprowadzeniu Żydow z Egip-
tu pokazane. Potym prosi Boga / aby chwaly swej bronił:
gdyż wszyscy Bogowie Pogańscy są mární bálwany / a on wszelką
wiernych obrona. Ten Psalm Żydowie na dwa Psalmy dzielą.

Alleluia.

Dy wychodził lud Izraelski z Egiptu: dom
Jakobow z ludu Pogańskiego.

Tedy sie

1. Mo: 13.
3.

2 Tedy ſie oſtat lud Juſki poſwieceniem Pańſtim:
lud Iſraełſki pańſtwem iego.

*ludem imitum
dzierżawa ſwie-
ta.*

3 Morze widzac to wciekło: Jordan wrocił ſie
na zad.

4 Gory ſtakły iako bārani: a pągortki iako iągnetá.

5 Cożci ſie oſtało morze żeś wciekło/ y robie Jorda-
nie żeś ſie na zad wrocił?

6 Czemu gory ſkaczećie iako bārani: a pągortki iako
iągnetá?

7 Od oblicza Pańſkiego zadrżała ziemiá/ od oblicza
Boga Jákowego.

8 Który obrócił opokę w wodne ieżoro: a ſkále w
ſrzodlá wodne.

Pŝalm CXV. według Żydow.

a 1 Nie nam P A N I E, nie nam: ále imieniowi twe-
mu day chwale.

2 Dla miłóſterdźſia twego/ y dla prawdy twoiey: a
by ſnadź nie rzekli pogáni; Gdzież *ieſt Bog ich?

**terdź. H.*

3 Ano Bog naſz na niebie: a wſytko co chćiat uczynił.

*Niz: 134.
15.
Mad: 15.
15.*

4 Báltwany z pogániſkie ſa ſrebro y złoto/ robotá
rał człowieczych.

5 Wſta máia/ a nie mówia: oczy máia/ a nie widza.

6 Wſy máia/ a nie ſyſſa: nozdrye máia/ a nie po-
womiáia.

7 Rece máia/ a nie máciáia: nogi máia/ a nie cho-
dza: ani 'wolaia' gárdiem ſwoim.

'mowia. H. G.

8 Niech im podobni beda a ktorzy ie czynia: y wſy-
tcy ktorzy w nich wſáia.

b

9 'Lecz dom Iſraełſki wſal' w P A N U: bo on ieſt po-
mocnikiem ich y obrońca.

*'Iſraełu wſay.
H.*

10 Dom Aaronow wſal' w P A N U: bo on ieſt pomo-
cnikiem ich y obrońca.

'niechay wſa. H.

11 Ktorzy ſie boia P A N A 'a wſáia' w P A N U: bo on
ieſt pomocnikiem ich y obrońca.

'niech wſáia. H.

P A N pá

¹²wieckim y du-
chowym.

¹³ym. G.

¹⁴Pánu. H. G.

¹⁵H.
¹⁶bedziemy bło-
gosławić. H. G.

Bálwochwála
stwo w czym
żależy.

Obrázy nie ża-
kazane.

PAN pámietat ná nas; y błogosławił nam.
Błogosławił domowi Izráelskiemu: błogosławił
domowi Aaronowemu.

Błogosławił wszytkim ktorzy sie boja PANA, 13
máwim itez wielkim.

Niech przyczyni PAN błogosławieństwa ná was: ná 14
was y ná syny wasze.

Błogosławieni bądźcie wy ¹⁵od PANA, ktorzy stwo-
rzył niebo y ziemię.

Niebo nád niebiosy PAN; á ziemię dał synom 16
człowieczym.

Nie umarli beda cie chwalić Pánie: áni wszytcy 17
ktorzy sstepuia do piekła.

Alle my/ ktorzysmy żywi/ błogosławimy Pánu/ 18
od tego czasu aż y ná wieki.

Psalm 113. według Żydów.) Tu pospolicie żydzi nowy Psalm
zaczynáta/wszakże nie wszytcy. Bo Rabbi D. Kimhi/ czyni go ie-
dnym takó y my y powiáda że lepsze księgi tak te słaczą.

Ktorzy w nich rśáa.) Pokázuie w czym wlasnie záleży grzech
bálwochwálstwa: to test/ nie w czynieniu bálwanow/ábo obra-
zow/ áni w pátrzeniu ná nie: ále w wierzeniu w nie / w ofiarim
czynieniu / y we wzywaniu ich. Co y w Mojżesowych księgách
táśnie wyrażono. Bo co indziej napisano: Nie czyn sobie obrazu
áni żadnego podobieństwa / nie klániaj sie mu / áni chwały da-
way: to tak ná drugim miejscu wyłożono: Nie czyn (ná to) ábyś
sie im klániał. Bo y sam Bóg kázal uczynić weża miedziánego y
Cherubiny; ále nie ná to/ áby te zá Bogi chwalono. Tertullian:
lib: 2. cont: Marcion. To przećw Nowowiernikom dzisiejszym/
ktorzy miedzy bálwany/ á obrázy świętym/ tożność nie wiedza/
ábo wiedzieć niechca.

Bar: 2.17.

a

b

3. Mo: 26.

1.

2. Mo: 20.

4.

2. Mo: 25.

15.

4. Mo: 21.

8.

PSALM CXIII.

v Żydów CXVI.

Dilexi, quoniam exaudiet Dominus.

Modli sie záraz / y dziekujcie / że z wielkich niebezpieczeńści był
wywány. Przysłoi Pánu Chrístusowi.

Alleluia

Alleluia.

- 1 **A** **E** Ozmítowałem sie PANA, iż wysłuchawa
głos modlitwy moiej.
- 2 **A** borwim nakłonił ucha swego ku mnie: a
tak po wszystkie dni moje bede go wzywał.
- 3 **O**gárnęły mnie były boleści śmiertelne: a wciśki
piekielne potęły mnie były.
- 4 **N**alazłem był wciśki y boleść: i ałem wzywał imie-
nia PANSKIEGO, mówiac.
- 5 **O**PANIE, wybaw dusze moie: i miłosćiwy jest
B PAN, y sprawiedliwy: a Bog nasz jest litościwy.
- 6 **P**AN strzeże malutkich: wniżyłem sie: a wybá-
wił mnie.
- 7 **N**awróć się duszo moia do odpoczynienia twe-
go: a borwimci PAN dobrze uczynił.
- 8 **B**o wyrwał dusze moie od śmierci: oczy moje od
plączu: a nogi moje od upadku.
- 9 **B**ede sie podobat PAN, w kráinie żywiących.

Modlitwa nale-
pse lekarstwo
w smutku y w
ręsku.

proścackow.
byłem rciśnio-
ny. H.

Bede chodził
przed Pánem na
ziemi żywiących
H.

P S A L M C X V.

Credidi, propter quod locutus sum.

Jeszcze dziekuie Bogu / Procy go wybáwił. Bo ten Psalm y
Żydow / jest druga cześć przeszlego.

Alleluia.

2. Kor: 4- 10 **W**ierzylem Bogu, prze to żem też mówił: ałem
13. **A** przećie był bázro utrapiony.
Rzym: 3. 11 **J**am rzekł w zachwyceniu moim: każdy
4. **c**złowiek jest kłamić.
- 12 **C**oż mam oddać PAN, za wszystkie tego dobro-
dzieystwa przećiwko mnie?
- a 13 **K**ielich zbáwienny weźme: a imienia PANSKIE-
GO wzywać bede.
- 14 **S**luby moie PAN oddam przedewszystkiem lu-

Sercem wierzyć
trzeba, a wsty wy-
znawać. Rzym:
10.

wo ból i żni, w re-
ciekaniu. H.

abo podniosę.
H.

Do

dem iego:

Prośe Pánie,
iám. H. G.

dem iego: i droga iest przed oblicznością PANSKĄ
śmierć swiętych iego.

O PANIE, bom iá' slugá twoy: iám slugá twoy / 16
y syn słuźebnice twoiey. B

Potargales okowy moje: i tobie ofiárnie ofiäre
chwały / á imienia PANSKIEGO rozymać bede. 17

przede drzewiá
mi przybytku,
przed którym
były śienie.

Sluby moje PAN oddam przedewszystkiem ludem 18
iego: i w śieniách domu PANSKIEGO, w pośrzo- 19
dku ciebie o Hierusálem.

Kielich zbáwien
ny, krwie Pán-
skicy.

Kielich zbáwienny weźme.) Przez ten kielich / Źydz rozumieła 13
kubek winá / Który przy ofiárach y Eolácych swoich / pierwey ofi-
sárowáli Bogu / á potym wypálił / dziełuiąc á dobrodzieństwá
wszete od niego. Káżdy rozumieła kielich kowie Páńskiey Który
bywa biału ofiárowaniu ná Niszy á nie tyłko ná pámiatke ná-
šego przez meke Páńską zbáwienia / y ná dziełowanie z á nie; ále
też dla wczestnictwá y dostąpienia tegoż zbáwienia. Przetoż nie
táż włásnie drudy rozumieła kielich nieczystwá y wtrąptenia.
Jákoby rzekł: Chetliwie á ochotnie przypnie / cołowiek ná mie
Pan Bog przepuścić. 14

PSALM CXVI.

U Zydow XCVII.

Laudate Dominum omnes gentes.

Wzywá wszystkich narodow / ku chwalemu Bogá / ie im dáł
Chrystusá.

Alleluia.

Chwalcie PANÁ wszyscy pogáni: Chwalcie
go wszyscy narodowie. 1

rozumnożyło. H.
H.

Bo sie 'vmocniło nád námi miłosierdzie ie-
go: á prawdá PANSKÁ 'trwá' ná wieki. 2

PSALM CXVII.

U Zydow CXVIII.

Confitemini Domino quoniam bonus.

Dziełwie

Rzym: 15.

Rzym: 15.
11.

Ian 12. 34.

Matt: 21.
y 22.
Dzie: 21.
1. Piot: 2.

Dzieńcie Kościół Boga / ie po wielkich trudnościach doczekał
sie zbawienia, y Chrystusa Páná.

Alleluia.

1 **E** zwalcie PANA, bo dobry iest: bo ná wieki trwa
A miłosierdzie iego.

2 **E** Niechay teraz mowi Izrael: że dobry iest: bo
ná wieki miłosierdzie iego.

3 Niechay teraz mowi dom Aaronow; * że ná wie
ki trwa miłosierdzie iego.

4 Niechay teraz mówia ktorzy sie boia PANA: że
ná wieki miłosierdzie iego.

5 Bedac w wciśtu wzywalem Páná: y wysluchał mie
Pan' ná przestresniwie.

2Pd. 13. 6 6 PAN iest "pomocnikiem" moim: nie bede sie bał
żeby mi co uczynił człowiek.

7 PAN pomocnikiem moim: á ia "vyrze pomstę z nie
przyaciół moich.

8 Lepiej iest vsać w PANU, niżli vsać w człowieku.

B Lepiej iest mieć nádziecie w PANU, niżli mieć ná
dziecie w książetách.

10 Wsýscy narodowie obtoczyli mie byli: ále w imie
PANSKIE pomściem sie nád nimi.

a 11 Obstapimýy ogárnili mie byli: ále w imie PAN
SKIE pomściem sie nád nimi.

12 Obstapili mie byli iáko pšezoly / y "rospalili sie" iá
ko ogieni w ćierzni: ále w imie PANSKIE pom
ściem sie nád nimi.

13 Byłem potracony y pochylony / ábym vpadł: ále
mie PAN wspomógł.

2. Mo: 15. 2. 14 PAN iest mocá moia / y "chwala" moia: y sstat mi
sie zbawieniem.

15 Głos wesela y zbawienia iest w przybytkách ludzi
C sprawiedliwych.

b 16 Práwica PANSKA dokázáta męstwá: práwica

"H.

* że dobry (iest)
G.

"G.

"H.

"ábo wżárdze
nieprzyaciół
moie.

"já pomocá Pán
ska.

"zgási. H.

"pieśń. H.

"dzieł czynienia
z zbawieniem.

mysoka. H.	PAN SKA wywyżsyla mie; prawica PAN SKA dokażala mestwa.		
	Nie vmre/ ale bede żył: y bede opowiadał sprawy Pánskie.	17	
znacznym ka ranim.	Karzac karat mie Pan: ale mie nie zdat na śmierć.	18	
	Otworźcie mi brany sprawiedliwości/ przez kto- re wśedłszy bede Páną chwalił: i tać iest brana PAN	19	
	SKA, sprawiedliwi przez nie beda chodźcie.	20	
	Bede cie chwalił/ żeś mie wysłuchał: y sstałes sie zbawieniem moim.	21	
Głos ludu.	Kámién / ktory odrzucili budniacy; ten sie sstał głowa węgla.	22	C
	Od PAN a sie to sstało: a iest dziwno w oczách nášych.	23	Matt: 21. 42. Luk: 20. 17. Dzie: 4 11. Rzym: 9. 33. Piot: 2. 7. Iza: 29. 16
H. G.	Tenci iest dzień/ ktory uczynił PAN: rádujemyż sie y weselmy sie weni.	24	d
	O PANIE zbaw mie/ prośe: o PANIE zdarz prośe:	25	e
Głos káplánski	i błogosłáwiony ktory przychodzi w imie PANSKIE.	26	f
	Błogosłáwimy wam z domu PANSKIEGO: i PAN Bog oświecił nas.	27	
	Obchodźcie świeto z gestym máiem / aż do rogu ółtarzá.		
Głos krolewski	Bog moies ty/ y chwalić cie bede: Bog moies ty: a przeto cie wywyżśać bede.	28	
H.	Bede cie chwalił i żeś mie wysłuchał: y sstałes mi sie zbawicielem.		
	Chwalcie PAN A bo dobry iest: bo ná wiekt iest miłosierdzie iego.		
	Alc w imie Pánskie.) Trzykroć te słowa powtarza / i sprawy Troyce náświetłey sa nierozdzielne/ y pospolu sązawśe.	11	a
Troycá. S.	Práwica twoja.) W te słowa trzykroć powtorzone / wyrażáta tátemnice Troyce przénáświetłey. Jáko by rzekl: Moc Boga	16	b
Proroctwo o P. Christusie.	Oycá/ moc Boga Syná/ y moc Ducha S. Kámién ktory odrzucili.) Proroctwo o Christusie vmeczonym/	22	c
	y głowa		

d	25	y głowa Kościoła po zmartwychwstaniu wezwanyom.	
e	25	Zbaw mie.) Tego słowa/ Nie/ ani w Żydowskim/ ani w Greckim Pſalterzu nie mają.	Hosanna.
Matt: 21. 9.		O Panie zbaw proſzę.) HO ſanna, HO ſanna, HO ſanna, HO ſanna. Toć teſt wiſtanie ludu w Ewangelicę / y proſba za zdrowie Króla Meſſaſa. Hoſanna Synowi Dawidowemu/ to teſt: Zbaw proſzę Syna Dawidowego / Błogoſławiony Który przychoſi w imię Pańskie/ Hoſanna na wyſokoſci: To teſt: Zbaw go proſzę Pana/ Który teſt na wyſokoſci/ Który teſt w niebieſiech.	
f	27	Obchodźcie ſwięto z gaſzym mając.) To teſt: z ſielonymi roſeżką/ mi takto w ſwięto Namiotow/ przyſtroycie miasto y Kościół. Co ſie wypełniło w przyſtąpieniu Pana Chryſtufowym na oſtę do miasta Jeroſolima/ Kiedy noſiac roſeżki oliwne y palmowe ſpieć wale teſz ſłowa: Hoſanna, Błogoſławiony Który przychoſi w imię Pańskie. Teraz Żydowskiego tak to wykładają: Wiaſcie ſwięto (to teſt oſtare na ſwięto) powrozami/ aż do rogów olnarszą.	Święta z mając abo z roſeżką mi.

PSALM CXVIII.

U Żydow CXIX.

Beati immaculati in via.

Wyſławia zakon / ſłowo / y przykaſanie Pańskie (które w Ewangelicę w wierſzu romanicie nazywa/ zakone/ ſwiadectwy/ mądractwa/ uſtawami/ abo ſtatutami/ ſprawiedliwoſcia/ wſprawiedliwieniem/ ſadami/ droga/ ſcieżka/ wyrokami/ wymowami/ mowa/ ſłowem/ y prawda) pokazyuac/ że ſie w nich dſtwnie Kocha: przetoż proſi/ aby za łaska tego tenże zakon dobrze mogli zrozumieć y zachować / a zarym być wſprawiedliwiony y zbawiony. Ten Pſalm według obietcy Żydowskiego na dwadzieſci y na dwie cząſcie teſt rozdzieleny / z Których każda ma w ſobie ośm wierſzow/ od ſedney litery poczynających.

Alleluia.

Aleph.

a	A	B łogoſławieni ſa niepokalani w drodze: Którzy chodzą w zakonie Pańskim.	To teſt, Nauka doskonała w nieczyſtym żywocie.
	2	Błogoſławieni / Którzy ſie pilno pytają o ſwiadectwach jego: a ſukają go ze wſełek ſerc.	Strzeż ſwiadectw. H.
	3	Bo Którzy źle czynią/ ci nie chodzą drogami jego.	Bo nie czynią źle, ci którzy chodzą drogami jego. H.

Tys rozkazał / aby przykazania twego strzeżono: 4
pilnością.

Day Boże aby sie tak sprawiły drogi moje / aby 5
strzegł vsprawiedliwienia twoich.

Tedy sie nie zawstydy / gdy sie bede ogladał na w- 6
szystkie rozkazania twoie.

Bede cie wysławiał w prostości serca: przeto żem 7
sie nauczył sadom 'sprawiedliwości twoiej'.

Bede strzegł 'sprawiedliwości' twoich: nie opu- 8
ścayże mnie do końca.

'Beth.

Czymże popiawi młody człowiek drogi swojej: ie- 9
dno gdy zachowa słowa twoie.

Ze wszystkiego serca mego szukałem ciebie: 'nie od- 10
padayże mnie' od mandatów twoich.

W sercu moim skryłem słowa twoie: aby 11
grzeszył przeciw tobie.

Błogosławionyś ty iest PANIE: naucz mnie spra- 12
wiedliwości twoich.

Wargami moimi opowiadałem wszystkie sady vs- 13
twoich.

Kochałem sie w drobne świadectw twoich / iako 14
we wszystkich bogactwach.

Bede sie ćwiczył w rozkazaniach twoich: y przy- 15
párze sie drogą twoją.

'Bede rozmawiał w sprawiedliwościach twoich': 16
a nie zapomnie słów twoich.

'Gimel.

N Czcił dobrze słudze twemu / 'ożyw mnie': a bede 17
strzegł słów twoich. (nu twego.

Odślon oczy moje: a przypárze sie dziwom za- 18
to.

Jestem ja gościem na ziemi: nie kryj przedemna 19
mandatów twoich.

'sprawiedliwych
twoich. Hebr.

'wstaw. H. y tak
potym wśedy.

'To iest, Dom.

'obyczajom swo-
ich.

'nie day mi za-
błądzić. H.

'Bede sie kochał
w sławach two-
ich. H.

'To iest, Zupel-
ność.

'abych żył. H.

b

B

c

- 20 Pragnęła dusza moja / żadać sprawiedliwości twoich / na każdy czas.
- 21 Zgromiles pyśne: przekleści są którzy odstepują od mandatów twoich.
- 22 Oddal odemnie pohánbienie y wzgárde: bom się bał o świadectwach twoich.
- 23 Też y książęta siadały y przeciwko mnie mówiły: ale sługa twój ćwiczył się w sprawiedliwościach twoich.
- 24 Bo y świadectwa twoje są rozmyślanie moje: y sprawiedliwości twoje są rada moja.
- T Daleth.
- 25 **P**rzylnęła do ziemi dusza moja: ożyw mnie według słowa twego.
- 26 Drogi moje rozpowiadałem ci / a wysłuchales mnie: naucz mnie sprawiedliwości twoich.
- 27 Naucz mnie drogi sprawiedliwości twoich: a będę się ćwiczył w cudach twoich.
- 28 Drzymając dusza moja od testnice: posil mnie w słowach twoich.
- 29 Droge nieprawości oddal odemnie: a w zakonie twoim zmiłuj się nademną.
- 30 Obratem droge prawdy: nie zapomniałem sądów twoich.
- 31 Przyśtałem do sądów twoich **PANIE**: nie zawstydzajże mnie.
- 32 Biegałem droga mandatów twoich / gdyś rozszerzył serce moje.
- T He.
- 33 **N**aucz mnie **PANIE** drogi sprawiedliwości twoich: a będę cię szukał zawsze.
- 34 Day mi zrozumienie a będę się bał zakonu twego: y będę go strzegł ze wszystkiego serca mego.

sadow. G.

strzeżł świadectw twoich. H.

roskoży, albo kochanie. H.

H.

To jest, Tablic.

do prochu. H.

mandatów. H. będę rozmyślał. H.

Rozpłynęła się. H.

według słowa twego. H.

a zakon twój daruj mi. H.

Pobieże. H.

gdy rozszerzy się. H.

To jest, Tą.

strzeżł. H.

Prowadz

Prowadź mnie ścieżka mandatów twoich: bom ja
włubił sobie. 35

Nakłoń serce moje ku świadectwom twoim: a
nie ku łakomstwu. 36

Odwroć oczy moje aby nie patrzały na próżność:
ożyw mnie w drodze twojej. 37

abych się bał
ciebie. H. Potwierdź słudze twemu wyrok twój / w bojaźni
twojej. 38

dobrze. H. Oddał pohaniebienie moje / ktoregom się obawiał:
abowiem sady twoje wciśnie. 39

Otom pożądał mandatów twoich: ożywże mnie
w sprawiedliwości twojej. 40

To jest, y. 7 'Vau.

Niech na mnie przyjdzie / P A N I E, miłosierdzie
twoje: a zbawienie twoje według wyroku two- 41
ego.

A odpowiem tym ktorzy mi wragami słowo: iżem
wśfat w słowach twoich. 42

w obietnicach. A nie odeymuy nigdy z wst moich słowá prawdy:
gdzjem ja bårzo wśfat w sadych twoich. 43

A bede strzeżł załonu twego zawżdy: wiecznie y
na wieki. 44

abo, bede cho-
dził. H. A chodźilem na przestrzeńsiwie: iżem pilnie su-
kał przykazania twego. 45

bede mówił: a
nie żawstydzę się A mówilem o świadectwach twoich przed krol- 46
mi: a niewstydzilem się.

bede się kochał.
* bårzo. G. A rozmyślałem w przykazaniach twoich / ktorem
* vmitował. 47

bede ściagał. H. A ściagałem rece swe ku mandatom twoim / kto- 48
rem vmitował: y ćwiczyłem się w sprawiedliwo-
ściach twoich.

To jest, Tá. 7 'Zain.

na obietnice,
Abo spełnił słow
wo swoje. **P**Omni na słowo twoje słudze twemu / w który 49
meś mi nadzieie uczynił.

Toć mie

- 50 Toć mie ciešyło w utrapieniu moim: bo wyroć
twey ożywił mie.
- 51 Pysni bárzo niesprawiedliwie czynili przeciwko
mnie: wsátżem ia nie odstąpił od zakonu twego.
- 52 Pámietalem PANIE ná sady twoie ktore są od wie-
ku: y ucieszyłem sie.
- 53 Ndość mie zeymowátá / dla grzesników opu-
ściłaczych zakon twoy.
- 54 Piesniámi były mi wstáwy twoie / ná mieyscu
pielgrzymowania mego.
- 55 Pámietalem w nocy ná imie twoie PANIE: y
strzegłem zakonu twego.
- 56 To mi sie dla tego stało: iżem pilnie szukał spá-
wiedliwości twoich.
- Heth.
- 57 PANIE tyś iest dźiał moy / obiecałem strzedz za-
konu twego.
- 58 Nodlilem sie tobie ze wszytkiego serca mego: zmi-
luy sie nademna według obietnice twoiey.
- 59 Rozmýślałem drogi moie: á obracałem nogi mo-
ie ku świadectwom twoim.
- 60 Jestem gotow / á nie frásuje sie: ábych strzegł
mandatow twoich.
- 61 Powrozy grzesników vplotły mie: wsátżem nie
przepomniat zakonu twego.
- 62 Wstawatem o putnocy / ábych cie wystawiał z sa-
dow sprawiedliwości twoiey.
- 63 Uczestnikiem ia iestem wszytkich ktorzy sie boia
ciebie; y strzega przykazania twego.
- 64 Nłosierdzia twego Pánie pełná iest ziemiá: ná-
uczeże mie sprawiedliwości twoich.
- Teth.
- 65 D Czyniłeś łaskę z sluga twoim PANIE: według

To słowo, ta o-
biętnica.Sie śmiali ze
mnie. H.Omalewałem
nád grzesniká-
mi.Spiewałem so-
bie.przykazania
twego. H.

To iest, Zywot

część dziedzic-
na moia.

twoie. G.

Spiešyłem sie,
á nie ómieška-
łem strzedz. H.
Hier.Abo, Hufce złó-
tników złupily
mie. H.sprawiedliwych
twoich. Hebr.Abo, Towarzy-
šem. H.

To iest, Dobre.

	ŝłowá twoiego.	
G.	Náucz mie dobroci / y kárnoŝci / y umiejetnoŝci:	66
	bo mi wwierzył mándatom twoim.	
Ále teraz. H.	Pierwey niŝlim był uniŝon / wyŝroczyłem był: dla	67
	tęgo ŝrzegłem wyroku twęgo.	
y dobrotliwy. H.	Dobryeŝ ty: á według dobrotliwoŝci twey ná-	68
	ucz mie ŝpráwiedliwoŝci twoiey.	
Nápleŝli prze-	Rozmnoŝyła ŝie nádemna niepráwoŝć pyŝnych:	69
ciwko mnie.	wŝáktŝe iá ze wŝytkiego ŝercá bede ŝie bádał mánda-	
kłámŝtwá py-	tor twoich.	
ŝni. H.	Ťŝiádo ŝie iáko mleko ŝerce ich: álem iá rozmy-	70
bede ŝrzegł. H.	ŝlał w zákonie twoim.	
Otyło iáko łó-	Dobrze to ná mie / iŝeŝ mie uniŝył: ábych ŝie náu-	71
iem. H.	czył ŝpráwiedliwoŝci twoich.	
kochał ŝie. H.	Lepŝy mi ieŝt zákon wŝt twoich / niŝli tyŝiáce złotá	72
iŝem. był w tra-	y ŝrebrá. <i>(wzrostá tyŝa)</i>	
piony. H.	¶ Iod.	
To ieŝt, Porzú-	R ęce twoie uczyniły mie / y ŝtworzyły mie: dáł	73
tek.	mi rozum / á náucz ŝie mándatom twoich.	K
ábo wlepiły. Du-	Ktorzy ŝie ciebie boia wyrzú mie / á rozweŝeła ŝie:	74
ŝe ŝtworzyły, á	iŝem iá bárho wŝal w ŝłowie twoim.	
ciáło wlepiły iá-	Poznáłem P A N I E ŝe ŝa ŝpráwiedliwe ŝady two-	75
ko gline.	ie: áŝeŝ mie ŝuŝnie uniŝył.	
w obietnicách	Niechay bedŝie zemna miłoŝierdŝie twoie áby mie	76
twoich.	cieŝyło: według wyroku twęgo ŝludŝe twemu.	
obietnice two-	Niechay ná mie przyida lietoŝci twoie / á bede ŝył:	77
icy.	bo zákon twoy ieŝt rozmyŝlánie moje.	
kochánie. H.	Niechay beda záwŝtydzeni hárdŝi / bo mi nieŝlu-	78
	ŝnie złoŝć wyrzadzáli: á iá lepáŝ bede ŝie ćwiczył w	
	mándaćach twoich.	
	Niech ŝie obroca do mnie ktorzy ŝie boia ciebie: y	79
	ktorzy znáia ŝwiádectwá twoie.	
dokońále w w-	Niech bedŝie ŝerce moje niepokálane w ŝpráwie-	80
ŝlávách. H.	oliwoŝciách twoich: ábyŝ ŝie nie záwŝtydŝił.	

D 'Caph.

'To iest, Dłoa.

81 **M** Stalá dusá moia prágnać zbáwienía twego: y
L wśatem bázno 'w słowie twoim.

'w obietnicy
twoicy.

82 Wśatý oczy moje czekáiac obietnice twoicy: y mo-
wíac; Kiedyz mie počiešyš:

83 Bom sie sstat iáko 'tagiew skorzána 'ná mrozie':
nie zápomniatem spráwiedliwóści twoich.

'ktora sie ślepu-
ie y kurczy od
mrozu.

84 'Wieleż iešcze iest dni slugi twego': kiedyz mi wesy-
niš spráwiedliwość z przeciwniki memi:

'Abó w dymie. H
'Długoš iešcze
w tey nędzy be-
deš

85 Powiadalić mi złošnicy báśni: ále nie iáko twoy
zákon'.

86 Wśytkie przykazánia twoie šczerá prawdá: prze-
śladowali mie niespráwiedliwie/rátuyže mie.

'Pokopáli mi
bárdzi dóły, nie
według zakonu
twego. H.

87 Bez mála mie nie dokošczyli ná ziemi: wśátkiem
ia nie opuśczał mándatow twoich.

88 Według miłosierdzia twego ożyw mie: á bede
strzeżł świádecstw wśt twoich.

S 'Lamed.

'To iest, Náuká

89 **N** A wieki P A N I E, słowo twoie trwa ná niebie.

M Przez wśytkie rodzáie prawdá twoia: vgrun-
90 towaleš ziemie/ták že stoi.

91 Zřadzeniem twoim dni trwáia: ábowiem tobie
wśyškó služ.

92 By zákon twoy nie był 'rozmyślánien' moim: te-
dybch był zginał w wniženiu swoim.

'kochánim. H.

93 Ná wieki nie przepomnie 'spráwiedliwóści two-
ich': boš mie przez nie ożwił.

przykazánia
twego. H.

94 *mo.* Tworćiem ia/zbawže mie: boćiem szukał spráwie-
dliwóści twoich.

95 Ná mie czekáli złošnicy áby mie zátráćili: á iam
wwożal świádecwá twoie.

96 Káždyy rzeczy by nadostónálšey widziatem koniec:
ále bázno šerokie iest przykazánie twoie.

To iest, Z nich

Mem.

H.

G Jakom sie rozmitowal zakon twego Pánie! 97
na każdy dzień iest rozmyślanie moim. N

Abó, zemna.

Nád nieprzyiacioly moje medrzymes mie wczy- 98
nit w przykazaniu twoim: bo wiecznie iest prze-
demna.

Nád wszytkie wzycciele moje zrozumialem: bo 99
świádecstwa twoie sa rozmyślanie moje.

Nád stárce bytem rozumniejszy: izem sie dowia- 100
dowal mandatorow twoich.

Od wšelákietey zley drogi hánowalem nogi moje: 101
ábych strzegi slow twoich.

nauczył. H.

Nie odstepowalem od sadow twoich: bos ty mnie 102
zakon vstávil.

O iáko wdzieczne vstam moim słowá twoie! słod- 103
se nád miod sa vstam moim.

Z przykazania twego zrozumialem: przetożem 104
miał w nienawiści wšelka droge nieprawości.

To iest, wie-
czne.

zakon twoy. G.

Nun.

P Ochodnia nogam moim iest słowo twoie / y 105
świátlóść ścieśkam moim. O

Przyśiągłem / y postanowilem strzedz sadow sprá- 106
wiedliwości twoiey.

Jestem zerwad vnizony PÁNIE: ożywze mie 107
według słowá twego.

Abó y ofiáry.

Dobrowolne śluby vst moich przyimi wdziecznie 108
PÁNIE: á náucz mie sadow twoich.

To iest, w nie-
bezpieczeństwie.Hebr. w Grá-
ckim iest, w re-
kách twoich: á

le gle. Hier.

Dusá moia iest záwždy w rekách moich: á iam 109
przećie nie zapomniat zakonu twego.

Zástáwiali grzesnicy sídlo ná mie: á iam przećie 110
nie zabládžil od mandatorow twoich.

Wzialem zá dziedziectwo świádecstwa twoie ná 111
wieki: bo sa rádościa sercá mego.

Náklonis

g

112

Uklonilem sercá swego / ábrch czynit sprawie-
dliwosci twoie ná wieki dla odplaty.

D

Samech.

113

P

Łośniki miałem w nienawiści: á rozmítowatem
sie zákonu twego.

114

Tys jest pomocnik y obrońcá moy: á iam bárzo v-
fal w słowie twoim.

115

Odstąpćie odemnie złošnicy: á 'bede sie wywia-
domat' mándatorow Boga mego.

116

'Przyimi mie według wyroku twego' / 'á niechay
żywie: á nie záwštydzay mie' w oczekiwaniu moim'.

117

Wspomóż mie á zbáwion bede: y 'bede rozmýślat'
w sprawiedliwosciách' twoich záwšdy.

118

'Wzgárdzites' wšytkie odšepniace 'od sadow'
twoich: 'bo niepráwa jest myšl ich'.

119

'Poczytałem zá przestępcę' wšytkie grzešniki šie-
mie: przetožem vmiłował šwiádectwá twoie.

120

'Przebiy iáko gozdzmi boiáznia twoia' ciáto moje:
bom sie bał sadow twoich.

Y

Ain.

121

Q

Čzynilem šab y sprawiedliwošć: nie day mie po-
twarcom moim.

122

'Przyimi šluge twego' ku dobremu: niech mie nie
potwarzáia hárdži.

123

Oczy moje vštáty prágnac zbáwienia twego: y wy-
rokw sprawiedliwosci twoiey.

124

Vczyň z šluga twym według miłošterdžia twego:
á náucz mie sprawiedliwosci twoich.

125

Šlugáćiem ia twoy: day mi rozumienie/ábych v-
miál šwiádectwá twoie.

126

Čzášćičzynić 'P A N I E': rozmítálic zákon twoy.

127

Przetožem vmiłował mándaty twoie/nád złoto y
nád drogie kámenie.

°To jest, w spo-
możenie.

°bede strzeżl. H.

°Potwirdz mie
według słowa
twego. H.

°á cżyw mie. G.
°w nádziciey mo-
iey. H.

°bede sie kochał
w vštáwách. H.

°Podeptaleš. H.

°od vštaw. H.

°bo klámliwa
jest chytróšćich.
H.

°iáko žužel od-
rzućileš. H.

°Držáło od bo-
iázní twey. H.

°To jest, vřzodlo
ábo oko.

°Šlodkim sie
štan šludze twé-
mu. H.

°žle pokáráć.
°Pánu. H. G.

wszystkiem
daty twe mia-
łem za prawo.

H.

To jest, vsta.

strzegła ich. H.

prostażkom
pokornym.

115.

izem nie strzegł
G.

To jest, spr
wiedliwość.

H. G.

abo żal moy.
w ysechłem od
żalu.

Ogniem wyczy-
ściłone.

przykazani. H.

Dla tegoż według wszystkich mandatów twoich 128
sprawowałem się: a wszelka droga nieprawda miała
w nienawiści.

D

Phe.

Żywne są świadectwa twoje: przetoż się ich 129
wywiadowała dusza moja. R

Wykład słów twoich oświeca: y dacie wyrozumie- 130
nie małuckim.

Otworzyłem usta moje y wzdychałem: izem pra- 131
gnał przykazania twego. *Chwała Ojcu, etc.*

Wyrzyszał na mnie / a zmiłuj się nademną: według 132
zwyczajów twego przeciwko tym którzy milują imię twoie.

Postępek moje prostuj według słowa tweo: a niech 133
nademną żadna niesprawiedliwość nie pątnie.

Wykup mnie od potwarzy człowieczej: a bede 134
strzegł mandatów twoich.

Oblicze twe rozświeć nad sluga twoim: a naucz 135
mnie sprawiedliwości twoich.

Strumienie też wypuścili oczy moje: iz nie strze- 136
gły zakonu twego.

T

Tśade.

Sprawiedliwys ty jest PANIE: y sąd twoy jest 137
prawy. S

Przykazałeś strzedz sprawiedliwości świadectw 138
twoich y prawdy twoiej bázro pilnie.

Wysuszyła mnie zapalczywość moja: iz zapomnie- 139
li słów twoich nieprzyjaciele moi.

Ogniste jest bázro słowo twoie: a sluga twoy ro- 140
zmiłował się go.

Małuckim ia jest y wzgardzony: wśakżem nie za- 141
pomniat sprawiedliwości twoich.

Sprawiedliwość twoją / jest sprawiedliwość wie- 142
czna: a zakon twoy prawda.

Wcisł y vs

- 143 Wciś y utrapienie ogarnęły mnie: ale mandaty
twoje są 'rozmyślanin' moim. 'kochanim. H.
- 144 Sprawiedliwe są świadectwa twoje na wieki:
daj mi rozum a żyć bede. 'To jest, wezwā
nie,
- P Koph.
- 145 **W**olałem ze wszystkiego serca mego / wysłuchaj
T mnie PANIE: 'bede się dowiadował sprawie- 'bede strzegł r.
słów twoich. H.
- 146 Wolałem k tobie / zbaw mnie: abych strzegł mán-
datów twoich.
- 147 Upzedzałem 'bárzo ráno' y wolałem: iżem bárzo 'świtanie. H.
'w obietnicach,
- 148 Upzedzały oczy moje 'do ciebie' 'przed świtā- 'H. G.
'strazę. H.
- 149 Wsłysz głos mój PANIE, według miłosierdzia
twego: 'a' według sadu twego ożywiaj mnie. 'H. G.
- 150 Przybliżyli się prześladownicy moi ku nieprawo-
ści: a oddalili się od zakonu twego.
- 151 Bliżość ty jesteś PANIE: a wszystkie 'drogi twoje 'przekazania.
H.
- 152 Z dawnąm poznał świadectwa twoje: że na wie-
ki vgruntowałeś je.
- 7 Refz.
- 153 **B**ącz 'wniżenie' moje / a wyrw mnie: bo ciem nie 'To jest, Głos
wa.
'utrapienie. H.
- 154 **O**sadz 'sad mój' / a odkup mnie: dla słowa twego 'sprawę moją. H.
'Brosi prawa me
go.
- 155 Dálek jest od grzeszników zbawienie: bo sprawie-
dliwości twoich nie szukali.
- 156 Litości twoje są mnogie PANIE: ożywże mnie we-
dług sadu twego.
- 157 Wielec jest tych ktorzy mnie prześladowia / y frásnia:
a ja przecie nie vchylilem się od świadectw twoich.

oś. 3. alu.	- Widziałem przestępce a schrałem: że nie strzegli wyroków twoich.	158
	Obacz żem vmitował mądaty twoie P A N I E: a ożyw mie według miłosierdzia twego.	159
abo summa.	"Początek" słow twoich iest prawda: wiekuiſie ſa wsytkie sady sprawiedliwości twoiey.	160
To iest, Zab.	W Szin.	
	K Siożetá przesładowały mie niewinnie: ale słow twoich bało sie serce moje.	161 X
	Tak sie ia bede wesełit w wyrokách twoich: iáko ten ktorzy nálaży korzysći wielkie.	162
klamstwa. H.	Nienawidziałem nieprawości / y brzydziłem sie ia: álem zakon twoy vmitował.	163
	Siedm kroć przez dzień chwalem tobie dawam / dla sadow sprawiedliwości twoiey.	164
sprawnie wych twoich. Hebr.	Pokoý wielki iest tym ktorzy zakon twoy miłuią: a nie máia żadnego obrażenia.	165
	Oczekawałem zbawienia twego P A N I E: a mán datym twoie vmitował.	166
	Strzegła duszá moia świadectw twoich: a miło wala ie bázno.	167
sa tobie iáwne. Hebráism.	Chowalem mądaty twoie / y świadectwa twoie: bo wsytkie drogi moje sa przed toba.	168
To iest, Znak. wołanie moie. H.	Thau.	
	N Jechay przyjdzie / P A N I E, przed cie pro sbá moia: według słowa twego day mi zro zumienie.	169 Y
	Niechay modlitwa moia wnidzie przed obliczność twoie: wyrwi mie według obietnice twoiey.	170
	Beda wystawiać vsta moie chwale: gdy mie náu czyś sprawiedliwości twoich.	171
	Bedzie opowiadał iezyk moy wyroki twoie: bo w sytkie mądaty twoie szczerá prawość.	172

Niech be

173 Niech będzie reká twojá ku zbáwieniu mému:
bom ja obrał mándaty twoje.

174 Prágnatem zbáwienia twego P A N I E: á zákon
tвой jest 'rozmyślanie' moje.

175 Będzie żyć dusá mojá / y będzie cie chwalić: á sa-
dy twe pomagác mi beda.

176 Błazdzilem iáko owcá strácona: 'śukay' slugi' twe-
go / bom nie zápomniat przykazánia twego.

'kochanie. H.

'nazydzi sluge.

a

1 Płogostáwieni są niepokuláni.) Te pierwsze ósm wierszów po-
czyná się od litery Aleph; y "P"ie drugie od drugich liter porząd-
kiem Żydowskiego obiecadlá: Ktore Hieronim s. tak wykláda: *wyklad obies-
cállá Zydows-
skiego z Hiero-
nym s.*
I. Aleph, Beth, Gimel, Daleth, Náuá domu / supelnosć tablic. I.
náuá Kóściół / Który jest dom Bóży / náydute się w Kóściół Ksiąg
supelnosć. II. He, Vau, Zain, Heth, Ista & hac vita. Ten á ten ży-
wot. Wo Który iásy może być żywot / bez wmiętnosć pisma z
przez Ktore y sam Christus bywa poznán / Który jest żywot wiera-
cych. III. Teth, Iod, Dobry początek Wo choćbyśmy teraz wnie-
li wyszyko co nápisano; wśáfie po cześci znanny / y po cześci pro-
roczemy / y teraz przez zwierciádło y pod zasłona widziemy. Acz-
gdy zśłuzimy być z Christusem / y będziemy ániolom podobni / te-
dy Ksiąg náuka wstanie: á tedy wyzjemy twarz w twarz. Dobry
początek iáki jest. IIII. Caph, Lamed. Reká náuki / ábo sercá. Rece
obieráta się w wczynku / á serce y náuka / w rozumieniu. Wo nie czy-
nić nie możemy / áz się pierwcy co czynić mamy / náuczymy. V. Mem,
Nun, Samech, z nich wieczna pomoc. To jest z pismá s. wieczney
pomocy dostátemy. VI. Ain, Phe, Zade, Dziodło ábo oko jest sprá-
wiedliwosć. Wedle tego cosiny w czwartej kleszbie wyłożyli.
VII. Coph, Res, Szin, Thau. Wzwanie głowy / zebow znáti. Przez
zeby głos znákonity bywa wypuszczány: á w tych znákách do glo-
wy wśech rzeczy / Ktora jest Pan Christus przychodziemy / przez Kto-
rego y wiecznego Krolestwa dostepujemy.

Hieron:
epist. ad
Paulum
Vrbicá,

I. Kor:
13. 9. 2.

b

5 Wśpráwiedliwienia twoich.) Przykazánia Páńskie spráwiedli-
wosć ábo wśpráwiedliwieniami / tá ámaráata, zowie / i z w-
śpráwiedliwáta te Który te chowáta. Acz w Żydowskim mńásto
tego słow / wśedy stoi חקק Hukkim, ábo חקק Hukkoth, co zná-
czy stáruy ábo wśáwy.

Przykazánia
Páńskie wśprá-
wiedliwáta.

lak: z.
24.

c

18 Odsłón oczy moje.) Wbácz / i z do zrozumienia tátemnie pismá s.
trzebá láski y pomocy Bózey. 2. Piotr: 1. 19. y 3. 16.

Pismo S. bez pomocy Páńskiej grozumiáne być nie może. Zawsze.) Abo do Końcá / ábo dla odpłaty / takó wykláda Abben Ezzá. Bo to; tu test słowo 3py hekeb, ktore niżej 7. 112. propter retributionem: dla odpłaty.

Day mi zrozumienie.) Z tego miéysca mamy / że pismo s. test trwóne / á i; te nie ládá kto zrozumieć y wykládać może. Bo iesli ták wtektí Prorófe wynawa / że go bez pomocy Páńskiej / y bez Duchá s. oświecenia / wyrozumieć nie mogli: takáż pychá test dusiepyśch heterýkow / ktorzy sobie rozumienie písma s. hárdzie przywłaszczá śmiele; gdy; ánt wiáry prawdziwey / ánt Duchá Bożego nie máia: Hieron: in epist: ad Paulinum.

Słowo Pánskie jest takó oświecá, lubo pochodnia. Pochodnia nogom moim.) Acz to właśnie Prorófe o przykásániach Páńskich mówi / ktore cslowieká dítwne oświecá / ośwítac mu prosta droga do niebá: wszákże y o wsýtkim słowie Bożym y o písnie s. rzec się może / i; sa pochodnia y światłóscia; nie żeby táczne y nie trudne były; ále i; kiedy te kto rozumie / tedy rozum tego oświecá.

Dla zapłaty wieczney mogę do brze czynić. Ná wieki, dla odpłaty.) Abo dla wieczney odpłaty / takó Hieronim s. przelożył y Rábbinowie niektorzy 3ydowsky wykládáia: dáleko lepiej niż i; nowi: Ná wieki á; do Końcá. Bo rzekły ná wieki / prozno się przydawa á; do Końcá. A słowo 3ydowskie 3py Hekeb, ácz właśnie znáczy Kontec; ále téż znáczy zapláte / i; zapláta test Końcem roboty: Jáko ná tym miéyscu y ná onym: W strzészeniu przykásania twe^o test zapláta wielka. 37 377 Hekebrab.

Siedm czasów do modlitwy náznaczonych. Siedmekróć przez dzien chwałęm tobie dáwał.) Jáko w stárym zakonie / tak y w nowym od czasów Apostolskich / pewne czasy do modlitwy sa náznáczone: á osobliwie siedm czasów ábo godzin: Justynia / Prima / Tercia / Sexta / Noná / Niespor y Kompletá. Táky Dawid siedmekróć się ná dzien modlił. Wstawał ná modlitwe o pulnocy / y o świtániu / modlił się ráno / w wieczor y w południe. Táky Hieronim s. o klasztorách pánieńskich piśac / ktore Paulá s. bylá fundowálá / świadczy; że w nich pánný zakonne poránu / go / dny siostry / dziewiaty / w wieczor / y o pulnocy porządnie Psálm terz spiewály.

PSALM CXIX.

U Zydw CXX.

Ad Dominum cum tribularer clamaui.

Prosi Kościół Boży / áby od słoneczacych / y od Cedárenow / to test od Máchometanow / ktorzy poslił od Cedára syná Jisákelow:

go) mie

33

d

34

c

105

f

112

g

Psalm 112.

164

h

Psalm 62.
Psa: 54.
15.
Epi: 27.
cap: 10.

go) między kłopotami miewa / był wybawiony. Jest pieśń proroka:
taka / iako y te drugie czternaście są nią idące / które zowią Sto-
pniow albo Wschodow / albo tacy Wstępowania: Iż są modlit-
wy y pościechy o wstępowaniu do Jerusalemu / to jest / o w iwie-
niu z niewolę y z więzienia.

a

1

Pieśń stopniow / albo wstępowania.

A

Wstałem do PANA, gdy był utrapiony:
y wysłuchał mnie.

2

PANIE wyzwól duszę moję od wst 'nie-
prawych': y od języka zdraźliwego.

3

Coż masz za pożytek / albo coć przybedzie z języka
zdraźliwego:

b

4

Strzały mocarzowe ostre / z węglem pustoszącym.

5

Uchć mi / że się wywołanie moje przedłużę:

B

miejskalem z obywatelami Cedar skimi: I długo tam

6

przebywała dusza moja.

7

Z tymi którzy nienawidzą pokoiu / I pokoiem za-
chowal: a gdy mówil z nimi / przesładowali mnie
"bez przyczyny".

a

1

Pieśń stopniow albo wstępowania.) Przecy ten Psalm y inne pie-
tnaście są nim idące ten tytuł mają / nie mają nic pewnego. Je-
mowa / iż tak są nazwane / od wstępowania y podnoszenia głosu /
iż bardzo wysoko miały być śpiewane. Drugi przeto / iż były śpie-
wane na piętnaście stopniach kościelnych. Trzeci nieco gre-
ciney / od wstępowania y wracania się z niewolę y wygnania.
Bo te wszystkie Psalmy są modlitwy y pościechy o wstępowaniu a-
bo y o wybawieniu z niewolę ludu żydowskiego. Wąsły dla tego
powiadać być nazwane pieśni stopniow albo wstępowania / iż są
iako stopnie ktorými do Boga wstępujemy. Z ktorých pierwszy
jest utrapienie. Wtóry / Wzglądanie do Boga. III. Wesele z spo-
leczeńości. IIII. Wzywianie. V. Dziel czynienie. VI. Wsność. VII.
Ciężkość / y oczekiwanie Boskiego wybawienia. VIII. Laska
Boża. IX. Bożni Pánští. X. Męczennictwo. XI. Grzechow wy-
tęczenie. XII. Pokorá. XIII. Prágnienie przyszia Chrystusowego.
XIII. Zgodá y miłość. XV. Wstáwienie błogosławienie Boga.

b

4

Strzały mocarzowe.) Dwójako to miejsce rozumieć. Abo /
Ktory też jest iako strzały ostre. Abo / zaplata twójá beda strza-

klamliwych.
H.

w namiotach z
Cedareny. II. G.

H.

Pieśni stopniow
albo wstepowa-
nia przecy tak
nazwane.

Stopnie do nie-
bá.

Carbones deso-
latorij.

ly ostre y wegle ogniste : ábo iáko w sydowstím stoi / wegle iá-
lowcowe : ktore powiádaia ze test nagorecse. Jáko y náš tert
rozumieć sie moze / cum carbonibus desolatorijs , ἔρημοις , y we-
glen drzew ná pustyni sie rodzacych.

120

PSALM CXX.

v Zydow CXXI.

Leuau i oculos meos in montes.

Ze kóściół wšedy test bępieczny : i z go sam Pan strzeze.

Pieśń wstępowania.

W Odnosiłem oczy moje ná gory : skądby mi
przyszła pomoc.

Pomoc moia od PANA, ktory stworzył
niebo y ziemię.

Sam to do sie-
bie mowi, cie-
bie strze.
Nie da sie zachwiać nogom twoim : ani sie zdry-
mie ten ktory cie strzeze.

Oto sie nie zdrymie / ani zasnije / ten ktory strzeze
Izraela.

ábo zaslona H. PAN cie strzeze / PAN iest obrońa twoia : po pra-
wey rece twoiey.

Nie upali cie słońce we dnie : ani miesiąc rzębi cie
w nocy.

H. PAN cie strzeze ode wšego złego : " Pan niech
strzeze dusze twoiey.

PAN niech strzeze wstęcia y wyscicia twego : od
tad aż y ná wieki.

wymianie imie-
nych.

Podnosiłem oczy moje ná gory.) Gory sa ludzie y ániółowie
áwici / iáko wykláda Augustin s. ná ten Psalm y serzey tract. i. in
Ioan. 8. lib : i. de Pastoribus cap : 8. U iák wcy nas Prorok s.
swym przykládem / podnosić oczy náše ku goram / to iest ku áwies-
tym / y od nich czełać wspomozenia : ále zbyśmy wiedzeli / i z od
nich mamy wspomozenia czełać nie iáko od Boga / ále iáko od
przyjciow : przeto wnet przydano : Pomoc moia iest od PANA /
ktory stworzył niebo y ziemię.

psalm

PSALM CXXI.

w Zydow CXXII.

Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi.

Chwali Kościół / od zgody / pobożności / y sprawiedliwości ; y
modli się za nim.

Pieśń wstępowa.

1
A **W**eselitem się z tego co mi powiedziano :
2
poydziemy do domu PANSKIEGO.

3
Stawały nogi nasze w sieniach twoich /
o Jersusalem.

4
Jersusalem ktore się buduje iako prawe miasto : kto-
rego uczestnictwo jest społeczne.

5
Bo tam wstępowały pokolenia / pokolenia Pań-
skie : do świadectwa Izraelskiego / tu chwaleniu
imienia PANSKIEGO.

6
Bo tam postawione są stolice sadowe : stolice mo-
wie w domu Dawidowym.

7
Proście o to co jest tu pokoiowi miasta Jersusalem :
a niech dostatek wsego maia ci którzy cie milują.

8
Niechay będzie pokoy w mocy twoiey : a dostatek
w bastach twoich.

9
Dla bráciey moiey y dla bliźnich moich / modlitę
się o twoy pokoy.

10
Dla domu PANA Boga naszego : szukałem do-
brá twego.

11
Jersusalem ktore się buduje.) Przyczyny dla których się weselił :
nowiny nawrocenia do Jersusalem y chwały imię Boga ; od
zgody y iedności / od pobożności y nabożeństwa / y od trybuna-
low na rozwiązywanie kwestii o religii / y na czynienie każdemu
sprawiedliwości.

PSALM CXXII.

w Zydow CXXIII.

Sf iij

Ad rele-

121

z tymi którzy
mi mówili. H.
w branach. H.

W ieru3ale
abo mieszkánie
iednostajne,
zgodne, wśy-
tkim równe.
do kościoła.

domu Dawi-
dowego. H.

o Jersusalem.

w wojszcze, a
bo w obronie
twoiey.

Chwały, kościo-
ła Boga.

122

Ad te leuau i oculos meos, qui habitas.

Kościół się do Boga wznosi / będąc od niebożnych potwarzony.

Pieśń wstępowania.

R V tobie podnosiłem oczy moje: który mi-
skłaś w niebieszech.

Oto iako oczy slug pilnuia reki pánow
swoich:

*Iako słudzy w-
syckiego pán-
z reki Pán-
swoich: tak też
my od ciebie.*

Jako oczy służebnice pilnuia reki pán-
twej swojej: tak oczy nasze patrzą do P A N A Boga naszego / aż się
zmiłuię nad nami.

Zmiłuy się nad nami P A N I E, zmiłuy się nad na-
mi: bośmyć bázno napełnieni wzdárdy.

Bo iest bázno nasza cona dusza nasza posmięwistiem
bogátých / y wzdárda pysnych.

123

PSALM CXXIII.

v Zydow CXXIII.

Nisi quia Dominus erat in nobis.

Dziękuję Kościół Boży / że z wielkiego nębesprzeżstwa jest
wybawiony.

* Dawidowa.
H.

Pieśń wstępowania.*

B A był P A N nie był z nami / niech teraz powie
Izrael: by był P A N nie był z nami:

tedyby. H.

Gdy na nas ludzie powstawali / i snadzby
nas byli żywo pożarli.

tedyby. H.

Gdy się zapalił gniew ich przeciwko nam / i snadz-
by nas była woda zatopila.

tedyby. H.

Strumień bystry prześtaby duszą naszą / i snadzby
była prześta dusza nasza wodę nieprzebyta.

Błogosławiony P A N, który nas nie dał w zachwy-
cenie zębom ich.

ptaśck. H.

Dusza nasza iako wrobl / wyrwana iest z sióła pta-
śnikow.

Sido sie

8 Sidło sie rozzerwalo / a myslny wybawieni.
Wspomożenie nasze w imieniu P A N S K I M / Kto-
ry stworzył niebo y ziemię.

od Pana.

a

5 Strumien bystry.) Piesz bystry strumień y wode nie przebyta /
rozumie wielkie niebezpieczeństwa.

PSALM CXXIII.

u Zydow CXXV.

Qui confidunt in Domino, sicut mons Syon.

Je Kościół y mieszkanie tego sa nabezpiecnięszy / a niebożni
zagina.

Pieśń wstępowania.

1 A Torzy vsiła w P A N I, beda iako gora Syon:
2 nie poruży sie na wieki ten ktory mieszka i w
Jerusaleń.

Wspomnienie Pana
in ko gora Syo

Gory okolo niego: a P A N okolo ludu swego / od
tad y aż na wieki.

miasta Jerusa-
lem.

3 Bo nie zostawi Pan laski grzesznikom nad dzie-
dzictwem sprawiedliwych: aby sprawiedliwi nie
ściągneli ręki swej ku niesprawiedliwości.

nie dopuści, a
byniezbożni dłu-
go panowali
nad pobożnymi

4 Czyń dobrze P A N I E dobrym y tym ktory sa pra-
wego serca.

5 Ale te ktory wstepują za przewrotnościami /
powiedzie P A N z działającymi nieprawość: pokoy
niech będzie nad Israelem.

* swemi. G.
na zatrącenie.

PSALM CXXV.

u Zydow CXXVI.

In conuertendo Dominus captiuitatē Syon.

Prosi Kościół / aby z niewolei był wybawion / a to przez Chri-
stusa. Przystoi Meczennikom.

Pieśń wstępowania.

12.50

Gdy P A N

Wako ci ktorzym
sie sni. H.

Dy P *A* N nawrócił z niewoley więznie Sy-
ońskie/sstałismy sie iako poćiechem:
Tedy sie napełnily weselem wsta nasze/ a ie-
zysk nasz radością.

Tedy mowiono miedzy narody: Wielmożne rze-
czy uczynił P *A* N z nimi.

Wielmożne rzeczy P *A* N uczynił z nami: byliśmy z
wesele.

Co nam tak wo-
dzicznie będzie,
iako wdzicznie
sa strumienie su-
chey ziemi w po-
łudnie.

Nawróćże P *A* NIE drugie więznie nasze/iako fru-
mienie w ziemi na południe.

Ci ktorzy ścieia ze łzami/beda zać z rado-
cia.

Jdac sli y płakali/rozsielwając nasienia swoje.

Ale wracając sie przyida z weselem/ niosąc snopy
swoie.

PSALM CXXVI.

U Żydow CXXVII.

Nisi Dominus edificauerit domum.

Je ani domu / ani miasta wstredy / ani dziatek miedziaden nie
może/oprocz łaski y pomocy Bożej.

Pieśń wstępowania Sólomonowa.

► G.
► G.
► G.

Jeśli P *A* N nie zbuduje domu/prozno praca
ci ktorzy go budują.

Jeśli P *A* N nie będzie strzeżł miasta/prozno
czuie ten ktorzy go strzeże.

Prozno macie przededniem wstawać / y wsiadfy
zasię wnet powstawać / wy ktorzy pożywacie chleba
boleści.

Ale gdy da Bog miłym swym spanie / y oto dziedzic-
two P *A* N S K I E, synowie / y zysk y owoc żywota.

Jako strzaly w reku mocarza / tak sa synowie pobo-
żnych wtrapiionych.

Błogosławiony człowiek ktorzy napełnił żadza
swoie z

swoie z

z wielka praca
nabytego.

Bo to Pan przy-
dawa wiernym
swym. Mat. 6. 33

rozmnózenie
bydła.

beda staremu
oycu kupomocy

ktory dom
swoy ma pełen

synow dobrze
wychowanych.

ſwoie z nich: nie zámſtydzi ſie kiedy będzie miał ſprá-
we z nieprzyjaciółmi ſwymi w branie.

nie zámſtydza
ſie gdy będą
miec ſpráwe.

a

1

Prozno prácuia.) Żydowie y heretycy budować y czuła/ále pro-
zno; iſ Pan nie buduje ani czuie z nimi. Lecz wy Báholicy be-

H. G.

na trybunale,

b

2

Y wſiádſzy, záſie wnet powſtáwáć.) Abo choćbyſcie wſiádſzy ábo
wſiádſzy ſie záſie wnet powſtáli; choćbyſcie nigdy nie odpocynes-
li. S Euthymiuſá Gracyná znáć/ſe Lxx. byli przełożyli ē y eſe d
ſurgere, powſtáć/á nie ē y eſe d e ſurgite, wſtańcie: táko teraz czy-
tamy. Bo y w Żydowſkim nie ſtoł w p kumu ſurgite, ále w p kum,
ſurgere. Wſiáć ſie teſli ſie chcemy tekstu náſzego trzymáć / tedy ták
rozumieć muſimy / ſe to teſt Ironia, ſe to mowi táko ná ſyderſtwo;
Surgite poſtquam ſederitis, wſtańcie ſkoro wſiedziecie; ábo tácey
ſkoro ſie wſiádziecie. Jáko by rzekł: Wſiáć wyſe teſli wam to co
pomóże/bez pomocy Páńſkiej. A z drugiey ſtrony dobzy y pobo-
żni ludzie táko by ſpíac y bez práce/beda mieć wſytko dobre.

na iáwnym ſa-

dzie.

Heretycy pro-

zno prácuia.

Surgite, poſt-

quam ſederitis.

P S A L M C X X V I I .

v Zydwow C X X V I I I .

Beati omnes qui timent Dominum.

Że y ná tym ſwiećcie Pan błogoſławi tym / ktorzy ſie go boia.

Pieſń wſtepowania.

1

A

Błogoſławieni wſyſcy / ktorzy ſie boia P A N A:
ktorzy chodza drogámi iego.

2

Abowiem práce rąk twoich pożywać będzieſi:
ſzczęſliwyſ teſt / y dobrze ſie mieć będzieſi.

owocow. G.

3

Żoná twoia / iáko winne drzewo / płodná będzie w
kącich domu twego.

Synowie twoi iáko látoroſtki oliwne / okolo
ſtolu twego.

4

Oto ták w błogoſławion będzie człowiek / ktorzy ſie
boi P A N A.

5

Niechżeć błogoſławi P A N z Syonu: ábyſ widział
dobrá Jerolimſkie po wſytkie dni żywotá twego.

G g

Ábyſ oglá-

Abys ogladat syny synow twoich / y pokoy nad 6
Izraelem.

128

PSALM CXXVIII.

v Zydom CXXIX.

Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea.

Dzieńcie kościot / że pod obrona Boża zawsze jest bezpieczny :
prośąc aby nieprzyjaciele tego byli pokarani.

Pieśń wstępowania.

Często walczyli na mnie od młodości mojej: niech 1
teraz powie Izrael: A

Często walczyli na mnie od młodości mojej: 2
wszakże mnie nie przemogli.

Ná grzbiecie
moim orali oz
racze, przedlu-
żyli żagony swo-
ie. H.

powrozy. H.

Ná grzbiecie moim budowali ciężkości grzesznicy: 3
przedłużali nieprawość swoje.

PAN sprawiedliwy wciat 'bycie' grzeszników: 4
niech beda zawstydzeni y năzad obroceni wszyscy / 5
ktorzy Syon mają w nienawiści.

Niech beda takó trawá na dachu: ktora pierwey 6
wstnie / niżeli ia wyrwa. B

Ktora nie năpełnia reki swojej żeniá: ani loná 7
swego ten ktory snopy wiąże.

Nie rzeka ci ktorzy mimo ida: Błogosławień- 8
stwo PANSKIE niech będzie nad wami: błogosła-
wimy wam w imie PANSKIE.

Y nie rzeka ci.) Takó innym żeńcom pospolicie mówia. Albo / 8
nie tylko ci niech beda przekleci ktorzy mają w nienawiści Syon /
ale y ci ktorzy mu nie błogosławia. 2

129

PSALM CXXIX.

v Zydom CXXX.

De profundis clamaui ad te Domine.

Grzechow

Grzechow odpuszczenia i wielka zabja prosi; obieciac odku-
pienie przez Chrystusa PANA.

1 **Pieśń wstępowania.**

A **3** Głębokości wolałem k tobie **PANIE**: **Panie**
2 wysłuchaj głos mój.

Niech beda vsy twoie nakłoniene ná głos
modlitwy mojej.

3 **Jesli będziesz** pilnie obaczat nieprawości **Panie**: **Panie** á ktoż sie zstoj?
a **Abowiem** v ciebie jest zlitowanie: y dla zakonu
4 twego czekałem cie **PANIE**.

5 **Czekala** cierpliwie dusza moja ná slowo iego: vsala
dusza moja w Panu.

6 **Od strazey** porannej/ aż do nocy/ niechay vsa **I-**
srael w **PANU**.

7 **Bo v PANA** jest miłosierdzie: y obfite v niego
odkupienie. (ści iego.

8 **A onci** odkupi **Izraela** ze wszytkich nieprawo-

a 4 **Y dla zakonu** twego.) **3** **Żydowski** teraz przekłada / y dla
botażni twojej: to jest aby sie ciebie bano. Ale **Lxx.** lepiej czyta-
li **תורה** Thora, dla zakonu twego; **Jako** też podobno bylo w
Greckim νόμος. **Lecz** teraz oblednie w **Greckim** stoi **ἐν κρηεν του**
δωματος, miasto **του νόμου**, to jest dla umienia twego/ miasto/ dla
zakonu twego.

PSALM CXXX.

v **Zydow** CXXXI.

Domine non est exaltatum cor meum.

Pokore y skromność swa Bogu przekłada/ y za nawdzięczynię-
sa ofiarte ofiaruje.

1 **Pieśń wstępowania** "Dawidowa".

A **PANIE**, nie wynosiło sie serce moje: ani sie
wyróżsały oczy moje.

Anim sie obierał w rzeczach wietszych y

130

"G,

Jeślim nie był
tak pokorny,
iako dziecię od
pierśi odsądzo-
ne ku matce
swojej.

dziwnieyszych nąd mie.

Jeślim nie pokornie rozumiał o sobie (calem wywyż-
szal dusze moje.)

Jako dzieciętko osławione v matki swoiey: tak
odpłatá niech będzie ná duszy moiey.

Niechayże Izrael vsa w PANU, od tad aż ná wieki.

PSALM CXXXI.

v Zydom CXXXII.

Memento Domine Dauid.

Wierni Boga proszą aby pámietáć ná Dawida y ná ślub te-
go/mieśkal w Syonie/y resztá Chrystusa ktorego obiecal.

Pieśń wstępowánia.

ná wszystko v
trapienie. H.
ktory. H.

Omní PANIE ná Dawida / y ná wszystkie
ćichosć iego.

Jako przysięgł PANU, ślubował ślub
Bogu Jakobowemu / mowiąc :

Jż nie wnide ná mieśkanie do domu mego / y nie-
wstapie ná posłanie tożá mego :

A nie przypuścze snu ná oczy moje / y drzymánia
ná powieki moje.

A nie dam odpoczynku skroniom moim : aż nay-
de mieysce PANU, mieśkanie Bogu Jakobowemu.

Otosmy o nim slyšeli w Ephraćie : náleżlismy ie
ná polách leśnych.

Wnidziemy do przybytku iego : kłáníć sie będzie-
my ná mieyscu / gdzie stały nogi iego.

Powstań PANIE do pokoju twego / ty y skrzyniá
poświecenia twego.

Káptani twoi niech sie obloka w sprawiedliwość :
a świeci twoi niechay sie wesela.

Dla Dawida slugi twego / nie odwracay oblicza
Chrystusa twoiego.

H.
kościółowi Pán
skiemu.
podnóżkowi
nog iego. H.
mocy twoiey.
H.
Lewitowie, to-
bie poświęceni.
niech śpiewáia
y gráia ná róże-
nych instrumen-
tach.
nie zámtydżay
pomázáncá, Sá-
lomoná, ábo rás-
czey Chrystá Pá-
ná.

1

A

a
2. Krol: 7.
12.

2

3

4

5

B

6

7

8

2. Kron: 6
41.

9

10

C

Przysięgi

2. Krol: 7.
12.
Luk: 1. 55.
Dzie: 2.
30.

11 Przysiągi P A N Dawidowi prawde / a nie odmieni
12 iey: z owocu żywota two^o posądze na stolicy twojej.
13 Jesli synowie twoi strzedz beda przymierza mego:
y tych wstaw ktorych ich naucze.

'potomka twee
go Chrystusa.

Tedy synowie ich aż na wieki beda siedzieć na sto-
licy twojej.

13 Albowiem P A N obrat sobie Syon: obrat gi na mie-
14 skanie sobie / mówiac :

Syona. b. b.
Cul brat nami
mabskanie so

14 To odpoczynienie moje będzie na wieki wieków : tu
mieszkac bede / bom ie sobie obrat.

b 15 'Wdowe iego' błogosławiac w błogosławie : wbo
gie iego nasyce chlebem.

'Żywność iego.
H. G.

16 Zapłany iego przyobloke zbawieniem: a świeci iez
go weselem weselić sie beda.

c 17 Tam wyniosę rog Dawidowi / zgotowałem po-
chodnia Chrystusowi memu.

'moc, mając
krolewski.

18 Nieprzyiacioly iego przyobloke wstydem: a nád
nim sie rozkwitnie 'poświęcenie moje'.

'koronę iego.
H.

a 1 w spomni Panie na Dawida.) Słowá to sa Sálomoná / Boga
9. 10. prosiącego przez zasługi Dawida oycá swego / inż umarłego (iáko
y nizey : Dla Dawida ługi twego nie odwracay oblicza pomá-
zająca twego.) Co sie pokazuje z 2. Kron: 6. Przeto też w 3. Krol: 15.
nápísano : Ji dla Dawida dał mu Pan Bog iego syná w Jeru-
sálem ; przeto si Dawid dobrze sie sprawował przed oczymá Páni
skieni. Przetoż y my tákie słusnie Pána Boga prosimy / przez
przyczyny y zasługi swetych.

Przez zasługi
swietych Pána
Boga dobrze
prosimy.

b 15 Wdowe iego błogosławiac.) Græckie kátegi niektóre máá Χήρην,
to iest wdowe : ále dzisieysze lepty czytáá ἡγήσων, to iest / myśl-
stwo / ábo żywność ; iáko y Żydowskie חַיִּים Chayah : Żywność iez
go błogosławiac bede błogosławił. Łacínski náš pierwsze slowo
czytal / y ták przelozył viduam, místico victum. Jáko y Augustin
s. y inni stárzy Doktorowie czytáli.

Viduam, pro Vi-
ctum.

c 17 Zgotowałem pochodnia Chrystusowi.) Abo swiátlosć y chwale
P. Chrystusowi. Abo Dawidowi potomka Chyristá Pána / ktorý
iost swiátlosć práwa. Chrysofom y Cyrillus przez te pochodnia
Janá S. Chyristiela rozumieja.

Pochodnia.

132

PSALM CXXXII.

U Żydów CXXXIII.

Ecce quàm bonum, & quàm iucundum.

Ze zgodą Kościelną jest bardo wdzięczna / y od Boga obficie
błogosławiona.

G.

Pieśń wstępowania "Dawidowa".

1

a

To iako dobra / a iako wdzięczna rzecz jest /
mieszkac braciey spolem!

*nalepszy. H.

Jako oleiek *na głowie / spywający na bro-
de / brode mowie Alaronowe.

2

b

*abo na bramy.

Który spywa *na kráie obdzienia iego : i iako rosa
gory Hermona / ktora sstepnie na gore Syon.

3

*na miejscu zgo-
dy, miłości, y ie-
dności.Abowiem *tám przykazał PAN błogosławieństwo
y żywot aż na wieki.Żywot zakoń-
niczy zalecony.Oto iako dobra.) Te słowa Psalmu / tá wdzięczna melodia / ták
w śpiewaniu / iako y w rozumieniu / Flastorow narodziła. Tym
głosem wzbudził się bráta / ktorzy spolem mieszkac poządali. Ten
wierzył był ich traba / zabiermal po święcie / a ktorzy byli pierwey
rozdzielni / zgromadzili się spolu. Augustin na ten Psalm.

1

a

Przywilej za-
konniczy.Iako oleiek.) Ten oleiek jest osobliwa łaska / ktora btorą it /
ktorzy przykładem Apostolskim przedawáa wszystkim majątności
swe / y rozdáta w bogim. Aug: contra lit: Petilian lib: 2. cap: 104.

2

b

Matt: 19.
27.

133

PSALM CXXXIII.

U Żydów CXXXIII.

Ecce nunc benedicite Dominum.

Kościół / Aug Boiych ku chwaleńtu Boga nąpomina.

Pieśń wstępowania.

1

H.

Toż *teraz' błogosławcie PANA, wszyscy
słudzy PANSEY.

H.

*ku niebu, *abo
ku miejscu w
kościelu nąświet-
nemu.Który stoicie w domu PANSKIM, w
śieniach domu Boga nąśego'.

2

W nocy podnoscie ręce wasze *ku świątnicy / a bło-
gosławcie PANA.

Niechay

Niechay ci błogosławi P *AN* z Syonu / który stworzył niebo y ziemię.

PSALM CXXXIV.

U Żydow CXXXV.

Laudate nomen Domini.

Wzywaj ludzi ku chwale niu Boga / że lud Izraelski wielkimi
dobrodziejstwami obdarzył / a iż bawany są nieczemne.

Alleluia.

I **A** Chwalcie imię P *AN* S K I E, chwalcie słudzy
P *AN* A.

2 **C** Ktorzy stoicie w domu P *AN* S K I M, w ście-
niach domu Boga naszego.

3 Chwalcie Pana / bo dobry P *AN*: śpiewaycie
imieniowi tego / bo jest wdzięczny.

4 Abowiem Jakóba obrat sobie Pan; Izraela za o-
śiadcność swoje.

5 Bomić ia doznał iż wielki jest P *AN* / a 'Bog' nasz
nåde wśemi Bogi.

6 Wśytko co iedno chciał P *AN*, to uczynił na niebie
y na ziemi / na morzu / y we wśytkich przepaściach.

7 Ktory podnosi obłoki z kończyn ziemi: wystawice
na deszcz czyni.

8 Ktory wywodzi wiatry z skarbów swoich: i kto-
ry pobit pierworodne Egipskie od człowieka aż do
bydlecia.

9 A posyłał znamiona y cuda w pośrzod ciebie E-
gipcie: na Pharaona / y na wśytkie slugi jego.

10 Ktory poraził wiele narodów: y pozabił króle
mocne.

11 Sehoná królá Amoreyskiego / y Ogá królá Ba-
zańskiego / y wśytkie królestwa Chananeyskie.

12 A dał ziemię ich w dziedzictwo / w dziedzictwo lu-
dowi swemu Izraelskiemu.

PANIE.

134

*Abo, bo to jest
rzecz wdzięczna.
H.

*potomstwo Iá-
kobowe.

*Pan. G.

z miysc y z po-
czatkow táies-
mnych.

a
Ier: 10. 13.
y 51. 16.
Ier: 3. 5.
2. Mo: 12.
29.

Iosu: 12.
1. 7.

4. Mo: 21.
24. 33.
Iosu: 13.
7.

G.

PANIE, imię twoje trwa na wieki: PANIE / 13
pamiętką twoją przez wszystkie narody.

Wczyni spráwie
dlizność ludowi
swemu: y zmiłu
ie sie nád sługá
mi swemi.

Bo PAN będzie sadził lud swoy: á da sie vprosić 14
sługom swoim'.

Bátwany pogańskie są srebro y złoto/robotá rąk 15
ludzkich.

VVyz: 115
4

Wsta máia á nie mówia: oczy máia á nie widza. 16

Mad: 15
15.

Wsy máia/á nie slysa: bo nie máś tchnienia w w 17
ściech ich.

D

Ucieh im podobni beda či ktorzy ie czynia: y wszy 18
scy ktorzy w nich vfaia.

Domie Izráelski błogosław PANA: Domie Na 19
ronow błogosław PANA.

Domie Lewitow błogosław PANA: ktorzy sie 20
boicie PANA, błogosławcie PANA, mówiac:

Błogosławiony PAN z Syonu / ktorzy mieszka w 21
Jerusálem.

Lyskáwice je
dzdzem, cud nie
máły.

Lyskáwice ná deszcz czyni.) To test/ná znák deszczu. Bo á błys 7
skaniem pospolcie deszcz náchodzi. Abo/blyskáwice miedzy
didiem/sab pospolu ie didiem czyni; Co test dsiw ntemáły/ze z o
błokow didiowych wyskáknie ogień; Abo wlec / blyskáwice w
deszcz obraca.

2

PSALM CXXXV.

U Zydow CXXXVI.

Confitemini Domino quoniam bonus.

Pobudza ludzi ku wysławianiu Boga/ dla tego opátrznósti/ y
dobrodziejstw/ ácz ku wszytkim / ále osobliwie ku ludowi swemu.

Alleluia.

1

Wysławiajcie PANA, bo dobry jest: bo ná 1
wieki miłosierdzie iego.

A

Wysławiajcie Boga nád bogi: bo ná 2
wieki miłosierdzie iego.

2

Wysławiaj

*Te słowa w ká
jdym wierszu w
drugim chorze
odpowiádał y
powtarzał lud
pospolity, ábo
Lewitowie; iá
ko y nas w Lít
cáníach powta
rzáia one, Modl
sie zá námi.

135

	3	Wyſtawiajcie Páná nád pány : bo ná wieki mi- toſierdzie iego.	
	4	Ktory ſam czyni wielkie dziwy : bo ná wieki mi- toſierdzie iego.	
1. Mo: 11.	5	Ktory 'uczynił' niebioſá bárzo mądze : bo ná wie- ki miſoſierdzie iego.	roſciagnał. H.
15	6	Ktory utwierdził ziemię nád wodámi : bo ná wie- ki miſoſierdzie iego.	
	7	Ktory uczynił ſwiátłá wielkie : bo ná wieki miſo- sierdzie iego.	
	8	Stonice/áby pánowało we dnie : bo ná wieki miſo- sierdzie iego.	
	9	Mieſiac y gwiazdy/áby pánowały w nocy : bo ná wieki miſoſierdzie iego.	
2. Mo: 12. 29.	10	Ktory pobit Egipt z ich pierworodnymi : bo ná wieki miſoſierdzie iego.	
2. Mo: 13. 17.	11	Ktory wymiodł Iſráelá z poſrzedku ich : bo ná wieki miſoſierdzie iego.	
	12	Reka mocna / y ramięniem wyſokim : bo ná wie- ki miſoſierdzie iego.	
	13	Ktory rozdzielił morze czerwone 'ná rozdziaty : bo ná wieki miſoſierdzie iego.	'Ná dwinaſcie częſci, áby każde pokolenie mia- ło ſwá oſobno drogę, dla przed- ſtego przeſtá- Ták Żydowi máia w ſwoich trádicyách y piſhínus he- ſi 64. contra rigenem.
2. Mo: 14. 23.	14	Y przeprowadził lud Iſráelſki przez poſrzedek ie- go : bo ná wieki miſoſierdzie iego.	
	15	Y zrzucił Pharáóná y z woýſkiem iego w morze czerwone : bo ná wieki miſoſierdzie iego.	
	16	Ktory przeprowadził lud ſwoy przez puſzczę : bo ná wieki miſoſierdzie iego.	
	17	Ktory poráził krole wielkie : bo ná wieki miſo- sierdzie iego.	
4. Mo: 21. 24.	18	Y pobit krole możne : bo ná wieki miſoſierdzie ie- go.	
	19	Sehoná krolá Amorheýſkiego : bo ná wieki miſo- sierdzie iego.	(Dzie iego.
4. Mo: 21. 33.	20	Y Ogá krolá Bázánſkiego : bo ná wieki miſoſier-	

21 A dał ziemie ich w dziedzictwo: bo na wieki mi-
łosierdzia tego.

22 W dziedzictwo Izraelowi służy swemu: bo na
wieki miłosierdzia tego.

w ytrapieniu.
H.

23 Albowiem w uniżeniu naszym pamiętał na nas:
bo na wieki miłosierdzia tego.

24 A odkupił nas od nieprzyjaciół naszych: bo na
wieki miłosierdzia tego.

25 Który dał pokarm wszelkiemu ciętu: bo na wie-
ki miłosierdzia tego.

26 Chwalcie Boga niebieskiego: bo na wieki mi-
łosierdzia tego.

H. G.

Chwalcie Pana nad pány: bo na wieki jest mi-
łosierdzia tego.

26 Chwalcie Pana nad pány. Abo Pana pánów. Ten wieśś aż go
w Żydowskim ani w Gracim tekście nie maś / wśśkie dobrze jest
z wieśśa trzeciego powtorzony: abyśmy obaczyli / iż te wśśkie
dobrodziejstwa ślad pochodzą / że Bóg jest Pánem wśśech rzeczy
który je stworzył / y który je mocą swoją trzyma y zachowuje.

PSALM CXXXVI.

v Żydow CXXXVII.

Super flumina Babylonis, illic sedimus.

Wiemie płaczący sobie wybawienia / a nieprzyjaciółom swym
Żumeyczykom y Babilonczykom skarania żądają. Przystoi ko-
ściolowi / między Máchometany wśśionemu / abo do nieba
wzdychać.

H.

przez abo dla
Ieremiaśa. G.

Psalm Dawidowi / Jeremiaśa.
27 Ad rzekami Babiloniskiej ziemie / camesmy
śiedzieli y płakali: gdyśmy wspominali na
miasto Syon.

ziemie Babilon
skiej.
Arfy. H.

28 Na wierzbach w pośrodku / powieśśaliśmy mu-
zyckie naczynia nasze.

29 Bo nas tam pytali ci którzy nas w niewola za-
gnali / o pieśniach naszych.

2 Ktorzy

A ktorzy nas poimáli / tak mówili do nas: Śpiewaycie nam która pieśń z pieśni Syońskich.

4 Jakoż mamy śpiewać pieśń P A N S K A, w cudzej ziemi?

5 O Hieruſalem / ieſli cie zapomnie / niech zapomniána będzie prawica moia.

6 Niechay przyschnie izeyk moy do podniebienia mego / ieſlibym ná cie nie pomniał:

B Jeſlibym nie pokładał miáſta Hieruſalem / ná poczatek weſela mego.

7 Pomni P A N I E ná ſyny Edomowe / w dzień zburzenia miáſta Hieruſalem:

8 Ktorzy mówili; ſpuſtoſćcie / ſpuſtoſćcie ie aż do gruntu iego.

O corko Bábiloniſka 'nedznico': błogoſławiony który tobie odda nagrodę twoię / ktoras nam zádziałáta.

Iſa: 13. 16.

9 Błogoſławiony / który pochwyci / á roſtraći dzieci twe o kámię.

P S A L M C X X X V I I .

v Zydow C X X X V I I I .

Confitebor tibi Domine, in toto corde meo.

Obiecuie / że ma Páná Boga zá láſkę tego wynáwác y chwalić: zádatac áby y inni Krolowie toż zá to czynili.

I Sámemu Dawidowi*.

A B Ede cie P A N I E chwalił ze wſytkiego ſerca mego: "żeſ wyſłuchał *ſłow wſi moich".

a

Przed oblicznoſćci ániotow bedeć ſpiewał:

2 "bede ſie kłaniał ku koſciotowi twemu ſwietemu / y bede wyſławiał imię twoię.

Dla miłoiſterdžia twego y dla prawdy twoięy: boſ wielbił náde wſytko ſwiete imię twoię.*

3 W ktorýkolwiek dzień wzywać cie bede / wyſłu-

*niechay prawi
ca moia zapo-
mni grát ná ar-
ſic.
*abych nie mogli
ſpiewać.

*zburzona. H. to
ieſt, która maſz
być zburzona
przez Dáriuſá
Medkiego, y
Cyruſá Perſkie
go krola.

137

331

*Aggeuſá y Zá
cháryſá. G.

*H.

*wſytkich. G.

*w koſciele two-
im ſwietym. H.

*y wyrok i two-
ie. H.

mie nadszys mo-
iey moca twoia.

G.

Abó wysławia-
ia.

H.

To jest, drogi
y rady dzienne
Pąskie.

pomści się krzy-
wdy moiey.

nie opuśćejay.
H.

chay mie: tak rozmnożyś moc w duszy moiey.

Niech cie wyznawáia PANIE wszyscy królowie
ziemscy: bo słyseli wszystkie słowa ust twoich.

Niech śpiewáia ná drogách PANSKICH: iż
wielka jest chwala PANSKA.

Abowiem ácz wysoki jest PAN: wstąże ná niskie
patrzy: á wysokie z daleka poznawa.

Jeslibym chodził w posrzedku utrapienia / oży-
wiś mie: á ná gniew nieprzyjaciół moich wycia-
gnieś rękę twoię: y zbawi mie prawicą twoią.

PAN odda za mie: PANIE miłosierdzie twoie
ná wieki: dzieła rąk twoich nie wzgardzay.

Przed oblicznością aniołów.) Abó przed anioły / po żydowsku
אלהים Elohim, to jest Bogów. Ale ná tym miejscu / takó y w
Psalmie s. to słowo anioły znaczy: takó y Alben Ezra Rabbín ży-
dowski wcy. Przetoż nie dobrze Kimhi drugi Rabbín wykláda
Bogi / to jest sędzie y wrzadni. Bo y Apostól wcy / że y anio-
łowie bywáia przy modlitwach nászych: Na / prawi / niewiásta /
gdy sie modli / mieć nákryta głowę / dla wstydu / y dla aniołów;
to jest / áby aniołów obecnych nie obraził. Bo aniołowie są
świádkowie y przysławowie spraw nászych / zwłaszcza w Kościele
y w godzinie modlitw.

138

PSALM CXXXVIII.

v Żydów CXXXIX.

Domine probasti me & cognouisti me.

Opisane dziwna opatrność Boska przeciw ludziom / z żywota
materek ich; ále osobliwie przeciw wiernym tego. Bo niebożni
zágina / którzy o Boskiej opatrności nie do końca wierzą. Mo-
że sie y o Chrystusie rozumieć.

* Zacháriašow
w rozproszeniu.

G.

H.

Ná koniec Psalm Dawidowi.*

PANIE doświadczyłeś mie y doznałeś mie:
y tyś doznał siedzenia mego / y wstawania
mego.

Wyrozu

a	3	Wyrozumiałeś myśli moje z daleka: wysładowa- teś ścieżkę moję y legowisko moję.	
	4	A przewidziałeś wszystkie drogi moje: bo nie maś 'mowy' w języku moim / ktoreybyś ty nie przewidział.	zdrady. G. d. s. los, miasto d. s.
	5	Oto P A N I E tyś poznał wszystkie rzeczy / napo- ślednięysze y nastąpię: tyś mnie utworzył / y poloży- teś na mnie ręce swoje.	yos.
	6	Dziwna sie stała znajomość twoją z strony mnie: zmocniła sie / że iey dosiądz nie moge.	To iest, ona ma drość, która ty mnie stworzył,
b	7	Dokąd poyde od ducha twego: a kiedy wcięke od oblicza twego?	dziwnieysza iest niżbym ja mogł poiać.
Amos 5.	8	Jeśli wstąpie do nieba / támeś ty iest: jeśli sstąpie do piekła / y támeś iest.	
2.	9	Jeśli weźmie 'skrzydła moie ráno' / a bede mieszkał na końcu morza.	skrzydła żorze. H.
	10	Tedy mnie y tam doprowadzi ręka twoja: y poima mnie prawicą twoją.	
c	11	A rzekłem: Owa podobno ciemności zakryja mnie: ale prosię, bo y noc stanie sic oświeceniem moim / y rostośy moich.	
	12	Abowiem ciemność nie zaciemnia tobie / a noc iáko dzień bedzie oświeconą: tak y ciebie ciemność / iá- ko y światłość.	
	13	Abowiem 'ty maś w mocy swej nerki moie': przy- jąłeś mnie z żywota matki moiey.	Abowiem, iest swia- dom wnetržno- ści moich.
	14	Wyznam tobie / iżes sie dziwnie uwielbił: dzi- wne sprawy twoie / a ducha moją zna ie bázno.	okryłeś mnie w żywoie. H.
	15	Nie zataiła sie żadna kóść moją przed toba / kto- raś uczynił w skrytości: y zupełność ciała mego / ktoraś yformował iáko w niskościach ziemi.	Jeś mie dziwnie stworzył. H. gdym był uczyn- nion. H.
d	16	Niedoskonałość moie widziáły oczy twoie: y w księgách twoich wszystkie członki moie byly napisáne: gdy ięszce przez wiele dni byly kształtowáne: a żaden z nich nie był doskonały.	To iest, w żywo- cie matki moiey iáko w iákicy ciemney iámie ziemskiej.
e			

drogie są myśli
twoje Boże. H.
Ale lepszy w
texcie.

Bo myśl moją
zawęse jest o to-
bie.

Bo ie im wy-
drzemy : bo ie
pobijemy.

myśli moje.

droga przyka-
żania twego,
która wiedzie
do żywota wie-
cznego.

Et funiculum
meum inuest.

Pan Bog iako
jest wszydy.

A w mnie w wielkiej wczciwości są Boże przyja- 17
ciele twoi : bärzo sie zmocniło ich pánowanie.

Bedeli ie liczyt / tedy sie rozmnoża nád piaset : 18
powstalem / á ieszczem iest z toba.

Jesli Boże pobijesz grzeszniki : tedy wykrwie roz- 19
lewcy odstapcie ode mnie.

Bo mowicie w myśli swej : że prożno pobożni we- 20
zma miastá twoie.

Jzalm nie miał w nienawiści tych / ktorzy cie 21
nienawidza P A N I E : y nie schnałem nád nieprzy-
ciacioty twymi :

Dostónata nienawiścią nienawidzialem ich : y 22
sstałi mi sie nieprzyciacioty.

Doświadcz mie Boże / á doznay serca mego : pro- 23
buy mie / á poznay ścieśki moje.

Á obacz / iesli droga przewrotna we mnie iest : á 24
prowadz mie droga wiekuiśta.

(Y legowisko moje.) Takiesny przelożył wedlug żydowskiego. 3
Bo gdzie my mamy Et funiculum meum, tam w żydowskim iest
y 21 veribhi, & accubationem vel accubitus meum, y legowisko
ábo leżenie moje. Bo chcąc pokazać Prorok / że Pan Bog zna
zwierzchnie wszystkie sprawy nasze / tedy wylicza ctery stany ciała
lá / w których sie wszystkie sprawy zamykają / to iest / siedzenie / sta-
nie / chodzenie / y leżenie. Po Grecu iest σχοινιον, co dwie rzeczy
znaczy / iáko Suidas wazy / funiculum, powrozek ábo śnur pomier-
ny ; á zátym dytał ábo dziedziectwo : y rogoża ábo lożko ; powro-
zek ábo rogożey wczynione. Wedlug pierwszego rozumieć ma-
my / leżenie ábo odpoczywanie w dziedziectwie moim : Ale we-
dlug wtorego / toż własnie iest co y w żydowskim / lożko ábo le-
gowisko moje.

Dokąd poyde od ducha twego.) Pokazuje / iż Pan Bog nstetyko 7
iust w ntebie / ále wszedy / obecnością / możnością / y istnością swo-
ją. Obecnością / iż wszystko wszedy iáśnie widzi. Możliwością / iż
wszystko wszedy opátruje / rzadzi / y spráwuje. A istnością lepáć / iż
istność ábo bytność tego iust niezmierniona y nápełniáca wszyt-
ko / iáć iż on iust iáko by duszą wszego świata : y iáć iáko duszą iust

wszystką

c 11 **w**szystka we wszystkim dziele / y wszystko w każdym członku ciała.
 Y noc słońce się oświeceniem moim.) Ale y noc mnie wyda / y o
 święci tobie / y uczyni iawnie wszystkie sprawy y rozkoszy moje / Kto-
 rem w tej ciemnościach zakryć chciał y zataić. Jakoby rzekł : N
 ocne rozkoszy moje beda tobie iawne.
 d 16 **N**iedoskonałość moje.) To jest / gdybym też się był plodem częste-
 tym a niedoskonałym w żywocie matczyńskim.
 c 16 **Y** w księgach twoich.) Możemy y tak wypisać y rozumieć to
 miejsce : Acz w księgach znomości twojej wszyscy ludzie beda
 popisani / y ci którzy też się na każdy dzień beda formowani y
 kształtowani w żywotach matczyńskich : a żaden z nich nie be-
 dzie / któryby w księgach twoich nie miał być wpisany ; to jest Kto-
 ryby tobie nie był znany : Wszakże przystaiele twoi osobliwie
 ta wiadomość a y pamięć twoja wieczni bywają. Jakoby
 rzekł : Acz wszystkie ludzie znasz / ale nie wszystkich jednakże milu-
 też y czułeś.

Bogu wszystko
iawno.

PSALM CXXXIX.

U Zydow CXL.

Eripe me Domine ab homine malo.

Bogą prosi / aby go od złościwych a szkodzących ludzi wy-
 bawił / a one pokarał. Zgodu się y na Chrystusa Páná.

Ná koniec / Psalm Dawidowi.

1 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 2 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 A **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 3 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od

4 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 5 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 6 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od

7 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 8 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 9 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od

10 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 11 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 12 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od

13 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 14 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 15 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od

16 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 17 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 18 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od

19 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 20 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od
 21 **W**yrwi mnie **PANIE** od człowieka złego : od

*Selah. H.

*G. H.

*powalić mie.

*nogam moim.
G.

PANIE,

Vyz: 5.
II. y 13. 3.
Rzym: 3.
13.

zastąpił. H.	PANIE/ Pánie/ mocy zbawienia mego: zašto- 8 niesz' głowe moje czasu wojny:	B
ábo ná wola grzesznikowe. H. *Selah. H.	Nie podayże mie PANIE, 'náb wola moje/ grze- 9 sniłowi: myśliłic przeciwko mnie/ nie opuścayże mnie/ żeby sie nie podnieśli.*	
	Głowa obleżenia ich/ y praca warg ich odkryje ie. 10 Beda ná nie pádác wegle/ wrzuciš ie w ogień: w 11	b
z niedzy nie po- wstána. klamcá, po- warcá, głomo- wca. wtwierdżon. H. beda zámse pá- trząc ná oblicze twoie.	niedzách nie wyterwáia. Człowiek' iezyczny nie bedzie 'poszczesćion' ná zie- 12 mi: człowiek'á złościwego złości iego wlowia ná zá- trácenie.	
	Poznatem że PAN uczyni sprawiedliwość wtra- 13 pionemu: y pomści sie krzywdy w bogiego.	
	Alle sprawiedliwi beda chwalić imie twoie: á po- 14 bożni beda mieścić z obliczem twoim.	

Heretycy przy drodze siłą zást- awiaia.	Zástawili mi przy ścieżce sámolowke.) Przetoż y heretycy pod 6 imieniem Pána Chrystusowym / przy ścieżce siłą zástawiaia: áby ten kto innima że stapa po drodze/ ktora jest Chrystus / stapał też po stólách ich / ktory śaleństwo w domu Bożym wymyślił. Hieron: in cap: 9. Osee. Głowa obleżenia ich.) To też/ napřednięš ie ich zdrády/ flama- 10 stwá/ y potwarze z praca wymyślone/ zátóra ie. Z dydowskiego táf przekládáia: Głowe oblegáacych mie / wtrápienie yst iego niechay go odkrye.	a b
---	---	--------

PSALM CXL.

u Żydow CXLI.

Domine clamaui ad te, exaudi me.

Proś / áby w wtrápieniu był cterpliwý / y od przeciwników o-
bromiony. Przyśtoż Pánu Chrystusowi.

Psalm Dawidowi.

P	PANIE, wolałem do ciebie / wysłuchay mie: 1 posłuchay głosu me°/ gdy wolać bede k' tobie. A	
	Niech wstępnie modlitwa moia / iáko ká- 2	

Dzienie /

dzienie / przed obliczność twoję : á podnośenie rąk
moich / iáko ofiára wieczorna.

3 **P**ANIE postaw straż wstam moim : á dzwi ósá
dzone 'wárgom moim'.

4 Nie náchylay sercá mego ku 'słowom' złościwym /
ábych miał wżymać wymówek w grzechách.

'Z ludźmi broiacymi niepráwość : á niech nie bede
wczestnikiem rośkośy ich.

5 Niechay mie bñje spráwiedliwy miłosiernie / á
niech mie strofuie : lecz oleiek złośniká niechay nie
námázuie głowy moiey.

6 Bo iefcze y modlitwá mojá iest przeciwno złoś-
ćiam ich / w których sie kochaia : y zgineli / o kámenie ro-
straceni / sedziowie ich.

7 Wslyśa iz słowá moie byty poteżne' r Boga : y iáko
slibá roley plugiem bywa wyrwana ná ziemié'.

8 Tak sa rozsypáne kości 'náše' podle piektá : y bo ku
tobie **P**ANIE, Pánie sa oczy moie : w tobiem wśat /
nie odepmy duśe moiey.

9 Strzeż mie od sídla ktore ná mie zástawili : y od
sámolowek tych ktorzy broia złości.

10 Niech wpádna w sieć iego złośnicy : á ia osobno
bede / áż ie przemine'.

4 (wymówek w grzechách.) Jáko Jádam ná Jowe / á Jowá ná
weżá wine swa sfládálá. Euthym. Ale ráczey ábych grzech swoy
wznal / y spowiadał sie go / iáko Dawid.

PSALM CXLI.

v Zydow CXLII.

Voce mea ad Dominum clamaui.

Od ludzi opuśczony / przeciw nieprzyjacielom wśpomozenta
prośi. Przyśił Pánu Chrystusowi / y kościelowi iego.

'około wárgmo-
ich. G.

'ábo rzeczam.
H.

'iáko czynia lu-
dzie broiacy nie-
práwość.

'słodkie sa. H.
G.

'iáko gdy oracz
kráie ziemié ;
H. Hier.
'ich. G.

'złośnicy pospo-
lu, áż ia przemie-
ni. H.

wymówek w
grzechách.

141

modlać się. G.	Wyrozumienia Dawidowi / gdy był w iáskę ni / 'modlitwą'.	1	1. Krol: 24
	W łosiem moim wolałem do PANA: głosem moim modliłem się PANU.	2	17 ps: 76 I.
'Abo wylewam krem, y opowiad dałem.	Wylewam przed oblicznością tego prośbe moie: a wtrąpienie moie przed nim opowiadam.	3	
	Gdy we mnie duch mój wstawał / tedys ty znał ścieśki moie.	4	
'na pomoc.	Ná tey drodze ktoram chodził / ząkryli śidło ná mie. Ogladałem się ' ná prawa stronę: a baczyłem że	5	
'o zdrowie mo ie.	nie był ktoby mie poznał. Zginęła mi wcieczka moia: a nie był ktoby sie sta rał 'o duszę moie.		
	Wolałem k tobie PANIE, rzekłem: Tyś jest ná dziecią moia; cząstką moia w ziemi żywiących.	6	
'wtrąpiiony. H.	Wysłuchay prośbe moie: bom ci 'wmiżony bąrzo. Wybaw mie od przesładowców moich: boć sie zmocnili nádemna.	7	
	Wywiedz z ciemnice duszę moie / aby chwaliła imie twoie: ná mieć czekaia sprawiedliwi / aż mi uczynisz dobrze 'nágrodbisz.	8	

142

P S A L M C X L I I.

u Żydow CXLIII.

Domine exaudi orationem meam, auribus.

Prośi / aby Pan Bog nie pátczył ná sprawiedliwość swoie / ále
ná wáśt y ná niedzę tego / aby go z ntey wybawił / a pofatął prze
ciwniki tego. Przystoi Kościołowi.

'H.

Pśalm Dawidowi / "gdy go przesładował
Absalon syn jego'.**W**PANIE, wślyś modlitwę moie: przyimi w v
śly prośbe moie: w prawdzie twej; wysłu
chay mie w sprawiedliwości twoiej.

I

2. Krol:

A nie w

a

2 Nie wchodź do sadu z sluga twoim: abowiem
nie usprawiedliwi sie przed toba żaden żywy człowiek.

3 Abowiem przesładował nieprzyjaciół dusze moje:
'poniżył na ziemi' żywot moy.

4 Pośadził mnie w ciemnych mieyscach / iako z daw-
na pomarli: i y zstrąsował sie o mnie duch moy: serce
moje we mnie sie strwożyło.

5 Pamiętałem na dni stare / rozmyślałem o wszyt-
kich sprawach twoich: y uczynki rąk twoich rozbie-
rałem sobie.

6 Wyciągałem ku tobie ręce swoje: duszą moją iako
ziemią bez wody pragnie ku tobie.*

7 Wysłuchajże mnie przedko P A N I E: boć inż duch
moy vstał.

Nie odwracay oblicza twego odemnie: boć bede
podobnym sstepniacym do dołu.

8 Day mi usłyszeć rano miłosierdzie twoie: bom ia
C w tobie vstał.

Właż mi drogę ktorabych miał chodzić: bom ku to-
bie podnosił dusze moje.

9 Wyrwi mnie od nieprzyjaciół moich P A N I E, do
10 ciebie sie uciek: i naucez mnie czynić wola twoie:
abowiem tyś iest Bogiem moim.

11 Duch twoy dobry niech mnie prowadzi po ziemi
rowney: i dla imienia twego P A N I E, ożywiś mnie
dla sprawiedliwości twoiey.

12 Wywiedzieś z utrapienia dusze moje: i aż miło-
sierdzia twego wytrąciś nieprzyjaciół moie.

Zagubisz wszystkie ktorzy draczą dusze moje: bo-
ciem ia sluga twoy.

rdczył o zje-
mie. H.

*Selah. H.

'do grobu, abo
do piekła.
'przedko, cona-
rychley.

'Bog iest naucez-
cielem, a Duch
S. przewodni-
kiem ludzi po-
bożnych.
prawda. H.

a

2 Nie usprawiedliwi sie przed toba żaden.) Aczkolwiek ludzie spra-
wiedliwi sa przed Bogiem prawdziwie usprawiedliwieni; iako
inne pisma iasnie świadczą; wsakże y to prawda / co tu Prorok
mowi / iż przed Bogiem nie usprawiedliwi sie żaden człowiek; a

Człowiek iako
i jest, y nie iest
sprawiedliwy.

to przeto / iż żaden nie test / któryby nie miał grzechow powszednich
(iako Hieronim y Gregorz s. wykładają) ; ktorymi przećie mo-
że być człowiek sprawiedliwym. A temu żaden nie może być w spra-
wiedliwiony przed Bogiem / to test / test będzie Bogu przyrowna-
ny. Bo tak wysoka jest sprawiedliwość Bozka / że ten względem /
wszystką sprawiedliwość ludzką y anielską zda się być niesprawe-
dliwością. iako świeczka na słoncu zapalona / nie zda się świecić /
ale raczej zaciemnić. Tak Arnobius, Hieronim: Hilarius y Euthym.

Hier: ep-
ad Ciel-
fontem.
Greg: in
hunc Pla-
mum.
Iob 25.

143

PSALM CXLIII.

v Zydw CXLIII.

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet.

Dziękuję / że królestwo ma uspokojone. Potym proszę / aby go
od obcych y szczęściem doczesnym naderych nieprzyjaciół bronil.
Zgodzi się królom / przeciw Turkom y innym niewiernikom.

H.

Psalm Dawidowi / "przeciw Goliatowi".

Błogosławiony PAN Bog mój / który wczoraj re-
ce moje na bitwie: a palce moje na wojnę.

Miłosierdzie moje y wścieczka moja: wspo-
możyciel mój / y wybawiciel mój.

Obrońca mój / w ktorym ufam: który poddawa
lud mój pod mie.

że go znaś. H.

PANIE, coż jest człowiek / żeś mu się oznaymił:
albo syn człowieczy / że go sobie wazysz?

przemijający.

Człowiek podobny jest marności: dni jego iako
cieni przemijają.

H.

PANIE, nakłoń niebios twoich / a sstap: do-
czni gor / a zaturza się.

G.

rośprosz. H.

Zabłyśni błyskawica / a rośproszysz ie: wypuść
strzały twoie / a zacrwożysz ie.

rospadzie. H.

Spuść ręce twoie z wysokości: wyrwi mie / a wy-
baw mie z wód wielkich; y z ręki synów obcych.

omylna. H.

Ktorych wsta mówią nieczemności: a prawica
ich jest prawica nieprawości.

Boże pieśń nowa zaśpiewam tobie: na arfie

o dziesięci

1

A

2

3

B

4

5

6

7

8

C

9

2
Iob 6. 9
y 14. 2

*o dzieſiáci ſtronách grać tobie bade.

10 Który daieſz zbawienie krolom : Któryś odkupił

11 Dawidá ſlugę twego : i od mieczá ztego wyrwi mie.

21 wybaw mie z ręki ſynow obcych : Których wſtá
mowily niſzczemnoſci : á práwica ich ieſt práwica
niepráwoſci.

12 Których ſynowie iáko nowe ſzczepki / kwitna w mto-
doſci ſwoiey.

Corki ich przyſtroione : y zewſad ozdobiłone ná-
kſtalc koſciola. (daíace.

13 Spiżárníe ich pełne / iedno po drugim / ſiebie wy-

14 D Owce ich płodne / wielkimi trzodami wychodzą

ce : y woły ich tłuſte.

Nie máſz dziury w murzech áni w płóciach / áni przy-
ſtepu do nich : áni wolánia po ich wlicách.

15 Błogoſławionym názwáli lud Który to ma : lecz bło-
goſławiony lud / Ktorego Bogiem ieſt P A N.

3 Zeſ mu ſie oznaymił.) Sam przez ſie / przez ánioly / przez proroki / przez Syná / przez Apostoły / przez piſmá / przez widzenia / poſła-
zowánia / y nátdhmenia.

12 Których ſynowie.) Lxx. to wſzytko ták przełożył / iáko by to
zſemſkie ſzczeſcie ludzi nieſzbożnych było ; co wtecey przyſtoi no-
wemu zákonowi. Lecz w Żydowſkim to co ſie tu o ſzczeſciu zſem-
ſkim mowi / przypisuię ſie ludowi Bożemu. Przetoż y Hieronim ſ.
táć przełożył ; Vt ſint filij noſtri ſicut nouellæ plantationes ; Aby byli
ſynowie náſzy / iáko młode ſzczepki ; Corki náſze / ſpiżárníe náſze y o-
wce náſze ić. Co dobrze przyſtoi ſtáremu zákonowi / w Którym ták
dobrá pobożnym obiecowano. Aż Genebrárdus poſłauie ſe to ſa-
łowá nieſzbożnych ludzi (o Których w przeſłym wterſu II.) mowia-
cych niſzczemnoſci y chlubiących ſie ; doczeſnych máłetnoſci : Sy-
nowie / prawi / náſzy iáko nowe ſzczepki / corki náſze. ić. Co Lxx.
dobrze rozumiawſzy / ſłuſnie ták przełożył / iáko w náſzym teście.

12 Ná kſtalc koſciola.) Rozumiey drogini Kłeynoty / y wielkim mi-
ſterſtwem ochodożonego. Z Żydowſkiego teraz ten wterſ przełá-
dáia : Corki náſze iáko węgły wyrzſowane / obyczátem koſciola /
ábo páłacu.

*y ná inſtru-
menćie. H.

omylna. H.

iáko ſie Bog lu-
dziom oznáymu-
ie.

Lxx. przykład
lepiſzy.

145°

P S A L M CXLIII.

U Żydow CXLV.

Exaltabo te Deus meus Rex.

Y tego Psǎlmu
pierwsze litery
wieršow po-
rządkiem obie-
cādka Żydow-
skiego są spisa-
ne.

Wyśławia Bogá / táko krolá / táko dobrego / miłośnierego /
wszystko radziacego / y zachowuiacego / y ludzjom wiele dobro-
dzeystwa czyniacego.

Chwałá sámemu Dawidowi.

Wzwyżśać cie bede Boże: krolu moy: y be-
de błogosławil imie twoie wiecznie y ná
wieki.

Ná każdy dzień bede cie błogosławil: y bede chwa-
lil imie twe wiecznie y ná wieki.

Wielki iest P A N, y bázro chwalebny: á wielkości
tego nie máś końca.

Każdy narod będzie chwalił uczynki twoie: y moc
twoie beda oznáymować.

Wielmożna chwale światobliwości twej opowia-
dác beda: á dziwne sprawy twe wysławiać beda.

A moc strážnych spraw twoich ogłaszać beda: á
wielkość twoie beda opowiać.

dobroci. H. G.

Pamiętkę obfitej słodkości twoiej wylewać be-
da: á z sprawiedliwości twoiej beda sie weselić.

Miłosćiwý y litościwy iest P A N: cırpliwý / á
wielce miłośnierny.

Dobry. H. G.

Słodki iest P A N wszystkim: á litości tego są náś
wszystkie uczynki tego.

Niechże cie P A N I E, chwala wszystkie sprawy
twoie: á świeci twoi niech cie błogosławia.

Stawé krolestwa twego beda opowiać: á o mo-
żności twoiej mówić beda:

wielmożnego
krolestwa. Heb.

Aby oznaymili synom człowieczym możność two-
je: y chwale wielmożności krolestwa twego.

Krolestwo twoe iest krolestwo wszystkich wieków:

á pánová

- a 3 a pánowanie twoie trwa przez wſytkie rodzaie.
 "Wierny ieſt P A N we wſytkich ſłowiech ſwoich:
 a ſwiety we wſech ſpráwách ſwoich".
- b 14 Podpiera P A N wſytkich ktorzy wpadáiá : a pod-
 noſi wſytkie powálone.
- y 15 Cczy wſytkich uſáia w tobie Pánie : a ty dáieſz
 potarm ich czáſu ſłuſnego.
- a 16 Otwarzaſz ty reke ſwoie : a nápełniaſz wſelkie
 ſwierze blagoſłáwienſtwem.
- x 17 Spráwiedliwy ieſt P A N we wſytkich drogách
 ſwoich : a "ſwiety" we wſech ſpráwách ſwoich.
- b p 18 Bliſko ieſt P A N wſytkim ktorzy go wzywáiá :
 wſytkim ktorzy go wzywáiá w prawdzie.
- 7 19 Uczyni wola tych ktorzy ſie go boia : y proſbe ich
 wſluſcha/ y zbáwi ie.
- w 20 Strzeſze P A N wſytkich ktorzy go miſliá : a wſy-
 tkie grzeſzniki wytráci.
- n 21 Chwale P A N S K a wyſtáwiać beda uſtá moie : a
 wſelkie ciáto bedzie wyſtáwiać imie ſwiete iego ná
 wieki/ y ná wieki wieków.

H.

do wole y. H.
 poſilenim. G.

miłotierny. H.

- 2 13 *Wierny ieſt Pan.) Tego wieſz á w ſydowſkim tekſcie nie máſz/*
ále gi Lxx przydáli iſnie doſtawálo wieſz á/ ktorzy ſie poczynal
od litery 3 Nun. A ták uczynili gi podobny wieſzowi ofinnáſter
mu/ odmienni wſy p r x i ſadik, iuſtus, w p m 3 Neéman, fidelis wierny/
á vñs, in uerbis ; áby Pſalm był zupełny / táko teſz wyſſey uczynili/
w Pſalmie 36. 4. 31. Bo táko Hieronim á. piſze : Septuaginta ad-
diderunt aliqua, uel ob decoris gratiam, uel ob ſpiritus ſancti authori-
tatem. Lxx. tłumáczow przydáli nieco/ ábo dla wieſzey ozdoby/
ábo dla mocy Duchá á. Protego mieli.
- b 18 *Ktorzy go wzywáiá w prawdzie.) Nie wzywáiá Páná w praw-*
dy. Naprzod á/ ktorzy go nie ſercem wzywáiá / ále tylko uſty.
1. Powtore á/ ktorzy wáry dobrze nie máá/ táko ſydyſ/ pogánie/
3. heretycy. Potrzebie/ ktorzy ſlym ſummentem/ y z uymyſtem trwá-
4. nia przecie w grzechu / Bogá wzywáiá ; bo tych ſerce nie ieſt ku
Bogu proſte. Poczwarte/ ktorzy bez uſnoſci/ y watpliwym uymy-

LXX. cály
 wiſz przydáli.

Ktorzy Páná
 nie wzywáiá w
 prawdzie.

Nem Bogá wywǎia: Bo y ci o mocy y dobroci Bożkiej nie do-
bze trzymáta. Nakóntec ktorzy bársley práguna docześnych á ni-
żli duchownych rzeczy. O ktorych Jáakub s. Proście / práwi / á
nie wpraszáite / pieto iż ile proście / ábyscie to trawili ná pozadli-
wościach wáshych. Bo y tych serce nie test ku Bogu proste / y dla-
tego; nie wywǎia w prawdzie.

5.
lak: 4.

146

P S A L M C X L V.

u Żydow CXLVI.

Lauda anima mea Dominum.

Ze nte w ludzich / áni w kśiáżetách / ále w Bogu vsi potrzebá:
á iż w Bogu vsiacy / sá błogosławieni. *ylla pierz gniech*
Alleluia / Aggeusá y Zacháriásá.

H.

Chwal duszo moia PANA: bede chwalił PA-
NA pókim żyw: bede śpiewał Bogu memu
póki mie sstawa.

W Synu czło-
wieczym, w kto-
rym. H.

Nie vsaycie w kśiáżetách / i w synách człowie-
czych: w ktorych nie máś zbawienia.

Wynidzie duch iego / á ciáło obroci sie w ziemié swo-
ie: á ná ten czas zgina wszytkie myśli iego.

Błogosławiony iest ten, ktorego Bog Jáakobow iest
pomocnikiem: nádzietá iego iest w PANU Bogu
iego: i ktory stworzył niebo y ziemié / morze y wszytko
co w nich iest.

Ktory strzeże prawdy ná wieki: czyni sprawiedli-
wość wkrzywdzonym; á dáie pokarm táknacym.

PAN rozwiezuie więźnie: i PAN oświeca ślepe.

PAN wzwodzi wpádle: PAN miłuié sprawiedliwe.

PAN strzeże przychodniow / sirot y wdow w spo-
maga: á drogi grzesznikom zagubi.

Bedzie PAN królował ná wieki: Bog twoy Sy-
onie / przez wszytkie rodzaie.

Dusza nieśmier-
telna.

(wynidzie duch iego.) Duch wychodzi z ciála / bo dusza nie v-
miera / bedac nieśmiertelna. A po śmierci wstána wszytkie myśli

ludzkie;

Dzie: 14
15.
Obia: 14
7.

2

Mart: 22
32.

ludzkie; to jest wszystkie przemyśly o tych świętych i doczesnych rzeczach. Nie żeby ludzie po śmierci nic więcej nie myśleli/nie żyli/alebo nie o nas y o sobie niewiedzieli/iażko sekretarze blusnia. Gdy Bog nie jest Bogiem umarłych ale żywych.

PSALM CXLVI.

v Zydom CXLVII.

Laudate Dominum, quoniam bonus est.

Chwalcie Pana kaze/ dla tego ku ludowi opatrności / y dla innych spraw tego. Jest prorokutacy / o zgromadzeniu Kościoła Bożego.

Alleluia.

1
A

Chwalcie Pana / bo dobry jest psalm: Bogu naszemu niech będzie wdzięczna y ozdobna chwala.

bo dobrze jest
spiewać Bogu
naszemu, iż we
dzięczna (jest)
ozdobna chwala.
H.

2

PAN buduiacy Jersusalem/rosproszone Izraelczy-
ki zgromadzi.

3

Ktory ozdabia skruszone na sercu: y zawięzuie
ich rany.

4. Efd: 16.
57.

4

Ktory liczy gwiazd liczbe niesliczona: a każdy z
nich własne imie daie.

5

Wielki jest Pan nasz/ y wielka moc tego: a mado-
ści tego nie masz liczby.

6

Podnosi PAN ciche: a grzeszniki poniża aż na
ziemie.

7

Zaczynaycieś PAN z wysławianiem: graycie
Bogu naszemu na cytrze.

B

8

Ktory okrywa niebo obłokami: y ziemi deszcz gotnie.
Ktory czyni że roście trawa po gorach / y ziola
dla posługi ludzkiej.

a
Iob 39. 3.

9

Ktory daie bydłu żywność tego / y kruczetom kie-
dy go wzrywaia.

10

Nie kocha sie w sile konistey: ani w goleniach
mestkich ma vpodobanie.

H.
aby miało ży-
wność bydło, lu-
dźtom służące.

Re

Alle sie

Alle sie PAN kocha w tych ktorzy sie go boia: 11
 ktorzy vsia w miłosierdziu iego.

Kruczetá iáko
 Pan Bog kar-
 mi.

Kruczetom kiedy go wzywá.) Ztuczetá si biale sa kiedy sie
 národza / przeto ie rodzicy zgola opuszczá. Ták tedy opuszczo-
 nym / y wrzeszczacym od glodu / Bog muchy posyla / ktore im w
 gabe wlatáia / y tymi sie żywia. Ták Rabbiniowie ; Jobá Ród :
 38. A Chrystom á. tegoz im poświadcza / tylko to przydawssy /
 ie krucy z wrodzonego swego okrucienstwa dziaćki opuszczá.

148

147.

PSALM CXLVII.

Lauda Ierusalem Dominum.

Ješcie nápomina Kościół / ku chwaleniu Boga / przeto ie go do-
 státecznie opáteryl wšytkim / ták doczešnymi iáko y duchownymi
 dobrámi. Żydz ten Psalm z przeslym w ieden slacáta.

Alleluia.

Chwal o Ierusalem PAN A: chwal Syonie 12
 Boga twego. A

Abowiem vmocnił zawory brán twoich: blo 13
 go sławił synom twym w posrzed ciebie.

ktory cie ográ-
 niczył pokojem
 roskázanie.

Ktory dáie pokoy ná gránicách twoich: á násyca 14
 cie nawybornieyszym zbożem.

Wron. H.

Ktory puszcza słowo swe ná ziemié: bárzo przed 15
 bieży słowo iego.

grad lodowy
 iáko kryształ.

Ktory dáwa śnieg biały iáko welne: á mgle roz- 16
 sypnie iáko popiół. B

Roskaze.

Spuszcza lod swoy iáko breły: ktoz sie ofstoi przed 17
 śimnem iego?

Wstáwy. H.

Posle słowo swoie / á rostopi ie: wienie wiátr ie 18
 go / á poćieka wody.

Ktory oznáymuje słowo swe Jakobowi: spráwie 19
 dliwości y sady swoie Isráelowi.

Nie uczynił ták żadnemu narodowi: y nie obia- 20
 wil im sadow swoich. Alleluia.

psalm

PSALM CXLVIII.

Laudate Dominum de coelis.

Anioły/wśelkie ludie/y wszytko táf niebieffie táf y ziemié
stworzenie táf chwalenia Boga pobadza. Psalm jest prorokutacy.

*Alleluia.

* Aggeusá y
Zachariaśa. G.

1
A Chwalcie PANA wy którzyście ná niebieśiech:
chwalcie go wy którzyście ná wysokości.

Dan: 3. 58

2 Chwalcie go wszytcy aniołowie iego: chwalcie go wszytkie woyska iego.

3 Chwalcie go słońce y miesiąc: chwalcie go wszytkie gwiazdy y światłości.

wszytkie gwiazdy iasne. H.

a
Dan: 3. 59

4 Chwalcie go niebiosá nád niebiosy: y wody ktore są ná niebie/ i niech imie PANSKIE chwala.

5 "Abowiem on rzekł y uczynione są: on rozkazał y stworzone są.

H.

6 Postanowił ie ná wieki wieczne: wstáwe dáfko: ra nie przemienie.

7 Chwalcie PANA wy którzyście ná ziemi: smołowie y wszytkie przepásći.

mielorybowie. głębokości morskie.

8 Ogniu/ gródzie/ śniegu/ lodzie/ y wietrze gwałtowny: ktore czynicie rozkazanie iego:

páro. H.

9 Gory y wszytkie págorki: dziewá owoc dáfce/ y wszytkie Cedry.

drzewá do budowania wysokie.

b

10 Zwierzetá/ y wszytko bydło: rzeczy pláżáfce/ y práśtwo strzdláfce.

11 Krolowie ziemscy/ y wszytcy narodowie: kśiáże: tá/ y wszytcy sędziowie ziemscy.

12 Młodzieńcy y pánienci/ stárzy y młodzi niech imie PANSKIE chwala: i bo wywyższył sie imie iego samego.

14 Chwalá iego ná niebie y ná ziemi: i bo wywyższył rog ludu swego.

wywyższy. G. moc.

G.

Chwała Boża należy wszystkim świętym jego: synom
Izraelskim / ludowi bliskiemu jego. "Alleluia".

wody na niebie

Wody które są na niebie.) To jest / nąd obłoki / które pisano nie-
bem pospolicie zowie. Aż to niektórzy rozumieją o niebie wo-
dnym / albo kryształowym / które mówią że jest pod nawyż-
szym niebem.

Rzeczy płazujące.) Serpentes, rozumieją się także ryby pływające
w wodzie / i tak y gąsiny czołgające się po ziemi.

150

PSALM CXLIX.

Cantate Domino canticum nouum.

Królowi Chrystusowi śpiewać kase / i on swoje zbawi / y da im
moc skłaniania poganow. Jest prorokniacy / o zwycięstwie Ko-
ściół Bożego.

Alleluia.

Śpiewaycie PAN / pieśń nowa: chwala ie-
go niech będzie w zgromadzeniu świętych.

Niech się weseli Izrael w stworzycielu swo-
im: a synowie Syonscy niech się radują w królu
swoim.

Abó, na pisać
ce.

Niechaj imię jego chwala w śpiewaniu spo-
cznym: na bebnie / y na arfie niechaj mu grają.

w zbawieniu.
G.

Bo się kocha PAN w ludu swoim: a podwyższy
ciężkie ku zbawieniu.

Rozwesela się świeci w chwale: rozradują się w
łożnicach swoich.

Abó w wyszła
nia.

Wysławiania Boga będą w gardle ich: a mie-
cze z obu stron ostre w rękach ich.

Abey czynili pomste nąd pagány; a skłanianie mie-
dzy narody.

Abey powiązali króle ich petami; a słachy ich lan-
cuchy żelaznymi.

Abey uczy

9 Aby uczynili o nich prawo napisane: Tę jest
chwałę wszystkim świętym jego. "Alleluia".

'będzie. G.
'G.

a

2 W stworzycielu swoim.) W Żydowskim tu jest znaczenie wy-
rażona tajemnicą Trojce przenaświadczy. Bo tak to miejsce
w Żydowskim czytamy: w stworzycielach swoich. Także y v Jo-
bá w 32. Bedy Bog stworzyciele moi. A v Jśta : 54. 5. Iż
będzie pánował nád toba stworzyciele twot / Pan zastepow.
A zaśie 44. 1. To mowi Pan / Stworzyciele twot. y 14. Pan
Stworzyciele twot. Czym znác Pismo s. dác / iż w Boświe
jest wiecey osob niżli jedná.

Troycá S.

P S A L M C L.

Laudate Dominum in Sanctis eius.

Wszelkiego ducha tu chwaleniu Bogá / wszelaka muzyka
nápomina.

I

Alleluia.

a

A

Chwalcie 'Páná' w świętych przybytkach jego:
chwalcie go 'ná sferokim niebie' mocy jego.

'Bogá. G.H.
'ná rozpostrze-
niu.

2

Chwalcie go w możnościach jego: chwalcie
go według mnostwa wielkości jego.

b

3

Chwalcie go głosem traby: chwalcie go ná árśie
y ná cytrze.

4

Chwalcie go ná bebnie y ná piseczalce: chwalcie
go ná strunách y ná orgániach.

5

Chwalcie go ná cymbalech głosnych: chwalcie
go ná cymbalech krzykliwych: i 'wszelki duch nie-
chay Páná chwali. "Alleluia".

6

'ábo cokolwiek
technie.
'G.

a

I

W świętych jego.) Hieronim s. z Żydowskiego wykładá / w
świętymiego. Drudy / w świątyni jego. A Salir y inni / w
świątobliwości tego. Grekowie o ludziach świętych zgodnie
wykładá. Co nie jest Żydowskiemu przekładowi przeciwno.
Bo y w ludziach świętych pokázanie się świątobliwość Boża / y

w iákich świe-
tych Bogá chwa-
lic mamy.

Orgány y mu-
zyki w kościele
zalecone.

świeci są osobliwie światłocami albo przybytkami Bożymi / Kto-
ry w nich mieszka. y może się Żydowskie tak rozumieć : Chwalcie
Pana we wszystkich tych rzeczach które duchem tego są poświęco-
ne. między którymi pewna jest że ludzie święci przodek trzymają.

Chwalcie go na arfie y na cytrze.) Stad widzimy / że się godzi
organ / y rozmaitych instrumentow muzycznych w kościele ku
chwale Bóży / y ku wzbudzeniu serc ludzkich do na-
bożeństwa y do wesela duchownego/
wiywać.

K O N I E C P S A L T E R Z A.

W I E R S Z E, K T O R Y M I K O S C I O Ł W S Z Y-
T K I E P S A L M Y K O N C Z Y.

Chwała Ojcu / y Synowi / y Duchowi świętemu.
Jako była na początku / y teraz / y zawsze ; y na
wieki wieków. Amen.

PIESNI KTORE MIE-
DZY PSALMAMI W KO-
SCIELE SPIEWAIA.

Z STAREGO TESTAMENTU.

Pieśń trzech młodzieńców.

Dan:3. 52

Benedicite omnia opera Domini Domino.

Trzy młodzieńcy od Żabudodonozora króla w ognisty piec
wrzuceni y dziwnie wybawieni / wsego stworzenia zwolpwiła /
aby im pomogły Páná Boga chwalić. Tak iáko y Dawid w
Psálmie 148.

- 1 **B**łogosławcie wszystkie spáwry Pánskie Páná:
Chwalcie y wywyższaycie go ná wieki.
- 2 Błogosławcie ánielowie Pánscy Páná: bło-
gosławcie niebiosá Páná.
- 3 Błogosławcie wody wszystkie / ktore sa ná niebie/
Páná: błogosławcie wszystkie mocy Pánskie Páná.
- 4 Błogosławcie słońce y miesiąc Páná: błogosta-
wcie gwiazdy niebieskie Páná.
- 5 Błogosławcie dżdzu y roso Páná: błogosławcie
wszystkie wiátry Boże Páná.
- 6 Błogosławcie ogniu y ciepłá Páná: błogosław-
cie żimo y lato Páná.
- 7 Błogosławcie rosy y sżrony Páná: błogosławcie
mrozy y żimná Páná.
- 8 Błogosławcie lody y śniegi Páná: błogosławcie
dni y nocy Páná.
- 9 Błogosławcie światłości y ciemności Páná: bło-
gosławcie błyskawice y burze Páná.
- 10 Błogosław żemie Páná: chwal y wywyższay go
ná wieki.
- 11 Błogosławcie gory y págorki Páná: błogosław

cie wszy

cie wszytkie wrodzącie ná ziemi Pána.

Błogosławcie Źródła Pána: błogosławcie mo- 12
rzá y rzeki Pána.

Błogosławcie wielorybowie / y wszytkie rzeczy ru- 13
chające sie w wodách Pána: błogosławcie wszyscy
ptacy powietrzni Pána.

Błogosławcie wszytkie zwierzęta y bydletá Pána: 14
błogosławcie synowie ludscy Pána.

Błogosław Izráelu Pána: chwal go y wywyższaj 15
ná wieki.

Błogosławcie káptani Pánscy Pána: błogosław 16
cie słudzy Pánscy Pána.

Błogosławcie duchowie y dusze sprawiedliwych 17
Pána: błogosławcie święci á pokornego sercá Pána.

Błogosławcie Anániaszu / Azáriaszu / Misáelu / Pá- 18
ná: chwalcie go y wywyższajcie ná wieki.

Błogosławmy Oycá / y Syná / z Duchem świętym: 19
chwalmy y wywyższajmy go ná wieki.

Błogosławionyś jest Pánie ná rozpostrzeniu nie- 20
biestkim: y chwalebny / y sławny / y wywyższony
ná wieki.

Pieśń Isaiaszá Proroka.

Confitebor tibi Domine.

Prorok / w osobie Kościół / Bogu dziekuteżá zbawienie przez
Pána Chrystusa sprawione / y zá gniew Boży od narodu ludz-
kiego oddalony.

Dziekuje tobie PÁNIE, że aczes sie był rozgnie- 1
wał ná mie: ale sie odwrócił gniew twoy / á 1
pocieszyłeś mie.

Imiele.

Oto Bog zbawiciel moy: z wśnoścía czynić bede / 2
á nie bede się bał:

Bo PÁN jest moc moia y chwata moia / y sstał mi
sie zbawieniem.

Iza: 12.

2. Mo: 15.
2.
Psal: 117.
14.

Bedziecie

- 3 Będziecie czerpác wody z radością z zdrojow zbá-
 4 wicielowych: i y rzeczećie w on dzień; Wysławiaj-
 4 cie P A N A y wzywajcie imienia iego:
 Oznáymuycie między narody 'wynalazki iego:
 przypominajcie że wysokie jest imie iego.
 5 Śpiewajcie P A N A bo wielkie rzeczy uczynił: o-
 6 powiádaycie to po wszytkiej ziemi.
 6 Ráduy sie y chwał obywatelu Sroniski: bo wiel-
 ki jest w pośrzód ciebie święty Jsráelski.

Głos Proroka,
 którym obfity
 łaski y mądro-
 ści pod nowym
 zákonem obie-
 cując.
 sprawy y rady
 iego.
 y wykrzykay.

Pieśń Ezechiasza Krolá.

Ego dixi in dimidio dierum meorum.

Pokázanie naprzód / w takim scásunku byl / kiedy od Jsráasza w-
 szedł i y umrzeć miał / y ciężkość choroby swej opisał. Potym
 dziełnie Bogu / że mu ieszcze żywota przedłużył.

- 1 A Pismo Ezechiasza Krolá Judskiego / gdy byl zácho-
 2 rzał / y ozdrowiał z niemocy swej.
 2 **E** Am rzekł: W połowicy dni moich porde do
 3 bran piekielnych.
 3 **S** 'Szukałem' ośátká lat moich: i rzekłem;
 4 iuż wieccy nie wyrze Páná Bogá ná ziemi żywiacych.
 4 Nie ogladam wieccy człowieka y miéstká iego
 5 'w pokoiu'.
 5 Wiel móy przeminął: y przeniesion jest odemnie /
 6 iáko budka pasterka.
 6 Wzrzon jest iáko nic od tćaczą żywot moy: gdym
 7 ieszcze rosnąć miał / przerznął mie / od zaránia aż do
 7 wieczorá dokonał mie.
 7 Miałem nádzienie aż do zaránia: ále on iáko lew tát
 8 polamał wszytkie kości moie.
 8 Od zaránia aż do wieczorá dokonał mie: iáko
 młode iáskolecze tákem szcebiótá / á szukałem iáko
 gołebicá.

Dziękowanie
 ná pismo zostá-
 wione.
 do grobu, to
 jest, umre.
 pozbyłem.
 skrynie Bożej
 w kościele iego.
 áb, ná wiecie.
 H.

recz za mie. H.	Żemdląły oczy moje / poglądać ku gorze.	9	
"H.	PANIE gwałt cierpie / 'odpowiedz za mnie': coż rzeke / albo co mi odpowie / gdyż to on sam uczynił?	10	
	Bede rozmyślał 'przed toba' wszystkie lata moje / w gorzkości dusze mojej.	11	C
'skaraleś mie, y ożywiłeś mie. H.	Panie / jeśli tak żywia / y jeśli taki jest żywot ducha mego: 'połarzęś mie / y zaście ożywiś mie': oto w po-	12	c
Dziękuję za żywota przedłużenie.	koju gorzkość moją nagorzeczyś.		
'nie beda vsąd prawdy twoicy.	Alles ty wyrwał dusze moje aby nie zginela: zārzu- ciłeś nāzad wszystkie grzechy moje.	13	
	Abowiem nie piekło będzie cie wyznawać / ani śmierć będzie cie chwalić: 'nie beda czekać ci kto- rzy w dot wstępuia prawdy twojej.	14	D
'pieśni.	Alle żywy / żywy ten cie chwalić będzie / iako y ia dżisia: oćiec synom będzie opowiadał prawdę twoję.	15	
	PANIE zachoway mie: a my 'Psälmy nasze spie- wać będziemy w domu PANSKIM, po wszystkie dni żywota nāszego.	16	

(w połowicy dni moich.) To jest / wieku mego. Bo mu nā ten czas nie było tedno trzydzieści y dziesięć lat.

(Y mieszkającego w pokoju.) To jest / ludu Bożego / po odpędze- niu y porażeniu Senacheryba nieprzyjaciela / vspokoionego.

Oto w pokoju gorzkość moją.) Jakoby rzekł: Sprawiwszy nam pokoy po odpędzeniu Assyryczyków / tam cieśko zachorzał.

Pieśń Anny matki Samuelowey.

Exultavit cor meum in Domino.

Anna matka Samuelowa vprosiwszy syna v Pānu Bogu / y szbywszy sromoty pierwsey nieplodności / Pānu Bogu z weselēm dziękuię. A ta pieśń jest pieśnią Błogosławionęj Panny Matkcy bārzo podobna.

'chwała albo sła- wa moia. w PANV. H.

E Ożradowało sie serce moje w PANV: y podniosł sie 'rog moy' w Bogu' moim. Rozszerzyły sie vszā moje nād nieprzyjacio-
ly memi:

1. Krol: 2.

Luk: 1.

1
A

ly memi : bom sie rozweselilá w zbáwieniu twóim.

2 Nie máš tak swietego / iáko iest P A N : Bo nie máš inšego oprocz ciebie : y nie máš tak mocnego / iáko Bog náš.

3 Nie mówcieš nápotym wiele hárdych rzeczy / chlubiac sie.

Niech odstapia od ust wášych stáre mowy : ábo wiem P A N iest Bogiem wšelkiey wiadomošci : á iemu myšli sa znátiome.

4 Luk mocarzow zwyciezon iest : á niemocni sa mocá przypasáni.

^oobdárzeni.

5 Nášyceni pierwey / zá chleb sie náymowáli : á gło-
dni sa nášyceni.

Alž y nieplodna porodžilá wielu : á máta ca wiele synow zemdláta.

6 P A N ymarza y ožywia : dowodži ^obo pieklá / y wy-
wodži z niego.

^oná imierz.

7 P A N zuboža / y zbogáca : poniža / y podwyżša.

8 Wzvodži z prochu nedžnego : á z gnoiu podnoši vbožiego.

Abysiedžiat z kšiažety / á stolice chwały otrzymat.

Abowiem P A N S K I E sa ^ozawilášy žiemie / á ná nich swiat zátožyl.

9 Ugi swietych swych záchowa : á niezbožnicy v-
miléna w ciemnošciách : bo nie síla swoia zmacnia sie czlowiek.

^olupy. H. to iest, przednicy se czešci, iáko wšchodnia, zá-
chodnia, polu-
dniowa, y pul-
nocna stróná.

10 Beda sie bač P A N A przeciwnicy iego : á on ná
nie zágrzmi z niebá.

P A N bedžie sadžit gránice žiemie / y da páno-
wánie krolowi swemu : y wywyżšy ^orog Christusa
swoiego.

^ochwałé ábokro-
leštwó.

2. Mo : 7.
5.

Piešň Moyžesžová.

Cantemus Domino, gloriošè enim.

21 ů

Po przes

Po przeprowadzeniu ludu Izraelskiego przez morze czerwone /
po utopieniu Pharaóna y z woyskiem tego w tymże morzu; Moys
zesz z synami Izraelskimi / á osobnie Marta siostra tego z białymi
głowami / ta pieśńa dzieła Pánu Bogu. Słusz kościołowi /
przez krew Chrystusowa z mocy cząstowskiej wybawionemu.

S Pierwamy P *AN* V: ábowiem wielmożnie 1
A
sie wstawił / koniá y iężdzcá wrzucił w morze.
P *AN* moc moia y chwala moia: y szał mi 2
sie zbawieniem.

Tenci jest Bog moy / ktorego wielbić bede: on
Bog oycá mego / ktorego wywyższyć bede.

PAN. H. G.

P *AN* iáko mąż waleczny / wśzechmocny / imie ie 3
go: y wozy Pharaónowe y woysko tego wrzucił w 4
morze.

Czelnieysze kśiażetá tego potonely w czerwonym
morzu: y gtebokości zakryły ie / posli ná gtebia iáko 5
kámieni.

Práwica twoia P *AN* I E wielmożna sie okazała 6
w mocy: práwica twoia P *AN* I E, zbitá nieprzyia-
ciela: y á w wielkości chwały twoiey poráziłes spze- 7
ciwniki twoie.

Spuściłes gniew twoy / ktory ie pożart iáko sto- 8
me: y á tchnieniem zapálczywości twoiey zgromá- B
dziły sie wody.

*iáko mur. G.

Stáneta woda plynaca: *skupiły sie gtebokości 9
wod w pośrzod morzá.

Rzekł nieprzyiaciel: Pogonie y poimam; rozdzie-
le korzysci / násyćci sie dusá moia.

Dobede mieczá mego / y pobije ie reka moia.

Ale wionat wiátr twoy / y okryło ie morze: poto- 10
neli iáko ołow w wodách gwałtownych.

Bogami. H.

Ktoż podobny tobie między "mocarzami" P *AN* I E? 11
Kto podobny tobie: tak wielmożny w swiátości /
stráśny / y chwalebny / y czyniacy dziwy?

Ściagna

12 Ściagnąłeś rękę twoją / y pożarła ie ziemią: y by-
13 les wodzem z miłosierdzia twego ludowi ktoryś
odkupił.

Y domiozłeś go mocą twoją do mieszkánia twego
świétego.

14 Powstałi narobowie / y rozgniewáli sie: bolesći
ogárneli obywatéle Philistynskie.

15 Tedy sie strwożyły kśiażetá Edomskie / stráchu sie
nábráli mocarze Moábscy / zdreśli wsišcy oby-
wátelé Chánáneyscy.

16 Niech pádnie ná nie strách y boiaźń / od możności
rámienia twego.

C Niechay sie nie ruśa' iáko kámién / áż przydzie ^{Niech sie stána}
lud twoy P A N I E: áż przydzie lud twoy ten / kto ^{nie ruchomi.}
rys otrzymat.

17 Wprowadziš gi / y wsádziš ná gore dziedziectwa
twego / w namocnieyszym mieszkániu twoim / ktoreš
ty P A N I E nágotował:

18 Ná miejscu twym świetym ktore vmocniły rece
twoje: P A N będzie krolował ná wieki y dálej.

19 Abowiem wiáchał iezdny Pháráo' / z woźmi y z ^{Koń Pháráo}
ieżdnymi swymi w morze: y wrocił ná nie P A N wo- ^{nom. H.}
dy morskie.

A synowie Iśráelscy chodzili po sussy / przez po-
srzodek iego.

Pieśń Hábákukowá.

Domine audiui auditionem tuam.

Hab: 3.

W tym piéniu Prorok prósi / naprzód áby Pan Bog lud swoy
pokarawšy / zásie w láske pytał: Jáko przed tym dla wybáwie-
nia tegoš ludu dziwne cudá czynil ná czerwonym morzu / ná gorze
Synái / w ziemi obiecány / zá Mojżesá / Jozuego y innych se-
dłow. Potym opowiedziawšy ziemi Żydowskiej przyszłe spusto-
śenie / o przywroceniu zásie Iśráelscyków do swej ziemi proroka

te. Ale duchownie rozumieć (takto to Hieronim s. y inni wykładają) opowiada Prorok wszystko to co Bog Ojciec przez Syna swego dla ludzi odkupienia y zgromadzenia Kościoła sprawował miał.

Modlitwa Zabajutá Proroká za niewiadomości.

PANIE, słyszałem powieść twoją: y uklęknę. **P**ANIE, sprawę twoją / w posrzedku lat ożywi ją.

W posrzedku lat oznajmi ją: gdy się rozgniewałeś / wspomniś na miłosierdzie.

Pan 'od południa' przyjdzie: a światy z góry Pharán. *

Okręci niebiosá wielmożność jego: y pełná jest ziemiá chwały jego.

Błask jego będzie iáko świećcość: a rogi w rękę jego.

Tam jest zakryta moc jego: y przed obliczem jego poydźcie śmierć.

A wynidźcie diabeł przed nogami jego. y 'stánu y rozmiężył ziemię. (wieczne.

Poryzał y rozwiązał naroby: y skruszone są góry. Zmizyli się págorci światá / przed drogami wieczności jego.

Dla nieprawości widziałem namioty Murzynów: zadrża namioty Wádianów.

Jzali ná rzeki rozgniewałeś się PANIE? áza ná rzekiigniew twój? áza ná morze rozgniewanie twoje?

Który wsiadaś ná konie twoje / a wozy twoje są zbawienie.

Wzbudziáć wzbudziś tuł twój / według przysięgi pokoleniam ktoras uczynił. *

Rozdzieliłś 'rzeki y ziemię': y widziały cie y rozniemogły się góry / potop wodny przeminął.

Wydała ochłan głos swój / gdy wysokość twojá podniosła ręce swoje.

Wcielenia Syna Bożego. Euseb. August.

Gdy przyjdzie wypełnienie czasu. Gal. 4. 'od Themaná.

H.

*Selah. H.

'powstałszy z martwych zbudował kościół swój powstęchany.

'iż ten który jest wieczny, raczył do ludzi przyść, aby je odkupił.

Hieron.

*Chusánskie. H.

*Selah. H.

'rzekami ziemię. H. Przez rzeki, miásta; a przez góry, krocie rozumieć.

- 11 Stojice y miesiac stáneli w městáníu swoim: ^{Christus y ko-}
chodžily po svěátlu stráž tvojich / po blásku blýská- ^{šiol' iego.}
wice dřewcá twego.
- 12 W zágniwáníu podeptales' zemié: á w zapál-
czywošči wczynites' zdumíale narody.
- 13 Wyšedtes' ná zbáwienie ludu twego / ná zbáwie- ^{z pomázánem.}
nie z Christusem twóim. ^{Antychristá.}
Zbiles' głowe z domu niežbožného: obnážyles' ^{* Selah. H.}
grunt iego až do syie.*
- 14 Překlales' bertá iego / głowe żołnierzow iego / ^{krolowánie ie-}
přichodžacych iáko wicher aby mie rospřošyli. ^{go.}
Rádost' ich byla iáko tego ktery požera vbogíego
w skrytošči.
- 15 Vczynites' w morzu droge kóniom twóim / ná blo-
čie wod wielkích.
- 16 Vlyšlatem á zádržal žywot moy / od głosu tego trze-
sly sie wárgi moie.
- i Niech wnidžie zgnítošć w kóšči moie: á podemna
niech gmerze *robactwo.*
- k Bych iedno odpoczal w džen' utrapienia / á bych ^{w džen' sadny.}
wstapil do ludu nášego přezepášaného. ^{mežného, ktož}
17 Abowiem figá nie záfwtínie / á nie bedžie owocu ^{ry sie mocno}
w winnicách: ^{spřeciwił Dia-}
Omlyli robotá oliwy / y polá nie dádba žywnošči: ^{blu y Antychris-}
Wyždycháta owce z owczárnyey: y nie bedžie by- ^{stowi.}
blá w oborách.
- l 18 A ia bede sie w P A N radoval / y bede sie weselit
w Bogu Jesúsie moim. ^{zbáwícielu.}
- 19 P A N Bog jest moca moia / y wczyni iáko ielenie
nogi moie.
- A po wysokóščiách moich poprowádži mie: ^{žwyčiežcy. H.}
čiežcá' psálmy spiewáíacego.
- a 2 w pořádku ladžywa.) Tu Lxx. Duchem přetochim přyždá ^{Národzenie}
^{Pánskie.}

Christus od po- łudnia przy- szedł.	li te słowa : W pośród dwu zwierząt poznaj biedniejsi. Tym iśmiej wyrażali narodzenie Pańskie w słayni y we ślobie / między dwu zwierząt / tedy poznany był od pasteriow. Pan o południa przyjdzie.) To jest / z łona Oycy swego / gdzie sąwsie jest południe. Hieronim s. świadczy że słyszał / gdy ieden dyd te słowa tak wykladał : Od południa / to jest z Betlehem / ktore leży na południe / ktorego wykładu Euthymius y Theodoretus nastładnia.	3	b
Z gory Phara- ná.	A świąty z gory Pharań.) Lxx. to przełożyli : A świąty z gory ciemistej y gestey. To jest (tak Theodor. y Theophilact. wy- kładają) z Jerusaleem ktore wszystkiej laskami opływało / y pod cie- niem Bozym było. Abo tak Euthymius y Theophilact. rozu- miele / z błogosławionej Panny Marii / ktora y wysiła jest nado wselkie stworzenie / y laska Boża ścimentona. Aon dyd / o ktorym s. Hieronim tak : Ten ktory powstanie z Betlehem / jest on ktory dał zakon na gorze Synaj. Bo gora Pharań bliska jest gorze Synaj. Skąd znacie / że te pieśni stary Doktorowie sąwsie o Pannu Christusie rozumie / y wykładali ; a nie o dobrodziejstwach dła- nych synom Izraelskim na puszy.	3	c
Proroctwo o maci Pánskiej.	W wielmożność tego okryła.) Bo skoro się narodził / śpiewali an- iołowie chwale na wysokość. Błask tego w przemienieniu : a w umiejętności / rogi krzyżowe w rełach tego. A tam w krzyżu była za- kryta moc tego / tedy śmierć y czarta zwyciężył.	3	d
Kazanie Apo- stolskie.	Przed obliczem tego pojdzie śmierć.) Skutek meki Pańskiej / śmierci śmierci zwyciężenie / y diabła wygnanie.	5	e
Sad Páński.	Poyrzał y rozwiązał / narody.) Abo raczej y rozstąpiły się naro- dy / nawrócone przez Kazanie Apostolskie. A gory wieczne / sa kro- lowie wielcy / pągorzki zśś / mnięysie kściatę.	6	f
	Dla nieprawości.) Tu pocyna mówić o sadzie / ktorym Bog pokarze te wszystkie / ktory Christusowi nie byli posłuszni / abo wierne tego przesładowali.	7	g
	Izali na rzeki.) Jakoby rzekł : Oblasz Pante przed tym gniew twoy na wodach morza czerwonego ; izali także wczynisz przypodośńczeniu światu / kiedy wstędziesz na konie twe / abyś walczył z swymi.	8	h
	Niech wnidzie zgniłość.) Jakoby rzekł : Tu mie ściec / tu mie pal / miły Pante / bych tedno był zbawion.	16	i
	Abowiem figi nie zalewnie.) Abowiem na on czas dla wiel- kości przesładowanta / będzie wielki niewrodzaj w enotach ; Be- dzie obfitowała nieprawość / a ożebnie miłość. Matth : 24.	17	k

1

18

W Bogu, Iesúsie moim.) W Żydowskim iáko teraz punktá sa/
nie położono náswietšego imienia IESVS, ále yw. Iſzhi, to jest/
zbáwieniu moim. Lecz podobieſtſtwo iſ Protok nápiſal ſámo
imie Ieſus / ktore Żydz ſtracáć myſli / y piſáć tymi tſzemá literká
mi yw / iáko ná tytule Krzyża s. w Rzymie ſwiádeczy je wiátał
Ribera. X pſzetos Hieronim s. nie przełożył w Bogu zbáwicielu
moim; ále w Bogu Ieſúsie moim. X Lxx. w Bogu zbáwicielu mo
im. Cháldáyski záś tłumác; W Bogu ſprawcy zbáwienia mego.

Imie Ieſus.

5. Mo: 32.

Pieſń Moyſeſzowá.

Moyſeſz / przed ſáma ſmiercią / wiádac; Boſkiego obháwienia /
iſ lud Iſráelski Boga ſwego odſłapáć / y od niego miał być ſtodze
karán: ; Boſkiego roſkázania te pieſń złożył / y náuczył teſ ſynow
Iſráelskich / áby im ná potomne czáſy bylá ſá ſwiádecztwo / y ſlo
ſci ich / y ſpráwiedliwoſci Boſkiej. Oſwiádeczywſy ſie tedy przed
niebem y ſtemta / á Páná Boga im záleciwſy / ſtodze grotni y ſtro
fuie on lud przewrotny / przypomináac im oſobliwe á roſtſzne
Boſkie dobrodziejſtwa: po ktorych przećie Boga opuſciwſzy zá
bálwany ſie wdáwali / prze co teſ ſpráwiedliwie karał. Wſáák je
im obiecuje Boſkie miłóſterdziej / y zwycięſtſwo nád nieprzyácto
ly / teſli ſie do niego prawdziwie náwroca.

1 **S**łuchaycie niebioſá co ia mówie / ſłuchay ſie
ſmio rzeczy vſt moich.

2 Niech popłynie iáko deſzcz náuka moia: nie
chay páda iáko roſá wymowa moia.

3 Jáko deſzcz ná ſirolá / á iáko krole ná ſielona tra
we: i bo bede wzywáł imienia PANSKIEGO.

4 Daycie wielmoſznoſć Bogu náſemu / i ſpráwy
Boſze ſa doſkonále / á wſytkie drogi te ſpráwiedliwe.

5 Bog ieſt prawdziwy á nie máſ w nim niepráwo
ſci: ſpráwiedliwy y práwy: i grzeſzyli przećiw iemu
nie ſynowie iego ſmrody bałwanskimi.

6 Narodzie zły y przewrotny / i izáli to oddawaſ
PANU, ludu głupi á ſalony?

Aza nie on ieſt Oycem twoim / ktory cie nábył / y
ktory cie uczynił y ſtworzył?

ktory nie ſa
godni áby ná
potymbyli zwá
ni ſynámi iego.

Am

Wſpomni

Wspomni na dawne czasy: rozmyśl sobie one prze- 7
ste wieki.

Spytay oycá twego / á onci oznaymi: stáršych
twoich / á onič powiedza.

Gdy Wawýžšy dzielił narody: gdy podzielał syny 8
Adámowe.

Zatożył gránice ludziom / wedlug liczby synow
Iśráelskich.

Bo dšiat P A N S K I iest lud iego: Jákob iest šnur 9
pomiáry dšiedzicwá iego.

opátrzył go do
státkiem.

Wálazł go w ziemi pustey / ná miejscu strášnym / 10
y ná głebokiey pustyni.

Wodšil go w kolo / y wzył go / y strzegł go iáko źrze-
nice oká swego.

Jáko orzeł wywabia ku latániu orletá swe / y lata 11
nád nimi.

Tak on rozšerzył strzydłá swoje / y wšiat go ná sie-
y nošit go ná rámionách swoich.

Sam P A N był wodzem iego: á nie był z nim Bog 12
obcy.

Posádził go ná wysokiey ziemi: áby pożywat owo- 13
cow polnych. (stáły.

A žeby ssał miód z opoki / á oliwe z natwárdšey
zeby iadł mášło z krow / á mleko z owiec / z tłusto- 14

Ná tey go rze-
były pástwiská
bárzo dobre.

šćia iágniát y báránow: ná gorze Wášanškiey wy-
chowanych.

krew iągody
winney. Hebr.

A kóžly / z nawybornieyšym chlebem pšenicznym:
á žeby pił co nalepše wino.

A ták roztył on lud vmitowány / y poczał wierzgáć: 15
roztył / ztlušćiał y rozetkał sie.

W opušćit Boga stwórzyciela swego / á odstąpił
od Boga zbáwiciela swego.

Zydowie, bál-
wany obrzydło-
šćia zowia.

Rozdražnili go przez cudze Bogi: á przez obry- 16
dlošći swe ku gniewu wzrušyli.

Ošiarowá

17 Osiárowáli czártom á nie Bogu / Bogom ktorych nie ználi.

Nowoeni á swieży bogowie nášáli / ktorych nie chwalili oycowie ich.

18 Boga ktory cie vrodził opuściles : y zapomniales pána stwórcy ciá twego.

19 Co widzac PAN rozgniewal sie / iż go obiąsili synowie iego y córki.

20 Rzekł: Skryje od nich oblicze swoje : á obaczcie iáki ich koniec bedzie.

Abowiem to iest narob przewrotny y synowie niewierni.

21 Oni mie rozrzewnili sluzac temu co nie iest Bogiem : y rozdrażnili mie / ničemnościami swemi.

22 A ia ie teź rozrzewnie przez te ktorzy nie sa ludem : y przez narob głupi rozdrażnie ie.

23 Bo sie ogieni zapalit w zapálczywości moiey : y będsie gorzał aż do spodka piekła.

24 Y wyźrze ziemię z iey vrodząciem / y grunty gor wypali.

25 Zgromádze ná nie wszystko złe / y strzaly moje wystrzelam w nie.

26 Wyzdycháia globem / y ziedza ie ptacy kłwaniem iádowitym.

27 Zeby zwierzece wysle ná nie / z iádem gadzin czotgáiacych sie po ziemi y węzow.

28 Nadworza pobije ie miecz / á w zawárciu strách / ták mlódzieńce iáko y pánni / ták ssace dzieci, iáko y stáre ludzie. (tke.

29 Rzekłem : Bedyż sa: wygládze z ludzi ich pániá : Ale to obdłóży / dla gniewu nieprzyiaciól moich :

30 aby sie stad nie pyśnili ich nieprzyiaciele. Y nie rzekli ; Beka nášá wysoka / á nie PAN, to wszystko spráwiłá.

Takim teraz Bogiem Nowo- chrzescency czynia Chrysta Pána, któryby przed Maria nie był.

Bogami nikczemnymi y fałszywymi, bálkami.

Bo to jest naród bezrozumny / á bez baczenia: ? day 28
 Boże áby mądrzy byli / y rozumieli / y opátrowali rze 29
 czy ostateczne.

Jáko przed tym ieden wganiał tysiąc / á dwa ściągáli 30
 dziesięć tysięcy.

Jzali nie przeto / iz P A N ich záprzedał ie: á Pan 31
 záwárt ie w rekach nieprzyiącielskich ?

 Bo nie jest Bog náš iáko Bogowie ich: y nie 31
 przyiąciele náš / sa sedziowie.

Ż winnice Sodomstey winnicá ich: y z przedmie 32
 ścia Gomoreyskiego.

Winna iągoda ich / iągoda żolci: á groná bárzo 33
 gorzkie. (wleczoney.)

Wino ich jest żolc smokowa: á iad żmijowy nie 33

Jzali te rzeczy nie sa skryte w mnie / y zápieczeto 34
 wáne w skárbiech moich ?

Moiác jest pomsta / á ia im oddam czasu swego: 35
 áby sie ich nogá powálitá.

Blizko jest dzień zginienia ich: y czasy sie przedko 36
 przyblizáia.

Bedzie P A N sadził lud swoy: á zmiłuię sie ná 36
 slugami swemi.

Gdy wyrzy / iz wstátá reka ich, y wieźnie też pomár 37
 li: á ostatek ich zniszczał.

A rzecze: Gdzież sa Bogowie ich / w ktorych ná 37
 dziecie mieli ?

A ktorych ofiar tłustość iadáli / á wino ich mo 38
 krych ofiar pili.

Niechay wstána á rátnia was: á niech was w po 39
 trzebie obronia.

Obáczcieś zem ia jest sam: á nie máś inšego Bo 39
 gá oprocz mnie.

Ia zábię y ia ożywie: ia zranie y zlecze: á żaden 40
 nie będzie mogł wydzieć z reki moiey.

40 Podniosę ku niebu rękę moję / y rzekę: żywie ia na wieki.

41 Jeśli zaostrze miecz mój iako błyskawice / a jeśli weźmie szad w rękę moję.

Tedy się pomścze nad nieprzyjaciół moimi / y odwetuję tym którzy mi nienawidzieli.

42 Strzały moje krwιά ich napóje: a miecz mój naje sie mieśią.

Ze krwi pobitych y z poimania odkrytey nieprzyjacielskiej głowy.

43 Chwalcie narodowie lud iego: bo sie będzie mścił krwi slug swoich.

A uczyni pomstę nad nieprzyjaciół ich: a będzie miłosć swą ziemi ludu swego.

z więziom poimanych, którzy iako niewolnicy będą bez czapki chodzić.

PIESNI Z NOWEGO TESTAMENTU.

Pieśń Zachariaszową.

Benedictus Dominus Deus Israel.

1 **B**łogosławiony Pan Bog Izraelski: iż nawie-
dził y uczynił odkupienie ludu swiego.

2 A podniósł róg zbawienia nam / w domu Dawida słuzebníka swego.

3 Jako opowiadał przez usta świętych / którzy od wieku byli prorokow swoich.

4 Wybawienie od nieprzyjaciół naszych / y z ręki wszystkich którzy nas nienawidzą.

5 Aby użył miłosierdzia z ojc naszych: y wspominał na testament swój święty.

6 Na przysięgę którą przysięgał Abrahamowi oycu naszemu / że nam to dać miał;

Luk: 1.

Jzbyśmy/wybawieni będą z ręki nieprzyjaciół na- 7
szych/bez boiaźni mu służyli/

W światobliwości y sprawiedliwości/przed nim/ 8
po wszystkie dni żywota naszego.

A ty dzieciatko prorokiem Nawiższego będziesz 9
nazwane: Bo poydziesz w przod przed oblicznością
Pániska / abyś gotował drogi jego.

A izbys dat naukę zbawienia ludowi jego / na od- 10
puszczenie grzechow ich.

Dla wnetrzności miłosierdzia Boga naszego / 11
przez ktore nawiedził nas Wschod z wysokości:

Aby zaświecił siedzącym w ciemności y w cieniu 12
śmierci: ku wyprostowaniu nog naszych na droge
pokoiu.

Pieśń Panny Máriej Boga rodzice.

Magnificat anima mea Dominum.

Wielbi duszą moją Pána: 1
A rozradował się duch mój/w Bogu zbá- 2
wicielu moim.

Jz weyrzał na miłość służebnice swoiey. Abo- 3
wiem oto od rad błogosławiona mie zwać beda w-
szystkie narody.

Abowiem wezynił mi wielkie rzeczy on ktory możny 4
jest/ y święte imię jego.

A miłosierdzie jego od narodu do narodow/boia- 5
cym się jego.

Wykonat moc ramięm swoim/rosproszył pyśne 6
myśla sercá ich.

Ślózyl mocarze z stolice/ á podwyższył niżkie. 7

Láknace nápełnił dobrámi: á bogacze z niszczym 8
odprawił.

9 Przyiat Izráelá sluge swego / wspomniawszy ná
miłosierdzie swoje.

10 Jáko mowil do oycow nászych / do Abraháamá / y
potomstwa iego ná wieki.

Pieśń Symeonowá.

Nunc dimittis seruum tuum Domine.

1 **N** Teraz Pánie opuszczasz sluge twego w poko-
iu / według słowa twego.

2 **G**dyż oczy moje oglądały zbawienie twoie:

3 Ktoś zgotował przed oblicznością wszytkich
ludzi:

4 Świátość ná obśławienie pogánów / y chwale lu-
du twego Izráelskiego.

Pieśń Ambrożego y Augustiná S.

Te Deum laudamus.

Ciebie BÓże chwalimy: ciebie Pánem wy-
znawamy.

Tobie Oycu wiecznemu / wszytek ziemski o-
krąg cześć oddawa.

Tobie wszyscy ániotowie / tobie niebiosá y wszytkie
mocárstwa.

Tobie Cherubinowie y Seráphinowie nieprzestá-
jącym głosem śpiewáia.

Świety / Świety / Świety Pan Bog zastępów.

Pełne są niebiosá y ziemiá máiestatu chwały
twoiej.

Ciebie przesławny chor Apóstolski;

Ciebie chwalebny poczet Prorocki;

Ciebie

Ciebie świetne woysko wielbnych Męczenników
wyznawa.

Oycá niezmiernego máiestatu :

Chwalebne go też y prawdziwego á iedyne go Sy-
ná twego :

A Duchá świetego pocieszyciela.

Tys jest Krol chwaly / o Pánie Chryste.

Tys jest Syn Boga Oycá wiekuiſty.

Ty máiac przyiac cztowieczeństwo náſe / dla wy-
bawienia náſzego / nie bzydzites sie w Pánienſtim ży-
woće mieſtkániem.

Ty ſkruszywſzy żądło śmierci / otworzyles wierza-
cym Kroleſtvo niebieſkie.

Ty ná prawicy Bożey ſiedziſ / w chwale Oycá
twego.

Skąd wierzymy że nas przydzieſ ſadzić.

Przetoż cie proſimy / rácz wspomóc ſługi twoje /
droga krowa twoja odkupione.

A rácz nas z twemi ſwietymi chwaly wieczney
obdárzeniem opátrzyć.

Zbawże lud twoy Pánie / y błogóſław dziedziectwu
ſwoiemu.

A rzadz ie y podwyżſhay ie áż ná wieki.

Ná każdy dzień błogóſławimy ciebie.

A chwalimy imie twoje ná czás wieczny / y ná
wieki wieków.

Ráczże tego dnia / Pánie / grzechu nas każdego
uchować.

Zmiſuy ſie nád námi / Pánie / zmiſuy ſie nád námi.

Niechay będzie miłóſierdzie twoie / Pánie / nád
námi : gdyż w tobie nádzieie pokládamy.

W tobiem / Pánie / nádzieie polożyt : niechże nie
bede pohánbion ná wieki.

Wyznanie wiary/ ábo Skład Atha-
názjusá świętego.

Quicumq; vult saluus esse, ante omnia.

R To kolwiek chce być zbawiony/ potrzeba na-
przód / áby w wierze powśechney był umo-
cniony.

Ktorey kto nie zachowa zupełney á nienaruszoney;
bez żadney wątpliwości ná wieki będzie zatracony.

A wiara powśechna ná tym należy; ábychmy ie-
dnemu Bogu w Troycy / á Troycy w iedności po-
kłon czynili.

Ani person miesáiac/ ani istności nierozdzieláiac.
Abowiem inśa iest personá Oycá / inśa Syná /
inśa Duchá świętego.

Alle Oycá / y Syná / y Duchá świętego iedno iest
Bóstwo/ równa chwala/ społwieczny máiestat.

Jákí Oćiec/ táki Syn/ táki Duch święty.

Niestworzony Oćiec / niestworzony Syn / nie-
stworzony Duch święty.

Nieźmierny Oćiec/ nieźmierny Syn/ nieźmierny
Duch święty.

Wiekniśty Oćiec/ wiekniśty Syn/ wiekniśty Duch
święty.

A wśákoż nie trzy sa wiekniści; ále ieden wie-
kniśty.

Jákó teź nie trzy niestworzeni / y nie trzy nie-
źmierni; ále ieden niestworzony/ y ieden nieźmierny.

Ták teź wśechmocny Oćiec / wśechmocny Syn/
wśechmocny Duch święty.

A przedśie nie trzy wśechmocni; ále ieden wśe-
chmocny.

Tákże Oćiec Bogiem/ Syn Bogiem/ Duch świe-
ty Bogiem.

Wszakże nie trzy Bogowie ; ale jeden jest Bog.
Tymże sposobem Oćiec Pánem / Syn Pánem /
Duch święty Pánem.

A przede sie nie trzy Pánowie ; ale jeden jest Pan.
Bo iáko każda z osobná persone / Bogiem y Pánem /
z obiąwionej Chrześcijanom prawdy / wyznawać
musimy ; ták od trzech Bogow ábo Pánow miáno-
wánia / powszechna wiára bywamy odwiedzieni.

Oćiec od żadnego nie jest uczyniony / áni stworzo-
ny / áni wrodzony.

Syn od Oycá samego jest / nie uczyniony / áni
stworzony / ale wrodzony.

Duch święty od Oycá y od Syná / nie uczyniony /
áni stworzony / áni wrodzony / ale pochodzący.

Jeden tedy Oćiec / nie trzy Oycowie : jeden Syn /
nie trzy Synowie : jeden Duch święty / nie trzy
świeci Duchowie.

A w tey Trojcy nie máś nic pierwszego / áni posle-
dniego ; nie máś nic wietszego / áni mniejszego : ale
wszystkie trzy persons społweczne sa y społrowne.

Ták iż we wszystkim / iáko wyższej powiedziano / y
jedność w Trojcy / y Troycá w jedności ma być
chwaloną.

Kto tedy chce zbawienia dostąpić / ták ma o Troy-
cy świętey wierzyć.

Alle y tego do wiecznego zbawienia potrzeba / aby
wcielenie Páná nášego Jესusá Chrystusá prawdzi-
wie wierzył.

Jest tedy to wiára prawdziwa / abyśmy wierzyli y
wyznawali / iż Pan náš Jესus Chrystus Syn Boży /
Bogiem jest y człowiekiem.

Bogiem jest z istności Oycowskiej przed wieki w-
rodzonym / człowiekiem jest z istności mácieryń-
skiej w czasiech narodzonym.

